

АПОСТОЛЬСЬКІ ПОВЧАННЯ НА НЕДІЛІ

РАДІОПРОПОВІДІ З ВАТИКАНУ

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІЯН

Рим - 1986 - Італія
diasporiana.org.ua

УКРАЇНЬКА ДУХОВНА БІБЛІОТЕКА

ОО. ВАСИЛІЯН

Рим - Нью Йорк - Торонто - Прудентопіль
Апостолес

US \$

1. Назарко І., *Великі Люди*. Біографічні силуетки історії й сучасности, Рим 1964, стор. 156 3.00
- 2-6. Документи II Ватиканського Собору: том 1. *Діяння*; т. 2. *Св. Літургія. Засоби повідомлення*; т. 3. *Церква. Східні Церкви. Екуменізм*; т. 4. *Божє об'явлення. Духовенство. Миряни. Виховання*; т. 5. *Церква в світі. Релігійна свобода. Місії. Не-християни*. Рим 1965-1966. По 4 долляри за том 20.00
7. Назарко І., *Ми Божі Діти*, Торонто 1963, ст. 196 3.00
8. *Вибрані Листи Св. Василя В.*, з гр пер. о. С. Фединяк, Н. Йорк 1964, стор. 216 4.00
9. Бурко В., *Історія Біблійна Ст. і Н. Завіту*, Прудентопіль 1965, стор. 240 2.00
10. *Євангелські й Апостольські Читання на Неділі і Свята*, Прудентопіль 1966, стор. 200 7.00
11. Семчук С., *Митрополит Рутський*, Торонто 1967, стор. 104 2.00
12. Соловій М. - Великий А., *Св. Йосафат Кунцевич*. Його життя і доба. Торонто 1967, ст. 464 5.00
13. *Великодні Дзвони*. Збірка Укр. Великодньої Поезії. Зібрав о. Г. Кінах. Рим 1968, стор. 240 4.00
14. *Різдвяна Містерія*. Укр. Різдвяна Поезія. Зібрав о. Г. Кінах. Рим. 1968. стор. 234 4.00
15. *Слова Св. Письма* — під розвагу всім і для проповідника. Подав о. Гнесько М., Торонто 1968, стор. 136 2.00
16. Аллєрд П., *Св. Василій Великий*. Пер. о. Теодорович П., Рим 1968, стор. 200 3.00
17. ПЕКАР А., *Досконалий Християнин*. Чернечий Ідеал Св. Василя В., Н. Йорк 1968, стор. 224 4.00
- 18-26. Великий Атанасій, *З Літопису Християнської України* (церковно-історичні радіолекції з Ватикану): 1 (*IX-XI ст.*), стор. 278; т. 2 (*XII-XIV ст.*) стор. 278; т. 3 (*XV-XVI ст.*), стор. 278; т. 4 (*XVI-XVII ст.*), стор. 280; т. 5 (*XVII ст.*), стор. 290; т. 6 (*XVIII ст.*), стор. 286; т. 7 (*XVIII-XIX ст.*), стор. 280; т. 8 (*XIX ст.*), стор. 280; т. 9 (*XX ст.*), стор. 280, Рим 1968-1977 По 5 дол. за том 45.00
27. Трух А., *Світила Сходу*. Життєписи визначніших Святих Східної Церкви, Прудентопіль 1968, стор. 296 4.00
28. Назарко І., *Царське Священство*. Проблеми Життя і Праці Священика, Рим 1969, стор. 204 4.00

**АПОСТОЛЬСЬКІ ПОВЧАННЯ
НА НЕДІЛІ**

OMELIE DOMENICALI

SULLE LETTERE APOSTOLICHE

Predicatori:

Sua Beatitudine Myroslav Lubachivskyj, Arciv. Myroslav
Marusyn; PP.: G. Dzudzar, L. Huculak, C. Kortchaguin,
D. Lachovicz, S. Mudryj, I. Patryło, P. Pidručnyj,
V. Pidskalny, S. Yakymyshyn

EDIZIONI DEI PP. BASILIANI

ROMA - 1986 - ITALIA

АПОСТОЛЬСЬКІ ПОВЧАННЯ НА НЕДІЛІ

Радіопроповіді з Ватикану

Проповідували:

Блаженніший Мирослав, Асп. Мирослав Марусин, оо.
Л. Гуцуляк, Ю. Джуджар, К. Корчагін, Д. Ляхович,
С. Мудрий, І. Патрило, П. Підручний, В. Підскальний,
С. Якимішин

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІАН

РИМ - 1986 - ІТАЛІЯ

За дозволом Церковної Влади

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Український Відділ при Ватиканському Радіо цього року укладав окремий цикл проповідей для наших вірних в Україні, що їх пишуть і виголошують священики, які проживають у Римі. Так постало кілька збірок радіо-повідей, з яких наше Видавництво вже видало: Недільна Благовість (1972 р.) – о. Софрона Мудрого, Символ Віри (1972) – катехитичні повчання про основні правди св. віри та Заповіді Божі і Церковні (1976). Сюди слід включити дві книжки роздумувань над Євангелієм о. Кліма Корчатіна – Благовість Спасіння (1975) та Добра Новина (1983).

Хоч проповіді з Ватиканської Радіостанції призначені для слухачів в Україні, то ними радо користуються наші вірні й духовенство на еміграції. І саме це заохотило випустити ще один томик радіопровідей – Апостольські Повчання на неділі, що їх, в 1982-1983 рр., виголосили Блаженніший Архископ і Кардинал Мирослав Любачівський (тоді ще Митрополит), Архископ Мирослав Марусин та інші священики, переважно Василіяни.

З-поміж готових уже циклів вибрано до друку саме цей, бо в українському проповідництві, на кілька десятків виданих збірок, тільки одна-друга присвячена недільним читанням апостола. Слід, однак, зазначити, що в цьому випадку проповідники не укладали своїх гомілій на основі якоїсь уже видрукованої книжки, але кожний писав її особисто, дотримуючись взагальному теми, що її намітив упорядник – о. С. Мудрий. Звідси-то кожний проповідник відповідає за зміст, уклад, стиль і мову, яку пок. о. Родіон Головацький старався «легко» виправити.

Редакція «Української Духовної Бібліотеки» сподіється, що ці повчання стануть багатьом душам поштовхом Божої ласки і вони згадають вдячним серцем проповідників і видавців у своїй молитві до Господа, що допоміг видати ще один томик.

Видавництво ОО. Василян

НЕДІЛЯ МИТАРЯ І ФАРИСЕЯ (2 Тим. 3,10-15)

ПОБОЖНО ЖИТИ В ХРИСТІ ІСУСІ

« Усі, що побожно хочуть жити в Христі Ісусі, будуть переслідувані » (Тим. 3,12).

Дорогі в Христі! Сьогодні в читанні листа св. Апостола Павла до Тимотея ми почули важливе твердження Христа, а саме, що всі, які намагаються побожно жити в Христі Ісусі, зазнають гонінь! Слідом за цим відразу ж насувається нам питання: Що ж тоді є побожність? Що це життя в Христі Ісусі? Чому зазнають вони гонінь?

1. Слово *побожність* у Біблії має значення багато ширше і глибше як це вживається в щоденному житті. Воно означає взаємне відношення любови і вірності поміж рідними, приятелями, друзями; означає також відношення Бога до людей. Повнота значення такого відношення Бог-людина здійснилася і виявилася у Христі Ісусі, у якому діло спасіння — це « тайна побожності » (1 Тим. 3,16). Завдяки учасництву в цьому таїнстві, силою і даром св. Духа, реалізується у нас, християн, правдива побожність, тобто синівське відношення і співдія з Богом, сповняючись пошаною й любов'ю до всіх людей.

Побожність в людині — це відблиск доброти і ніжності Бога, це печать витиснена Словом Божим на створінні, призначеному для синівського відношення і спів-

життя зі своїм Творцем. Вона є складовою частиною людської природи. Але тому, що людська природа зазнала ран від гріха, вона часто стає жертвою агресивних тваринних інстинктів або холодних раціональних міркувань, які ізолюють людину від Бога і ближніх.

Людина, в якій немає почуття любови, поваги й пошани до того, хто її перевищає, є нездбною зворушитися, виявити прихильність, співчувати подібній собі людині. Така людина є нелюдям створінням, яке розвинулось не згідно з законами людської природи — щось дивовижне, що розбуджує в інших обриднення і страх.

У Біблії на особливий лад підкреслюється синівську побожність, яка проявляється в пошані й прив'язанні дітей до батьків, як співчутлива доброта, послух і вірність. З цього персонального поля побожність спонтанно поширюється на поле приятелів і свого соціального середовища. Побожність, яка входить у відношення народів, стає компонентом і гарантом лояльності і взаємодопомоги тим народам. Ніяке людське співжиття ані відношення не може бути тривке, якщо воно не спирається на вартості побожності.

Правдива побожність походить з висот. Її об'явив і навчив нас сам Бог. Божий союз-завіт з людиною — це завіт побожності: повний милосердя, вірності і батьківської любови.

Каже голос Господній устами пророка Ісаї: « Я на короткий час тебе покинув, але з великим співчуттям тебе приймаю. У палкім гніві я на хвилику сховав був обличчя моє від тебе, але в моїй любові вічній мені тебе жалко — каже Господь... Гори зрушаться й горби похитнуться, моя ж любов від тебе не відступить, мій союз миру не похитнеться — каже Господь » (Іс. 53,7).

Це ставлення Бога до людини, зі свого боку, вимагає від людини великодушної співдії і щирої відповіді. Вона постійно завзиває і спонукує людину до послуху,

до вірності, до правдивого почитання і додержування Божої волі, яка реалізується в ділах справедливості, любови й милосердя.

Каже св. Писання: « Чого Господь, Бог Твій, вимагає від Тебе, як не того, щоб ти боявся Господа, Бога Твого, ходив усіма Його дорогами, і служив Господеві Богу Твоєму усім Твоїм серцем і всією твоєю душею, додержуючи заповідей Господа та Його установ » (Втор. 10,12-13). Немає побожності там, де немає справедливості і вірної любови, де є самолюбство і гордість.

Побожність, якої вимагає Господь, це саможертва, це служіння ближнім, це неподільність серця. Без цього, безвартісними будуть всякі інші жертвоприноси та псалмоспіви, пустою буде всяка чеснота і покута. Правдива побожність — як каже пророк Ісаї — це кайдани несправедливості розбити..., пригноблених на волю випустити..., з голодним своїм хлібом поділитися, увести до хати бідних, безпритульних, побачивши голого, вдягнути Його, від брата твого не ховатись » (Іс. 58,6-7).

З приходом Христа Ісуса об'явився вершок і повнота побожності Божої, віддаючи нею досконалий культ Богові в побожності й справедливості.

Христос — це не лиш зразок побожності, але сама побожність і святість; це досконала відбитка подоби Божої (Тит. 2,11): « Божа благодать з'явилась спасенна всім людям і навчає нас, щоб ми зреклися нечестя та грішних бажань цього світу, жили тверезо, праведно і благочестиво в нинішньому віці ».

Побожність Христа — реалізувалася у повній синівській відданості волі Отця, у беззастережному послусі Йому. « Я постійно те чиню, що до вподоби Йому » (Ів. 8,29). В цій самовідданості Отцеві, у виконуванні Його святої волі, повної любови і милосердя до людей, є сутність досконалого культу, правдивої побожності й успішності місії посередника Христа між Отцем і співбратими. « Він бо за днів свого життя приніс був молитви

і благання з великим голосінням та слізьми до Того, який міг його спасти від смерті, і він був вислуханий за богобоязність », тобто задля своєї побожності (Євр. 5, 7).

Таїнство Христа, його смерть і воскресіння, називає св. Апостол Павло « Таїнством побожності » (1 Тим. 3,16). Таїнство, в якому і через яке реалізується план спасіння, від віків встановлений задумом Божим. Для такого зреалізування була потрібна стріча спасенної волі Бога з повною любові і відданості волею людини, а це могло здійснитися лиш за посередництвом втіленого Бога, який став тією людиною, яка могла бути вислухана Богом. Каже св. Павло: ...« Тайна побожності — велика: Христос явився в тілі, засвідчений у Дусі, показався ангелам, проповідований поганам, увіруваний у світі, вознісся у славі » (1 Тим. 3,16).

2. *Що значить жити побожно в Христі Ісусі?* Людина побожна в Старому Завіті — це людина вірна заповіті, тобто та, що в послуші зберігає закон і заповіді, які виявляли її любов і пошану до Бога та любов і милосердя до ближнього.

У Новому Завіті визнавець Христа є учасником цієї побожності завдяки своїй злуці з Христом воскреслим, що є втіленням таїнства побожності. Християнська побожність є щось значно більше від побожної поведінки і збереження закону. Вона є суттю життя нового створіння в Христі Господі. Вона є даром св. Духа, який невидимо об'єднує в побожності народ Божий. Християнська побожність — це дух усиновлення в Бозі. Каже Апостол Павло: « А що ви сини, Бог послав у Ваші серця Духа Сина свого... бо у Христі Ісусі нічого не означають ні обрізання, ні не обрізання, але — віра, чинна любов'ю » (Гал. 4,6; 5,6). У Христі Господі ми « одягнулися в нову людину, створену на подобу Богу, у справедливості й у святості правди » (Єф. 4,24).

3. Хто живе в Новому Завіті, в союзі ласки, гаразд це розуміє, що правдива побожність не є зовнішньою поведінкою, але життям нової реальності, якою є Христос, Його вчення, Його ідеї. Пише про це Апостол Павло: « коли хтось навчає інакше і не притримується здорових слів, слів Господа нашого Ісуса Христа та побожної науки, той засліплений... Ти ж, чоловіче Божий, утікай від нього. Шукай праведности, побожності, віри, любови, терпеливості, лагідности » (1 Тим. 6,3.11).

Побожність, отже, це дар св. Духа; вона вимагає певної аскези, постійного змагання за звільнення від всього того, що полонить людину у сітях пристрастей. Для побожності потрібно постійної жертви і розриву з ментальністю цього світу і, послідовно, приймати терпіння, переслідування, зневаги й погорду, і навіть смерть, яку приймають послідовники Христа. Про це виразно говорить св. Апостол Павло, коли каже до християн усіх часів і віків, що *« Усі, що побожно хочуть жити в Христі Ісусі, будуть переслідувані »* (2 Тим. 3,12), щоб остерегти їх перед фальшивою, вигідною, уявною побожністю, яка не охоплює і не має в собі повноти життя людини. Св. Павло остерігає свого вірного друга Тимотея, а в ньому й нас усіх, коли каже: « Знай, що за останніх днів настануть скрутні часи, бо люди будуть самолюбів, грошлюбів, зарозумілі, горді, наклепники, батькам непокірні, невдячні, безбожні, без любови, непримирливі, осудливі, розбещені, жорстокі, недобролюбні, зрадники, нахабні, бундючні, більш роскошлюбні ніж боголюбні — мають бо сповид побожності, сили ж її зреклися. І таких цурайся! » (2 Тим. 3,1-5).

Саме ті « останні дні », про які каже Апостол — це наші дні, в яких майже дослівно здійснюються слова святого Павла про всіх тих, які не мають життя в Христі, які полюбили світ, диявола і всі його примани. Тому

ці люди й ненавидять Христа, переслідують його в його членах.

Також Апостол Петро закликає усіх визнавців Христа: «докладіть усі ваші старання і зрошуйте у вашій вірі чесноту, а в чесноті пізнання, у пізнанні — стриманість, у стриманості — терпеливість, у терпеливості — побожність, у побожності — братолюбство, в братолюбстві — загальну любов » (2 Пт. 1,5-7).

В цьому тяжкому і довгому змаганні ми не самі, « бо Господь знає, як визволяти побожних від спокуси, і як жити нашу надію про те, що ми постійно з Христом і у Христі, що лиш у Ньому осягнемо повноту життя, коли ми доброю боротьбою будемо боротися та зберігатимемо вірність Христові (2 Тим. 4,7-8). Тоді ми можемо бути певні того, що й нам буде приготований вінок справедливості, який дасть Господь, справедливий Суддя, всім тим, що з любов'ю чекали на Його появу.

Тож будьмо вірними дітьми Божими! Будьмо побожними Його синами-доньками, а з Богом і при Бозі з Його Улюбленим Сином Христом подолаємо диявола, подолаємо світ і всі примани його, а побожність наша стане відома всім людям. Амінь.

НЕДІЛЯ БЛУДНОГО СИНА (1 Кор. 6,12-20)

ПРО ПОХОДЖЕННЯ І МЕТУ ЛЮДИНИ

*« Хіба не знаєте, що ваше тіло —
храм Святого Духа, який живе у
вас? Його ви маєте від Бога... Тож
прославляйте Бога в вашому тілі »
(1 Кор. 6,19-20).*

Відповідь на питання про походження людини знаходимо в тому Божому листі до нас людей, що ним є Св. Письмо, Старого й Нового Завітів. У Книзі Буття автор, надхнений Духом Святим, розказуючи про постання світу, робить різницю між сотворенням всесвіту — землі й усього, що на землі знаходиться — і сотворенням людини. Про все інше поза людиною каже, що Господь повелів і воно негайно сталося. Так, наприклад, Він сказав: « Нехай буде світло! І настало світло » (Бут. 1,3). Сотворення людини, однак, Бог Творець здійснює інакше. Щоб підкреслити особливе старання Бога в сотворенні людини, Св. Писання каже, що « Бог утворив чоловіка з земного пороку та вдихнув йому в ніздрі подих життя, і чоловік став живою істотою » (Бут. 2,7). З цих слів виходить, що Бог має в великій пошані людину й тому в особливий спосіб утворює її тіло з елементів землі, так що воно має всі первні землі, подібно як інші сотворіння земні. Але, крім тіла, у людини є ще й безсмертна душа, що не є взята з землі, але походить безпосередньо від Господа Бога. Він вдихнув у людину дух життя — душу живу, що є неначе

іскоркою Божого безмежного Духа. Пізніше з тієї одної людини Господь створює увесь людський рід, як про це говорять Апостольські Діяння: « Бог створив з одного (чоловіка) весь рід людський, щоб він жив по всій земній поверхні... щоб шукали Бога чи може навапмацьки не знайдуть Його, хоч Він від кожного з нас недалеко. У Ньому бо живемо, рухаємося й існуємо; як деякі з ваших поетів сказали: Бо ми з Його роду » (Діян 17,16...). І ту правду, що Господь створив увесь рід людський з одного чоловіка, підтверджує Книга Буття, в якій читаємо, що Бог утворив Єву з Адамового ребра: « Тоді Господь Бог навів глибокий сон на чоловіка й коли він заснув, узяв одне з його ребер, і затулив те місце тілом. Потім з ребра, що його взяв від чоловіка, утворив Бог жінку й привів її до чоловіка » (Бут. 2,21).

Так-то людина, вже від самого свого початку, була особливим твором Божим, і таким вона й досі зостається. Бо то не батьки є головною причиною людини, а лише причиною другорядною, і то в залежності від першої причини, тобто від Господа Бога. Батьки лише співдіють із життєдайною силою Божою в утворенні тіла своїх дітей, а відносно їхньої душі, того життєдайного елементу в людині, від якого залежить не лише життя людини, але й усі її розумні й свободні вчинки, створив Господь Бог. Від душі бо людської залежать усі акти заслужовуючі на ласку Божу й спасіння вічне. Але від неї походять також усі прогріхи, за які людині треба буде колись відповісти перед страшним суддівським престолом Божим.

Душу людську творить сам Господь Бог, так що вона є результатом Його Божого дихання, елементом життя, й тому її може дати тільки Господь Бог, який є повнотою життя — самим життям. Людина ж, яка не має життя сама в собі, життя-душі своїм дітям передати не може. З цього виходить, що людина залежить

повністю від Господа Бога, який в особливий спосіб при співдіянні батьків виводить від них її тіло, якому Бог дає свого життєдайного духа — творить її живою істотою. Та не лише живою її творить, але й розумною та свободною істотою — чого, крім людини, жодне інше земне створіння не має. Тому людина, як представник усіх сотворінь на землі, має свободно Богові служити та за Ним шукати, як про це говорять Діяння: « щоб вони (люди) шукали Бога, чи може навпацьки не знайдуть Його, хоч від кожного з нас Він недалеко. У Ньому бо живемо, рухаємось та існуємо » (Діян. 17,27).

Хоч Господа Бога людина сама, силою свого природного розуму, може знайти — пізнати, бо в Ньому живемо, то все-таки Господь, щоб бути певним, що ми до Нього дійдемо, вказував нам дорогу за допомогою людей, про що свідчить лист до Євреїв цими словами: « Багаторазово й багатьма способами Бог говорив колись до батьків наших через пророків. За останніх же оцих днів Він говорив до нас через Сина, якого зробив спадкоємцем усього і яким віки сотворив. Він відблиск Його слави й образ Його істоти... » (Євр. 1,1-3). Боже воплочене Слово — Ісус Христос вказав нам дорогу до Господа Бога й до вічного життя, бо задля цього Він прийшов на цей світ, як про це говорить нам Євангеліст: « А вічне життя в тому, щоб вони (люди) пізнали Тебе, єдиного правдивого Бога, й того, кого Ти послав, Ісуса Христа »... (Йо. 17,3). Спаситель прийшов на цей світ і людей повчив про все, бо заявляє: « Я об'явив ім'я Твоє людям, яких Ти від світу передав мені... і вони зберегли слово Твоє. Нині вони збагнули, що все Тобою мені дане — від Тебе, слова бо Тобою мені дані я дав їм, і вони прийняли їх, і справді збагнули, що від Тебе я вийшов і увірували, що Ти мене послав » (Йо. 17,6-8).

З цих слів Спасителя виходить, що завданням, чи метою людини на землі є пізнати, чи як кажуть Діяння,

віднайти Господа Бога, нашу остаточну мету, і до Нього ціле життя прямувати. Або, як навчає нас Церква Свята: «Бога пізнати, Його полюбити, Йому служити і так, своєю вірною службою, заслужити собі в Нього вічне щастя в небі». Подібно вчить нас також найперша й найбільша заповідь любови: «Любитимеш Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, усією душею твоєю й усіма твоїми силами...» (Втор. 6,5; Мт. 23,37; Лк. 10,27). Отже метою людини на землі є прямувати до Бога цілою своєю істотою, любити Його всією душею, усім серцем і з усіх сил; за Ним шукати, щоб Його ніколи з очей не втратити. Хтось, однак, спитав би: Чи Господь Бог має право до такої всесторонньої й повної любови людини, а саме: щоб людина забула про все поза Богом і тільки Йому одному себе беззастережно віддала? Очевидно, що Господь Бог мусить мати таке право, інакше Він цього від нас не вимагав би. Тож розгляньмо тепер усе те, що ми від Господа Бога одержали, щоб без жодного сумніву пізнати Його повне право до нас, до нашого життя і до всіх наших снаг, і тіла, і душі. Насамперед, Господь Бог нас з нічого сотворив, привів на цей світ. Бо, як уже було сказано, наші батьки це тільки другорядна причина існування нашого тіла, і то в залежності від першорядної причини — від Творця всього, Господа Бога. А безсмертну душу для кожної людини створює виключно Господь Бог. Привівши нас на цей світ, Господь Бог не перестає і далі піклуватися нами, і тією самою життєдайною силою, якою привів нас до життя, підтримує нас у житті й існуванні. Без тієї підтримки ми повернулися б у ніщо, з якого Творець своїм всемогутнім словом покликав нас із світу можливостей у дійсний-реальний світ. Крім того Господь Бог мусить ще співдіяти з кожним проявом нашого життя, так що без Його співдії ми не могли б ні одного руху зробити, ні одного слова промовити, ні одної гадки чи бажання висловити. Але на цьому ще

не кінець. Бо від кого маємо харчі, повітря, воду, одягу, житло й усе те, що нам до життя потрібне? Це все також ніяк не заслужений дар нашого предоброго небесного Батька — Бога. Скільки-то дає Господь Бог нашому тілові! А тепер погляньмо й на другу частину нашої істоти — нашу безсмертну душу. Господь Бог її для кожного з нас зокрема сотворив. У святій Тайні Хрищення, обдаровуючи Своєю освячуючою ласкою, зробив нас Своїми законними дітьми та й призначив, щоб ми колись, виконуючи Божі заповіді, дійшли до Нього й, злучившись з Ним у небі, щоб жили Його життям і втішалися огляданням Його та Його безмежним щастям. Наше земне життя — це дорога до Нього, якщо є воно згідне з Його волею та є служінням Йому.

На цій дорозі до Себе Господь Бог помагає нам, вкладаючи в наші серця *бажання щастя*, — не будь-якого щастя, але безмежного, ніколи не проминаючого, вічного щастя, тобто бажання Його самого — Бога. Тому й не диво, що людина тут, на землі, ніколи не є й не може бути щасливою. Бо ці земні, скінчені, недосконалі й проминаючі добра не можуть ніяк задоволити її серця, яке бажає безмежного добра, тобто *Бога*. Про це прегарно написав св. Августин такими словами: « Ти створив мене для Тебе, Господи, і моє серце неспокійне, поки в Тобі не спочине... ».

А тепер подумаймо, чи справді Господь має право до нашого життя, до всіх прагнень нашого життя? Прагнень нашого розуму й волі? Безперечно, що так! Та ж Він усе дав нам у Своїй доброті, так що все те, що маємо — включно до нашого життя-існування, є Його даром. Він, Бог, міг би це все кожної хвилини від нас відібрати: Він Пан усього, Створитель і Вседержитель! Але Він найліпший Батько. Хоче, щоб ми Йому добровільно служили, заховуючи Його заповіді, сповняючи Його волю — для остаточного нашого добра: наслідком цього — наша заслуга перед Ним, заслуга на вічне

щастя в Небі, до якого вже від самого нашого почину ми призначені, щоб бути з Отцем, від Якого ми вийшли і до Нього маємо повернутись, щоб з Ним бути вповні та навіки щасливими! Тому, як довго живемо на цій землі, Він веде нас до Себе — силкує прямувати до Нього тим безустанним бажанням за щастям, щастям безмежним та вічним. Тому ми не повинні отягатись, але все Йому — Богові віддати, бо якраз у тій повній відданості Богові осягаємо нашу остаточну мету і вічну нагороду — злуку з Небесним Отцем.

Такої повної відданості Богові й добровільного зречення всього, що маємо на землі, вимагає від нас і Син Божий Єдинородний — Ісус Христос цими словами: « Коли хтось, що приходить до мене, не залишить свого батька й матір, жінку, дітей, братів, сестер та й ще своє життя, не може бути моїм учнем » (Лк. 10,26). Так, для Христа все це можливо зробити: Він за нас все зробив — життя віддав за нас, а своїми словами повчав: « Хто хоче спасти своє життя, той його погубить, а хто своє життя погубить, ради Мене, той його знайде » (Мт. 16,25). Це значить, що коли хтось, рятуючи своє земне життя, переступить заповідь Божу, той не врятує його, бо всі мусимо вмирати. Але гріхом рятуючи своє земне життя, тратимо вічне життя. Коли ж хтось, додержуючи Божі заповіді, віддає своє життя за Христа і Його Євангелію, він здобуває життя вічне в небі. — Для Бога-Творця маємо жертвувати навіть земне життя взаміну за вічне життя в Бозі. Тож, коли це зрозуміємо і Богові з довір'ям віддаємось, тоді Його знайдемо, а з цим і все — чого так прагне наше серце: « Неспокійне наше серце, поки не спочине в Бозі ».

НЕДІЛЯ М'ЯСОПУСНА

(1 Кор. 8,8 - 9,2)

НЕ СПОКУШУВАТИ БРАТА

Дорогі Браття і Сестри! В першому листі до Коринтян апостол Павло порушив чимало практичних справ та дав відповідь своїм вірним дітям на різні сумніви і запити. Апостол, звичайно, був добрий пастир і дбав про свої вівці. Дочасне добро та вічне спасіння Коринтян були для нього найвищим законом. А знав він добре, що поганський світ і його звичаї могли не раз дуже шкодити духовному добру віруючих. Ось нагодою до гріха могли бути жертвоприношення ідолам та й ті бенкети, що бували при нагоді різних святкувань. Торжества зачинались у храмах різних божків, а кінчались при трапезах, де подавали як їжу рештки жертвоприносів. Християни мали приятелів і навіть рідних серед поган, бували запрошені на такі родинні чи приятельські святкування і тоді могли знайтись у прикрому положенні. Чейже християнинові не вільно було брати участі в поганському культі, навіть тоді, як він уже відбувався за порогом храму того чи іншого ідола.

Каже отож Апостол: Страва не зближує нас до Бога: коли не їмо, не втрачаємо нічого, ані коли їмо, не набуваємо нічого. Але глядіть, щоб оця ваша свобода не стала причиною падіння для слабких. Бо коли хтось побачить тебе, що маєш знання, як ти у капищі сів за стіл, то чи ж його сумління, будши слабке, не буде захочене їсти ідольські жертви? Таким то чином твоє

знання погубить немічного брата, за якого Христос помер.

Ось саме в тій участі у поганських жертвоприносах та спільних трапезах може бути небезпека згіршення, а навіть духовної руїни, меншого брата. А випадки того роду траплялись кожного дня і бували у всіх майже родинах у Коринті. М'ясо звірят, що були принесені в жертву божкам, виставляли відтак на площах міста для розпродажі. А приносів було багато, бо ж погани мали також свої норми відносно родинного, суспільного та релігійного життя. При нагоді різних родинних святкувань, в біді і в нещастях, в різні річниці особистого чи родинного життя йшли вони до храмів та й приносили там жертви. Останки м'яса звірят служили відтак для домашніх потреб і можна було їх дістати за невелику ціну. А при нагоді державних празників та з якихось особливих okazji був звичай на ринках міста заставляти столи для всього громадянства, зосібна для бідних. Бідними були власне християни і тому нераз користали вони з запрошень та й засідали до багато застелених трапез з усяким добром. Якийсь то Келистин жертвував при нагоді заручин своїй дочці сто телят; чотириста п'ятдесят звірят було жертвовано в Сиракузах з приводу одного більшого празника; Лівій спогадує жертву за гріхи, коли було принесено триста волів та дев'яност інших звірят. Коли Калігула засів на троні, то в самім Римі, і то упродовж трьох тільки місяців, принесено в жертву понад 160.000 звірят.

Отакі-то високі числа і ті незвичайні обставини ставали дуже часто важким питанням для християн і несли з собою викиди совісти: Що робити, чи приймати запрошення до участі в поганських трапезах, чи купувати м'ясо на прилюдних площах, на ринках, зі столів, що були близько ідолівських храмів. Апостол Павло хоче отож допомогти своїм дітям доброю наукою і повчає їх, що сама страва не зближує нас до Бога, а послідовно

також і не віддаляє нас від Бога. Чейже саме м'ясо, що осталось з поганського жертвоприношення не має ніякої божеської сили та нічим воно не є освячене. Осталось воно таким, як і було раніш. Отже християнин не потребує тут боятись ані гріха, ані якоїсь шкоди для власного сумління. Та й коли попросить його друг нехристиянин, чи може навіть його родич, прийти до нього на його родинний празник, то в тому нічого злого. Таке зближення і спільна трапеза та й приятельська виміна слів, може бути спасенною для поганина, що є братом і членом одної людської родини. Корінтіїці можуть отже їсти все, що знайдуть на міському ринку. Але коли б сталося так, що хтось з братів християн, був би згіршений такою поведінкою, то не вільно ані їсти такого забороненого м'яса, ані навіть засідати до спільної трапези з поганями. Святий Павло каже тому виразно: « Якщо страва призводить брата до гріха, повік не буду їсти м'яса, щоб не спокушувати мого брата ».

Церква доцільно вибрала те місце з листа апостола Павла до Корінтян, щоб дати повчання своїм вірним у неділю м'ясопущну, як вони мають проводити піст. Бо належно постити це не означає тільки стримуватись від м'ясних страв. Треба передусім мати добре внутрішнє розположення, залишити все, що земське, піти на пустиню і там перебувати в єдиним Богом. На пустині немає ані хліба ані води, там тишина і спокій, там місце на роздумування і на умиртвлення змислів. Там тільки чистий пісок, у день розпалене сонце, в ночі зоряне небо. Ніяких земських турбот, ані крику. ані зітхань. Про все те думав Ісус Христос, коли сказав до Апостолів: « Не те, що входить у людину, сквернить її, але те, що виходить із неї. Бо із серця виходять злі помисли, вбивства, прилюбодійства, крадежі, ложні свідчення, богохульства. Ось це все, що сквернить людину ».

В наших часах немає вже поганських жертвоприношень і не має християнам небезпеки їсти осквернене м'ясо

та й тим давати згіршення своїм співбратам. Але бувають інші нагоди статись соблавною для других і їх маємо оминати. Коли навіть якесь слово гіршить брата, хочби воно й було освячене обрядовою традицією, то не можна його уживати. Бо ж буде причина до згіршення і то до суперечки. Власне так воно було в нас в Ріднім Краю вже на початку цього століття і не проминуло ще до нині. А який же вислід такої настанови серцець та умів. Він дуже шкідливий, бо послаблював і далі послаблює єдність віри та того єдинства, що може бути тільки в Христі. Так, Браття і Сестри, цього роду гріхи п'ятнує Апостол і слушно, бо вони приносять велику шкоду для слабких у вірі, вони шкодять нашим братам у Христі й то тим братам, за яких Христос пролив свою кров на хресті. Ті гріхи є не тільки проти нашого брата, але проти самого Христа, якого кожний християнин є членом. Згіршення минулого довели до цього стану, що нині є в нас на Україні. Дав би Господь, щоб цьогорічний посний подвиг дав нам це зрозуміти і щоб щирою була наша молитва: Господи, дай мені бачити мої прогрішення і не осуджувати брата мого, бо Ти благословен вси на віки. Амінь.

НЕДІЛЯ СИРОПУСНА

(Рим. 13,11 - 14,4)

« ВІДКИНЬМО ВЧИНКИ ТЕМРЯВИ »

« Відкиньмо, отже, вчинки темряви й одягнімось у зброю світла » (Рим. 13,12).

Із завітнім днем св. Церква вводить нас у час великого посту, який для кожного християнина є часом душевної й тілесної боротьби проти гріха та його погубних наслідків. У листі до римлян св. Ап. Павло навчає нас, що ту боротьбу треба вести проти всіх лихих схильностей, які постійно заворушуються, бо вони глибоко вкорінились у нашої душі внаслідок первородного гріха. Внутрішню боротьбу проти гріха й темних сил слід нам провадити постійно, але, у часі великого посту, вона проявляється назовні: у стриманості, в пості та в покутних ділах нашого тіла. Бо, як каже св. Василій, « наскільки віднімеш тілу, настільки додаси своїй душі, духовного здоров'я і сили » (Про піст).

« Відкиньмо вчинки темряви » (Рим. 13,12). Довгі віки народи проживали в темряві поганства й лихих вчинків, аж поки не засяяло світло Божої правди через проповідь святого Євангелія. Це світло Божої правди просвітило народи та направило до пізнання одного правдивого Бога. Воно відвернуло від ідолопоклонства і навчило поклонятися єдиному правдивому Богові. Справдилися слова пророка Ісаї: « Народ, який сидів у темноті, побачив велике світло; тим, що сиділи в країні

й тіні смерти, зійшло світло » (Мат. 4,16). Це світло Божої правди приніс св. Апостол Павло і римлянам та привів їх до пізнання кращого, християнського, способу життя, що його вони радо прийняли. Почали вони жити згідно з християнською мораллю і звичаями, які доти серед них були неznані. Але, згодом первісна ревність серед них так остигла, що деякі знову почали повертатись до поганських звичаїв. А ті, що залишилися вірними, поділилися між собою до тої міри, що почали одні одних судити, критикувати: а були й такі, що гіршилися деякими побожними ділами покути, посту й повадержности. Така поведінка спонукала св. Апостола Павла написати до них листа, щоб їх повчити, остерегти, потішити, піддержати на дусі та знову повернути їх до первісної ревности. « Кріпіться, — пише він — бо тепер вже ближче нас спасіння, ніж тоді, як ми увірували. Ніч проминула, день наблизився. Відкиньмо, отже, вчинки темряви. Як день поведьмося чесно: не в нажерстві та пияцтві, не в перелюбі та розпусті, не у сварні та заздрощах, але вдягніться у Господа Ісуса Христа і не дбайте про тіло задля похотей » (Рим. 13, 11-14). Такими то словами він їх, а разом і нас, наставляє до витривалости й чуйности, згідно з Христовими словами: « Чувайте, бо не знаєте, якого дня Господь прийде » (Мат. 24,42). Тому, що між ними була порізненість у розумінні посту, св. Апостол поучає їх, але разом остерігає з любов'ю, щоб не було між ними поділу й незгоди, але, щоб панувала любов, зрозуміння, єдність і мир. Тому, не вистачить стримуватися від самої їжі, поживи й напоїв, але треба стримуватися від гріхів і всього, що доводить до незгоди й розбрату, бо це образа Бога. Він, по-батьківськи, звертає їм увагу,

а) щоб себе взаємно не засуджували. Як сьогодні, так і колись серед перших християн, крім загальної практики, кожний чинив діла покути й стриманости,

згідно зі своєю совістю і поворушенням Божої ласки. Були такі, що цілковито стримувалися від м'яса й вина. А деякі чинили інші діла покути, вважаючи надмірно строгими тих, що жили в цілковитій повздержності. Це спричинило між ними заздрість і незгоду. Через те почали одні-одних критикувати й засуджувати, бо одні вважали себе ліпшими від інших. Тих, що жили в цілковитій повздержності, називали «слабкими у вірі». Св. Апостол, побоючись, що брак розуміння духа покути й повздержности призводить до гріхів проти любови ближнього, пише цього листа, перестерігаючи римлян, ось як: «Того, якого уважаєте слабким у вірі, приймайте». Зрозумійте його душевний стан, причину його діяння, що він, таким чином, намагається подобатися Богові. Тому — каже він — «не вступайте з ним у суперечки. Хто їсть, хай тим, що не їсть, не гордує, а хто не їсть, хай того, що їсть, не судить, бо Бог його прийняв. Ти хто такий, що чужого слугу судиш»? (Рим. 14,3-4). Христос у нагірній проповіді перестерігає, кажучи: «Не судіть, і не будете суджені, не засуджуйте, й не будете засуджені» (Лук. 6,37). Це стосується до всіх людських учинків, що їх ми бачимо тільки назовні. Тільки Бог може справедливо судити, бо бачить таємниці людського серця. Кожний слуга служить своєму господареві, тому пише св. Апостол: «Своєму господареві він стоїть або падає; а стоятиме, бо Господь має силу втримати його» (Рим. 14,4). Св. Церква вже від перших сторіч подає вірним загальні вказівки стриманості на час великого посту, щоб вони їх дотримувалися і зберігали. Однак, великі Божі угодники наклали на себе ще й додаткові діла покути, яких ми не засуджуємо, але приймаємо як добрий приклад до наслідування. Ще одну пересторогу дав св. Апостол, яку можемо застосувати до себе на час великого посту, а саме:

б) уникати згіршення. Добрий приклад потягає, а

лихий зводить на манівці. Згідно з навчанням Божественного Учителя, і св. Апостол перестерігає, щоб не зводити себе взаємно. Є ще багато таких людей, які не зважають ані на Божі закони, ані на Церковні приписи, ба, що більше, вони навіть до них ставляться з погордою. Самі їх не зберігають та й іншим дають лихий приклад і згіршення. Пам'ятаймо, що Христова заповідь любови перестерігає перед всяким згіршенням, бо воно зводить слабких у вірі й загрожує їхньому спасінню. Гострими словами Христос затавровує згіршення, називаючи його спокусою: «Неможливо — каже Він — щоб не з'являлися спокуси. Однак горе тому, через кого вони приходять» (Лук. 17,1). А св. Павло каже, що лихим прикладом ми ранимо сумління нашого брата і тим грішимо проти Христа. «Тому — каже він — якщо страва призводить брата мого до гріха, повік не буду їсти м'яса, щоб не спокушувати мого брата» (1 Кор. 8,13). Наслідуймо, отже, великих Божих угодників і добрих сучасних християн, які дають нам добрий приклад повздержности, посту й покутних діл. Наприкінці св. Апостол ще поручає, щоб, у душі покути,

в) *вистерігатися себелюбства і наслідувати Христа*, який не зважав на вигоди туземного життя, а цілковито віддав Себе для нашого спасіння. Він, як чоловік, був свободний не лише від усякого, навіть найменшого, гріха та недосконалости, але й від усякого внутрішнього потягу до гріха. Однак, беручи на себе людські гріхи, щоб надолужити Небесному Отцеві за них, Він понижає себе: хреститься у ріці Йордані й постить сорок днів у пустині. В часі свого прилюдного життя Він проводить цілі ночі на молитві; зносить голод і спрагу, спеку й холод; відбуває далекі подорожі та не лякається ні трудів, ні втоми; навчає, оздоровляє, потішає; «слабких у вірі» скріплює, підводить і несе їм поміч. Тим Він дає приклад, щоб і ми, в душі покути й самовре-

чення, « один одного тягарі носили », як навчає св. Павло, « бо таким робом виконаємо закон Христа » (Гал. 6,2). Не зважаючи на себе, Христос мав на увазі тільки славу Небесного Отця і наше спасіння. Постійне подолування лихих схильностей і переборення власної любови зробить нас здатними помагати ближнім і чинити їм діла милосердя, бо колись на суді Христос скаже: « Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших, ви мені зробили » (Мат. 25,40).

Дорогі в Христі, брати і сестри, науки й вказівки, що їх дає св. Апостол Павло римлянам, нехай стануть і нам цінними повчаннями у цьому великому пості, що його зі завітнім днем починаємо. В ньому, « кріпимся в Господі » на боротьбу проти властей темряви. « Одягнімся в повну зброю Божу. Нам бо треба боротися не проти тіла і крови, а проти начал, проти властей, проти духів злоби » (Еф. 6,10-17). Надіючись на могутність Божої сили, напевно переможемо. Тоді, далі, за словами св. Апостола, подякуємо Небесному Отцеві, який зробив нас гідними мати участь у долі святих, які перебувають у світлі, бо Він вибрав нас із влади тьми й переніс у Царство свого улюбленого Сина (Кол. 1, 12-14). Амінь.

ПЕРША НЕДІЛЯ ВЕЛИКОГО ПОСТУ (Євр. 11,24-26,32; 12,2)

ПРИКЛАДИ НЕСХИТНОЇ ВІРИ

Дорогі в Христі брати і сестри! У першу неділю Великого Посту апостольське читання на Службі Божій звертає нашу увагу на біблійні приклади несхитної віри в Бога. Автор Послання до Євреїв (в 10-ій, 11-ій і 12-ій главах), немов на екрані, пересуває перед нашими духовними очима різні події зі Святого Письма, показуючи у прикладах, немов в образах, ту велику силу й моральну підтримку, що її дає в нашому житті несхитна віра в Бога.

Святий Апостол зачинає свою розповідь від того (Євр. 10,32-39), що перші християни терпеливо переносили за віру в Бога велику боротьбу страждань. Вони самі були виставлені прилюдно на зневаги й на знущання, а до того ще й терпіли в своєму серці, уболюючи разом з тими, що мук і гонінь несправедливо вазнавали. Вони — перші християни — разом з в'язнями страждали і грабунок свого майна з радістю приймали, бо були свідомі того, що їх чекає краще й постійне — вічне багатство.

З однаковим довір'ям і вірою на велику нагороду, терпеливо виконували Божу волю і християни наступних сторіч, — до наших часів включно, бо всі вони несхитно вірили, « що Той, хто має прийти, одного дня таки прийде », і скаже: « Слуго добрий і вірний, увійди в радість Господа твого » (Мт. 25,22).

Всі подивугідні діла, що їх звершували святі й праведні мужі й жінки минулих сторіч чи наших часів, — це плід-овоч їхньої сильної віри в Бога. Віра була у їхньому житті тим рушієм і тією скелею, об яку розбивалися всі труднощі, які ставали їм на перепоні в цьому житті. А « віра — як каже Апостол — є заporукою того, чого сподіваємося, — доказом речей невидимих » (Євр. 11,1). Отож, маючи перед очима обіцяні невидимі скарби, праведні Старого Завіту та всі святі й боговгодні люди християнської ери вважали, і вважають, себе на цій землі « чужинцями й заhoжими ». Вони бажали, і бажають, та терпеливо й витривало шукали, і шукають, кращої батьківщини тобто небесної.

Святий Апостол у листі до Євреїв, — у тій же главі, з якої взяте читання на цю неділю, — подає різні приклади зі Старого Завіту, щоб показати нам, що може досягнути, чого може довершити людина, яка неохитно вірить у Бога та в Його обітниці. Між тими прикладами, що їх він наводить, звернім увагу на віру Авраама й на віру Мойсея.

Одного дня Господь звертається до Авраама, і каже: « Вийди з землі твоєї, з твоєї рідні, і з дому батька твого в край, що його я тобі покажу. А я виведу з тебе великий народ і поблагословлю тебе » (Бут. 12,1-2). І хоч Авраамові було вже 75 років, повірив він Божому голосові, « і пішов, не знаючи куди йде. Вірою він перебував у обіцяній землі, як у чужій, живучи в наметах з Ісааком та Яковом, спадкоємцями, як і він, тієї самої обітниці. Бо чекав міста з непохитними основами, якого Бог будівничий і засновник. Вірою і сама Сара, його жінка, дістала силу прийняти насіння, дарма, що вже була похила в літах, бо вважала вірним того, хто дав обітницю » (Євр. 11,8-11).

Але згодом Господь виставляє віру Авраама на остаточну пробу. Одного дня він каже до нього: « Аврааме, візьми сина твого, твого єдиного, якого любиш, Ісаака,

і піди в Морія-край та й принеси його там у всепалення... » (Бут. 22,2). І зробив Авраам усе, як наказав йому Господь і вже був « узяв ножа, щоб принести в жертву свого сина », але Господь через свого Ангела сказав до нього: « Не простягай руки свої на хлопця, не чини йому нічого! Тепер бо знаю, що ти боїшся Бога, що ти не пощадив свого сина, свого єдиного для мене » (Бут. 22,12). На таку велику жертву спромігся Авраам, бо вірив, « що Бог має силу і з мертвих воскресити ». Тому одержав свого єдиного сина Ісаака назад, як символ. І так, « від одного, та ще й омертвілого, народилося так багато, як вір на небі, як піску край моря, без числа » (Євр. 11,12).

Другий приклад несхитної віри мужів Старого Завету — це Мойсей, який виріс на дворі фараона, де йому нічого не бракувало, бо він сином дочки фараона звався. Але він відрікся всього, і « волів радше страждати разом з людом Божим, ніж дізнавати дочасної гріховної втіхи, бо, дивлячись на нагороду, вважав за більше багатство наругу вибраного народу від скарбів Єгипту. Вірою він покинув Єгипет, не побоювався царського гніву, бо стояв твердо, як той, що Невидимого бачить » (Євр. 11,26-27). І сорок років потім Господь заговорив до Мойсея в пустині: « Иди і виведи народ мій з Єгипту, де він страшенно карається і мучиться ». Просився Мойсей: « Змилуйся, Господи! Не проречистий я..., тяжкомовний я і тугоязичий » — гикавий, як кажемо (Вих. 4,10). А Господь йому на те: « Я буду з тобою! » (Вих. 3,12). Та й з тією вірою пішов Мойсей, і, за Божою поміччю, вивів синів Ізраїля з Єгипту, з дому неволі. І « вірою перейшли (вони) Червоне море, як по сухоході... » (Євр. 11,29).

Дорогі брати і сестри! Скажу подібно як святий Апостол: « Часу не вистане мені », якщо почну згадувати й решту старозавітніх праведних мужів і жінок, чи й новозавітніх мучеників й ісповідників, « що вірою підби-

ли царства, чинили справедливість, обітниць досягнули, загородили пащі левам, силу вогню гасили, вістря меча уникали, ставали сильні, будучи недолугі, на війні проявляли мужність, наскоки чужинців відбивали ». Інші ж за віру « наруг і бичів зазнавали та ще й кайданів і в'язниці. Їх каменовано, розрізувано пилою ». За віру святу « їх брано на допити, вони вмирали мечем забиті ». Чимало з них, заради віри в Бога, « тинялися в овечих та козячих шкурах збідовані, гноблені, кривджені ». Праведники й борці за віру, « яких світ був невартий, блукали пустинями, горами, печерами та земними вертепами » (Євр. 11,32-38).

Тож і ми, дорогі брати, маючи навколо себе таку велику хмару свідків і визнавців віри в Бога, в Христа, відкиньмо від себе всяку обману, сумнів і гріх, а біжимо витривало до того, « що призначене нам, вдивляючись пильно в Ісуса, засновника й завершителя віри, який замість радості, що перед ним була, витерпів хрест, на сором не звертаючи уваги, і який возсів праворуч Божого престолу » (Євр. 12,2).

Незрівнянний приклад витривалості віри находимо в Ісусі Христі, який є засновником і завершителем віри. Без Христа Ісуса, кожна наша боротьба, кожне терпіння і все людське життя не має вартості й ніколи не досягне своєї остаточної мети. Своїм життям і прикладом Ісус показав нам, що упокорення, біль, терпіння, хрест і смерть, перенесені з вірою, приводять до надприродної радості і вічного щастя.

Але Ісус Христос також показав нам, що крім отих зовнішніх ворогів і гонителів нашої віри, існує ще й внутрішній ворог, який переслідує і нищить людину, яка йому піддається, всередині, в душі. А цим страшним ворогом кожної людини є гріх. І саме його каже нам вистерігатися св. Апостол, коли пише: « Ви ще не протиставилися до крові в боротьбі проти гріха » (Євр. 12, 14).

Хто хоче « зазнавати дочасної гріховної втіхи », тобто провадити спосіб життя всупереч Божим заповідям і велінням, той з часом затрачує віру в Бога. « Тілесна людина — як каже св. Павло — не приймає того, що від Духа Божого походить » (1 Кр. 2,14). Бо, якби вона увірувала і прийняла Бога до свого серця, то мусіла б докорінно змінити своє життя.

Дорогі в Христі, ми проводимо тепер час Великого Посту. Може сьогодні ми не в силі так строго постити, як це робили колись наші предки, але й сьогодні тяжить на нас обов'язок духовного посту, тобто духовної боротьби з гріхом і злими схильностями, які нерідко відводять нас від Бога й ведуть до практичного атеїзму. Хоч ми дуже часто вважаємо себе віруючими, християнами, то в щоденному житті може поведимося, як ті, що віри в Бога не мають.

Отож, на заклик Папи Івана-Павла II, — *відчинім двері Спасителеві*, який визволив нас на те, щоб ми були свободні й під кормигу гріха не піддавалися (Гл. 5,1). І в цьому св. часі Посту « пильно вдивляймося в Ісуса », зокрема ж у Його святе розп'яття, та й просім у Нього прощення наших гріхів словами св. Андрія Критського:

« Як розбійник, взиваю до Тебе: Пом'яни мене, Господи! Як Петро, гірко я плачу: Відпусти мені, Спасителю! Кличу як митар, плачу як блудниця: Прийми мої сльози, як колись оті ханаанянки, і помилуй мене! » Амінь.

ДРУГА НЕДІЛЯ ВЕЛИКОГО ПОСТУ (Євр. 1,10-2,3)

ВСЕЛЕННА — ДІЛО РУК ТВОРЦЯ

Дорогі в Христі, апостол Павло, тільки що звільнений від засуду гонителя Нерона, написав знамените послання до Євреїв, які прийняли були Христову віру, згодом же, під натиском переслідувань і зовнішньої привабливості старозавітного культу, переживали моральну кризу, відступаючи від віри. Св. Павло, щоб підбадьорити юдео-християн, написав до них повчання, в якому перестерігає своїх співбратів по крові й національності від небезпеки віровідступства, про що ми сьогодні в апостольським повчанні чули, кажучи: « І — Ти Господи, на початку заснував землю і небеса — діло рук Твоїх... Вони загинуть, ти ж перебуватимеш... літа Твої не скінчатся ».

Апостол Народів визнає свою нескитну віру в те, що єдиний Господь є без початку і кінця, що всевіт видимий і невидимий, знаний для нас і незнаний, бере свій початок в часі й просторі від Бога як свого Творця, Архітекта.

« Небеса бо виявляють славу Божу і вселенна звіщає діло Його рук ».

Хоч і правдою є те, що « Бога ніхто не бачив ніколи », як твердить Євангелист Іван, то, може, ні один вислів не знайшов стільки відгомону в людському серці, як саме цей. Тому тріумфально кличуть недовірки і безбожники усіх віків, що Бога нема! Але ж той самий

Євангелист Іван відповідає, що «Бог — це Дух» (Ів. 1,18; 4,24). Бог — це Дух неловимий, безтілесний, незмінний, безмежний, неподільний, всюдиприсутній, всезнаючий, вседержитель, що всім управляє. Якщо шукаємо його величі, — вона є немірна; Його краси — вона несказанна.

Хто ж тоді є Бог і Господь? «Бог — це той, хто є!» Він той, без якого і поза яким ніщо не існує. Бог є той, якого час не обмежує. Це Той, від якого остаточно походять всі речі. Він Той, через якого і в якому кожна річ існує. Всесвіт — це книга Божої творчості; це образ, якого автором є Бог. Всесвіт — це лиш тінь ідеї про Бога. І нам, розумним людям, треба навчитися азбуки, щоб могли читати з цієї велитенської книги всесвіту про мудрість, велич, красу і силу нашого Бога. Мільйони і мільярди тих букв розсипав Бог у природі й кожна з них кличе до нас: «Бери, читай, і спізнавш Твого Творця, Отця і Бога!»

Ось наша земля — це одна з сімох планет нашої сонячної системи. Вона віддалена від сонця 150 мільйонів кілометрів; остання ж планета, Плутон, віддалена від сонця на шість мільярдів кілометрів. Наша планетарна система має в діаметрі 12 мільярдів кілометрів, а її обвід сягає 37 мільярдів кілометрів. Обвід земної кулі має 40 тисяч кілометрів. А в нашому сонці можна б помістити 300 тисяч таких куль, як наша земля. Вчені астрономи нараховують нині 50 мільярдів сонць у нашій галактиці. А що ще дивніше, — це та величезна швидкість, з якою ті гіганські маси зір летять у просторах над нашою головою. І летять вони з найбільшою досконалістю і точністю, не загороджуючи дороги одні одним, не розбиваючи себе взаємно. Наша земля також не стоїть на місці, вона крутиться навколо сонця. Летить вона зі швидкістю 108 тисяч кілометрів на годину і мусить зробити 940 мільйонів кілометрів, щоб за один рік облетіти сонце тільки один раз. Що за точ-

ність і швидкість, які заворотні числа! Щоб нашу землю зрушити з місця, для цього потрібно було б 100 мільярдів потужних локомотив. А тут з якою легкістю літає вона в просторах і не западеться в безвісні простори вселенної. І запитаймо себе: Хто дає їй розгін? Хто назначив швидкість і віддаль тим велитенським небесним тілам? Хто їх підтримує? Хто ними кермує? Хто береже машину всесвіту від катастрофи? В глибокій покорі кликав колись учений Ньютон: «Всесвіт не дозволяє мені бути безбожником. Найблискучішим зв'язком, що небесні тіла держить разом у гармонії і ладі може бути тільки мудрість і сила найвищого Духа-Бога. Він керує усім не як якась неособова сила, але як наймудріший Архітект і Володар усього».

Найбільш обмежений ум признає, що з нічого — ніщо не може постати. Цього не можуть заперечити навіть професори безбожницьких університетів. Сьогодні в просторах кружляє багато т.зв. супутників. Але й на думку нікому не прийде, щоб один із них там звідкись сам узявся чи його витворила природа. Якщо вони літають, то хтось їх зробив, запустив і вивів на орбіту. І хоч природа яка могутня, хоч стільки в ній різнорідної енергії, але на жодного хоч би найменшого супутника, вона ніколи не спромоглася, і, знаємо, не спроможеться. І хоч над спорудженням супутників трудилось чимало найбільших світичів науки і техніки, хоч стільки часу посвячено та вкладено стільки народного гроша, то чим всі вони є у порівнянні з таким супутником як наш місяць, а навіть у порівнянні з таким маленьким, як наша земля в відношенні до сонця? І всіх їх, як кажуть т.з. вчені безбожники, утворила сама ж матерія. Але, якщо отих маленьких супутників землі та сама могутня матерія ніколи не була і теж тепер не є спроможна утворити, не була вона й давніше до цього здатна й не могла вона створити ні нашої землі, ні сонця, ні зір, а отже й цілого всесвіту. До цього треба було

когось іншого, як матерія, треба було когось могутнішого, мудрішого, який покликав саму матерію, саму природу й гори до існування. Матерія чи природа дуже могутня, але не є всемогутня. Вона діє тільки за установленими законами, які надав їй хтось інший, а не вона сама. В інаншому разі, якщо б матерія сама створила й надала свої закони, вона могла б їх також змінити. А цього, як знаємо з досвіду, природа не спроможна зробити. Отже, матерія чи природа слухається і діє за законами, які дістала від когось іншого, розумнішого, особового і потужнішого від себе, тобто від свого Творця і Бога.

Вчений фізик Роберт Шіллікен, якого за надзвичайні відкриття нагороджено нобелівською премією, каже: «Правдива модерна наука навчає нас ступати перед Богом з покорою, і цим допомагає вона теж і релігії». Повчає Псалмоспівець, що тільки «безумний каже в своєму серці: немає Бога». Бо, хоч його самого й не бачимо, Він бо не з матерії, а чистий особовий Дух, проте бачимо Його величні діла, які міг створити єдино Він. «Ти Господи, на початку заснував землю й небеса — діло рук Твоїх».

Каже Св. Апостол Павло в листі до Римлян: те, що можна знати про Бога, Бог нам об'явив; невидиме Його, після створення світу, роздумуванням над творами, стає видиме: Його вічна сила і божество, так що нема нам оправдання. Між усіма творами вселенної залишиться однак найцікавіший твір, якому на ім'я людина. Хоч людина свідомо того, що вона із землі з фізично-хімічних елементів, є водночас і передусім трансцендентним еством з духовними силами і можливостями. Людина не тільки пізнає, але й діє ество, відповідальне за свої вчинки і поведінку. Вона є загадкою для себе самої і супроти незбагненої своєї містерії, бо не знає, як, чому, звідки і для чого вона появилася на цій землі й на ній живе.

За християнським вченням людина — це результат

цілковито добровільного, нічим не заслуженого, великодушного акту Бога, що обмежується до матеріального вства. Оце й людина. У ній матерія, в своєму еволюційному процесі, дійшла до самосвідомости, одуховилася. Самовідданість Бога людині — це щось цілком незаслужене, це чистий вияв Божої безмежної ласкавости і любови. Людина через своє покликання до життя, є лиш приймальником цього Божого дару. Між усіма створіннями світу лише людина є здібна, здатна, сприйняти оту Божу самовідданість, що є, водночас, і нашим спасінням.

Увесь еволюційний процес протягом мільйонів-мільйонів років спрямовувався до того, щоб людина, в якій матерія дійшла до самосвідомости, могла прийняти цю Божу самовідданість, що є метою і завершенням усього створеного. У прикінцевому результаті — це наше єднання з Богом, Обоожествлення, Спасіння, Воскресіння з мертвих і кінець теперішнього світу. Всі ці слова — це тільки образи, якими ми користуємося, щоб висловити повноту завершення цього еволюційного процесу нашого космосу. Бог не лише його створив, але і йому вділяється і це ми називаємо його прославою. Світ прийме в такій мірі божественне, що Бог стане всім у всьому, залишаючись завжди Богом і не втрачаючи нічого із своєї божественної природи. Це й буде кінець нашого теперішнього світу. Але в цьому розумінні його кінець буде насправді його початком. Це не буде руїна, але переміна; не якась порожнеча, але повнота. Тільки Бог, і то Він єдиний, може стати кінцевим актом того постійного, безперервного еволюційного процесу одуховлення матерії, яка врешті-решт знайде своє завершення в Бозі. Остаточна мета світу — це самовідданість Бога світові. І це може здійснитися лише за посередництвом людини, в якій матерія дійшла до своєї самосвідомости за її добровільною згодою. В цю самовідданість Бога людина може повірити і його прийня-

ти, або відкинути. Щоб могли це свідомо зробити, людина мусить мати якісь зовнішні ознаки, що така самовідданість Бога людині в конкретному часі і в конкретній особі вже здійснилася. Ця людина стала тоді посередником між Богом і загалом людської спільноти. Звідси й конечність історичної особи, яка жила б у визначеному часі й просторі, на якій та остаточна самовідданість Бога світові здійснилася і сповнилася. Ту людину, на якій все це сповнилося в богослов'ї визначуємо як абсолютного носія спасіння, і ним є Ісус з Назарету. « Все бо від Нього, через Нього і для Нього. Йому слава на віки » — каже Апостол Народів (Рим 11,36). Отже Воплочення — це історична самовідданість Божої Природи, Божого Логосу, Божого Слова, Самого Бога світові. Бог — це безконечна повнота. Тому стати людиною, воплотитися не було для Нього негациєю, запереченням його досконалости, але виявом отії божественної повноти назовні. Бог незмінний в Собі, став змінним в людині, далі залишаючися незмінним. Отже людина — це Божий твір, це вияв Божої неописаної доброти і любови назовні. Лише думаючи людина може відкрити Бога і все божественне на кожному кроці, в собі та в інших, але їй потрібно бути справді думаючим еством і людиною.

Прийнявши вірою Христа, будучи возз'єднані з Ним в любові, ми стаємо споріднені та з'єднані з Ним його людською природою, в якій живе вся повнота божества. Ми одержуємо Боже усиновлення і Бог посилає в наші серця Духа Сина Свого, який взиває нашими устами і серцем — « Авва — Отче » (Гал 4,6). Амінь.

ТРЕТЯ НЕДІЛЯ ВЕЛИКОГО ПОСТУ (Євр. 4,14-5,6)

МАЄМО ВЕЛИКОГО АРХИЄРЕЯ

Дорогі Браття і Сестри! Правдивим чудом спасся апостол Павло від засуду гонителя Нерона в Римі. Спасли з ніг його важкі кайдани, очі побачили світло Боже. Перша думка Апостола була спрямована до рідних своїх братів, до Євреїв. Рука його сягнула за перо, щоб негайно написати їм листа, щоб потішити їх та скріпити у вірі.

Євреї перші прийняли були Христову віру, але скоро покинули її. Зовнішні переслідування та привабливості старозавітного культу-богопочитання викликали в них моральну кризу. Мало устійненим у вірі загрожувало відступство від віри.

Павло, щоб підбадьорити Євреїв, написав їм Послання в суто науковому стилі, яке і сам назвав « словом попередження ». Апостол перестерігає їх передусім від небезпеки віровідступства і заохочує витривало зберігати віру Нового Завіту, що її встановив на місці старої віри сам Ісус Христос. А тільки одна віра може бути правдива, бо один Бог і один Христос, одне Євангеліє, одна Церква й одне хрищення, одне апостольське передання й одна правда Божа. Нічого тут змінити, додати чи відняти не можна.

Апостол Павло переплітає свій виклад довшими уступами зі Старого Завіту, а все в нього спрямоване до того, щоб показати вищість нового культу і християн-

ської віри супроти старозавітньої. Старозавітна віра безуспішна і переходова мусіла поступитися новій, справжній релігії, яку заснував Божий Син, посередник і відкупитель людей, відвічний священик та приємна жертва Богові.

Тому й Апостол каже: Браття, мавши великого архиєрея, що пройшов небо, Ісуса, Божого Сина, тримаймося вірно віровизнання. Бо ми не маємо такого архиєрея, який не міг би спочувати нашим недугам: він же зазнав усього, подібно як ми, крім гріха. Приступім, отже, з довір'ям до престолу благодаті, щоб отримати милость і знайти благодать на своєчасну поміч. Кожен бо архиєрей, взятий з-поміж людей, настановляється для людей у справах Божих, щоб приносив дари і жертви за гріхи; він може співчувати нетямущим та введеним в оману, бо й сам він немічтю охоплений, і тому повинен так за людей, як і за себе самого приносити жертви за гріхи.

Ось слова ці уводять нас в саму суть апостольського Послання до Євреїв. Тут стара і нова економія спасіння є порівнянні між собою в самих основних елементах: у священстві та в жертві. Без того, щоб завдати своїм читачам якої зневаги, святий Павло таки виразно навчає, що їх релігійна минувшина, увесь Мойсеїв закон, уся старозавітна економія спасіння, зосібна ж стародавнє священство, були зовсім недосконалі. Старозавітні жертви самі по собі не мали ніякої сили освячувати народ, бо ж були то приноси звірят, очищення тільки тілесні, всі разом лиш прообрази новозавітної жертви.

Багато було священиків у Старому Завіті, починаючи від Арона аж до священика Захарії, що його вбили перед жертовником, як це і згадує сам Ісус Христос. Багато і дуже багато було жертвоприносів, але зовсім маленькими вони були супроти новозавітного священства. Бо це новозавітне священство і новозавітна жертва є тільки одна-єдина, а саме Христос. Він сам приносить

жертву і він є власне тою жертвою єдиною, милою Богові. Христос став первосвящеником з Божої установи і має Він усі належні вимоги, щоб сповняти це найвище священство. Старозавітний священик входив у святиню раз тільки в році, з кров'ю козлів і телят, щоб принести жертву за гріхи. Христос-Первосвященик увійшов тільки один раз у святиню, не з кров'ю звірят, але з власною кров'ю. Христос увійшов раз на все у небо і примирив нас з Богом своєю смертю та своєю кров'ю. Христос — каже Апостол — не сам собі присвоїв славу стати архиєреєм, вона бо від того, який до нього мовив: «Син мій єси, я сьогодні породив Тебе». Як і на іншому місці каже: «Ти єси священик на віки за чином Мелхиседека». Так-то ми можемо сміливо зблизитись до Божого престолу, що є престолом благодаті, певні, що через Христа отримаємо ласку і милосердя.

Христос Господь у цю ніч, коли був виданий на смерть, на останній вечері встановив пресвяту Тайну Євхаристії і святу Тайну Священства. Христос встановив новозавітне священство за чином Мелхиседека і в тому священстві він далі продовжує свою спасенну дію аж до кінця світу. Священик Христовий мусить отожд бути членом одної великої людської родини. Він має бути представником цієї вибраної родини перед Богом. Священик має обов'язок приносити Богові жертви за гріхи. Зглядом людей священик має бути милосердним, а що найважливіше він має мати покликання від Бога.

Священики силою святої Тайни Священства є призначені на проповідування Євангелії, на старання про вірних та на виконування богочитання. Будучи учасниками в службі єдиного Посередника-Христа, всім вони проповідують Боже слово. А свій чин виконують вони передусім в євхаристійнім почитанні чи трапезі, і так повторюють жертву Голготи аж до другого приходу Христа. Вони властю їм даною відпускають грішникам гріхи, вони примирюють їх з Богом. З води і

Духа родять вони нових членів Церкви, таїнственного Христового Тіла, кормлять їх хлібом Життя, тобто Пресвятою Євхаристією, молитвою і через помазання оливою відпроваджують їх з цього світу у вічність.

Та головна ж дія нашої бесіди, як і на іншому місці каже Павло, є та, що маємо такого архирея, що возсів на небі по правиці престолу Величі, служителя святині й справжнього намету, що його спорудив Господь, не чоловік. А ми тут на землі, хоч і недостойні приходити і зближатись до цього Царя слави, то однак заради його безмежного чоловіколюб'я отримали від нього священство. В його імені ми сповняємо той високий чин, якого і самі ангели не мають щастя виконувати. До священиків Нового Завіту відносяться слова: « Ти єси священик на віки за чином Мелхиседека ». Амінь.

ЧЕТВЕРТА НЕДІЛЯ ВЕЛИКОГО ПОСТУ
(Євр. 6,13-20)

ОБ'ЯБЛЕНА ПРАВДА

1. Що це правда об'явлена Богом?
2. Чому маємо вірити цій правді?

З науки Церкви святої знаємо, що Господь створив людей на те, щоб вони Його пізнали, Його полюбили, Йому служили й тією своєю вірною службою за-служили собі вічне щастя в небі, тобто злуку з Ним — нашою остаточною метою, беручи участь у Його Божому житті та й у Його безмежному щасті. Але, щоб люди могли Його пізнати й до Нього з певністю дійти, Господь Бог об'явив їм правди, які є доконечними для спасіння, або, як заявляє Христос Спаситель, у яких є життя вічне: « А життя вічне в тому, щоб вони (люди) пізнали Тебе, єдиного, істинного Бога, і того, кого Ти послав — Ісуса Христа » (Йо. 17,3). З цих слів Спасителя виходить, що об'явлена правда є та, якою предобрий Бог ділиться з своїми сотворіннями — людьми, щоб їм уможливити прихід до Нього. У ту правду кожний мусить вірити, бо вона ґрунтується на авторитеті самого ж Бога — Творця, що є самою святістю й відвічною правдою.

Першою такою правдою необхідною для спасіння є пізнання єдиного правдивого Бога, Творця всесенної, від якого все вийшло, тобто одержало своє життя чи існування. Той єдиний Бог-Творець є не лише почат-

ком, але й остаточною метою всього, що існує. Він бо все, а передусім людей, спрямував до себе. Розумні створіння — люди ніколи не знайдуть повного, правдивого щастя, як тільки в Ньому єдиному, бо Він єдиний, відвічно досконале добро, може повністю заспокоїти людське, за безмежним та вічним щастям шукаюче серце, як це прегарно висловив св. Августин: « Ти створив мене для себе, Господи, і неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі! » Всі речі поза Богом, тому, що вони обмежені й скінчимі, недосконалі й проминаючі, ніяк того безмежного щастя людині дати не можуть. Отож Господь Бог, щоб людей певно й безпечно до Себе завести, дав їм свій Закон — *Десять Заповідей Божих*, що їх вони мають вірно додержувати протягом свого туземного життя. Виконування Божого закону є їхньою службою, яку вони мають давати Богові, як вислів їхньої любови та вдячності Богові за Його всі добродійства й за Його Божу безмежну любов до них. Такою вірною службою Богові вони мають заслужити собі в Нього вічне щастя в небі.

Щоб зобов'язати народ до виконування Заповідей, Господь установив свій Завіт — найперше з народом Ізраїльським. В тому Завіті, за додержування Його заповідей, Господь зобов'язався захищати їх перед ворогами й благословити усяким добром. Цей Завіт, чи Союз, з Ізраїльтянами прийняв у Божому імені Мойсей — Ізраїльський провідник. Він « узяв книгу завіту й прочитав на слух людям, що сказали: « Усе, що сказав Господь, зробимо й слухатимемось. Тоді Мойсей узяв кров та покропив на людей і сказав: « Це кров союзу, що уклав Господь з вами, згідно з усіма цими словами » (Вих. 24,7с). — Ізраїльський народ, однак, не додержав даної Богові обітниці, переступав Його Закон та Його Заповіт. Господь довго терпів, посилав до них пророків, які напоумляли народ і грозили карами: « Багаторазово й багатьма способами » — читаємо в листі

ап. Павла до Євреїв — « Бог говорив колись до батьків наших через пророків... » (Євр. 1,1). Але тому, що вони не поправились, каже Господь: « А що вони при моїм завіті не zostалися, то і я занехав їх »... (Євр. 8,9). На місце того давнього Завіту обіцяв Господь Бог встановити Новий Завіт: « Ось надходять дні мовить Господь, і я укладу в домі Ізраїля й в домі Юди новий завіт... я, поклавши мої заповіді їм в ум напишу їх у них на серці й буду їм Богом, а вони будуть моїм народом... » (Євр. 8,8-10). До встановлення того Нового Завіту кличе Господь свого Сина Єдинородного: « За останніх же цих днів, Він (Бог Отець) заговорив до нас через Сина, якого зробив спадкоємцем усього і яким віки сотворив. Він відблиск Його слави, образ Його істоти... » (Євр. 1,2с). Христос — новий посередник Завіту, Божий Син « осягнув оскільки вищого служіння, оскільки Він посередник кращого завіту, що заснований на кращих обітницях » (Євр. 8,6с).

Христос — Посередник Нового Завіту прийшов і так заявляє: « Я прославив Тебе (Отче) на землі, виконавши те діло, яке Ти дав мені до виконання... Я об'явив ім'я Твоє людям... і вони зберегли слово Твоє. Нині вони збагнули, що все Тобою мені дане — від Тебе, слова бо, Тобою мені дані, я їм дав і вони сприйняли їх, і справді збагнули що від Тебе я вийшов та й увірували, що Ти мене послав » (Йо. 17,4.6.7с). Христос Господь, новий Посередник, започаткував Новий Завіт: « ...не кров'ю козлів та телят » (як це було в Старому Завіті), « але власною кров'ю ввійшов раз назавжди у святиню і знайшов вічне відкуплення » (людей від їхніх гріхів). Бо « кров Христа, який Духом вічним приніс себе самого Богові непорочним — очистить наше сумління від мертвих діл (гріхів) на служіння Богові живому! » (Євр. 9,14). Він раз на завжди з'явився на кінець віків, щоб знищити гріх своєю жертвою » (Євр. 9,26). « Власне тому Він і є посередником нового за-

віту, щоб після того, як наступила Його смерть для відкуплення гріхів першого (старого) завіту — вибрані одержали обітницю вічного спадкоємства » (Євр. 9,15).

Ісус Христос установив Новий Завіт найперше на Тайній Вечері, приносячи Безкровну Жертву: « Взявши хліб, хвалу віддав, поламав, дав їм і мовив: Це — тіло моє, що за вас віддається. Чинить це на мій спомин. Так само чашу по вечері, кажучи: « Ця чаша — це Новий Завіт у моїй крові, що за вас проливається... » (Лк. 22,19с). Подібно, як це було в Старому Завіті, Христос також вимагає сповнювання Божих заповідей як вимогу виконувannya Завіту: « Не думайте, що я прийшов усунути закон чи пророків; я не прийшов їх усунути, а доповнити. Істинно бо кажу вам: Доки перейде небо й земля, ні одна риска з закону не перейде, доки все не здійсниться » (Мт. 5,17с). Сповнювання Божих Заповідей є передумовою до осягнення вічного спасіння: « Якщо хочеш увійти в життя, каже Спаситель до юнака, додержуй заповіді (Мт. 19,17). І тут Ісус вичисляє Десять Заповідей Божих. Чому? Бо якраз їхнім додержуванням люди виявляють свій послух і свою любов Бога: « Якщо ви любите мене, то мої заповіді берегтимете » (Йо. 14,15). Бо « той, у кого мої заповіді, і хто їх береже, той мене любить. Хто ж мене любить, того полюбить мій Отець... і ми прийдемо до нього й у ньому зкладемо житло » (Йо. 14,21.23).

Чому нам треба додержувати Божі заповіді й вірити, що виконуючи їх, одержимо вічну нагороду, про яку говорить св. ап. Павло: « Те, чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог тим, що Його люблять » (1 Кор. 2,9). Ми мусимо вірити в ті Богом об'явлені правди, бо за ними стоїть авторитет самого ж Бога Творця, що є самою правдою-знанням та самою святістю. Щоб це зрозуміти, застановімось над тим, *хто то є Господь Бог?* Бог — це найдосконаліша істота, сама від себе, без початку й без

кінця. Тому, що Бог усі свої досконалості має силою своєї есенції — істоти, не може жодної зі своїх досконалостей втратити, ані нової набути, бо вони всі є тожні з Його Божою істотою. — Про Боже найдосконаліше знання так висловлюється св. Августин: « Те, що є Божим знанням — це Його мудрість, а Його мудрість — це Його істота, тому, що в Бозі, заради Його чудесної простоти, не є щось інше знати і щось інше бути, але те, що є знанням, те є й буттям-життям ». Далі, знання чи розуміння — це досконалисть розуміючого. Чим більшою є нематеріальність розуму, тим досконалішою є сила пізнання. А тому, що Бог — це найдосконаліший, найчистіший Дух, то Його пізнання мусить бути найдосконалішим. Бог не пізнає, як ми — за посередництвом змислів та зовнішніх предметів, — але пізнає все у собі самому, у Своїй Божій безмежній природі. А тому, що свою природу Він охоплює єдиним актом пізнання свого безмежного розуму, то Він у собі пізнає все, що існувало колись, що існує тепер і що може в майбутньому існувати. Всі створіння — речі поза Богом, це лише різне наслідування Божих досконалостей, безмежних числом і безмежних самих у собі. А тому, що їхнє існування залежить від єдиного акту Божої всемогутньої волі, то Він, оглядаючи свою природу, знає як вона може бути здійснена в різних сотворіннях, водночас же Він пізнає свої рішення: які будуть сотворіння, коли Він чи то вже сотворив, а чи у майбутньому сотворить. Так-то Господь Бог повністю пізнає все, не лише світ існуючий, чи який уже давніше існував, а тепер уже не існує, але також світ можливий, який колись існуватиме, тому що Він уже перед віками постановив Його привести до існування.

Бог — це вічний, незмінний, досконалий акт, тому в Ньому немає ні минулого, ні майбутности, але Бог і Його життя — це вічне, безконечне « тепер ». Тому, що Він усе пізнає в собі самому, у вічному непоруш-

ному й незмінному «тепер», Він бачить усі минулі, сучасні й майбутні сотворіння як тепер існуючі, бо Він уже перед віками рішив їх сотворити. У своєму пізнанні Бог не є залежний від жодних посередніх речей, як наприклад ми, що пізнаємо світ зовнішній за посередництвом наших змислів та предметів, які поза нами, і тому в нашому пізнанні так багато помилок. Бог, навпаки, одним досконалим актом свого безмежного розуму пізнає все у своїй найдосконалішій природі, тому в Його пізнанні не може бути жодної помилки, жодної недосконалости. Св. Йоан каже: «Бог — це світло й ніякої темряви в Ньому немає» (1 Йо. 1,5). Те саме він говорить і про Боже Воплочене Слово: «у Ньому було життя, і життя було — світло людей. І світло світить у темряві і темрява Його не поїняла» (Йо. 1,4с). Той Бог — «Цар царів і Владика владик — єдиний, що має безсмертя, що живе в світлі неприступним» (1 Тим. 6,15с).

Бог усе досконало знає, про що свідчить св. Письмо на багатьох місцях. Наприклад, про Ісуса Христа каже св. Петро: «Господи, Ти все знаєш, Ти знаєш, що я люблю Тебе» (Йо. 21,17). Бог усе бачить: Божє «Слово — живе й діяльне, воно проходить аж до розділу душі й тіла... і розрізняє чуття та думки серця. Нема створіння скритого від Нього; все наге й явне перед очима того, кому маємо дати звіт...» (Євр. 4,12). Псаломспівець каже: «Ти, Господи, знаєш мене, коли сиджу і встаю я. Думки мої здала розумієш. Чи я ходжу чи спочиваю, Ти добре бачиш, Тобі відомі всі мої дороги. Бо ще нема й слова на язичі в мене, а Ти, Господи, вже все знаєш... Що за предивне знання! Для мене воно занадто високе, недосяжне воно! (Пс. 138,2-6). Богові знані всі навіть найменші речі: всі птиці небесні й усі зела земні (Мт. 6,26-30). Він навіть кожний волосок на голові у людей почислив (Мт. 10,30). Він знає нас усіх, бо Він нас з нічого сотворив і «Він від кожного з нас недалеко, бо в Ньому живемо, рухаємось та існуємо...

(Діян 17,26-28сс). Бог досліджує гадки людей: « Ти, що відавш серця й утроби, Боже справедливий... » (Пс. 7,10). Те саме говорить Св. Письмо й про Ісуса Христа: « Він знав усіх їх, а й не мав потреби, щоб хтось свідчив Йому про людину, відав бо сам, що міститься в людині » (Йо. 2,24с). Ісус знав гадки Апостолів: « Ісус, знаючи думки сердець їх... » (Лк. 9,47). Тому Бог судить справедливо: « Ти, що вивідуєш нутро й серце... судиш справедливо » (Брем. 11,20). Він знає людину ще перед її народженням: « Перш, ніж я уклав тебе в утробі, я знав тебе; перш ніж ти вийшов з лона, освятив я тебе, пророком для народів я призначив тебе... » (Брем. 1,4). Так само й Христос знає майбутнє, наприклад: прорік, де знайдуть прив'язане осяля, щоб привести Йому; як знайти світлицю, де мають приготувати Пасху; вказав Петрові, що в роті першої зловленої риби знайде статир на заплатавання податку. Прирік свою смерть і воскресіння, знищення Єрусалиму й святині.

Заради того досконалого знання « Суди Господні — правда: всі вони — справедливі » (Пс. 19,8-10). « Усі стежки Господні — милість і правда... » (Пс. 25,10). Господи, « Твої свідоцтва вельми вірні... » (Пс. 93,5). « І всі веління Твої правда... Початок Твого слова правда, і вічний кожний присуд Твоїї справедливості... » (Пс. 118,151.160). Тому й не диво, що Лист до Євреїв каже, що в Бозі — самій правді — маємо « якір душі безпечний та міцний... Бо Бог, знаючи все, не може помилитися... », будучи самою правдою, не може говорити неправди (Євр. 6,18), а тим самим не може нас ввести в помилку. Амінь.

П'ЯТА НЕДІЛЯ ВЕЛИКОГО ПОСТУ
(Євр. 9,11-14)

КРОВ ХРИСТОВА — НАШЕ ОЧИЩЕННЯ

Каже Апостол: « Кров Христова очистить наше сумління від смертних діл, на служіння Богові живому! » (Євр. 9,14).

Наш прародич Адам, переступивши в раю заповідь Божу, тим своїм вчинком — гріхом важким, званим « первородним » запродав нас усіх у неволю гріха, а з тим і в неволю диявола й смерті.

« Як через одного чоловіка ввійшов у світ гріх, — каже Апостол у листі до Римлян, — і з гріхом смерть, таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили » (Рим. 5,12).

Тому, що гріх Адама був гріхом тяжким, тобто образою безмежного Божого маєстату, то він, той гріх, став чимсь дуже великим — безмежним...

А щоб за такий переступ Богові Отцеві надолужити, треба було Йому віддати « безмежне » надолуження. А тому, що надолуження міряється гідністю того, хто надолужує, то в нашому випадку, гідність людини в практично « нічим » у порівнянні з Божим маєстатом. Тому-то люди ніяк і ніколи не могли б належно перепросити ображеного Господа Бога. Отже людина заслужила собі самохіть на вічну пекельну кару. Але тому, що Господь Бог наш не так кермується справедливістю, а радше своєю безмежною любов'ю, як про неї говорить Його Син Єдинородний — Ісус Христос: « Бог так бо полю-

бив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним. І не послав Бог у світ Сина, щоб світ судити, але (Його післав), щоб спасти світ (Йо. 3,16).

Ця безмежна любов Бога — нашого Творця і повсякчасного нашого Любителя і Держителя, бо ж в руках Його ми; ця Любов, як каже Апостол, вже наперед нас вчинила Його синами, синами Отця Небесного через Ісуса Христа, « за рішенням своєї доброї волі, на хвалу своєї благодаті, якою обдарував нас улюбленим своїм Сино. У Ньому маємо відкуплення Його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством Його благодаті, що її вилив Він на нас щедро у всій премудрості та розумі » (Єф. 1,5-8).

Злобу первородного гріха, і також наших важких гріхів пізнаємо з жертви, яку Христос Спаситель мусів принести, щоб заплатити Божій справедливості та нас відкупити й так вибавити від страшною можливою будучою пекельної кари.

Бог Отець згодився прийняти жертву свого Сина, як представника людського роду, який то Христос став людиною заради нас: « Тому він мусів бути в усьому подібний до братів, щоб стати милосердним та вірним архиєреєм у справах Божих на спокутування гріхів народу » (Євр. 2,17).

« А що діти були учасниками тіла і крові, то й Він брав подібну участь у тім, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерті, тобто диявола, і визволити тих, що їх страх смерті все життя тримав у рабстві » (Євр. 2,14). Бог поклав на Нього весь тягар наших гріхів, а й Спаситель добровільно прийнявся тієї жертви з любови до Отця і до нас грішних людей. Так бо говорить у листі до Євреїв: « Ти не хотів ні жертви, ані приносу, але приготував мені тіло. Ти не любив собі ні всепалення, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: Ось іду, щоб учинити волю Твою, Боже » (Євр. 10,5).

Так-то Бог Отець, вкладаючи наші гріхи на свого Сина, знищив їх на Ньому з Його смертю на дереві хресному.

Пророк Ісая про це ось так сповіщає: « Він наші недуги взяв на себе, Він ніс на собі наші болі. Ми ж гадали, що Його покарано, що Бог Його побив, принизив. Він же був покараний за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на Ньому, і Його ранами ми вилікувані... провини нас усіх Господь поклав на Нього » (Іс. 53,4сс).

Які страшні будуть муки Спасителя, сповіщає пророк Єремія: « О зглянься, Господи, і подивись як я упідлився! Нехай вас ніколи таке не спіткає; о, всі ви, що дорогою проходите повз! О гляньте, подивіться, чи є біль, як мій біль, що мені заподіяно, що ним побив мене Господь у день палаючого свого гніву! З висоти Він післав вогонь у кості мої й той пожирає. Він сітку розстелив під ноги й завернув мене назад. Він завдав мені смутку — я повсякденно недужий... Він підбив мою силу. Видав мене їм (ворогам) у руки, я проти них не можу протистати » (Плач Єр. 1,11-14).

Як виходить зі св. Письма, відпущення наших гріхів вилонилось із терпінь і смерті хресної Спасителя: « бо ми примирились з Богом смертю Його Сина... Кров Христа — наше очищення... через якого ми одержали наше примирення » (Рм. 5,10с), — каже Ап. Павло. Тому ми не належимо до себе самих, але до Христа Ісуса, який своїми стражданнями й смертю вибавив нас від кари вічної: « Хіба ви не знаєте, що ваше тіло — храм Святого Духа, який живе в вас? Його ви маєте від Бога, тож уже не належите до себе самих. Ви бо куплені високою ціною » (1 Кор. 6,19). А якою високою, пояснив Ап. Петро: « Знайте, що не тлінним золотом чи сріблом ви були вибавлені від вашого життя суєтного, яке ви прийняли від батьків ваших, а дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого ягняти,

передбаченого перед заснуванням світу й об'явленого нас ради, останніми часами » (І Пет. 1,18).

Є багато речей в історії людства, які вказують на Божу безмежну могутність, з'єднану з Його премудрістю й добротою, та вони всі найкраще об'являються в чудесному прощенню гріхів людям. Нема бо нічого такого, що краще виявляло б Божу безмежну любов і ласкавість до людського роду, як ця, неможлива до поняття й пояснення, тайна терпіння Христа за нас грішних людей. З неї береться очищення наших гріхів, з яких бажаємо очиститись і Богу Отцеві надолужити жертвуванням Його єдинородного Сина.

Щоб пригадати людям доконечність кривавої жертви, тобто смерті за гріхи, Господь Бог установив у Старому Завіті жертви звірят, що їх Ізраїльтяни приносили Йому щоранку й щовечора. Ті жертви однак не могли очистити душ людських від важких гріхів. Бо Старий Завіт і Закон Мойсея, будучи лише « тінню майбутніх благ, а не самим образом речей... ніколи не могли зробити досконалыми тих, які приступають до Бога », — каже ап. Павло (10,1).

Старий Завіт і його закон був лише прообразом Нового — Христового Завіту, він мав приготувати людей до Спасителя, який єдиний міг своєю жертвою відкупити рід людський. Тому, хоч і старозавітні жертви приносились щодня, сотнями літ, не могли очистити людей від гріхів. Так бо написано в листі до Євреїв: « Чи ж їх не перестали б приносити, коли б ті, що служать (старозавітні священики), очистившись раз назавжди не мали б більше ніякої свідомости гріхів? » (Євр. 10,2). Але тому, що не могли очистити, « власне навпаки: ними (тими жертвами) пригадуються щороку гріхи, бо неможливо, щоб кров волів та козлів усунула гріхи » (Євр. 10,3).

Тому, що Старий Завіт не міг дати очищення гріхів, не був досконалим, а крім того Ізраїльтяни його не до-

держали: « А що вони при моїм завіті не zostалися, то я їх занехав, — говорить Господь » (Євр. 8,9). Тому Господь рішив встановити Новий Завіт: « Ось надходять дні, мовить Господь, і я укладу в домі Ізраїля і в домі Юди новий завіт, не за завітом, що я уклав був з їхніми батьками... я поклавши мої закони їм в ум, напишу їх у них на серці й буду їм Богом, а вони будуть моїм народом » (Євр. 8,8с.10).

Установивши Новий Завіт, Бог послав своєму народові нового пастиря: « Я поставлю над ними одного пастиря, що пастиме їх... Він буде їх пасти, він буде пастирем над ними » (Єз. 34,23).

Той новий пастир — посередник між Богом і народом, це Ісус Христос, який « осягнув оскільки вищого служіння, оскільки він посередник кращого завіту, що заснований на кращих обітницях » (Євр. 8,6). Його вже від самого початку сповістив Старий Завіт і Закон, і до нього приготував Ізраїльський народ. Обіцяючи встановити Новий Завіт, Господь Бог заявляє, що старий уже не дійсний: « А коли каже новий, то об'являє, перший старим. А що передане й застаріле — те близьке зникнення » (Євр. 8,13).

І справді, з приходом і смертю Ісуса Христа Старий Завіт перестав обов'язувати, бо Він установив Новий Завіт; при освяченні вина, виразно каже Спаситель: « Так само й чашу по вечері, кажучи: Ця чаша — це Новий Завіт у моїй крові, що за вас проливається » (Лк. 22,20). Подібно й св. Павло, звітуючи про установлення Пресв. Євхаристії, каже: « Так само й чашу по вечері, кажучи: Ця чаша — Новий Завіт у моїй крові. Робіть це кожний раз, коли будете пити на мій спомин. Бо кожного разу, як їсте хліб цей і п'єте цю чашу, смерть Господню звіщате, аж поки Він прийде » (I Кор. 11,25).

Щорічними жертвами Старого Завіту « Святий Дух доказує, що дорога в святиню (в Царство Небесне) ще не відкрита, доки стоїть перший намет » (Старий За-

віт). Це образ нинішнього часу, коли приносяться дари й жертви, які не можуть у сумлінні зробити досконалим того, хто служить. Це лиш тілесні установи щодо страв, напоїв та різних обмивань, установлені до їх виправдання » (Євр. 9,9); це значить, до часу, коли правдивий посередник, прийшовши й принісши жертву, очистити людей від їхніх гріхів.

І справді, той Бог-Отцем вибраний посередник — Його Син Єдинородний: « Христос, з'явившись як архисрей майбутніх благ... не з кров'ю козлів і телят, але з власною кров'ю, увійшов раз назавжди у святиню і знайшов вічне відкуплення. Бо коли кров козлів і биків та попіл з телиці, покропить нечистих, освячує, даючи їм чистоту тіла, то оскільки більше кров Христа — який Духом вічним приніс себе самого Богові непорочним, очистити наше сумління від мертвих діл, на служіння Богові живому. Власне тому він і є посередником нового завіту, щоб після того, як наступила його смерть для відкуплення гріхів першого завіту вибрані одержали обітницю вічного спадкоємства » (Євр. 9,11-15). Так-то Христос — єдиний правдивий посередник між Богом і людством, своєю кривавою жертвою очистив усіх від їхніх гріхів і зробив їх гідними служити Богові живому.

Чому ж Ісус Христос мусів умерти і своєю кров'ю, чи пак, смертю встановити Новий Завіт? Відповідь на це дає лист до Євреїв: « Бо де заповіт, там мусить наступити смерть заповітника. Заповіт має силу лиш по смерті, він не варт нічого, поки живе заповітник » (Євр. 9,16). Це саме є й тепер, тобто завіщання не має жодної вартости, доки живе той, що те завіщання зробив. Це лист до Євреїв підтверджує тим, що й давній завіт був закріплений кров'ю, тобто убиттям жертвних звірят: « Тому навіть перший завіт був освячений кров'ю. Коли Мойсей був проголосив усі заповіді за законом усьому народові, він узяв крові бичків та козлів з водою чер-

воної вовни та іссопу й покропив саму книгу та ввесь народ, кажучи: Це кров завіту, що його Бог установив для вас. Зрештою, за законом, майже все очищується кров'ю, і без кровопролиття відпущення немає » (Євр. 9,18-22). Тому Христос також мусів принести себе в жертву, щоб своєю власною кров'ю освятити свій Новий Завіт.

Коли, отже, прообрази Нового Завіту очищувалися лише кривавими жертвами, то треба було, щоб « і самі небесні речі очищувалися жертвами багато ліпшими » (Євр. 9,23). Так-то Христос своєю досконалою, кривавою жертвою на Хресті, тобто своєю спасительною смертю: « увійшов не в рукотворну святиню, яка була подобою правдивої, а в саме небо, щоб тепер з'явитися перед обличчям Божим. Та й не на те, щоб принести себе самого багато разів у жертву » (Євр. 9,24). Бо Його одинока жертва надолужила Бог-Отцеві за всі гріхи людства, раз і назавжди, як звітує той сам лист: « Тепер же Він раз назавжди з'явився на кінці віків, щоб знищити гріх своєю жертвою » (Євр. 9,26). « І принісши лиш одну жертву за гріхи, засів назавжди по правиці Бога, чекаючи далі, поки його вороги не будуть покладені, як підніжок йому під ноги. Бо Він лиш одним приносом удосконалив назавжди тих, що освячуються » (Євр. 10,12-14). « Отож, маючи завдяки крові Ісуса свободний вступ до святині (Царства Небесного), який Він нам відкрив дорогою новою й живою, через завісу, що є Його тілом, і маючи великого священика над Божим домом, приступаймо зі щирим серцем, у повноті віри, очистивши серця від лукавої совісті (в св. Сповіді) й омивши тіло чистою водою, (що є Його св. Тайна Хрищення й Євхаристії) (Євр. 10,19-22).

КВІТНА НЕДІЛЯ

(Фил. 4,4-9)

БЛИЗЬКІСТЬ БОГА — ДЖЕРЕЛО РАДОСТИ

« Браття! Радуйтеся завжди у Господі; знову кажу: Радуйтеся!... Господь близько! »

Ці слова ми чули, в апостольським читанню, на нішній Службі Божій. Св. Апостол Павло при кінці послання до своєї найбільш улюбленої громади Филип'ян, звертається до них із сердечним побажанням радості: « Радуйтеся завжди у Господі; знову кажу: Радуйтеся... Господь близько! ». Бажає Апостол Народів, щоб життя Филип'ян проквітало в постійній радості, хоч свідомий він того, що християнська радість не легка, бо вона оwoч тільки чесного життя і зроджується серед терпінь та трудів. Тому він далі каже: « Ні про що не журіться, але в усьому появляйте Богові ваші прохання молитвою і благанням з подякою. І мир Божий, що вищий від усякого уявлення, берегтиме серця і думки ваші у Христі Ісусі ».

Заклик Апостола Павла до радості відноситься і до нас. Радість повинна бути одною з питомених рис доброго християнина. Однак, радість це не тільки прикмета Христового учня, але й заразом глибоке прагнення кожної людини. Котра людина на світі не бажає радості — щастя? Досвід показує, що людина шукає радості різними дорогами, в кожному етапі життя, і то в своєрідний спосіб: дитина шукає радості в забаві, учень у шкільних успіхах; молодята у взаємній лю-

бові; зріла людина в праці, в товаристві, в родинному житті; старець у вдячній пошані молодших. Радість — це мрія кожної людини. Натомість у щоденному житті, замість утіхи, людина зустрічає сіру буденщину, нудьгу, незадоволення. Деколи, щоб утекти від такого стану, піддається вона всяким розкошам, свавільному життю, наркотикам, злочинним учинкам і, замість радості, падає у ще більшу гіркоту і розчарування.

Запитусмо себе не раз, як нам радіти, коли наше життя таке трудне, коли все йде нам наперекір? Як нам радуватись, коли здоров'я занепадає? Як нам радуватись, коли не повелось в праці, коли маємо родинні клопоти, коли нас хтось образив або коли смерть забрала нам найдорожчу особу? Як нам радуватись, коли нас переслідують, коли не маємо свободи висловити власну думку, прилюдно визнати свою віру?

Розв'язку на такі й їм подібні питання подає Христова Євангелія, християнська наука. Сьогодні, однак, пригадуємося тільки над апостольським читанням. Святий Павло своїм життям і своїм повчанням подає цікаві вказівки як нам шукати правдиву і довготривалу радість. Знаємо добре, що Апостол Народів не мав легкого життя, ані часу на відпочинок. Навпаки ціле його життя, після навернення, було сповнене дбанням про новозасновані Церкви, запалом над поширенням Христової науки. За це зазнав він усякого лиха, на тілі і на душі, від своїх і від чужих; переносив усякого роду переслідування; був у подорожніх небезпеках, у праці, втомі, у спразі, в голоді і наготі, як про це він сам оповідає в другому листі до Коринтян. А втім, він не боїться визнати свої особисті немочі, коли пише до Коринтян: «...коли треба хвалитися, то я мовою німечю буду хвалитись» (II Кор. 11,30).

Надмірні труднощі і терпіння не є для Святого Апостола перепоною до радості. У чім, отже, таємниця християнської радості? Ця таємниця, дорогі в Христі

брати і сестри, скривається у двох словах нинішнього читання: «Господь близько!». Близькість Бога є правдивим джерелом непроминаючої радості. А Господь Бог близько кожної людини в різних способах.

Насамперед Бог близько людини як такої, бо вона діло Його рук. Зрештою, без Бога не можливо зрозуміти чим є людина. Людина, зогляду на свої природні дари, це найдосконаліше єство з усіх створінь цього світу. Розум і воля роблять людину подібною до Бога і через них може вона увійти у прямий зв'язок із своїм сотворителем, з'єднатись із Тим, що підтримує вселенну. Інші створіння, як мінерали, рослини, звірята, хоч на свій лад прославляють Створителя, не мають змоги своїми дарами увійти в Божий горизонт життя. А людині власне розум і воля дозволяють увійти в особистий контакт із Тим, що підтримує все при існуванні. Тут слід ще підкреслити, що коли людина своїм розумом і волею може розкрити для Бога своє життя, то тими ж дарами може вона для Нього свobodно замкнутися, що в глибині означає заперечення свого піднеслого значення й гідності.

Отже, дорогі в Христі, людина вже з природного свого буття, єдина з поміж усіх туземних створінь, в особливий спосіб стоїть близько Бога. Вже природними силами, навіть не маючи надприродного Божого об'явлення, вона спроможна пізнати свою велику гідність і призначення. Сама природа людини скеровує її до абсолютного горизонту, до абсолютної правди, а її замкненість у собі, в якій-будь сфері людського буття, в якій будь ідеології, може тільки довести її до втрати властивості собі гідності, довести до життєвого абсурду, до остаточного нещастя. Інакшими словами, людина вже в природній своїй побудові створена до Божого способу життя. Господь близько людини, справді близько, але потрібно лише, щоб людина розкрилася для Нього. А тоді вона знайде щастя, знайде глибоке значення свого

життя, знайде життєву радість.

Коли людина життєво і розумово чесна, то навіть не знавши Об'явлення Божого, може вона знайти глибшу причину до радості. Якщо воно так, то тим більше нам, християнам, радість є чимось доступним. Господь близько, дуже близько християнської душі. Ми знаємо, що сам Господь Бог, через свого Сина Ісуса Христа, входить у нашу історію, стаючи людиною, одним із нас, нашим братом. Ісус Христос є «З Нами Бог». Він своїм життям, наукою і смертю вказує дорогу до життя, до радості. Проповідує нам, що Царство Боже є близько і вже є між нами та стремить до повного звершення в другому житті. Отже, ми маємо вже початок радості в нас самих і жодне терпіння чи переслідування цієї радості нам не в силі відібрати. Тепер потрохи починаємо розуміти, чому Апостол Павло повторно закликає до радості: «Радуйтеся! і знову кажу: Радуйтеся! — Господь близько!» Так! близько — З Нами Бог!

Господь не тільки близько, але тісно з'єднаний з нами у Пресвятій Євхаристії. Його Пресвяте Тіло стає нашим тілом; Його Пресвята Кров кружляє у наших жилах. Бог не тільки перебуває у нас, але став нашим життям. Природна будова людини скеровує її до чогось вищого, до Бога, а в Пресвятій Євхаристії справді започатковує нове, вище життя. Ми звичайно не розуміємо ваги цієї Тайни, тому наше християнське життя не раз таке монотонне, нудне; а ця Тайна має в собі увесь динамізм радості. Якщо Бог з нами, то хто ж проти нас? — питається св. Апостол Павло (пор. Рим. 8,31). Тому жити євхаристійним життям, означає: мати в собі постійну радість, якої ніхто й ніщо не в спроможі нам відібрати. Радуйтеся! знову кажу: Радуйтеся!... Господь близько!

«Радуйтеся!» — каже Ісус до учнів по своїм Воскресінні. Це радість, яка випливає з перемоги Христа над терпіннями і над смертю. Саме за тиждень святку-

ватимемо світлий празник Христового Воскресіння. Воскресна радість впливає з певности, що навіть смерть не спроможна відлучити нас від Божої любови, що вже є в нас. Дійсно, остаточна перемога буде завжди Христова, хоч за життя здається нам, що зло перемагає в нашому особистому житті чи в житті спільнот. Так! Христове Воскресіння приносить нам радість, якої ніхто не зможе нам відібрати. Радуйтеся! — бо Христос смертю смерть подолав!

Господь близько! Так, наша остаточна стріча з Христом також недалеко. Хоч би довелося, дай Боже, прожити сто років, то це ніщо в порівнянні з вічністю. Ісус чекає на нас, наше місце вже приготоване в небесному Царстві. Властиво, після Христового Воскресіння, ми не вмираємо більше, а наша смерть це радісна стріча з прославленим Христом. Радуйтеся! — бо нагорода ваша велика на небі (пор. Мт 5,12).

Отже, маємо скарбницю радості заховану в нашому власному житті, в нашому нутрі, у глибині нашого серця. Маємо християнську науку, яка також нас спонукує до повсякчасної радості. Все це дар безконечної Божої любови. Людина не спроможна все це собі дати, чи собі здобути власними силами. Даром є наше природне життя. Ми завдячуємо наше особисте існування збігові мільйонів різних комбінацій — сполучень. Скільки-то людської історії, обставин, осіб, склалось на наше існування, не входячи вже у біологічну площину. І саме, дякуючи Творцеві за все, ми розкриваємо скарбницю радості, що криється в нас і починаємо її здійснювати в житті. Дякувати за все, це знаходити радість у житті. Дякувати Богові за дар життя, за наш розум і волю. Дякувати Богові за нашу родину, за наших сусідів, хоч які вони і не були б. Дякувати за наш час, за нашу спільноту, а навіть дякувати за терпіння, бо вони також служать до нашого духовного зросту. Дякувати навічє також наше нинішнє апостольське читання: « Ні

про що не журіться, але в усьому появляйте Богові ваші прохання з *подякою*. І мир Божий... берегтиме серця і думки ваші у Христі Ісусі».

Як радістю є приймати дари і за них дякувати, то ще більшою радістю є розподіляти наші дари іншим. Ділитись тим, що посідаємо — це ще одне джерело радості. Поділитись з іншими нашим життям, нашою усмішкою, нашим добрим словом, нашою допомогою чи нашими здібностями. Ми не одержали дарів, щоб тільки ними самі ми тішилися, живучи самолюбним життям. Коли наше життя є розкрите для абсолюту, для Бога, то це вимагає від нас також розкритості для наших ближніх. Ми розкриваємося для наших ближніх тоді, коли робимо для них хоч би й найменші послуги, чи навіть коли звертаємось до них з добрим словом. А ми знаємо, що часто маленькі служіння, зроблені для ближніх з любов'ю, спричинюють велику радість.

Отак, дорогі в Христі брати і сестри, ми бажали бодай кількома словами показати, де знаходиться джерело радості, до якого нас закликає Апостол Павло. Тепер бачимо, що це джерело близько нас, чи властиво воно знаходиться у нас. Наше життя створене для щастя й радості, бо воно створене на образ і подобу Богу, піднесене до Божого синівства через прихід Спасителя на світ, скріплене й відживлене Євхаристійним Причастям, запевнене Воскресінням та призначене до вічної радості. Саме тому в дійсному християнському житті немає місця для смутку, для розчарування чи безнадійності. Бути християнином — значить мати повноту життя, мати непромінаючу радість.

Хай завжди лунає в наших вухах і запишеться глибоко в серці побажання Апостола Павла: «Радуйтеся завжди у Господі; знову кажу: Радуйтеся!... Господь близько!» — Амінь.

ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ

Дорогі Отці, Браття і Сестри! В цей радісний і світоносний день Христового воскресіння вітаю Вас усіх і кожного зособна нашим рідним привітом; Христос воскрес! Так привітав Ангел жінок-мироносиць, коли вони прийшли досвідком до гробу Господнього, щоб миром помазати тіло Ісуса. Таку вість передали нам святі Апостоли, що упродовж сорок днів бачили Воскреслого і говорили з ним. Так поздоровляють себе учні Христові вже дві тисячі років і ту святую правду звіщають вони всім народам. Сповняють вони в той спосіб волю свого Учителя, що явився їм на горі в Галилеї і мовив: Дана мені вся влада на небі й на землі. Ідіть у світ, робіть учнями всі народи, христить їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, учіть їх зберігати все, що я вам заповів, а Я буду з вами по всі дні, до кінця світу. Христос воістину воскрес!

Воскреслий Христос завжди перебуває з нами, так у наших радощах як і в наших смутках; в часах свободи як і у время неволі; серед переслідувань і поневолення. Власне в часі нашого горя Христос є ближчий нам, бо наші страждання є його стражданнями, наш хрест є його розп'яттям. Переслідувані за віру, віру наших батьків, ми ще нині мусимо скриватися з нашими богослужбами і з нашою проповіддю, наче злочинці. Основні права людини до нас не застосовані; колись також були вони відібрані апостолам і учням Христовим. Церковна і світська влада подали собі колись руки, щоб убити Христа. Церковні й світські люди

і тепер видали на хрест не менш п'яти мільйонів віруючих нашого Народу і доти не спочили, доки не поклали на гріб нашої Церкви великий камінь. Вже 35 літ наша Церква-страдниця переносить свою Голготу.

Якже ж то нині, на святий Великдень, бажати Вам, Браття і Сестри, воскресної радості? Та ж дзвони святого Юра і наших рідних церков мовчать ще від дня смерті слуги Божого митрополита Андрея. Не дзвонили вони навіть тоді, коли бідні каторжники складали кості наших Ісповідників віри у холодні могили на казахстанських степах. Плач Єремії чути ще до сьогодні, бо ж заросли терням стежки на наш Сіон, священників повбивали, молодь і старців гнали в полон. Ви самі були тому свідками. Багато з вас ще нині носить сліди залізних пут.

Продовжується плач Єремії пророка і мішається він з риданням побожних жінок та Йосифа Ариматейського і Нікодима, що справили похорони Ісусові. Але плач цей обернеться в радість. Ангел Божий злетів колись з небес, немов блискавка, відвалив камінь від дверей гробу і Христос воскрес. Пилатова сторожа впала на землю немов мертва, важкий землетрус збудив з гробів численних мертвих, Апостоли зодягнулися новою силою і пішли проповідувати, ширити і закріплювати царство Боже на землі.

Царство Боже, Браття і Сестри, не має ані географічних, ані навіть етнічних, тобто народних, границь. До царства Божого належать усі народи під сонцем, що увірили в Ісуса Христа й охристились в купелі відродження. Власне і ми, як народ силою та діянням Святого Духа, стали учнями Христа, скинули з себе поганську одіж Дажбога і вдягнулись у святу ризу Христову. Ми хочемо в тій святій та нероздертій і несплямленій ризі Христовій, разом з усіма визнавцями нашого Господа Ісуса, прославляти святе й величне ім'я Господнє. Ми хочемо, як давно так і повіки, жити у все-

ленській Христовій Церкві. За цю нашу віру і за ці наші переконання несе́мо нині страждання і муки, позбавлені основних прав людини на релігійну свободу.

Власне на святий празник Пасхи ми відновляємо нашу віру в одну, святу, соборну й апостольську Церкву. Ми віримо, що Господь Ісус по своїм воскресінні дав Петрові найвищу пастирську владу і що та влада перейшла на наступників Петра на римському престолі. Ми бачимо нині, як цю віру визнають мільйони та мільйони учнів Христових. Вони щороку спішають з найдальших кінців землі до Риму, щоб тут зустрінути сучасного рибалку в Ветсаїди, якому ім'я Іван Павло II та й почути від нього воскресне привітання. А він вітає всі народи землі на їхніх мовах; вітає також і нас нашою рідною українською мовою, щоб ми відчули його любов до нас, що несе́мо кайдани за Христа. А для Вас і для нас усіх велике це щастя, що так, як за часів святого Володимира, за часів митрополита Йосифа Рутського і святого Йосафата, так нині ми, українські єпископи і Ваші пастирі, є злучені з Петром і належимо до апостольського собору всіх католицьких єпископів світу, які стоять в злуці з римським архієпископом. Отож і ми з цього святого міста Риму звертаємо до Вас наш пасхальний привіт, повний радості, миру і надій. Радіймо всі, бо Христос воскрес, смертю своєю смерть подолав! Христос є з нами по всі дні нашого життя. Вся вселенна нині наповнилась світлом, зникла темрява гріха, живоносний гріб Господній стався джерелом нашого життя.

Воскресіння день, Браття і Сестри, отож просвітмися торжеством і один одного обіймим та й скажимо: Браття! І тим, що нас ненавидять простім все з воскресінням. З глибини серця закликаємо: Христос воскрес — воістину воскрес! Амінь.

ТОМИНА НЕДІЛЯ

(Діян. 1,1-18)

ПРО ЧУДА — ХТО І ЗАДЛЯ ЧОГО РОБИТЬ ЧУДО?

« Тими днями руками апостолів робилося багато знаків і чудес у народі. Віруючись дедалі більше й більше при- ставало до Господа » (Діян 5,12-20).

Чуда, чи пак знаки, як розповідають Апостольські Діяння, що їх робили апостоли, це факти, діла, що підпадають під людські змисли, але по своїй істоті є вони поза, понад чи проти законів природи. Тих фактів ніде в щоденному людському житті зустріти не можна, бо їх людина довершити не може. Їхнім автором є один, одинокий, всемогутній Господь Бог. Тому, що чуда — це незвичайні факти, люди відносяться до них з недо- вір'ям; та й вони самі по собі рідкі й не подібні до зви- чайних, щоденних діл людських.

В кожному чуді, однак, треба розрізнити дві речі: 1) Сам факт чуда, тобто подію чи річ, яка є поза, понад чи проти законів природи. Ось, наприклад, св. Письмо розповідає про оздоровлення паралітика чи сліповро- дженого. Їх лікарі природними ліками ніяк не могли вилікувати. Але тих людей можна було бачити, як чи- таємо в Євангелії, про паралітика, якого бачило багато людей, бо він 38 років лежав біля чудесної купелі й не міг власними силами дістатись, щоб, після порушен- ня води, влізти й оздоровитись. Або на іншому місці: про паралітика, якого принесли товариші, спустили крізь покрівлю перед Ісуса, сподіваючись, що Він змилосо-

диться над його бідою, оздоровить його. І дійсно Спаситель змилосердився над нещасною людиною й, відпустивши йому його гріхи, а опісля на знак фарисеям і книжникам, що Він має на землі владу відпускати гріхи, сказав паралітикові: « Встань, візьми твої ноші та й іди до свого дому. Той устав і пішов до свого дому » (Мт. 9,2-7). Подібно як у випадку сліповродженого. Його також багато людей бачило й особисто знало. Коли ж побачили, що він видить, дивувались дуже, бо не чувано було, щоб хтось вилікував сліповродженого. Це підтверджує й сам сліпий словами: « Одвіку нечувано, щоб хто-небудь відкрив очі сліповродженому » (Йо. 9,32). Аж надійшов Ісус Христос, помастив його очі глеєм і сказав: « Іди, вмийся в купелі Силоамській; він пішов, умився і прозрів » (Йо. 9,6-7). В обох випадках, після тих чудесних оздоровлень, люди дивувались і прославляли Господа Бога: « Народ же бачив це, дивувався й прославляв Бога, що дав таку владу людям » (Мт. 9,8).

Щодо цих зовнішніх фактів, що їх спостерігаємо змислами, ніхто ніяк не міг сумніватися, бо присутні люди в випадку чудесних оздоровлень бачили їх перед оздоровленням і після нього, та й могли легко про оздоровлення переконатися. — Такі чуда діються ще й тепер по всіх усядах, як, наприклад, у Люрді, Фатимі, де люди також пізнають хвороби деяких людей, а опісля їхнє цілковите оздоровлення. Ба, навіть самі лікарі стверджують хвороби, то й уломності деяких, а після чудесного оздоровлення — їхнє повне здоров'я. І про ті зовнішні факти очевидці свідкують, подібно як про кожний інший факт, який спостерігаємо змислами.

2) Друга річ у чудах — це їхня надприродність, позаприродність чи протиприродність. Тому й деяким людям важко в чуда повірити, бо вони такі незвичайні, небуденні. У природному житті не трапляється щось

подібного, тому що чудо стається часто проти законів природних чи завішує діяння законів. Тому-то кожний, хто зазнав чудо на собі самому чи був свідком чуда в інших людей, мусить сказати, що в такому випадку діє якась надзвичайна сила чи хтось, хто є вищим від природи, хто може керувати її законами, їх припинити вчинності, а то й може діяти проти законів природи.

Тому розрізняємо три роди чуд:

а) *Чудо згідне з природою*, але не можливе до осягнення звичайними природними засобами. Наприклад, якусь хвору людину можна б оздоровити звичайними ліками, але не в такому швидкому часі, як Ісус Христос оздоровив прокаженого чи тещу ап. Петра, тобто в одну мить, звичайним доторкненням руки, або словом «стань здоровим!» На такі лікування лікарі потребують довшого протягу часу.

б) *Чудо поза законом природи*. Наприклад, воскресення Лазаря, юнака з Наїну чи дочки Яіра. Звичайні слова «дівчино встань», чи «Лазарю, вийди з гробу» не вистачають. Бо привернення мерця до життя є чудом поза законом природи, бо хто раз дійсно вмер, той природно не повертається знову до життя. Щоб його воскресити, треба якоїсь вищої сили, тобто сили Божої, яка має владу над душею, життєдайним елементом у людині. Це може зробити тільки Господь Бог, що є джерелом усякого життя, самого життя, і це Він велить душі повернутись до бездушного тіла, щоб його знову оживити. Подібно як утихомирення бурі на озері чи нагле припинення вітру. Звичайним приказом «перестань і затихни» людина цього зробити не може. Такий приказ може дати тільки Творець природи, Господь Бог, який є абсолютним паном усього того, що сотворив.

в) Є ще *чуда проти природи законів*, як наприклад, у випадку трьох юнаків, приятелів пророка Даниїла, в огненній печі, та й самого ж Даниїла в печері голод-

них левів. Вони є проти природи, тому що вогонь природно палить усе та нищить, а голодні леви пожирають усе, що їм кидають на жир. У таких випадках якась надземна, скажімо відразу, Божя сила, мусіла припинити закони природи й діяти проти них. — Тому жодне сотворіння, ба навіть і ангели, не можуть робити чуд своїми власними силами: для цього бо треба всемогутности Божої, Творця природи, що сотворюючи все з нічого та маючи абсолютну владу над природою, може робити, що тільки хоче, як про це говорить псалом: « Усе, що Господь хоче, чинить; на небі й на землі » (Пс. 134,6). А то й сам Ісус Христос підкреслює цю всемогутність Бога такими словами: « У людей це неможливо, але не в Бога, у Бога все можливо » (Мк. 10,27). Ісус, вказуючи на всемогутню силу Бога Отця, що в Ньому й через Нього діє, заявляє: « Слова, які проказую до вас, не від себе проказую. Отець, який перебуває в мені, — Він творить діла », тобто чуда (Йо. 14,10).

Тепер виникає питання: Чи доцільними є чуда, і чому Господь Бог їх робить? Чудо, чи те надавичайне встрявання Бога в закони природи, є справою морального порядку. Це значить, Він робить чуда, щоб направити моральний стан людей, щоб підтвердити Боже походження науки чи посланництво Боже якогось пророка чи апостола, врешті ж Божество Його Єдинородного Сина Ісуса Христа. Повище наведені завдання є так званими найближчими завданнями, бо остаточною метою всіх чудес є прослава Трьєдиного Бога. Ісус Христос дуже часто покликається на чуда, як на доказ свого Божого посланництва, свого Божества, приписуючи їм доказову силу. « Не вірте мені », каже Він, « якщо я не роблю діл Отця мого! Коли ж роблю, то мені не віривши, ділам бодай вірте, щоб спізнали ви й увірували, що Отець у мені, і я в Отці » (Йо. 10,38). Тут Ісус покликається на чуда, як на видимий знак свого Божества, Його тотожности з Отцем. У другому випадку,

після оздоровлення паралітика, якому простив гріхи, відповідаючи книжникам та фарисеям, які собі думали, що Він хулить, бо прощати гріхи може тільки один Бог; гріхи ж є образою Божого мавстату, тож ніхто інший, але тільки Бог може їх прощати, Ісус робить чудо — оздоровляє паралітика чудесно, щоб показати, що Він є Богом, тому й може гріхи прощати. Він їх питає найперше: «Що легше сказати: «Твої гріхи відпущені», — чи сказати: Встань і ходи?» (Мт. 9,5). Тобто, ніхто не може прощати гріхів, тільки Бог, але також ніхто, як тільки всемогутній Бог може робити чудо, бо воно вимагає всемогутньої сили самого Бога Творця. Тому, звертаючись до книжників і фарисеїв, Спаситель каже: «Та щоб ви знали, що Син Чоловічий має владу на землі відпускати гріхи, каже до розслабленого: «Встань, візьми свої ноші та й іди до свого дому. Встав той і пішов...» (Мт. 9,6).

Чуда чи, як Спаситель їх називає, діла Отця, доказують Його Боже посланництво. «Та в мене, — каже Христос, — свідоцтво більше ніж оте Йоанове: діла бо ті, що їх Отець доручив мені для мого виконання — ось саме ті діла, що їх роблю, свідчать за мене, що мене Отець послав» (Йо. 5,36). — Брак віри в ті явні діла Божі — в чуда, потягає за собою важкий гріх перед Господом Богом, бо — це відкидання доказів сили Божої, яка в чудах об'являється. Тому й каже Спаситель: «Був би я не вчинив серед них діл, що їх ніхто інший не вчинив, гріха не мали б вони. А так, ось побачили й зненавиділи і мене, і Отця мого» (Йо. 15,24). Тим-то й потягають вони за собою важку кару Божу, як це предрікає Христос містам, які, не повіривши Його чудам, Його відкинули: «Горе тобі, Хоразине, горе тобі, Витсаїдо! Бо якби чуда, що в вас відбулися, сталися в Тирі й Сидоні, вони б давно покаялись у волосяниці та в попелі. Тому кажу вам: Тирові й Сидонові судного дня буде легше ніж вам. Та й ти, Капернауме, чи підне-

сешся попід небеса? Аж до Аду зійдеш. Бо якби чуда, які в тебе відбулися, сталися в Содомі, він лишився б аж досі. Тому кажу вам: Землі Содомській легше буде судного дня, ніж тобі » (Мт. 11,20-24).

Чудами Господь підтверджував і проповідь Апостолів, вказуючи на правдивість їхнього навчання. Заради тих чудес багато людей повірило в Євангелію: « Руками апостолів робилося багато знаків і чудес у народі... і народ хвалив їх вельми. Віруючих дедалі більше й більше приставало до Господа, сила жінок і дітей » (Діян 5,12). Люди, бачивши чуда, масово наверталися, визнавали Христа Господа, хрестилися і ставали членами Церкви. Вони « на вулиці виносили недужих і клали на постелях, на ліжках, щоб як ітиме Петро, бодай тінь його на кого-небудь із них упала. Сила людей збиралась... несучи хворих, і тих, що їх мучили нечисті духи, і вони всі видужували » (Діян. 5,15). Отже, найближчим і безпосереднім завданням чуд було навернення людей до Христової віри.

Та остаточною метою чудес є слава Божа, до якої ті надзвичайні знаки Божі нахиляли серця людей. Тому й не диво, що « народ, бачивши це оздоровлення (паралітика), настрахався і славив Бога, що дав таку владу людям » (Мт. 9,8). Або як пише св. Євангеліст Лука: « А всі остовпіли від здивування та прославляли Бога » (Лк. 5,25). Подібно й сотник, будучи свідком тих чуд, що діялися при смерті Христа Спасителя, славив Бога: « Побачивши, що сталося, сотник почав прославляти Бога, кажучи: “ Справді цей чоловік був праведний ” (Лк. 23,47). Всі люди, що були збіглися на видовище, побачивши, що сталося, поверталися (додому), б'ючи себе в груди » (Лк. 23,48). Отже, остаточною метою чуд у людей було пізнання своєї гріховності, страх і прослава Бога на вид тих доказів Його всемогутности.

НЕДІЛЯ МИРОНОСИЦЬ

(Діян. 6,1-7)

ПРОГРАМА ХРИСТОВИХ СВЯЩЕНИКІВ

В апостольському читанні на неділю Мироносиць, у Діяннях Апостолів, що їх списав св. Лука, читаємо таке: « Не личить нам лишити слово Боже і при столах служити... Ми будемо пильно перебувати у молитві і служінні слова ». Ось життєва програма Апостолів Христових, їхніх наступників єпископів, священиків посеред християнської спільноти.

У перших рядках списаної історії Церкви Христової, Апостол Лука в Апостольських Діяннях, представляє нам дуже ідеалізовано першу християнську спільноту, кажучи: « Громада вірних мала одне серце й одну душу, і ні один не називав своїм щось з того, що кому належало, але все в них було спільне. Апостоли з великою силою свідчили про Воскресіння Г. Ісуса й були всім вельми любі » (Дія.Ап. 4,32-33). Однак дійсність, здається, не була аж така проста і легка. Вже перша християнська спільнота складалася з різних відмінних груп культурних, ментальних і соціальних. Ця скомплікована реальність дається відчувати у Церкві Христовій вже від самого початку, і було б наївним сподіватись її відсутності поміж людьми наступних поколінь. Елліни і євреї є класичним прикладом цього. Відмінність між ними зачиналася від мови. Можливо, що в часи Христа Ісуса, всі мешканці Східної Римської Імперії знали грецьку мову, яка була офіційною мовою

імперії. Також еллінізовані євреї в діаспорі, що прийняли християнську віру, напевно вже не говорили по-арамійському. Повертаючись у Палестину, вживали вони грецької мови, і грецький переклад Біблії — т.з. Септуагінту, вживали цієї мови у синагогах і в релігійних культах.

Другий чинник, який порізнявав першу християнську родину — це сильний вплив грецької культури і філософії на єврейську спільноту, з якої вийшли Апостоли і перші християни. В діаспорі вони й далі залишалися євреями, але не могли охоронитися перед грецькими впливами. Їх погляди на жертвоприноси звірят, на практики і ритуальні обряди були майже несумісні з поняттями етики і філософії їхньої віри. Оце були й причини всяких напружень і непорозумінь поміж групами, які формували першу християнську громаду.

Теоретичні непорозуміння переводилися в практику тим, що поставали дискриміновані групи християн євреїв еллінів, які часто з побожності на старість верталися з жінками у святий город Єрусалим, щоби тут померти. Тому вже за апостольських часів бачимо в Єрусалимі так багато вдів, якими апостоли мусіли піклуватися. Це й причина, чому при апостольській праці початкової Церкви зродилась нова установа т.з. дияконії — служіння потребуючим.

Цих мужів для служіння матеріальним потребам Церкви вибирала сама спільнота віруючих, апостоли ж передавали їм цей обов'язок дияконії через окреме благословення й покладення рук. Рукоположення — це символ часто вживаний у давнині. Положення рук означало сукупність і пов'язаність поміж особами або спорідненість з ними з огляду на їхнє завдання, чи з причини їхньої діяльності. Через покладення рук дана особа ставала співучасником дорученого завдання, стаючи, як казали римляни, « алтер еґо » — « другий я ». Через покладення рук Апостоли почали віділяти дар

Св. Духа першим своїм співробітникам, тим самим включаючи їх у своє апостольське служіння, з запевненням співучасти у спеціальній ласці Божій, що її такий стан життя вимагав (1 Тим 4,14; 5,22; 2 Тим 1,6). Так ото перші служителі Церкви були влучені через рукоположення у провід християнської спільноти, або ще краще: для її служіння. Притаманним завданням і обов'язком апостола Христового є проповідь Євангелія або служіння Слову й молитві, головню ж молитві заступництва.

« Не личить нам лишити Слово Боже і при столах служити!... Ми будемо пильно перебувати на молитві і служінні слова! » (Діян. Ап 6,1-7). Оте рішення — це програма найважливіших обов'язків апостольської, єпископської, священницької праці, яку постановили і переводили в життя перші учні й апостоли Христа-Господа.

Найважливіше завдання і рація існування священика Христового, як колись так і нині й до кінця віків, була є і буде, стати не соціальним діячем, не великим адміністратором, не подвижником великих національних візій свого народу, не політиком, економістом чи й демагогом. Священник по своїй суті, наскрізь і виключно — людина Божа.

Його покликання і місія — *бути добрим пастирем*, бути провідником стада, яке Дух Святий йому доручив. Св. Апостол Павло до них звертає своє пастирське напоумлення: « Зважайте на самих себе й на все стадо, над яким Дух Святий поставив вас єпископами, щоб пасли Церкву Божу, що її він придбав кров'ю власною » (Діян. Ап 20,28). А св. Апостол Петро ще більш яскраво підкреслює суть священика Христового і його завдання, коли каже: « Тож пресвітерів з-поміж вас закликаю, я — сам теж пресвітер і свідок мук Христових і співучасник слави, що має об'явитись: Пасіте доручене вам Боже стадо, доглядаючи за ним не примусово, а добровільно по-божому; не для лихого зиску,

а доброхіть і не як пануючі над вибраними, але будши зразком для стада » (І Пет 5,1-4).

У цій перспективі головне завдання священика — бути добрим провідником свого стада. Цей провід пастиря Христового має реалізуватися і об'являється назовні, згідно з думкою Божого об'явлення — Біблії та прикладу Христового у служінні. « Бо Син Чоловічий прийшов не на те, щоб йому служили, лише щоб служити і віддати своє життя як викуп за багатьох » (Мк. 10,45). Служіння священика Христового зосереджується в навчанні й проповідуванні слова Божого та в активності культу, тобто у служінні Слова і в служінні культу. Вже сам Христос « призначив дванадцятьох, щоб були при ньому, та щоб їх посилати із проповіддю » (Мр 3,13) Його Євангелія. За своїх Апостолів молиться Ісус на прощальній Вечері до Отця Небесного: « Освятити їх у Твоїй істині: слово Твоє — істина » (Ів. 17,17). Також Апостоли, коли назначують обов'язки і місію своїх учнів і співробітників, підкреслюють « служіння слова », кажучи: « самі ж будемо пильно перебувати у молитві і служінні слова » (Ап.Діян. 6,4). Апостоли настоюють також на те, що проповідуване Слово Боже має бути подане не як наше, але як Боже, доручене Ісусом Христом. У єврейському значенні « Слово » означає водночас « сказати » і « зробити ». Як спасіння наше здійснилось через діло і слово Христа, так і можна його передати іншим через « слово », злучене з « ділом », згідно з бажанням і напрямними вказівками Христа, який доручає Апостолам, щоб їхні проповіді супроводилися добрими ділами, дбанням про хворих, немічних і потребуєчих. Святий Павло доручає вести людей до віри своїми словами і ділами, кажучи: « Не смію бо говорити про те, чого Христос не сподіював через мене для послуху поган, словом і ділом » (Рим 15,18). Друге важливе призначення і завдання священика Христового — це служіння богочитанню і культові загального

літургічного й сакраментального.

Завдяки апостольській праці, оживленій Св. Духом, люди очищуються і освячуються, тобто визволяються з гріха, повертаючись під владу Божу, таким чином приносять наймилішу Богові жертву.

Св. Апостол Павло каже: «Завдяки благодаті, яка дана мені Богом, на те, щоб я був служителем Христа Ісуса між поганями і виконував священницьку службу Божої Євангелії, щоб жертва поган була милою і освяченою у святім Дусі» (Рим 15,15-16).

Це тісне пов'язання священства з культом виходить ще більше з того, коли підкреслюється, що успішність дії і праці священників Христових залежить від спеціальної співучасті в терпіннях і смерті Христа, через змагання, терпіння і випробування, пов'язані з апостолством, не виключаючи смерти ради Ісуса. «Увесь час носимо в тілі мертвоту Ісуса, щоб і життя Ісуса в нашій житті було явним. Нас бо увесь час живими віддають на смерть із-за Ісуса, щоб і життя Ісуса було явним в нашій смертній тілі» — каже св. Павло Апостол (II Кор 4,10-12). Що більше, той же Апостол Народів твердить: «Тепер я радію стражданнями за вас і доповнюю в моїм тілі те, чого ще бракує скорботам Христовим для його тіла, що ним є Церква» (Кол. 1,24).

Врешті, священник є слугою культу сакраментального задля виконання й уділювання своїм вірним святих Тайн.

Центром християнського культу і священничого служіння є Жертвопринос Євхаристійний. Бо лиш Апостолам і своїм священникам Христос звелів на тайній вечері: «це робіть на мій спомин» (Лк 22,19).

Через служіння тайни Хрищення священник зроджує нові клітини тіла Христового, нових членів Церкви і громадян Царства Божого. Миропомазанням уділяє особливу ласку Духа Святого.

Служінням Тайни покаяння священник воскрешає мер-

тві душі, чудесно виліковує паралітиків, прокажених, глухих чи німих духом. І так при кожнім виконуванні святих Тайн.

Тому, дорогі в Христі, не вимагаймо від священнослужителів Христових, щоб вони «при столах служили», тобто віддавалися надміру чи в першу чергу справам дочасним, справам світу цього, бо їм не личить залишати Слово Боже. Вони на те покликані і Богом, і Церквою святою, щоби щільно перебувати у молитві за народ свій і доручене їм стадо, та дбайливо віддаватися служінню слова у проповіді, богослужбах й уділюванні св. Тайн. Таких Пастирів кличе собі Бог, про таких пастирів треба нам постійно молитися і таких пастирів треба нам виховувати, слухати і шанувати. Амінь.

НЕДІЛЯ РОЗСЛАБЛЕНОГО

(Діян. 9,32-42)

ДВА ВИПАДКИ ЧУДЕСНОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ

« Петро сказав до нього: Енею, Ісус Христос тебе оздоровляє. Устань і сам постели собі ліжко! І вмиє той підвівся... Петро звернувшись до померлого тіла Товити мовив: Товито, встань! і та відкрила свої очі й, побачивши Петра, сіла » (Діян. 9,34,40).

Апостольське писання нинішньої неділі представляє нам два випадки чудесного оздоровлення, доконаного через апостола Петра.

Вже в Старому Завіті зустрічаємо багато таких чуд. От, наприклад, пророк Ілля оздоровляє сина вдови: « Після цього занедужав син цієї жінки, що її була господа, і недуга його була така важка, що залишився без віддиху. І каже вона до Іллі: « Що мені чинити з тобою, чоловіче Божий? Ти прийшов до мене на те, щоб нагадати мої гріхи та навести смерть на мого сина ». А він сказав до неї: « Дай мені сюди твого сина ». І взяв у неї з лона, поніс його нагору у світлицю, де мешкав, та й поклав його на своїй постелі. І простягся тричі над хлопчиком і візав до Господа словами: « Господи, Боже мій, вчини так благаю, щоб душа цього хлопчика повернулася до нього! Почув Господь голос Іллі, і душа хлопця вернулася до нього, і він ожив » (І Цар. 17, 17-22).

Також і пророк Єлісей воздвиг сина жінки шунамійки: « Як же прибув Єлісей до хати, аж ось хлоп'ятко мертво лежить у нього на постелі. Ввійшов він, так,

що в середині їх було двоє, замкнув двері, та й молився Господеві. Потім підійшов до ліжка, простягся над хлоп'ятком..., і пригорнувся до нього і ogrілось тіло хлоп'ятка..., аж ось хлоп'ятко сім разів чхнуло й розкрило оченята » (II Цар. 4,32-35).

Ці чуда, які походять зі Старого Завіту є відображенням найбільшого чуда, яке сталося в житті Ісуса Христа. А чуда, про які нам розкажує сьогоднішнє апостольське читання сталися вже після Воскресіння Ісуса Христа і є вони залишком тієї благодаті, яка відблискує від великої благодаті Воскресіння. Вони є наче один промінь сонця, що відблискує від гробу життя-подавця Христа.

В цім читанні зустрічаємо дуже великий жаль, бо ті люди, які знали померлу Товиту, залишившись без неї, добачали в її смерті тільки втрату для неї, хоч вірили в Бога, в Його закон і в св. Євангеліє.

А можемо собі лише уявити який жаль охоплює тих, в подібнім випадку, які не вірять в Христа і в Його Євангеліє, а приймають якусь безбожну науку, відкидаючи зовсім Христа, як свого Спасителя. Для них конечно, зі смертю все кінчиться і коли вони лишаться позбавлені улюбленої особи, то їм дуже тяжко приходить знайти для себе яку-будь розраду і потіху, бо вони є ограничені тільки земськими речами і не можуть бачити ніякого життя після своєї смерті.

А все таки читаємо, що цих людей, які оточували тіло померлої Товити охопив глибокий жаль і що цей жаль раптом перемінився у велику радість, коли апостол Петро увійшов до тієї кімнати, кімнати смерті, так як колись увійшов до гробу Спасителя, але цим разом не побачив згорнені гробові пов'язки, знаки воскресіння, але натомість зустрів плач, жаль і голосіння... Тоді він своєю вірою в того Христа Воскреслого, якого Воскресіння був сам свідком, воздвигнув і померлу жінку з постелі смерті і тим зміг укріпити віру

присутніх в Христове Воскресіння, щоб вони пізнали в новім житті Товити і нове життя, яке Христос нам дарував. Це нам дає доказ, що слова Христові є правдиві: « Істинно, істинно говорю вам: Хто в мене вірує, той так само діла робитиме, що їх я роблю » (Йо. 14,12).

Христос наш Спаситель воскрешав людей з мертвих, ізціляв прокажених і паралітиків, відкривав очі сліпим... і ось його апостол Петро, який вірив в Нього, зміг робити ті самі чуда.

Апостольське писання оповідає нам про воздвигнення жінки, яка під час свого життя робила діла милосердя, діла християнської любови.

Коли Петро увійшов до кімнати, то ті, які плакали кругом померлої Товити, показували йому туніки й плащі, які вона під час свого благочестивого життя зробила. Ці туніки й плащі стали символами її добрих діл, які вона зробила для першої християнської громади у місті Яффі. Показуючи ті символи добрих діл, плачучі жінки просили Петра, щоб воздвиг Товиту з мертвих. Так само добрі діла кожного християнина після його смерти просять Господа Бога, щоб Бог винагородив християнина Воскресінням до вічного життя.

Нам відомо, що Товита була повна віри і християнської любови під час її туземного життя і тому її перемога над смертю є подібна до перемоги Ісуса Христа над смертю. Бо, як Христос тому, що вірив у свого Отця завжди і точно сповняв волю Отця Небесного, так само і вона.

Існує однак одна велика різниця між перемогою Христа і перемогою тієї жінки над смертю: Ісус Христос встав з гробу своєю власною силою, тому що Він був Бог. А ця жінка? Так, встав і вона з гробу, але тільки через благодать, проречену їй апостолом Петром, який діє через благодать Господа Нашого Ісуса Христа.

Це нас навчає великої правди, що ми як нікчемні створіння Господа Бога, не можемо ніщо досягнути

тільки своєю волею і своєю силою, без благодаті Господа Бога і що ця благодать нам є передана тільки святою Церквою, бо і апостол Петро, який привернув життя цій жінці, був не кимось іншим, як представником цієї ж Церкви.

Вчить це також, що цією благодаттю Бога ми зможемо через святу Церкву доконувати не тілесні оздоровлення, а радше духовні оздоровлення і очищення всіх наших гріхів. А яким способом ми це зможемо досягнути? Тільки через гідне і постійне припинання святих тайн Христових, які є нам передані святою Церквою, а особливо участю у святій Тайні Євхаристії, що є найбільшим даром Воскреслого Христа, якою сама свята Трійця починає в нас жити і очищує наші душі даром своєї благодаті. Відтак треба молитись, щоб ми стали достойними прийняти всі благодаті від Господа Нашого Ісуса Христа, особливо в цім Великоднім часі, коли ми маємо нагоду постійно роздумувати про це, що Христос нас так полюбив, що за нас був розп'ятий і що встав з мертвих для нашого спасіння і, що викупив нас дорогою ціною — ціною своєї власної крові і життя, щоб ми жили з ним в нашім теперішнім земнім житті та щоб у другому житті були з'єдинені з ним навіки. Амінь!

НЕДІЛЯ САМАРЯНКИ

(Діян. 11,19-26,29-30)

СВІДЧЕННЯ КОЖНОГО ХРИСТИЯНИНА

Дорогі в Христі, Брати і Сестри! В нинішньому апостольському читанні розповідається про життя первісних християн в Єрусалимі. Ми чули як після воскресіння Ісуса перші християни почали проповідувати мешканцям Єрусалиму про Ісуса Христа. Вони ширили добру новину про вічне спасіння, що його всі люди можуть досягнути через Ісуса — Божого Сина.

Але не всі їх слухали і, навіть почали переслідувати за те, що вони говорили про іншого Месію від того, що, на їхню думку, мав принести народові славу і могутню державу. Першим мучеником за Христа був диякон Стефан. Після його смерті християни почали переселюватися з Єрусалиму до Фінікії, Кипру й Антіохії. Там вони також проповідували Ісуса розп'ятого і воскреслого, і то не тільки євреям, але й усім народам.

Але ті, що залишилися в Єрусалимі, почули про місіонерську працю своїх співбратів в Антіохії, бажали перевірити, чи дійсно все відповідало правді. І ось вони послали Варнаву, щоб поглянув, що там діється. Варнава міг тільки радіти з того, що побачив. Там християни, що втекли з Єрусалиму, не лиш побожно жили й правильно навчали Христову благовість, але й між поганями знайшли багато таких, які повірили в Христа. Вони виконували те, що їм Ісус доручив.

А наш Спаситель доручив був апостолам проповідувати Боже Слово по всьому світі, щоб ним будувати

Боже Царство на землі. Це доручення дав Ісус після свого світлого Воскресіння і перед своїм відходом до Небесного Отця, коли сказав: « Ідіть, отже, і зробіть всі народи моїми учнями ».

Як бачимо, це доручення було також і Христовим останнім бажанням — Його заповітом. До участі в виконанні Його останньої волі зобов'язав Христос не тільки своїх учнів-апостолів і їх наступників — єпископів та священників, але й усіх своїх послідовників, в залежності від їхнього стану та спроможностей.

І це Слово Боже ми, українці, одержали завдяки ревності святого князя Володимира Великого, що шукав правдивої віри для своєї держави й народу за допомогою болгарських і грецьких духовних осіб. Вони, йдучи за покликом Христа: « Ідіть і вчиніть моїми учнями всі народи », покинули свою батьківщину, свої родини й пішли на північ до наших предків, мешканців Придніпров'я, щоб їх приготувати до святого Хрищення і серед них сіяти Слово Господньої Благовісті. Тисяча років тому працею тих великих рівноапостолів Божа благодать прийшла на наші землі. Світло й радість Христового Воскресіння засяяли над нашими землями й наші прадіди перший раз тоді заспівали ту пісню, що ми кожного Великодня співаємо: « Отче Вседержителю і Слово й Душе, у трьох особах Ёство Надприродне й Пребожественне! В Тебе ми охристились й Тебе благословляємо навіки ».

Зараз ми перебуваємо в часі приготувань до відзначення цієї історичної події тисячоріччя хрищення Руси-України, яку відзначатимемо тисяча дев'яtsel вісімдесят восьмого року.

А тепер призадумаймось над тими важливими зобов'язаннями, що їх наші предки, а за ними й ми всі, взяли на себе перед Господом Богом й цілою Христовою Церквою тоді, коли наш нарід прийняв Тайну святого хрищення.

Свята Церква пригадує нам про наше зобов'язання супроти цілої християнської родини, а саме: проповідувати благовість Христового Євангелія у своєму середовищі.

Найкращою проповіддю є відродження наших душ у покаянні і життя, згідне з Христовою Євангелією, бо тоді ми говоримо про Христа не тільки словами, але й нашим життям, нашим прикладом; тоді ми стаємо правдивими Христовими свідками. І так нам треба поводитися під оглядом моралі, щоб ми були дійсно Христовими свідками між собою і перед народами світу, щоб по ділах наших можна було пізнати, що ми живемо духом Євангелія, бо по овочах пізнати дерево: « Виплекайте дерево добре, то і плід його добрий; посадить дерево погане, то і плід його поганий. Бо дерево пізнати з плоду » — каже Господь.

Нам усім потрібний дух « метаної » — тобто цілковитої переміни нашої душі і нашого мислення в Христі: найперше через покайння за наші особисті гріхи й провини перед Богом, а також за провини цілого народу в минулому й сучасному. Цей дух внутрішньої обнови повинен спонукувати нас повернутись у наших релігійних практиках до євангельської і апостольської простоти, і до зглиблення нашого релігійного життя і побожності, як це було в золотій добі Отців Церкви.

Христове Воскресіння допомагає нам порівняти наше хрещення тому тисяча років до такого ж воскресіння нашого з Христом, ідучи за думкою і порівнянням святого Павла. В Хрищенні, через занурення у воді, ми неначе вмираємо для гріха. Коли приймаємо хрещення, ми погружені у воді, неначе поховані з Христом через хрещення, щоб, виходячи з води, разом з Христом воскреснути славою Отця і жити новим життям, що його дає якраз хрещення.

Коли впадаємо в тяжкий гріх, умираємо в душі, в надприродному нашому житті. Коли сльозами по-

каєння повертаємось до Отця, ми знову з Христом воскресемо до життя вічного. Наша воскресна Утренья малює цей образ в поетичний спосіб: «Вчора нас поховано з Тобою, Христе; встаємо сьогодні з Тобою воскреслим, бо вчора нас з Тобою розіп'ято. Тож і нас прослав, Спасе, у царстві Твоім».

І ось ми, відродженні в Христі, даємо свідчення, приносячи наче проповідь, Христа і для інших народів, як про це каже Другий Ватиканський Собор: «Божий народ, що живе у громадах, передусім єпархіяльних і парафіяльних, має обов'язок засвідчувати Христа перед народами».

Цей обов'язок свідчення Христового Євангелія в усьому світі є, на думку Отців Собору, такий важливий, що без нього є неможливий будь-який духовний ріст всередині громади, яка замкнулася б у собі, відокремлюючи себе від інших, зокрема ж від своїх рідних.

Про це Отці висловились ось так: «Благодать оновлення не може зростати в цих громадах, якщо кожна з них не розширить аж до краю землі своєї любови і не виявить такої ж дбайливости в відношенні до тих, які живуть далеко, яку має про тих, що є її власними членами».

І так, мої дорогі, якщо ми прийняли хрищення і є члени Святої Церкви, то й ми також можемо проповідувати Добру Новину про Христа Ісуса. А робимо ми це словами, ділами та прикладом нашого життя. Таку місію можемо виконувати вдома, у своїй родині та поза домом — при зустрічі з приятелями або при праці, де зустрічаємось із знайомими.

Молімся до Христа, щоб Він дав нам духовну силу провадити нашу християнську місію тут, на землі, щоб ми, як Його апостоли й учні, немов музичні гуслі, вміли божественною мелодією таїнственно всім голосити Христову Благовість. Амінь.

НЕДІЛЯ СЛІПОНАРОДЖЕНОГО

(Діян. 19,16-34)

УВ'ЯЗНЕННЯ ПАВЛА І СИЛИ — НОВИЙ УСПІХ ЄВАНГЕЛІЇ

Дорогі Браття і Сестри! Найважливішим завданням Апостолів було поширювати серед народів віру в Ісуса Христа і проповідувати їхнє спасіння. Павло і Сила перейшли отож важливіші міста Малої Азії і заснували там церкви. А тимчасом народи на Балканах сиділи ще у темряві поганства. І ось у Трояді мав Павло нічне видіння: Один македонець стоїть, і, благаючи його, каже: «Перейди в Македонію і допоможи нам». Павло та його товариші зрозуміли вразу, що то Бог покликав їх звіщати Євангелію на європейській землі, сам Бог каже їм покласти камінь віри для грядучих слов'янських християнських громад. Тоді Павло з товаришами прийшов у Филипи, столичне місто частини Македонії, і перебув там деякий час та проповідував Господа Ісуса. А слухала його там одна жінка, на ім'я Лідія, купчиха кармазином, з міста Тиятир, що почитала Бога. Господь відкрив їй серце так, що вона вважала на слова Павлові. Тоді охристилася і віддала свою хату Апостолам, щоб вони могли там влаштувати церкву. Дивне Боже провидіння! Воно вибирає собі місто, поставлене на честь Филипа Македонського, батька славного Олександра, щоб тут збудувати перший храм на європейській землі.

То був справді великий день для Євангелії, коли Павло з трьома товаришами: Силою, Тимотеєм і Лукою станули у Филипах. Колись тут жив героїчний народ,

що через свого молодого монарха заволодів світом. Вже Макавейські книги у четвертому столітті до Христа говорять про цю постать, ось що: «Як Олександр Македонський, син Филипа, вийшов із Хеттитського краю, то розгромив Дарія, царя перського і медійського, і став царем замість його, починаючи від Греції. Він пройшов аж на краї світу і забрав добич в багатьох народів. Він зібрав вельми велику силу війська і підбив під себе краї, народи і володарів, і приневолив їх до данини. Та по тім усім захворів, тож зрозумів, що має вмерти, отож і розділив ще за життя своє царство». Та і найбільш могутні у світі служать тільки для сповнення відвічних Божих замірів. Город Филипи в часі св. Павла був справді красивий город: посередині велика твердиня Акрополь, а пониже поле, на якому згинули Брут і Касій у війні проти Марка Антонія й Оттавіяна, у 42 році. Стояли там ще святині Мінерви, Діяни, Меркурія і Геракля. Филипи був справді город-мініятура славного Риму й ось з приходом Апостола має він змінити своє лице, має статись християнським містом. Ми повинні бути вдячні євангелистові Луці, що описує в Діяннях всі ті події, і каже: «Господь відкрив серце Лідії так, що вона вважала на слова Павлові». Бо ж даремна наша проповідь, якщо Бог сам не донесе наших слів до людських сердець, доки не запалить в них бажання віри, бажання вічного спасіння. І хто ж би нині подумав, що Христова благовість прийшла до Європи в такий тихенький спосіб? Вистачало однієї жінки, щоб дати гостинність Павлові, а він заснував в її хаті церкву і звідтам почалась проповідь Божого слова на всі Балкани. Чи нині на Україні не існують такі хати і такі домашні Церкви, де проповідується слово святої Євангелії і де правиться Служба Божа та уділяються святі Тайни? А чи та наша відправа з Риму і наша проповідь до Вас не є тою самою євангельською істиною, перед якою мусить уступити всяка брехня?

Власне там у Филипах Павло зустрів ще другу жінку, що мала духа пітійського, тобто була віщунка, і віщуванням тим справляла панам своїм великий заробіток. Ця жінка була опанована злим духом і скільки разів бачила Апостолів, кликала: «Ці люди є слугами Всевишнього!» Павло зовсім не захопився гарними словами. Набридло йому це і тому, звернувшись до духа, він промовив: «Велю тобі ім'ям Ісуса Христа вийти з неї!». Тоді й попався Павло і Сила в руки влади під закидом, що робить заколот в народі. Натовп кинувся на них, а вояводи, здерши з них одержу, звеліли сікти їх різками, завдавши їм чимало ран і кинувши в темницю. Адміністраційна влада колись і тепер скоро виконує присуди. За часів Павла судді забули, що Павло був римський громадянин, а римське право виразно забороняло бити своїх громадян. Цицеро каже, що ув'язнити римського громадянина є безправ'ям, а вбити такого є злочином. Та дійсність була жорстока. Апостоли закінчили свій труд у в'язниці, куди їх кинули, наказавши тюремникові пильно стерегти їх. А цей вкинув їх у в'язницю до самої середини і забив їх ноги у колоди. Тимчасом Павло і Сила опівночі молилися і співали Богові, а в'язні слухали їх. Картина ця така давня і така свіжа. Священики по тюрмах моляться і нині; та не тільки співв'язні, але й їхня сторожа слухає їх. Бо слово Боже треба проповідувати навіть в кайданах і його ніхто не може забити в колоди.

У Филипах ще нині можна бачити рештки тої тюрми, де молився Апостол і де сповнилось чудо його увільнення. Бо люди мають силу ув'язнити невинних, а Бог має силу і чудесним способом подати свободу. Зчинився тоді великий землетрус, затряслися самі підвалини темниці, отворились двері й розв'язалися на всіх кайдани. В'язні були вільні. Але вони не рухались з місця і не втікали. Апостоли мали ще одне завдання, а саме повернути на Христову віру тюремника та його родину.

Він бо справді запитав Павла та Силу: «Що мені робити, щоб спастися?». А вони відповіли: «Віруй в Господа Ісуса і спасешся ти і твій дім». Тоді звіщали Апостоли йому слово Господнє і всім, що були в його домі. А тюремник, узявши їх, обмив їх рани, й охристився з усіма своїми, накрив стіл і веселився з домом своїм, який увірував в Бога. Така-то була та перша аґапе, братолюбний стіл, тут на європейській землі. Павло охристив у Филипах громаду людей, спожив з ними дари Божі, відправив святу Євхаристійну жертву, сказав проповідь, поблагословив усіх і пішов у дальшу дорогу. Забув за свої рани, за тюрму, за труди і може за деякі недуги та й немолодий уже вік. А пам'ятав тільки про одне, а саме про проповідь Господа Ісуса, словом і прикладом на те, щоб усіх привести до світла віри і до розуміння істини. Павло знав також, що варто є потерпіти за Христа. У Филипах постала Церква, що стоїть до нині. Європа сталася християнською і такою буде завжди. Христос царює на віки.

Браття і Сестри, і ми також нічого іншого не робимо як тільки проповідуємо Христову євангелію на спасіння всіх людей. Ми віруємо, що ніяка сила не може зупинити цієї проповіді, бо Бог є всемогутній. На питання багатьох, що нам робити, ми відповідаємо, як колись Апостоли: «Віруй в Господа Ісуса і спасешся». Амінь.

НЕДІЛЯ СВЯТИХ ОТЦІВ

(Діян. 20,16-18; 28-36)

« БІЛЬШЕ ЩАСТЯ — ДАВАТИ, НІЖ БРАТИ »

Дорогі в Христі! Апостольське повчання нинішньої неділі подає важливе правило для нашого щоденного життя, а саме: « більше щастя є давати, ніж брати ». Призадумаймося коротко над тим, що це значить « давати » і чому воно становить наше більше щастя.

Дарувати, давати у біблійному, євангельському значенні — це спонтанний і шляхетний жест, яким Бог і людина, протагоністи історії спасіння й ті полюси, поміж якими вона звершується, виражує їх внутрішнє настроєння, наставлення і взаємospівжиття. Бог, як податель усього, бере ініціативу спасіння і заподадливо шукає когось, кому міг би віддатися, когось, хто міг би бути співучасником Його власного життя. Він є повнота, яка шукає порожнечі, Він є багатство, яке хоче усіх збагатити, Він є любов, яка хоче любови. Людина, навпаки, як щось приймає, бере, відчиняється до спасіння, настроюється до прийняття дару, його очікує, його бажає. В міру приймання дару людина почуває моральне зобов'язання вдяки, пошани любови до свого добродія, до того, хто її обдаровує.

Дар — це символ особистого виклику, це виклик до любови, до приятельської, дружньої ефективної стрічі й співжиття поміж двома чи більше особами, поміж Богом і людиною, народом і т.п.

Кожне співжиття поміж особами, родинами, народами знаходило свій вираз у взаємному даруванні. В

будь-яких людських відносинах та співжитті, якщо слово не в силі висловити всіх наших почуттів, люди вдаються до дарунків. Дарунок спроможний висловити все, зокрема тоді, коли таким дарунком є ми самі. Цей дарунок є найкращим жестом, найбільше промовистим висловом внутрішнього світу одної людської істоти до внутрішнього світу іншої особи.

Св. Письмо, розповідаючи нам історію спасіння, подає цілу гаму міжособового відношення, що, крім слів, виявляється в різних жестах і дарунках.

В тому ладі спасіння людства, що його нам подає Святе Писання, зразу впадає в очі особа Дателя нашого життя і спасіння. Від Нього походить все, що лиш маємо і постійно одержуємо, у якого є початок усякого добра.

Навчав бо св. Іван Апостол: « Дивіться, яку велику любов дарував нам Отець, щоб ми дітьми Божими звалися. Ми і є ними » (Ів. 3,1). А св. Ап. Яків ще краще пояснює цю ідею, коли каже: « Не вводьте, мої любі брати, самих себе в оману. Всяке добре давання й усякий досконалий дар згори сходить від Отця світла, в якого нема ані зміни, ані тіні переміни. Він забажав нас породити словом правди, щоб ми були немов первістками його створінь » (Яків, 1,16-18). А в книзі Проповідника читасмо: « Добро і зло, життя і смерть — вбогість і багатство, все походить від Господа... Дар Божий належить побожним — його прихильність робить їх щасливими на завжди » (Екклес. 11,14-17).

Але крім того Дателя є людина. Перед цим Дателем і даруваннями Бога, людина перш усього має відкритися, має вірити, що Бог її любить і що ця Божя любов об'являється саме в цих дарах і даруваннях, які Він нам щодня подає. Людина, врешті, має прийняти дари Божі як вузол любови, бо лиш любов до Бога, зробить людину здатною саму себе подарувати Богові.

« Істинно кажу вам: Хто Царства Божого не прий-

ме як дитина, той не ввійде до нього » (Лк. 18,17). Лише той хто має довір'я і любов дитини до матері й батька свого, своїх перших добродіїв і дателів усього, може стати учасником родини Божої.

Коли юдеї хвалилися, що Мойсей дав їм манну у пустині, Ісус рішуче відповів: « Істинно, істинно говорю вам: Не Мойсей дав хліб вам з неба, лише Отець мій дає вам хліб правдивий з неба. Божий бо хліб той, що з неба сходить і життя світові дає » (Ів. 6,32).

« З цього ми й пізнали любов, бо він за нас поклав свою душу; і ми також повинні за братів душі класти » (І Ів. 3,16) — навчає апостол Іван.

Кожний дар є знаком, є виявом чогось. Але не кожний дар є ознакою любови. Часто під дарами скривається егоїзм, пустота, власний інтерес. Даю щось, щоб ще більше дістати. Дарунки мають чарівну силу заманювати очі і серця людей. Дарунками можемо придбати собі багато приятелів, однак воно не означає, що це правдиві приятелі.

« Дарунок людини розширює йому дорогу і до вельмож його доводить » (Прип. 18,16). « Дарунок даний тайкома гнів спиняє, а в паузі гостинець — лють запеклу » (Прип. 21,14). « Гостинці й дарунки засліплюють очі мудрих і, як гнуздечка в роті, відводять на бік докори » (Сирах, 20,29) — кажеться у приповістках і книзі Сираха. Тож дарунок людини, щоб він мав правдиву вартість перед людьми і перед Богом його мусить супроводжати, наснажувати аромат любови. Любов і добрий намір надає моральної вартості всім нашим вчинкам, всім нашим ділам. Попереджає бо Еклезіаст у книзі Сираха (18,15-17): « Сину, добро чинивши, не додавай докору, ані прикрого слова до кожного подаяння. Ось так як роса поменшує спеку, так і слово добре — ще краще ніж дарунок... Але й те, і те — в благодатного мужа ».

З одного боку, серце людини є тим джерелом, з якого

дарунок черпає свою позитивну чи негативну вартість і автентичність. З другого ж боку, дарунок вимагає, щоб його давати з любов'ю, щоб його супроводжала братня любов, любов до ближнього.

Каже св. Іван апостол: « Ми пізнали й увірували в любов, яку Бог до нас має. Бог є любов, і хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому... Коли хтось каже: 'Я люблю Бога', а ненавидить брата свого, той не правдомовець ». Для нас християн дана нова заповідь Господня: « Хто любить Бога, той нехай любить і брата свого » (1 Ів. 4,16,20). Далше Ісус впевняє: « Істинно кажу вам, усе що ви зробили одному з моїх братів найменших, ви мені зробили » (Мт. 25,40-45). Звідкіля пливе ця містична пов'язаність наших добрих діл і дарів з самим Богом, Христом? Вона пливе з таїнственої присутності Бога у кожній людській душі, з реальності, що ми всі творимо таїнственне тіло Христа. « Ми численні — одне в Христі Тіло, кожен один одному член » (Рим. 12,4-5). Саме від цього наш дар, наше добре діло, зроблене ближньому, набуває своєї надприродної вартості, стаючи нашим очищенням і спасінням, як навчав Книга Товита (12,8-10): « Молитва з постом — річ добра, однак милостиня з справедливістю — ліпші, ніж багатство з кривдою. Ліпше творити милостиню ніж нагромаджувати золото. Милостиня від смерти вибавляє, вона усякий гріх очищує. Ті, що дають милостиню, проживатимуть в достатку ». А Ісус заявляє: « Блаженні милостиві, бо вони помилувані будуть » (Мт. 5,7). Тому слушно закликає св. Апостол Павло: « Тож благаю вас, брати, на милість Божу, віддати тіла ваші як жертву живу, святу, приємну Богові: богослужбу від нас розумну. І не вподібнюйтесь до цього світу, але перемінюйтесь оновленням вашого розуму, щоб ви переконалися, що то є воля Божа, що добре, що вгодне, що досконале » (Рим. 12,1-2).

Віра в єдиного Бога, в усіх моментах своєї історії

відрізнялася від усіх інших вір своєю сакраментальністю. У неї все було якимсь знаком, словом, все відносилось до спасіння, яким Бог нас хоче обдарувати і яке ми мусимо зробити своїм. Бог не потребує наших дарів, але він хоче щирого й побожного серця. Щоб нас спасти, Він потребує нас самих.

Каже св. Павло апостол: « Хто скупю сіє, скупю буде жати; хто ж щедро сіє, той щедро жатиме. Нехай дає кожний як дозволяє серце, не з жалю чи примусу: Бог любить того, хто дає щедро ».

Однак найбільший дар Бога для людини і людини для Бога — це Христос. Христос — це осередоточка стрічі, злиття Бога з людиною і людини з Богом. « Бог так полюбив світ, що сина свого єдинородного дав щоб кожен хто вірує в нього не загинув, а жив життям вічним » (Ів. 3,16). Що більше, Христос — це остаточний і останній дар Божий для людини і людини для Бога. « Бог — є любов. Цим виявилась до нас любов Божа, що Бог свого єдинородного сина послав у світ, щоб ми жили через нього. Любов же... полягає в тому, що він полюбив нас і послав Сина свого — примирення за гріхи наші » (І Ів. 4,8-10). Бог, віддаючись нам у вигляді втіленого Слова — Ісуса Христа, зробив усе можливе, щоб таким чином нашу людську природу обожити й піднести до синівства Божого. Так і ми, віддаючи Богові його єдинородного Сина, не маємо більш потреби появляти інші приноси, давати інші дари.

Христос, отже, це найбільший дар Бога для людини й людини для Бога. Він є осередоточкою нашої зустрічі з Богом, взаємин Бога з людиною і людини з Богом, і в тому звершилось наше спасіння. « Він вирвав нас із влади тьми й переніс у царство свого Улюбленого Сина, в якому ми маємо відкуплення, прощення гріхів » — навчає апостол Павло (Кол. 1,13). Лише в Христі й через Христа всі наші дари мають свою правдиву, тривку й заслугуючу вартість перед Богом. Бо Христос —

це « образ невидимого Бога, первородний всякого створіння... в ньому все було створене, що на небі і що на землі, видиме і не видиме... все було ним і для нього створене..., бо сподобалось Богові, щоб уся повнота перебувала в ньому і щоб через нього примирити з собою все чи то земне, а чи небесне, встановивши мир кров'ю його хреста » — навчав апостол Народів (Кол. 1, 16-20).

Тож, коли всі наші дари й добрі вчинки, виконуємо в Христі і задля Христа, тоді зазнаємо найбільшого щастя. Запевнюємо собі душевний мир і вдовілля тут на землі й у вічності. Ось повне значення слів « більше щастя давати, ніж брати ». Амінь.

ЗІСЛАННЯ СВЯТОГО ДУХА

(Діян. 2,1-11)

Дорогі Браття і Сестри! П'ятидесятницю празнуємо і прихід Духа, і появлення обітниці й надії здійснення. Яке ж це велике і святе таїнство. Той п'ятдесятий день по Пасці був колись другим з черги великим празником, бо вимагав від ізраїльтян прощі до Єрусалиму. Апостоли були разом зібрані, на тім самім місці. Ісус вознісся на небо. А та божественна спільнота, що її зібрав Він в одне, мала вже усі суттєві дані на те, щоб продовжувати діло свого учителя. Господь лишив Апостолам депозит віри, а також потрібну владу і завдання: іти у світ та навчати всі народи. Та все ж Апостоли спочатку стоять боязливо перед своїм завданням. Потрібно їм ще сили Святого Духа, якого зіслання обіцяв їм Христос.

Були вони, отже, зібрані в святім місці Єрусалимі, в горішній кімнаті одного дому на Сіоні, і разом з Марією, Матір'ю Ісусовою, молились. Всі Отці Церкви додавають в цих словах конечну умовину для того, щоб досягнути потрібні ласки: треба молитись і бути у злуці з Матір'ю Ісусовою. Апостоли були однодушні у їх молитві, бо знали добре, що спільне бажання всіх і спільна молитва до Бога має певний успіх. Були вони відділені від світу і від усього земного на те, щоб душа їх була вільна від справ дочасних, а зверталась виключно до Бога. Ісус приготавлявся сорок днів на пустині до свого прилюдного іспиту. Апостоли приготавлялись тепер всього десять днів, під проводом Пречистої Діви.

Вона була під хрестом свого Сина, вона є матір'ю Церкви і хто більше, як вона, міг виблагати дар Святого Духа!

Прийшов той десятий день по вознесенні, празник П'ятидесятниці, в якому народ жертвував Богові переплоди землі й спогадував славному подію проголошення Господнього Закону на горі Синай. Аж ось почувся нараз з неба шум, неначе подув буйного вітру, і сповнив увесь дім на Сіоні. Той вітер по-грецьки є названий «пної», тобто має той самий корінь що слово «пневма», значить Дух. Але Апостоли не тільки почули шум Духа. Над головами їх одночасно з'явилися поділені язики, немов вогонь; і осів на кожному з них. Усі вони тоді сповнились Святим Духом і почали говорити різними мовами.

Вогонь не раз супроводив появу Бога між людьми. Мойсееві, що був коло Божої гори Хориву, з'явився Ангел Господній у вогняному полумені посеред куща. І як народ Божий станув під горою Синай, то гора вся димувала від того, що Господь у полумені спустився на неї. Поява слави Господньої на горі була в очах Ізраїля мов пожираюче полум'я. Тому й Давид співає пісню Господеві й каже: «Дим з'явсь у нього з ніздрів, і вогонь палючий у нього з уст, вугільним жаром запалало від нього. І схилив небеса, і зійшов, і чорна хмара під ногами в нього. І верхи на херувимі летів він і мчав на крилах вітру. Від блиску, що перед ним, запалало гаряче вугілля». А Йоан Христитель каже до своїх учнів, що він христить тільки водою, а ось прийде скоро той, що буде христити Святим Духом і вогнем.

В давнину заради зухвалого і гордого стовпотворіння Господь помішав мови, а тепер у різномірності мов дав пізнати свою славу. Говорили Апостоли різними мовами так, як Дух давав їм промовляти. І ті мови були інші як їх національна мова, бо різні чужинці в Єрусалимі виразно чули, як вони говорять їхніми

власними мовами. Сцена, отже, має місце поза тою світлицею, де Апостоли були зібрані. Тепер слухає їх ціле місто, мешканці Єрусалиму та численні прочани, що прийшли на празник з далеких сторін. Це юдеї з розсіяння, що вже не знають рідної мови і говорять мовами країв, з яких приходять. Книга Діянь подає список усіх тих народів, що були в Єрусалимі в день празника: партяни, мидяни, еламії, і мешканці Мезопотамії, Юдеї і Кападокії, Понту й Азії, Фригії і Памфлії й околиць Лівії, що біля Кирени; римляни, що тут перебували, юдеї і прозеліти, крітяни й араби — всі вони чули рідні мови, всі дивувались як то Апостоли проповідують їм дивні діла Божі.

В цю третю годину ранку, коли Апостоли зачали свою проповідь, корабель Церкви почав плисти на широкому океані. Пливе він до нині, помимо усіх труднощів і перепон. При кермі на ньому сам Господь. Старий Завіт минувся, померла синагога, живе від тепер Церква. Та Церква є католицька тобто вселенська, бо в ній мають місце усі мови і всі народи. Вона є одна так, як однодушно об'єднані є Апостоли довкруги Христа. Вона є свята й освячуюча, бо проповідує покайняння і відродження через хрищення до вічного життя. Та Церква не знає іншого угольного каменя крім Христа, розп'ятого і воскреслого так, як його проповідували святі Апостоли.

Чудувались усі й збентежені питали один одного: «Що б це могло бути?» Тоді виступив Петро і промовив: «Мужі юдейські та всі ви мешканці Єрусалиму! Нехай це буде вам відомим і вислухайте моє слово: Люди ці не є п'яні, бо це ж всього третя година дня. Але це те, що був сказав пророк Йоїл: «І буде останніми днями — каже Господь — я виллю мого Духа на всяке тіло. Ваші сини і ваші дочки будуть пророкувати, і ваші юнаки будуть бачити видіння, і старшим вашим будуть снитися. І я дам чуда вгорі на небі, і знаки внизу

на землі: кров, вогонь і кіптяву диму. Сонце обернеться в темряву і місяць у кров, перш ніж настане день Господній, великий і славний. А кожний, хто призове ім'я Господнє, той спасеться ».

Празник зіслання Святого Духа має і нині ту саму силу, що за часів Апостолів. Церкву святую облягають її діти. Бо ж ми святкуємо вічну та ніколи не переминаючу Пасху Господню і нашість Святого Духа на нас. Дух Святий є світло і життя, і живе джерело духовне; Дух премудрости, Дух розуму, благий, правий, мудрий і всеосяжний, що очищує гріхи. Він Бог — і той, хто обожнює, Він — вогонь, що від вогню походить, Він промовляє, діє і роздає дарування. Ним прославилися всі пророки і божественні Апостоли з Мучениками.

Сповнені дарами Святого Духа і просвічені з небес світлом правдивим, ми бережемо в серцях наших правдиву католицьку віру і поклоняємось Святій Тройці, бо Вона спасла нас. Амінь.

НЕДІЛЯ ВСІХ СВЯТИХ – 1 ПІСЛЯ
ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(Євр. 11,33-40; 12,1-2)

ПРО НАСЛІДУВАННЯ СВЯТИХ

- 1) Наслідуймо святих.
- 2) Витривало змагаємось за добро.
- 3) Дивляймося пильно в Ісуса, засновника й завершителя нашої віри.

Першу неділю після Зіслання Св. Духа Церква Свята присвячує пам'яті Всіх Святих. Вона, подібно як і земна держава, святкує пам'ять своїх героїв і цим дякує їм за їхні героїські діла. Але рівночасно, ставляючи їх нам перед очі, каже їх наслідувати, щоб ми, як і святі угодники Божі, а передусім мученики, жертвували Христові Спасителеві все, тобто не тільки майно, себе самих, але навіть наше життя, коли буде потрібно.

Та хтось може спитати: Якже ж Церква може мати своїх героїв, коли вона ніколи не провадила воєн? Воно, може, й дивно, але дійсною правдою є те, що Церква вже від самого свого почину зачала провадити затяжну боротьбу проти зла, проти гріховного світу й проти князя цього світу — диявола. Вже її основник, Ісус Христос, сказав: « Не думайте, що я прийшов принести мир на землю. Не мир прийшов я принести, а меч » (Мт. 10,34). Ці слова Спасителя вказують на те, що як довго зло існує на світі, так довго треба вести боротьбу, і миру не може бути. Той меч, що Христос приніс у світ — це Його Божя наука, яка, неначе меч, відділює доб-

рих від злих, слуг Божих від слуг диявола. Тому й Христос каже, що «*прийшов порізнити (розділити) чоловіка з його батьком, дочку з її матір'ю й невістку з її свекрухою. І ворогами чоловіка будуть його домашні*» (Мт. 10,35). Так глибоко вникає ця боротьба, що торкається навіть найближчих рідних, доходить до найтісніших зв'язків родинних, бо й серед них є грішники й праведники, послідовники Христа, Його учні, але є також Його противники — Його вороги.

Найпершим і найбільшим героєм Церкви є сам її основник — Ісус Христос. Він то перший вступив у цю боротьбу й у ній поклав своє життя, помер серед страшних мук, смертю на хресті, щоб своєю смертю подолати диявола й гріх, а нас відкупити й примирити з розгніваним Богом Отцем. До тої самої боротьби Христос кличе всіх людей такими словами: «*Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за мною*» (Мт. 16,24; Мр. 8,34; Лк. 9,23). Тут людина не має вибору, бо коли хоче спастися, тобто досягнути вічне життя — щастя вічне, стати гідною свого вчителя й Господа Ісуса Христа, мусить послухати слів Ісуса Христа, який її кличе. Це значить, що кожен мусить йти за Ісусом у своєму туземному житті, в усьому Його наслідувати, інакше, як заявляє Спаситель, є Його негідний: «*Хто не бере хреста свого й не йде слідом за мною, той недостойний мене*» (Мт. 10,38). Подібно як Христос за нас, так і ми заради Нього також маємо жертвувати все, навіть наше власне життя. Каже бо Христос: «*Хто своє життя зберігає, той його погубить, а хто своє життя погубить задля мене, той його знайде*» (Мт. 10,39). Отже, йти слідом за Христом, значить: все віддати в жертву, навіть своє власне життя. Бо коли хтось, стараючись спасти своє життя, гріхом прилучиться до ворогів Христових, той його не врятує, бо всі ми, вчасніше чи пізніше, мусимо вмерти. А намагаючись зберегти життя переступленням Божої заповіді, він не лише

втратить це своє дочасне життя через смерть, бо від неї ніхто ані спастися, ані звільнитись не може, але з причини гріха втратить також і своє правдиве — вічне життя й вічне щастя, до якого кожна людина вже з самого початку призначена. Тому, коли хтось віддасть своє земне життя в боротьбі за Христа, проти грішного світу й диявола, той його знайде, тобто знайде правдиве, вічне життя в небі. Тому людина не повинна так дуже журитися оцим земним, проминаючим життям, бо воно не є нічим у порівнянні з майбутнім, безконечно щасливим і вічним життям у Бозі та з Богом у небі.

Небесний Отець любить усі свої сотворіння, і тому, бачивши, як диявол підступом звів людей на манівці, постановив їх рятувати, як це свідкує Його Єдинородний Син — Ісус Христос: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кожен хто вірує в Нього, не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, але щоб ним світ спасти » (Йо. 3,16). Тому-то й людині треба повірити Сирові Божому й, як Він радить, брати на себе свій хрест щоденний та йти за Ним, інакше не зможе спасти своєї душі. Цього навчає нас сам Бог Отець устами свого Сина, Христа Господа: « Хто вірує в Нього, не буде засуджений, хто ж не вірує, той уже засуджений, бо не увірував в ім'я Єдинородного Сина Божого » (Йо. 3,18).

Старозавітними жертвами не можна було переблагати Бога, ані звільнити рід людський від первородного гріха та й від особистих гріхів, бо як заявляє лист до Євреїв, старозавітні жертви не звільняли від гріхів, але радше їх людям невпинно пригадували: « Ними щороку пригадуються гріхи, бож не можливо, щоб кров волів та козлів усунула гріхи » (Євр. 10,3). Тому Ісус Христос, після свого приходу на світ, добровільно рідиться на саможертву: « Тому, входячи у світ, говорив: Ти не хотів ні жертв, ні приносу, але приготував мені тіло.

Ти не вподобав собі ні всепалення, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: «Ось іду... щоб учинити волю Твою, Боже» (Євр. 10,5). Тож і ми також мусимо наслідувати нашого Спасителя: зректись самих себе, брати наші щоденні хрести й іти слідом за Ним. До цього вживав нас св. ап. Павло, кажучи: «Плекайте ті самі думки в собі, які були в Христі Ісусі. Він, існуючи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність із Богом, а применшив себе самого, прийнявши вид слуги, ставши подібним до людини. Подобою явився як людина, Він понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж хресної» (Фил. 2,5-8). Бо ж не випадає, щоб ми, люди, за яких Христос прийнявся кривавої жертви хресної, відмовлялись наслідувати Його в несенні наших щоденних хрестів. Св. Вернард каже, що «ми здаємось бути такими ніжненькими членами, що здригаємось за найменшим болем, під головою, що носить терновий вінок» (Проп. 5, ч. 9).

Свою хресною жертвою Спаситель відкупив нас усіх і примирив з Богом Отцем: «Усі ми, що в Христа охристились, у смерть Його христилися. Ми поховані з Ним через хрещення на смерть, щоб як Христос воскрес із мертвих славою Отця й ми теж жили новим життям. Бо якщо ми з'єднані з Ним подобою смерти, то будемо й подобою воскресіння. Знаємо ж, що старий наш чоловік став розп'ятий з Ним, щоб знищилось оце гріховне тіло, щоб нам гріхові більш не служити, бо хто вмер, той від гріха звільнився. Коли ж ми вмерли з Христом, то й віруємо, що житимемо з Ним, знаючи, що Христос, воскреснувши, вже більше не вмирає; смерть над Ним уже більше не панує. Вмираючи бо, Він умер для гріха раз на завжди, а живучи, живе для Бога. Так само й ви вважайте себе за мертвих для гріха, а за живих для Бога в Христі Ісусі» (Рим. 6,3-11). Своїми стражданнями й смертю Спаситель надолужив Богові Отцеві за всі наші гріхи й провини, і заради цього ми спаса-

ємось у купелі Тайни Хрищення, в якій, за словами ап. Павла, « ви поховані з Ним у хрищенні, з Ним ви разом також воскресли вірою в силу Бога, який воскресив Його з мертвих. І вас, що були мертві гріхами й вашим необрізанням тілесним — Він оживив вас із Ним, простивши нам усі провини. Він знищив розписку, що була проти нас, що нас осуджувала разом із приписами; Він зробив її нечинною, прибавши до хреста » (Кол. 2,11-14).

Ісус, однак, своїм ділом відкуплення лише відчинив нам досі замкнені двері до Царства Небесного, а нам лишив обов'язок собі його здобувати, як про це згадує сам Спаситель: « Від часів Йоана Христителя й до нині Царство Небесне силою здобувається; і ті, що вживають силу, силоміць його беруть » (Мт. 11,12). Тим зусиллям є боротьба проти трьох ворогів нашого спасіння, а саме: *земні добра*, такі звабливі для нашого тіла; далі, *наша людська природа* — первородним гріхом звихнена й схильна до зла; врешті ж і наш *відвічний ворог, диявол*, перед яким остерігає нас св. Петро такими словами: « Будьте тверезі й чуйте! Противник ваш, диявол, ходить кругом вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти. Противтесь йому, сильні вірою, знаючи, що таких самих страждань зазнають і брати ваші скрізь по світі » (І Пет. 5,8-9).

Тими братами, які страждають по світі, є всі ті, що випередили нас, ідучи слідом за Христом, несучи свої щоденні хрести. Вони переносили довгі й тяжкі терпіння в своєму житті, а мученики навіть серед найбільших страждань залишались вірними Христові та Його заповідям. В житті святих зустрічаємо дивні факти, незважаючи на стільки важких випробувань, умертвіль і терпінь, яких вони зазнали, — в них була завжди терпеливість, спокій, ба навіть радість серед отих христів. Як це все пояснити? Саме тим, що вони — з любови до Христа Ісуса — полюбили хрести-терпіння і тому

не було в них страху перед тими терпіннями, хрестами, а навіть жорстокою смертю. Отак вони хотіли наслідувати свого страждаючого Спасителя. Для них кожний день без хреста був утраченим днем. Цей психологічний феномен дивує світових людей, але людей доброї волі потішає. — Ясно, що початкуючі не мають ще тієї любови до терпіння, до хрестів, але їм треба привикати до них, наслідуючи незліченні ряди святих, які любили хрест-терпіння, і навіть казали: «Господи, дай терпіти або вмирати!» Що ж давало їм ту силу та любов до хреста-терпінь? Ніщо інше, як тільки любов до Бога-Чоловіколюбця. Тому св. ап. Павло вказує на того Чоловіколюбця — Христа Господа, який сам перший терпів і тими своїми терпіннями дав нам приклад, як треба терпіти: «Дивлячись пильно на Ісуса, засновника й завершителя віри, який замість радості, що була перед Ним, витерпів хрест... Тож думайте про того, хто витерпів від грішників таке велике проти себе протиставлення, щоб ви, ізнемігшись, не впали духом. Ви ще не протиставились до крові в боротьбі проти гріха. І ви забули попередження, що вам, як синам, говорить: «Мій сину, не легковаж Господнім каранням, і не впадай духом, коли він тебе картає, бо кого Бог любить, того карає й б'є кожного сина, якого приймає. На вашу науку ви терпите. Бог поводить з вами, як з синами. Хіба є такий син, що його батько не карає? Коли ж вас виховано без картання, якого всі зазнають, то ви незаконно вроджені, а не сини. Усяка кара здається не чимсь веселим, а сумним; та, згодом, тим, що її на собі зазнали, приносить плід праведности!» (Євр. 12,2-8.11).

ПРЕСВЯТА ЄВХАРИСТІЯ
В ЛИСТІ ДО КОРІНТЯН
(I Кор. 11,23-32)

Дорогі Браття і Сестри! Один з кращих описів святкування неділі й відправи Служби Божої маємо в листі апостола Павла до Корінтян. На Корінт звернув Павло усю свою увагу по невдачі в Атенах. Атени — був город занадто гелленістичний, з власною філософією та культурою, неадібний прийняти християнство, сповнене універсальною духовістю. Натомість Апостол знав, що хто має в руках Корінт, той має цілу Грецію з її островами. В Корінті було космополітичне населення, без націоналістичних гегемоній, на тій землі євангельське зерно могло дати стократний плід.

Якою дорогою Павло дійшов до Корінту не важко знати, але пройшов він річку Левку, тобто по нашому Білу, і дійшов до Кранеїон, де була могила філософа Діогена, що то колись шукав зі свічкою людини. Був би тепер філософ живий, загасив би свою свічку, бо знайшлась вкінці велика людина — Павло. Корінт, як і всі великі пристані світу — Марсілія, Гамбург, Одеса — не був вільний від небувалої розпусти та розгнущаности. Але своїм положенням місто лучило два моря, а тим самим сприяло торгівлі, розбагатіло. Тут плекали філософію, тут процвітало мистецтво, красномовство. Павло знайшов тут своїх земляків, влаштувався на працю, зачав ходити в суботу до місцевої синагоги і навчати. До нього пристало декілька однодумців, між ними Аквіла і Пріска; громада в Солуні та Филипах

почала їх спомагати грошем. А коли синагога виповіла Павлові місце, прийшов до нього Тіцій, званий Юстом, і запропонував йому свою хату. Так постала церква в Коринті.

Найкращі дні для Павла в Коринті були неділі. В неділю була Богослужба, про яку виразно говорить уже Дідахе, документ з кінця першого століття: «В день Господній збирайтесь на ламання Хліба і подяку, визнавши ваші гріхи, щоб ваша жертва була чиста. А хто є в незгоді з ближнім своїм, нехай не бере участі у вашому зборі, доки не примириться, щоб жертва ваша не мала порока». Ті недільні Богослужби в Коринті мусіли бути особливо красиві, коли згадати, що греки були з природи наділені музикальним даром. Вони співали отож Псалми і рецитували уривки зі Святого Письма. Старинна музика була на послугах слову, навіть саму прозу декламували на зразок пісні. Коли пізніше св. Августин каже, що був зворушений до сліз літургичним співом у Медіюлані, то це чиста правда. Власне хор в античній драмі відігравав дуже важливе місце і християнська Богослужба радо послужилась цим способом мистецького вияву глибоких релігійних почувань. Навіть читання Святого Письма в тих часах перевищувало наш спосіб церковних читань.

І ще одною цікавою прикметою в літургичнім житті громади в Коринті була більша як в інших громадах участь жінок у відправах. Жінки тут відчували, що вони рівноправні в спасенній дії Христа, як колись Марія з Витанії, можуть сидіти у ніг Христових та слухати його слова. Жінки патриціїв в Солуні та Филипах багато чим причинились до зросту Євангелії.

Під кінець спільної зустрічі та читання Святих Книг та їх пояснень мала місце звичайно братолюбна трапеза, відома під назвою «аґапе». Той спільний стіл давав християнам найкращу змогу скріпити також і соціальний зв'язок між ними. Ставили в часі тих «аґап» не-

великі столики так, щоб творили вони півкруг, а за ними засідали всі, хто був, слуги разом з папами, діти зі старшими. Християни споживали дари Божі в радості й простоті серця та славили Бога словами: «Благословен esi, Господи, Боже наш, Владико неба і землі, що кажеш землі родити хліб для нас, що даєш нам овочі та виноградний плід».

По спільній трапезі, ті, що не були ще охрищені, покидали збір, а інші переходили до горішньої кімнати і там світили свічки та відправляли Службу Божу. Саме про ту відправу пише Апостол в одинадцятій главі листа до Коринтян: «Браття, що я прийняв від Господа, те й передав вам: Господь Ісус тієї ночі, якої був виданий, узяв хліб, і віддавши подяку, розламав і сказав: 'Це моє тіло, воно за вас дається, це робіть на мій спомин'. Так само і чашу по вечері, кажучи: 'Ця чаша новий завіт у моїй крові. Робіть це кожний раз, коли будете пити на мій спомин'. Бо кожного разу, як будете їсти хліб цей і пити цю чашу, звіщате смерть Господню, аж доки він не прийде».

Один по однім підходили віруючі до Апостола і приймали з рук його частинку посвяченого Хліба та пили зі спільної чаші. Тоді вертались на свої місця, обмінюючись між собою, чоловіки з чоловіками, жінки з жінками поцілунком мира. А коли диякони кладали в окремій торбинки Євхаристію для хворих та в'язнів, ціла громада співала пісню подяки, звідки то і ціла Богослужба взяла назву «Євхаристія», бо це слово в греків означає саме подяку. Остання молитва була виголосом усіх і проханням, щоб Господь прийшов до громади: «Згадай, Господи, на Церкву твою, спаси її від усякого зла, вдосконалюй її в твоїй любові; збери її в одне, освяти її, із чотирьох вітрів твого царства, що його Ти її приготував. Бо твоя є сила і слава на віки. Нехай прийде ласка твоя і пропаде світ! Осанна Синові Давида! Хто святий, нехай приблизиться, а хто не є

святий, нехай чинить покуту! Мараната! Амінь!» Це слово «Мараната» має подвійний зміст і може означати, що Господь прийшов або за висловом та розумінням Апокаліпси: «Прийди, Господи».

Так-то християнська громада в часі відправи Пресвятої Євхаристії творила «одне тільки тіло», кругом свого Господа, якого унагляджував Апостол, чи по нім Єпископ, або з благословення єпископа — священик. По цілоденних трудах Громада збиралась разом, бо знала вона, що творить одну родину, якої головою є сам Христос. Отака то була за часів Павла церква в Коринті, для якої Апостол жив і трудився. А та церква була злучена з усіма іншими помісними церквами, а передусім з тою, що її оснував Петро в Римі, бо ж єдина є тільки Христова Церква, яку ми в Символі віри визнаємо, що вона одна, свята, соборна й апостольська. Один Христос, одна Церква й одна Євхаристія на славу святої і нероздільної Тройці: Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

2 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА

« РОБІМ ДОБРО, ПОКИ ЩЕ ДЕНЬ »

Дорогі в Христі брати і сестри! Нинішнє апостольське читання, взяте з листа св. Апостола Павла до Римлян, розпочинається ось якими словами: « Брати! Слава і честь, і мир усякому, хто чинить добро » (Рм. 6,10). У своїх листах Апостол Народів на кожному кроці заохочує перших християн до чинення добра, бо воно приносить людині на цьому світі радість, мир, славу і честь, а в майбутньому — « життя вічне » (Рм. 6,9).

Коли св. Апостол говорить про чинення добра, то під словом « добро » він розуміє такі добрі діла, що є милі Богові, що є згідні з Його волею та що їх людина чинить з огляду на любов до Бога. Тому він спонукує всіх християн, щоб у своєму щоденному житті відзеркалювали-відображували ту доброту, що була в Христі, що є у Бозі, « бо тільки він один правдиво добрий ». « Будьте добрі один до одного — закликає Апостол — та милосердні, прощайте, як Бог у Христі вам простив » (Еф. 4,32). « Будьте, отже, послідовниками Бога, як любі діти, — пише він до ефесян — і ходіть у любові, за прикладом Христа, що полюбив вас і видав себе за вас, як принос та жертву приємного Богові запаху » (Еф. 5,1-2).

Послідовно, і « ми, що у Христа христилися, в Христа зодягнулися » — повинні « шукати пильно того, що Богові подобається » (Еф. 5,10) і робити все на славу

Божу, на Його уподобання. « Чи ви, отже, їсте, чи п'єте, чи що-небудь робите, усе робить на славу Божу! » (1 Кр. 10,31). Отож, що-небудь робимо, — робімо все на прославлення Бога, збуджуючи в собі час від часу добрий намір, особливо, коли розпочинаємо новий день чи беремося за якесь важливе діло. А добрий намір можна зробити в своєму серці думкою чи словом, кажучи, наприклад: « Боже, все для Тебе! » чи: « Боже, будь прославлений у цьому моєму ділі ». Коли в нашій душі буде такий намір, то всі наші добрі діла стануть згідними з волею Божою, повними вартости й заслуги. Бо, в дійсності, від нашого наміру залежить, чи якесь діло добре чи лихе. Прикладом може послужити поцілунок Юди. Поцілунок є знаком найтіснішої приязні-любови, але він стався найнікчемнішим ділом, ганебною зрадою, бо Юда, цілуючи Христа, мав у серці намір Його видати на смерть, Його зрадити.

Далі, дорогі в Христі, ми повинні виконувати наші добрі діла на славу Божу, а не на те, щоб люди нас хвалили чи поважали за вчинене добро. « Уважайте добре, — каже Христос — щоб не чинили ви ваших добрих учинків перед людьми, які бачили б вас, а то не матимете нагороди в Отця вашого, що на небі » (Мт. 6,1). Так поводитися фарисеї і тому Христос на кожному кроці суворо ганив їхню поведінку: « Коли давш милостиню, не труби перед собою, як роблять лицеміри по синагогах та вулицях, щоб їх хвалили люди. Істинно кажу вам: вони вже мають свою нагороду » (Мт. 6,2).

Божественний Спаситель заохочує нас чинити добрі діла не на видноті, перед людьми, але перед Богом. Щобільше, добре діло повинно бути безінтересовне, без огляду на дочасну нагороду. Хто, отже, робить добро таким убогим, що не можуть йому віддячитися, то таке добре діло, хоч воно мале й незначне в очах цього світу, стає великим перед Богом, бо спонукою до діла є тут тільки Бог. Тому Ісус допорукає робити добро переду-

сім убогим, слабим, калікам, сліпим. « І тоді ти будеш щасливий, — каже Він — тому що вони не мають чим тобі відплатити, — тобі бо віддасться в день воскресіння праведних » (Лк. 14,14).

Більшу також вартість мають ті добрі діла, що вимагають від нас більшої жертви й самовідречення. Одного разу Господь Ісус сів напроти скарбонки і дивився, як народ кидає гроші у скарбоню. Чимало заможних кидали багато. І ось прийшла одна вбога вдовиця і вкинула дві лепти, тобто кодрант, маленький гріш. І прикликавши своїх учнів, Ісус сказав їм: « Істинно кажу вам, що ота вбога вдовиця вкинула більше від усіх, які кидали у скарбоню. Усі бо кидали зі свого надміру, вона ж з убожества свого все, що мала, вкинула, — увесь свій прожиток » (Мк. 12,41-44). Пам'ятаймо, що Бог не дивиться, чи добре діло велике, але чи велика в нашому серці та любов, що спонукує нас те діло виконати. Чим більша любов, тим досконаліше діло.

Які ж то добрі діла наймиліші Богові? На це питання знаходимо відповідь уже в книзі Товита. Ангел Господній Рафаїл сказав, між іншим, молодому Товії та його жінці: « Чиніть добро, і зло вас не спіткає. Молитва з постом — річ добра, однак милостиня зі справедливістю — ліпші, ніж багатство з кривдою. Милостиня від смерти вибавляє, вона усякий гріх очищає » (Тов. 12,7-9). Ці самі діла допорукає чинити Ісус Христос у своїй нагірній проповіді. І Він теж кладе милостиню на перше місце, попереджаючи, щоб її не чинити для показу перед людьми, як це робили фарисеї. « Ти ж, коли давш милостиню, нехай твоя ліва рука не знає, що робить права: щоб твоя милостиня була таємна, і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі » (Мт. 6,3-4). І про молитву каже Він подібні слова: « Ти ж, коли молишся, увійди у свою кімнату, зачини за собою двері й молись Отцеві твоєму, що перебуває в тайні, а Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі ». І про

піст читаємо подібне: « Ти ж, коли постиш, намасти свою голову й умий своє обличчя, щоб не показати людям, що ти постиш, але Отцеві твоєму, що перебуває в тайні; і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі » (Мт. 6,6,17-18). — Молитва, піст і милостиня звільняють душу від трьох головних похотей, а саме: від гордості життя, похоті тіла й пожадливості очей. Молитва пригадує нам, що ми маємо все від Бога і в усьому від Нього залежні; піст — звільняє нас від похотей тіла, жадоби тілесних розкошів, а милостиня — від бажання багатства. Однак, коли говоримо про милостиню, то її беремо завжди в ширшому розумінні. Милостинею називаємо кожну послугу, зроблену ближньому, передусім діла милосердя щодо тіла і щодо душі. І саме тут добра нагода пригадати собі, що є сім діл милосердя щодо тіла, а саме: Голодного накормити; спраглого напоїти; нагого приодіти; подорожнього в дім прийняти; хворого відвідати; в'язня відвідати і умерлого похоронити. І стільки ж само є діл милосердя щодо душі: Грішника направити; невіглава навчити; у сумніві добру раду дати; сумного потішити; кривду терпеливо зносити; образу з серця прощати; і за живих і померлих молитися.

Дорогі в Христі брати і сестри. від виконання добрих діл залежить наше спасіння. Без добрих діл нема спасіння! « Кожне дерево, що не приносить доброго плоду, — каже св. Іван Христитель — буде зрубане й кинене в вогонь » (Мт. 3,10). « Всяке дерево, що не родить доброго плоду, рубають і в вогонь кидають » (Мт. 7,19). « І не кожний, хто промовляє до мене: Господи, Господи! — увійде в Царство Небесне, лише той, хто чинить волю Отця мого, що на небі » (Мт. 7,21). На страшнім суді Господь буде від нас вимагати діл милосердя супроти наших ближніх, бо в кожному голодному, спрагненому, бідному слід нам добачати самого Господа. « Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одно-

му з моїх братів найменших — ви мені зробили ». І саме тим, що так чинили, Він скаже: « Прийдіть, благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від створення світу » (Мт. 25,34).

Однак, щоб заслужити собі вічну нагороду, треба виконувати добрі діла в стані ласки, в злуці з Богом. Так, як виноградна гілка « сама ві себе неспроможна принести плоду, якщо не перебуватиме вона на виноградні » (Ів. 15,4), подібно й та людина, що не є злучена з Христом через ласку освячуючу не може принести овочів на життя вічне. Людина в стані тяжкого гріха не може собі зібрати вічних заслуг. Але не забуваймо, що добрі діла, які виконує грішна людина спричинюються до її навернення. Коли наша земна півкуля звертається в літі до сонця, то робиться в нас ясно й тепло. Подібно воно стається з грішником, що через чинення добрих діл відвертається від створіння, від гріха, а звертається до Бога. В душі грішної людини робиться тоді ясніше, а в серцю тепліше. Вона починає поволі жити новим життям.

Кінчаючи цих кілька думок про чинення добрих діл, послухаймо ще слів св. Апостола Павла, який каже: « Робімо добро без утоми: а своєчасно, як не ослабнемо, жатимемо. Отож, поки маємо час, робімо добро всім, а зокрема рідним у вірі » (Гал. 6,9-10). У творенні добра не слід зупинятися, не слід зневірятися. На жаль, є багато чинників, які намагаються затримати нас у творенні добра. Найперше наша людська природа не радо береться до праці. Нас стримують різні пристрасті, лихі звички, спокуси, світові примани, а то й людські по суджування. Однак не забуваймо того, що матиме той, що сіяв, трудився, і що був витривалий у добрі, бо лише, « хто витривав до кінця, той спасеться » (Мт. 10,22).

І в кінці робім добро поки ще маємо час, « поки ще день », бо Христос нас попереджає, « що надходить ніч, за якої ніхто не зможе діяти ». Амінь.

ПРО ПОЧИТАННЯ ХРИСТОВОГО СЕРЦЯ

Дорогі Браття і Сестри! Церква завжди дуже цінила почитання Пресвятого Христового Серця, намагаючись різними способами поширити те почитання серед християнських народів. Церква також відверто боронила його перед закидами, немовби то почитання було занадто тілесне та чутливе. Справді жалко воно, що така шляхетна набожність не доцінюється належно збоку деяких християн. А тимчасом так багато сторінок Святого Письма об'являють нам безконечну Божу любов до людей, і ця Божя любов є власне головним рушієм почитання Христового Серця.

Вже Мойсей і Пророки добре розуміли, що основа цілого закону є в заповіді любови і тому оповідали про любов між Богом а вибраним народом так, як про любов між батьком і сином, про любов між подругами чи рідними. Тому й каже Мойсей у своїй пісні про чудесне звільнення народу: « Як орел чатує над гніздом та над орлятами ширяє, так Господь простер крила і взяв на них Ізраїля ». А пророк Озія висловлюється ще більш ніжно про ту Божу любов і каже: « Коли Ізраїль був дитиною, я полюбив його; в Єгипту я вивів мого сина; я був нянькою покоління Єфраїма, носив його на моїх руках; я буду для Ізраїля росою, він зацвіте немов лілея, пустить коріння мов тополя » (Ос. 11).

Святе Письмо дуже часто говорить про серце. У книзі Псалмів це слово повторюється аж сто сорок разів. Там говориться про « серце чисте, про серце сокрушене і смиренне ». Там є мова про « бажання серця, про думки

серця, прохання серця і розважання в серці своїм». Серцем людина шукає Бога, серцем заховуємо Божий закон, а «закон Божий є радістю серця».

В Євангелії сам Спаситель каже нам «учитися від нього, бо він лагідний і покірного серця». А коли ми придивляємося Христовій любові до людей, то мусимо сказати: «Ніколи ніхто так не любив, як той чоловік!» Любов Христа до людей є відблиском предвічної любови Отця до Сина. Тою любов'ю є Святий Дух. Син любить нас так, як Отець, і разом з Отцем любов'ю, якою є Святий Дух! Такою є любов Божої природи, бо Бог є любов.

Знаючи цю святу і велику правду, християнська побожність дбала пильно, щоб Христові Спасителю віддавати любов за любов. Та любов Христа-Чоловіка до людей ставалась чимраз виразнішим предметом християнського богочитання. Християнська душа, під надхненням Святого Духа, щораз виразніше здавала собі справу з того, що Христос все доконав з безмежної любови до людей. Власне ця любов є товчком всього його поступування в туземнім житті. Не диво тому, що почитання тої людської любови Христа до нас прибрало в католицькій Церкві вид почитання Пресвятого Христоного Серця, як символу любови. На завершення того почитання Церква встановила й окремий празник, який в наших літургічних книгах мав назву празника Пресвятого Серця або в досконалішому окресленні празник Христа Чоловіколюбця, бо так ми називаємо нашого Спасителя в молитві відпустовій на закінчення всіх наших Богослужб, коли-то кажемо: «Бо Він помилює і спасе нас як добрий і чоловіколюбець».

Почитання Христового Серця звертається в першу чергу до тої любови Христа, що була людьми непризнана, зневажена, а то й відкинена. Бо Спаситель з волі Отця Небесного умалив себе, прийняв вид слуги, став подібний до людини, понизив себе і був послухний до

смерти, смерти на хресті. Велика любов була саме причиною того умалення, причиною мук і смерти на хресті.

« Любім Бога » — казав улюблений учень Христовий Іоан — « бо Бог перший полюбив нас ». А коли Церква запрошує нас до любови Пресвятого Христового Серця, то тим хоче, щоб ми віддали Христові нашу любов за його любов. А тимчасом люди на землі завдавали колись і нині ще завдають стільки болів для Христового Серця. Ісус взяв усі болі та наруги наші на себе. « Всі ми блукали як вівці — каже пророк Ісаї — кожний ходив своєю дорогою, а провини усіх нас Бог вложив на нього. Його брали на допит, а він терпів добровільно та не отворив своїх уст. Неначе вівцю на заклання ведено його і як ягня перед тим, що стриже, був він без голосу » (Іс. 53,6-7).

Почитаючи Христове Серце, ми почитаємо також цілу Церкву, бо ж Церква є Христова обручниця, як і каже Апостол: « Христос полюбив Церкву і віддав себе за неї, щоб її освятити, щоб поставити її собі славною Церквою, що не має плями чи порока, але щоб була свята та непорочна ». Як колись Христос полюбив Церкву, так і нині Він її любить гарячою любов'ю. А ця любов спонукує Його бути нашим заступником перед Отцем, щоб виеднати нам благодать і милосердя. Як « за днів тіла свого », так і тепер в небі Христос показує Отцю Небесному те зранене списом римського воїна Серце. Та видима рана на Серці Спасителя дає нам змогу пізнати невидиму рану Божої безконечної любови до людей.

Набожність до Пресвятого Христового Серця у великій мірі удосконалює духову сторінку релігії, як це і передсказав був сам Христос: « Прийде час і нині вже є, коли правдиві поклонники будуть поклонятись Отцю духом та істиною. Бо й Отець шукає таких поклонників. Бог є дух, а ті, що будуть йому поклонятися, повинні кланятися в душі й правді » (Ів. 4,23-24).

Набожність до Христового Серця була вельми люба і дорога нашому народові. Церква встановила навіть окремий празник, знаний як празник Христа Чоловіколюбця. Упродовж місяця червня був похвальний звичай відправляти окремі молебні. З-під пера кращих піснеписців вийшли тексти відповідних Богослужб, а в тому Акафіст до Серця Христового. Можна навіть нині сказати, що в тих містах і селах, чи радше в тих частинах нашої церковної провінції, де було почитання Христового Серця, до нині міцніше стоять католицькі переконання народу та непохитна вірність святій Церкві й Христовому Намісникові на землі.

З любов'ю до Пресвятого Серця нерозлучно зв'язана є любов до Пресвятої Богородиці, тієї скорбної і страждальної Матері, на якій сповнилось пророцтво праведного Симеона: «Твоє серце проб'є меч». Бо ж під хрестом свого Сина Пречиста Діва перенесла більше терпінь, як терпіння всіх людей на землі. Разом з Христом вона состраждала за спасіння людей і своїм серцем найкраще зрозуміла любов Пресвятого Серця свого Розп'ятого Сина.

Заохочені словами самого Спасителя: «Прийдіть до мене всі стурдовані й обтяжені, а я вас успокою» — віддаємо себе вповні Пресвятому Христовому Серцю. Віддаємо Йому всі дочасні й вічні потреби нашого народу, віддаємо Йому наші родини і нашу молодь, віддаємо Йому всі наші справедливі змагання за волю і кращу долю нашого Народу і кличемо: Слава Божественному Серцю, що дає нам спасіння, Йому честь і поклін на віки вічні. Амінь.

З НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Рим. 5,1-10)

« НАДІЯ НЕ ЗАСОРОМИТЬ »

« Надія ж не засоромить, бо любов Божа влита в серця наші Святим Духом, що даний нам ». Ми спасемося Христом Ісусом від гніву, бо сам « Бог показав свою до нас любов тим, що Христос умер за нас, коли ми ще були грішниками » (Рм. 5,5,8). « Ми оправдані Його кров'ю »!

Це слова повні потіхи, що виливаються зі серця св. Апостола Народів, коли він пише свого листа до Римлян. Джерелом цієї радості-потіхи є *надія*, що зроджується в наших серцях, а вона є даром Святого Духа. Надія, дана нам завдяки смерті й воскресінню Ісуса Христа, завдяки Його крові. Отож, говорить Апостол Павло: « оправдані Його кров'ю, ми спасемося від гніву ».

Дорогі в Христі брати і сестри! Сьогоднішня наша проповідь торкається основної теми нашого християнського життя тобто *НАДІЇ*. Під словом « надія » ми, християни, розуміємо сподівання майбутніх діб, вічного життя, що його з трудом досягається. Надія — слово коротеньке, але значенням своїм воно велике, бо від нього в великій мірі залежить наше туземне й майбутнє щастя. Людина не в силі жити без надії, бо вона є одним з основних складників людського життя. Вона творить її психологічну й духовну підбудівку. Коли людина втрачає надію, то життя вже не є життям, але розпачем. Тому, коли люди тратять надію на Господа Бога, намагаються заступити її іншими надіями, здебільша

фальшивими, які розпадаються-розкладаються з бігом життя, з бігом історії. З утратою надії на Господа Бога, люди починають жити утопіями. Вони тоді покладають свою надію, своє уповання, на « прогрес » науки й техніки, на суспільність без клас, на гонку озброєнь та на їм подібні туземні вартості, що сьогодні є, а завтра їх нема. Однак, історія народів нас учить, що такі туземні надії — це утопії, які розбиваються в порошок, а смерть ставить на все свою остаточну печать.

Отож, людська історія нам показує й доказує, що не можна жити без надії, бо вона є доконечним складником життя народів. Якщо надія є правдива, то вона дає сенс історії й людському існуванню та стає міцним рушієм в особистому житті людини. З надією в серці можна найтяжче горе зносити, перемагати навіть найбільші труднощі, а навіть віддати життя за піднеслі ідеали.

Якщо надія займає таке важливе місце в нашому житті, то пригляньмося, як її нам представляє християнське вчення.

Насамперед бачимо, що надія займає дуже важливе місце в історії спасіння людського роду. Історія Обраного Народу крокувала-здійснювалась під знаком надії, під знаменом обітниці майбутніх благ, місяньських часів. Бог Ізраїля — це Бог обітниці. Ця надія не ґрунтувалась на якійсь фіксії, на якійсь вигадці-утопії, але була побудована на історичному факті, на могутнім визволенні з Єгипетської неволі. Ця надія полягала в переконанні, що Бог провадить історією Обраного Народу. Посідати Бога означало для Божого Народу мати запевнену щасливу майбутність, а це проявлялося в визволенні народу від рабства, в посіданні обіцяної землі, в охороні від ворогів, в перемозі праведного.

Ця надія, як про це навчали пророки, — полягала у вірності Господнім Заповітам. За невірність спадала на народ кара Божя. Але й тоді, навіть у часі кари,

коли вибраний народ перебував на вигнанні, він надіявся на кращу долю. Неволья, властиво, ставала для обраного народу нагодою для очищення надії з чисто туземних сподівань.

Остаточно, Божа обітниця здійснилася з приходом Спасителя. Ось як її нам представляє святий Апостол Павло: « Ми вам звіщаємо ту обітницю, що була зроблена батькам нашим. Бог її здійснив нам, їхнім дітям, воскресивши Ісуса » (Ді. 13,32-33). А на іншому місці Апостольських Діянь він говорить, що дар Святого Духа є запевненням здійснення обітниці. « Ісус, вознесений Божою правцею, одержав від Отця обіцяного Святого Духа й вилив його: ось воно те, що ви бачите й чуєте » (Ді. 2,33). Отак, мої дорогі, основа християнської надії побудована на « наріжнім камені » — на Христі Ісусі і на зісланні Святого Духа. Цю правду підкреслює нинішнє апостольське читання: « Надія ж не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний ». А ця надія була приготована тим, що Христос умер за нас, коли ми ще були грішниками: « Ми його кров'ю оправдані ».

Ось, Дорогі в Христі брати і сестри, основа нашої християнської надії, яка ніколи не вмирає: кров, пролита за нас — воскресіння Христове, дар Святого Духа, влитий у серця наші.

Воскресіння і Зіслання Святого Духа є початком нового життя. Христос є тим « братом первородним між багатьма братами » (Рм. 8,29). Його перемога є нашою перемогою та здійсненням незмінної Божої обітниці і початком нової ери не тільки для поодиноких християн, для Церкви, але також для цілого світу і для історії людства, що прагне повного завершення в Христі під час другого Його приходу. Так нас навчає також Другий Ватиканський Собор, у Конституції про Церкву: « Це оновлення, що обіцяне нам вже почалось у Христі, продовжається у Зісланні Святого Духа та через нього

триває в Церкві, в якій через віру пізнаємо сенс нашого туземного життя, з надією майбутніх благ та здійснюємо наше спасіння... Разом з людиною цілий світ, що тісно злучений з людиною та в ній доходить до своєї мети, буде досконало об'єднаний у Христі» (Конст. про Церкву, 48). Ми сильно переконані і знаємо з історії спасіння людського роду, що Бог додержує своїх обітниць. Каже св. Павло: «Держімо непохитне визнавання надії, бо той, хто обіцяв, вірний» (Єв. 10,23). І сам Господь Ісус нас запевняє, «що нічого немає неможливого в Бога» (Лк. 1,37) і Він може сповнити те, що приобіцяв.

Далі, присутність сили Святого Духа в житті людини, що дає також поштовх людству й світові до остаточного здійснення Божої обітници в есхатологічних, тобто в майбутніх часах, сприяє християнському життю до постійного чування і рівночасно подає ключ до розуміння тайни терпіння, що спіткають одиниці й цілі спільноти.

Так, дорогі! Християнська надія не боїться терпіння чи навіть переслідувань. Християнин знає, що надія зроджується на хресті. В пролиттю крові він добачає початок надії. Христовий хрест — це знамено спасіння для тих усіх, що терплять. В Христі розп'ятому добачаємо Божу майбутність, обітницю на нове життя. Надія, яка не є побудована на крові і на хресті Христовім, — це фантазія-утопія, подібна до людського мріяння про виключний туземний добробут і рай на землі.

Такі та їм подібні думки впливають з роздумування над історією спасіння людського роду. Вони спираються не на людських вигадках, але на слові Божому, що записане в Святім Писанні.

А тепер насувається питання: Як же ж нам жити в нашому щоденному житті? Знаємо з катехизму, що надія — це дар Божий і належить до трьох богослов-

ських чеснот, разом з вірою і любов'ю. Звідси-то не слід відокремлювати надії від віри, ані від любови.

Насамперед надію випереджає віра в Господа Бога, віра в Ісуса Христа, в Святого Духа. Без віри, тобто без знання християнської науки, надія була б подібною до безпідставного мріяння. Віра в Христа, в Його воскресіння запевняє надію. А надія, зі свого боку, оживляє віру, робить її діючою, отворяє їй широкий горизонт життя, бо без надії віра стає сухою, нечинною. Якщо віра й надія ідуть разом з християнським життям, як повний акт довіряння Божій всемогутності, то вони стають незрозумілими, якщо з ними не буде злучена також любов, що є повною відданістю людини Богові й ближнім. Якраз любов поширює поле надії, з чисто особистого ставлення до церковної, і навіть космічної площини, бо все — людство і вселенна стремить до повного завершення в Христі Ісусі. Тому надія через любов не є тільки нашою надією, але надією цілого світу, сенсом всієї людської історії.

Мої дорогі! Залишається нам сказати ще одну важливу правду відносно надії, а саме, що її духовна сила проявляється на особливий лад у годині смерті. Тим часом як усі інші туземні надії вмирають з людиною, ми певні, що зі смертю не кінчається життя, а навпаки, те, що ми з трудом та з терпінням досягнули за життя, вдосконалюється в потойбічній житті, властиво починається нове життя. Тому християнська душа, хоч має обов'язок дбати про дочасний добробут одиниць і спільнот, нічого однак не абсолютизує, завжди йде вперед, шукаючи за кращими вартостями, завжди в мандрівці та в очікуванні сповнення Божої обітниці. Крім того, людина ніколи не відчуває такої великої потреби злучитися з кимсь, як у годині смерті. А тут Христос, неначе той Молодий, приходить по свою улюблену. Так-ото, людина не робить сама того переважливого життєвого переходу, а є Хтось із нею, тобто Той, що пер-

ший зробив цей перехід на хресті, кажучи: « Отче, в твої руки віддаю духа мого ». Він перший, а за ним ступаємо і ми. « Він бо первородний з-поміж багатьох братів », — як нас запевняє Апостол Народів.

Отож, надія — це відзнака правдивих християн, які не сумують за померлими, « як інші, що не мають надії » (1 Сл. 4,13), але які « зrekliся нечестя та грішних бажань цього світу, живуть тверезо, праведно і благочестиво, чекаючи блаженної надії і славного з'явлення великого Бога і Спаса нашого Ісуса Христа » (Тит, 2,12-13).

Дорогі в Христі! Для нашої потіхи та для зросту нашої надії, повторяємо слова нинішнього апостольського читання: « Надія ж нас не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом... Христос бо, тоді як ми були ще безсилі у свою пору, помер за безбожних... Отож, оправдані Його кров'ю, ми спасемося ним від гніву... ». Амінь.

4 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Рим. 6,18-23)

ГРІХ І ПРАВЕДНІСТЬ

« Браття! Звільнившись від гріха, ви стали слугами праведности » (Рим. 6,18-23). Ось апостольське повчання нинішньої неділі. Слідом за тим нам потрібно заставитися: Що це гріх, а що праведність?

Дорогі в Христі брати і сестри! Людська душа — це арена дивної боротьби. Хоч відчуваємо в собі нестримні пориви у безконечність, до щастя, до правди, до добра і краси — то рівночасно відчуваємо у нашій душі нестримні пориви в зовсім протилежний бік, у сферу зла. В наслідок цього у нашій душі виникає боротьба, терзання, дисонанс. І це душевне роздвоєння таке загальне і повсякчасне явище, що на нього вказують всі люди вже від самих початків свого існування. В тому самому часі коли ми подивляємося не досяжні шпиль добра, на крок перед нами відкривається безодня — пропасть зла. Вона, без огляду на всю свою погань, манить нас до себе запашиними покусамися позірною щастя. Відвічний ворог нашого щастя, диявол, крутиться довкруги нас, замилює наші змисли і волю, щоб упоїти нас хвилиною розкішю, щастям недозволеного вчинку, і так відібрати нам спокій та мир душі, а опісля кинути нас на поталу грижі сумління.

Бог створив нас до безконечного щастя, до вічного життя в ньому. Тепер, живучи тут на землі, здійснюємо кожний особисто наш час проби: чи ми хочемо Бога нашого Творця, чи бажаємо досягнути наше вічне жит-

тя і перебування з Ним і в Ньому, зберігаючи його закони, сповняючи його святу волю, творячи добро та уникаючи зло. Вічного життя в Бозі не досягнуть всі ті, що входять в пропасть морального зла, що топчуть Божий закон і його святу волю, що творять гріх. Хоч сьогодні говорити про гріх це річ не модна. Його замасковується різними чорними словами, називаючи гріх уломністю природи, недоліком, помилкою, недотягненням темпераменту і т.д., щоби тільки не назвати його властивим йому іменем. Нині гріх прибирається у різні види штуки, розвиток і забав, щоби тільки не показати його властиві ганьби, сорому і бруду. Даймо йому ім'я всякого зла і підлоти, назовім його катом людських душ, язвою землі, брамою пекла, то ще не все про нього скажемо.

Що ж отже є гріх, якого маємо стерегтись, якого маємо уникати як прокази і ідовитої години, від якого маємо звільнитися.

Гріх — перш за все — це для нас велика загадка і тайна, бо щоб належно зрозуміти, що це є гріх, треба було б як слід пізнати найперше Бога. Бо гріх — це зрада любови Бога. Гріх — це надужиття волі, спротив моральному приказові нашого розуму, скривлення душі й зневага Бога. У грісі бачимо добро, а йдемо за злом. Грішник практично заперечує Бога. «Вся мерзота Господеві осоружна, і не любя тим, які його страхаються. Це він від первоначала створив чоловіка і лишив його в руці свого власного рішення... Перед тобою він поставив вогонь і воду: куди лиш захочеш, туди протягнеш свою руку. Ось, перед людьми — і життя і смерть: що бажає, те йому дається» (Сир. 15,13-17). Тут висловлюється про свободний вибір людини між добром і злом біблійний мудрець.

А св. Апостол Яків каже: «Кожний спокушається своєю власною пожадливістю, яка його притягає і зводить. А потім пожадливість, завагітнівши, породжує

гріх; гріх же, здійснений, — породжує смерть » (Яків, 1,14-16).

Христос ще більше виразно підкреслює, коли каже: « Істинно, істинно кажу вам: Коли хто гріх чинить — гріха невольник » (Лк. 8,34). « Хто чинить гріх — є сином диявола ». « Чи ж не знаєте, що неправедні Царства Божого не успадкують? Не обманюйте себе! Ані розпусники, ані ідолопоклонники, ані розгнуздані, ані чужоложники, ані злодії, ані зажерливі, ані п'яниці, ані злоріки, ані грабіжники — царства Божого не успадкують » — наповідає св. Апостол Павло. Не думаймо, що гріх — це якесь абстрактне зло, деє далеко поза нами. Ні! Зло гріха є в нас самих, у зраненій первородним гріхом людській природі. Його сподіюємо скільки разів свідомо і добровільно противимося Божій волі і його законам виписаним в нашому умі й серці. Від гріховності й гріха ми не маємо сили звільнитися, освободитися без Божої інтервенції, помочі й благодаті. Був час в історії спасіння, коли на нашій планеті поміж людьми у людському виді й природі явився сам Богочоловік — Христос-Спаситель в усьому нам подібний окрім гріха. Він єдиний Найвищий і найсильніший Володар всесвіту освободив нас з неволі гріха і наставив на служіння праведності, правді й життю. Він нас так полюбив, що віддав себе на страждання, муку і смерть, щоб нам дарувати спасіння і свободу дітей Божих. Для нашого особистого звільнення і звільнення з гріха Христос — Бог установив небесну, надприродну купіль св. Хрищення, св. Тайну Покаяння — Сповіді, щоб таким чином зробити нас спосібними до служіння праведності.

Що ж це праведність? Праведність людини — це рефлекс доброти й ніжності Бога, це печать втіленого Слова на людській природі напрямлена до синівського відношення людини до свого творця. Праведність становить суттєвий елемент людської природи. Але тому,

що людська природа була зранена гріхами Прародичів і особистими, у ній часто беруть верх агресивні інстинкти, холодна раціональність і вираховання себелюбства та замкнення себе для Бога і ближніх. Людина, яка не має в собі любови, пошани й почитання для того, хто її перевищає, людина яка не зворушується й не співчуває подібному собі створінню, є нелюдською людиною, є чимсь потворним, неприродним, саме через відсутність праведности і через наявність гріха.

Тому Бог об'явив нам свою праведність стаючись у всьому нам подібним, окрім гріха. « Божа благодать з'явилася спасення всім людям і навчає нас, щоб ми, зрікшись нечестя та грішних бажань цього світу, жили тверезо, праведно і благочестиво в нинішньому віці, чекаючи блаженної надії і славного з'явлення великого Бога і Спаси нашого Ісуса Христа, який віддав себе самого, щоб викупити нас від всякого беззаконня та щоб очистити собі народ, що був би його власний, ревний до добрих діл » (Тит 2,11-14).

Праведність Божя до людей, вимагає в свою чергу праведности людини до Бога. Вона зобов'язує людину до дитинного послуху Богові, до вірности і любови супроти нього. Вона спонукує людину жити правдою, справедливістю й милосердям. « Ось чого Господь, Бог Твій, вимагає від тебе, як не того, щоб ти боявся Господа, Бога Твого, ходив усіма його дорогами, і служив Господеві, Богові твоєму усім твоїм серцем і всією твоєю душею, додержуючи заповідей Господа та його установ », — закликає нас пророк в книзі Второзаконня (Втор. 11,12). Не може бути справжньої праведности, де панує себелюбство, де є гонитва за власною наживою, вдовільляям зі шкодою для своїх ближніх. Людина праведна — навпаки, повна самозречення, відкрита до спілкування з Богом і ближніми в любові й жертві для добра і більшої прослави свого Творця. Така праведність це найкраще почитання Бога духом і правдою.

Навчає пророк Ісая, що правдива праведність це: « кайдани несправедливости розбити, пута кормиги розв'язати, пригноблених на волю випустити, кожне ярмо зламати, з голодним своїм хлібом поділитись, увести до хати бідних, безпритульних, побачивши голого, вдягнути його, від брата свого не ховатись » (Іс. 58,6-8).

Християнська побожність і праведність це щось багато більше, як звичайні релігійні практики. Вона бо сутність нового створіння в Бозі через Христа і діяння Св. Духа. Праведність — це дар св. Духа, який вимагає постійного змагання про те, щоб освободжуватися все більше і більше із сітей гріховних пристрастей, пам'ятаючи про те, « що всі, що побожно хочуть жити у Христі Ісусі, будуть переслідувані » (2 Тим 3,12). « За останніх днів — каже Апостол Павло — настануть скрутні часи, бо люди будуть самолюбів, грошлюбів, зарозумілі, горді, наклепники, батькам непокірні, невдячні, безбожні, без любови, непримирливі, осудливі, розбещені, жорстокі, недобролюбні, зрадні, нахабні, більш розкошлюбні, ніж боголюбні, — мають бо сповид побожности, сили ж її зреклися. І тих цурайтеся! » (II Тим 3,1-5). Тому, дорогі в Христі брати і сестри, св. Апостол Петро наказує всім нам: « докладіть усі ваші старання і зрощуйте у вашій вірі чесноту, а в чесноті пізнання, у пізнанні — стриманість, у стриманості терпеливість, у терпеливості — побожність, у побожности братолюбство, в братолюбстві загальну любов » (II Пт. 1,5-7). Тоді ми звільнимся від гріха і станемо слугами праведности. Амінь.

5 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Рим. 10,1-10)

УМОВИ СПАСІННЯ

1) Міцне бажання спастися. 2) Постійна молитва до Господа Бога.

Своїми стражданнями й хресною смертю Ісус Христос відкупив нас, надолуживши небесному Отцеві за гріх первородний і за наші власні гріхи. Тож заради Його хресної смерті ми спасаємось у купелі Хрищення, як про це каже св. ап. Павло: « Ви поховані з Ним (Ісус-Христом) у хрищенні, з Ним разом ви також воскресли вірою в силу Бога, який воскресив Його з мертвих. І вас, що були мертві гріхами і вашим необрізанням тілесним — Він оживив вас із Ним, простивши нам усі провини. Він знищив розписку, що була проти нас, що нас осуджувала, разом із приписами; Він зробив її нечинною, прибивши до хреста » (Кол. 2,11-14). Але своєю спасенною смертю Христос ще не поставив нас у Царстві Небесному: Він відчинив нам лише двері, досі зачинені первородним гріхом, а нам залишив завдання добиватися до нього, як про це говорить євангеліст: « Від часів Йоана Христителя й по сьогодні Царство Небесне здобувається силою; і ті, що вживають силу, силоміць його беруть » (Мт. 11,12). Отже, нашим завданням тут на землі є здобувати собі Царство Небесне, а з ним — злуку з нашим Богом Творцем і щасливе життя з Ним і в Ньому. Що ж Спаситель розуміє під тим « зусиллям »? Ним є боротьба проти трьох

ворогів нашого спасіння, які постійно ставлять нам перешкоди на нашій дорозі до Бога. Ними є: земні добра, такі милі кожному з нас, що зваблюють нас до себе. Вони відповідають нашій природі, вона бо також узята з землі, і до всього, що земне. Тому, що вони сильно впливають на нашу зміслову природу — вони дуже небезпечні, бо спонукують нас до гріхів. Другим нашим ворогом є ми самі, тобто наша, первородним гріхом звихнена й до злого схильна природа — ті сильні схильності, пристрасті й побажання, які домагаються свого задоволення. Третім ворогом нашого спасіння є наш відвічний ворог диявол, перед яким остерігає нас св. ап. Петро такими словами: « Будьте тверезі й уважні! Противник ваш, диявол, ходить кругом вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти. Противтесь йому, сильні вірою, знаючи, що таких самих страждань зазнають і брати ваші скрізь по світі » (І Пт. 5,8с).

Проти того могутнього ворога — диявола — сатани, боровся наш Спаситель, Ісус Христос, і своєю смертю знищив його силу, а нас визволив з його влади. Про це читаємо в листі до Євреїв: « А що діти були учасниками тіла й крові, то й Він подібно участь у тому брав, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерті, тобто диявола, і визволити тих, що їх страх смерті все тримав у рабстві » (Євр. 2,14). З того часу диявол не може нам нічого зробити, хіба, що самі добровільно віддаємось йому в руки, переступаючи заповідь Божу й допускаючись важкого гріха. Господь, крім того, дає нам поміжну руку й проти ще одного ворога нашого спасіння — проти світу та його земних дібр. Він злучив з кожним добром, з кожною річчю, яка приносить нам гріховну розкіш, певного роду терпіння. Так, що коли ми зведені уявним добром, яке вона нам обіцяє, з тією капиною розкоші, яку вона нам приносить, мусимо пити повну чашу терпіння та прикростей. Цим нам пригадує, що нашим призначенням є не земля, але небо

й тільки в небі, тобто в злуці з Богом, знайдемо те щастя, за яким ціле життя шукаємо й ніколи на землі знайти не можемо. Чому воно так? Відповідає нам св. Августин ось якими словами: «Сотворив Ти мене для себе, Господи, і неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі». Наше серце не можуть задоволити земні, недосконалі, проминаючі добра, а лише Господь Бог — безконечне й вічне добро.

Та ще залишається останній ворог нашого спасіння, тобто ми самі: наша людська, первородним гріхом звихнена природа, схильна до злого. Проти неї боротись і підбивати під Божий закон доручає нам Ісус Христос, і це є нашим служінням Богові на землі. Господь хоче, щоб ми безустанною боротьбою підбивали нашу природу, тобто її злі схильності, пристрасті й неупорядковані жадання, під провід нашого, вірою просвіченого, розуму. Творець бажає собі, щоб ми тією невпинною боротьбою проти себе самих привели нашу природу до того стану, в якому вона була перед первородним гріхом, тобто вийшла з рук Творця в нашому сотворенні. Привернення тієї контролю розуму над нашими схильностями й пристрастями вимагає від нас Господь Бог, тому, що такою повинна бути людина. Вона має розум і свободну волю, тож, як розумна істота, повинна кермуватись розумом, а не віддавати провід своїм пристрастям. Такими засобами, які уможливляють нам контролю розуму над нашим тілом, є піст або самовідречення й молитва.

1. Піст-самозречення. З власного досвіду знаємо, що наше тіло, чи пак наша природа, багато легше підкоряється розумові, коли вона умертвлена. Її можемо порівняти до вогню: коли ми не даємо йому багато пального матеріялу — він слабкий і його можна дуже легко згасити. Коли ж дамо йому забагато пального, він стає таким сильним, що ми вже не спроможні його контролювати. Подібно справа мається з нашим тілом, з на-

шою природою. Коли їй надто догоджуємо, даємо їй все те, чого вона собі бажає, вона згодом стане такою сильною, що не тільки не буде нас слухати, але, навпаки, буде нам приказувати! Коли ж будемо її умертвлювати, відмовляти надмір їжі чи ті речі, що їй справляють розкш, вона до певної міри знемощіє і хоч-не-хоч підкориться проводові нашого розуму. Під цим оглядом берімо собі приклад із християн перших віків: вони вживали різних засобів, щоб приборкувати своє тіло й примушувати його до послуху. Вони постили, проводили довгі години на молитві, ставали опівночі на молитву, тому й не диво, що ставали святими людьми. Сам Ісус Христос вказує нам на конечність посту й молитви, бо пішов Він на пустиню і там перебував 40 днів і 40 ночей на пості й молитві. Багато святих наслідувало Його приклад і підбивало своє вперте тіло під владу розуму, просвіченого вірою.

Церква свята, що з установи Христа Господа є нашою учителькою і провідницею життя, вказує нам на ті аскетичні засоби, що приборкують наше тіло. Вона заохочує нас, щоб ми, принаймні у часі посту, відмовляли собі дечого, а протягом Великого Посту й Пилипівки в середи й п'ятниці — м'ясних страв. А крім того, чотири рази до року: в Навечір'я Різдва й Богоявлення, в перший понеділок Посту й Велику П'ятницю — навіть молочних страв і яєць. Свята Церква, як досвідчена вчителька боговгодного життя, радить деколи нам собі відмовляти страв, які нам дуже смакують, заради нашого власного здоров'я; також радить бути поміркованими в їжі, дотримуючись тієї засади, що каже: « Ми їмо, щоб жити, а не живемо, щоб їсти! »

2. Ще одним засобом у боротьбі проти ворогів нашого спасіння є молитва. Ми самі знаємо з власного досвіду, якими слабкими й немічними ми є. А з другого боку, яким могутнім та небезпечним є « світ », у якому живемо, і які вимоги ставить нам Божий закон, щоб ми

його, згідно з Божою волею, сповнили. Здані на наші сили ми цього зробити не зможемо. Тому, щоб ми могли жити життям гідним людини і досягнути мету, до якої нас призначив Творець, нам дуже потрібно допомогти всемогутнього Господа Бога. Людина, вже від самого початку свого існування, відчуває цю потребу й тому шукає за кимсь могутнішим від себе, кого б могла почитати й у чиї руки могла б скласти свою віру й надію на поміч. Таку потребу відчували й апостоли, тому просили Спасителя: «Господи, навчи нас молитися, як і Йоан навчав своїх учнів» (Лк. 11,1). Ісус сповнив їхнє бажання, одночасно запевнивши, що вислухав їхні молитви й сповнить їх, про що-небудь вони б Його просили: «Направду, направду кажу вам: "Чого б ви тільки просили в Отця, Він дасть вам у моє ім'я. В ім'я моє ви досі не просили нічого. Просіть ж і ви одержите, щоб радощів ваших було вщерт"» (Йо. 16,23). Або на іншому місці: «Просіть, і дасться вам; шукайте, і знайдете; стукайте, і відчинять вам. Кожний бо, хто просить, одержує; хто стукає, тому відчиняють» (Мт. 7,7). Та й знову: «І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите» (Мт. 21,22; Мр. 11,24).

Дивним є однак те, що люди в потребі й біді не звертаються до Господа Бога, а єдино ж Він може їм допомогти. Найперше тому, що Він всемогутній: для Нього нема нічого неможливого, як цього навчає псалом 113: «Наш Бог на небі, усе, що захотів, Він створив» (Пс. 113,3). А то й сам Ісус Христос навчає цієї самої правди: «У людей це неможливо, але не в Бога; в Бога бо все можливо» (Мр. 10,27; Мт. 19,24). Крім того, Господь Бог, наш небесний Батько, любить кожного з нас безмежною любов'ю, і нічого іншого не бажає, як нашого добра, нашого щастя. Під цим оглядом Він порівнює свою любов із людською любов'ю, кажучи: «Чи є між вами хтось такий, що коли син попросить у нього хліба, дасть йому камінь? Або коли попросить риби,

йому дасть гадюку? Тож, коли ви, злі буди, вмісте давати дітям вашим добрі дари, оскільки більше Отець ваш небесний дасть дари тим, які його просять » (Мт. 7,11). А щоби ще більше впевнити нас про свою поміч та свою безмежну любов до нас, Він порівнює свою Божу любов до нас з найбільшою любов'ю знаною на землі, тобто з любов'ю матері до свого немовляти, коли каже: « Невже ж мати забуде своє немовля? Не матиме жалю до сина свого лона? Та хоч вона і забула б, то я тебе не забуду! » (Іс. 49,15).

Тож коли хочемо спастися, борімся зусильно з ворогами нашого спасіння, уживаючи тих засобів, на які вказав нам Ісус Христос своїм навчанням і своїм прикладом. Слухаймо Церкву святу, що її нашою вчителькою і провідницею життя зробив наш Спаситель. А передусім молимося, молимося усильно й постійно, з вірою на Боже милосердя, бо такій молитві Господь Бог не зможе опертися і напевно нас вислухав!

Асп. Мирослав Марусин

6 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА

(Рим. 12,6-14)

ЖИТТЯ ХРИСТИЯН — БАГАТЕ ЧЕСНОТАМИ

Дорогі Браття і Сестри! Ми слухали нині читання з листа святого апостола Павла до Римлян. Послання до Римлян своєю глибиною посідає перше місце між Павловими листами. В ньому Апостол висвітлює взаємини між вірою і законом, між природою та благодаттю. Павло викладає konieczність віри для оправдання перед Богом.

Святий Павло давно мав намір прийти до Риму, але, як сам він каже, йому все щось ставало на перешкоді. Нарешті під кінець третьої апостольської подорожі у 57-му році задумав він нести світло Христової науки на Захід. Мав він на думці з Риму продістатись аж до Іспанії, несучи Христову проповідь і вченим і невченим. Його апостольська ревність не знала інших меж, хіба що границі тодішнього світу.

У дванадцятій главі листа до Римлян Павло говорить про життя християн. Вони мають бути живою жертвою, приємною Богові. Їм не вільно вподібнюватися до цього світу. Християни є одне таїнственне Христове тіло. Бо як в одному тілі маємо багато членів, але всі члени не виконують ту саму роботу, отак і християни є одне тіло в Христі, один одному член. Те таїнственне Христове тіло є багате чеснотами.

Апостол проповідує передусім покору та любов у християнській спільноті. Духовні дари, дані Богом, є

на життя і на розвиток Церкви. Вони є різні, але їх треба уживати рівномірно: в душі служіння, покори та шляхетної настанови. Про ці надзвичайні дари говорить Апостол також в листі до Коринтян: «Щодо духовних дарів, то я, брати, не хочу, щоб ви про них не знали... Є між дарами різниця, але Дух той самий; різниця є теж між служінням, але Господь той самий. Різниця є і між ділами, але Бог той самий, який усе в усіх робить. Кожному дається вияв Духа на спільну користь. Одному бо дається через Духа слово мудрости; іншому згідно з тим самим Духом, слово знання; іншому віра в тім самім Дусі; іншому дар зцілення в тім єдинім Дусі; іншому сила творити чуда; іншому дар пророкування; іншому розпізнавання духів, іншому різні мови, іншому ж тлумачення мов. А все це чинить один і той же Дух, що розподілює кожному, як він хоче» (1 Кор. 12,1-11).

Апостол говорить про дар пророкування, бо мова пророка зворушувала серця слухачів, розсівала сумніви, будила совість зі сну. Пророк приносив народові слово Боже, проповідував іменем Господнім, скріпляв віру в народі.

Інші дари представляє Апостол один по одному і повчає віруючих: Хто має дар служіння, нехай служить; хто навчання — нехай навчає; хто напоумлення — нехай напоумлює! Але вершком дарів для Апостола є любов. Заповідь любови є чейже найвища в Законі, вона містить у собі всі заповіді та увесь закон. Християнська любов є душею кожного служіння, яке ми чинимо в користь нашого ближнього. Тому то каже Апостол: Любов нехай буде нелицемірною; ненавидівши зло, приставайте до добра. Любіть один одного братньою любов'ю. Пошаною один одного випереджайте. В ревності не будьте ліниві, духом горіть, Господеві служіть; веселі в надії, в горі терпеливі, в молитві витривалі; святих у потребах спомагайте і дбайте про

гостинність. Але на тому Апостол не закінчує. Він бо пам'ятає слова Христові: Ви чули, що було сказано: Люби ближнього свого й ненавидь свого ворога. А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас; таким чином станете синами Отця вашого, що на небі, який велить своєму сонцю сходити на злих і на добрих і посилає дощ на ниви праведних і неправедних. Бо коли ви любите тих, що вас люблять, то яка вам нагорода за це? Хіба не те саме і митарі роблять? І коли ви вітаєте лише братів ваших, що надзвичайного чините? Хіба не те саме й погани роблять? Тож будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий.

Християнська любов не смів тому обмежуватись тільки до братів у вірі, але вона має переходити усі межі нашого людського думання і охоплювати також наших ворогів. Апостол каже тому: Благословляйте тих, що вас гонять; благословляйте, не проклинайте. Не важко запримітити в цих словах відгомін нагірної проповіді Ісуса Христа. А самі слова про любов до ворогів є найвищою точкою божественної проповіді. Бо вимогу любити ворогів деякі боязливо оминають, інші тільки подивляють ту чесноту з далекої віддалі, а ще інші її поборюють та відкидають і дуже мало є таких, що заховують та виконують цю заповідь Христову.

А цю заповідь неважко є виконати, якщо збагнемо до глибини волю Божу. Бо навчання Ганді спротиву без насилля дехто хотів наблизити до нагірної проповіді. Але даремно. Ганді мав на думці тільки практичний спосіб, за яким скривалася тактика у відношенні до ворогів. А бути християнином — означає у всьому уподібнитись до Христа. І тому що Христос є вочленене Слово Боже, то в своїй людській природі Христос на хресті показав найбільше виразно цю божественну велич любови до ворогів. Христос не віддавав злом за зло, але зі злого чинив добро, перемінював зло на добро!

Апостол Павло говорить тому наперед про дари Духа,

тобто про харизми, а відтак переходить на тему про любов. Бо нашою любов'ю до Бога і до ближнього ми відповідаємо на ту безконечну Божу любов, що нею Господь полюбив нас як своїх дітей ще тоді, коли ми були грішниками. Власне навіть всі харизми, тобто всі дари Духа, не вистарчали б, якщо б не було любови. В тому переконанні святий Павло співає пісню любови в своєму листі до Коринтян і каже: Якби я говорив мовами людськими й ангельськими, але не мав любови, я був би немов та мідь брєняча або кимвал звучний. Якби я мав дар пророцтва і відав усі тайни й усе знання, і якби я мав усю віру, щоб і гори переставляти, але не мав любови, я був би ніщо. І якби я роздав бідним усе, що маю, та якби віддав моє тіло на спалення, але не мав любови, то я не мав би жадної користи. Любов — довготерпелива, любов — лагідна, вона не заздрить, любов не чваниться, не надимається, не бешкетує, не шукає свого, не поривається до гніву, не задумує зла. Вона не тішиться, коли хтось чинить кривду, вона радіє правдою, все зносить, в усе вірить, усього надіється, все перетерпить. Любов ніколи не гине. Амінь.

7 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Рим. 15,1-7)

НЕСТИ НЕМОЧІ БЕЗСИЛИХ

У Старому Завіті Бог собі вибрав один народ, з якого мав вийти Спаситель усього людства. Вибравши собі один народ, Бог його відокремив від інших, ним опікувався особливішим способом, щоб він став народом святим, бо Бог є святий (Втор. 26,16-19). Однак вибраний народ проживав посеред інших, щоб їм подавати добрий приклад, а вкінці Спасителя, через якого всі люди могли б спастися.

Те саме діється й в Новому Завіті: християни — це вибраний Божий народ. Так сказав сам Христос: «Я вибрав вас від світу... Не від світу вони (ви), так само, як і я не від світу. Не молю, Отче, щоб Ти їх взяв від світу, лише щоб зберіг їх від лихого... Як послав Ти мене у світ, так послав і я їх у світ» (Ів. 17,14-18). Подвійне, отже, відношення мають християни: одне до Бога, в тому й до своїх ближніх, а друге до світу. Християни — це діти Божі, що до якогось часу проживають серед лихого світу, щоб усіх до Бога привести.

Тим то християнське покликання — це вивищення як каже Апостол: «щоб ви були бездоганні й щирі, непорочні діти Божі серед лукавого й розбещеного роду, серед якого сяє, немов світила у світі» (Фил. 2,15). Кожне ж вибрання і підвищення зобов'язує, бо «не може ховатись місто, що лежить на верху гори. І не запалюють світла та й не ставлять його під посудиною, лише на світильник, і воно світить усім» (Мт. 5,14-15).

Коли ж християнське покликання — це підвищення, то тим самим християнин до себе не належить, не може шукати тільки своєї вигоди, не може ховатися від світу, бо очі всіх звернені на нього. І чим вище хтось стоїть, тим менше до себе належить, а більше до інших, бо « кому дано багато, багато від нього й вимагатимуть, а кому повірено багато, від того більше зажадають » (Лк. 12.48). То значить, що коли маємо більше знання, то інші очікують від нас поради; якщо ми одержали більше Божих ласк, то інші очікують від нас доброго прикладу; якщо маємо більше сили, то інші сподіються від нас допомоги. Якщо ж інші допомогли нам підійти вище, то тепер мусимо відплатитися, помагаючи іншим поступити вище; якщо хтось був щедрим для нас, тоді ми не сміємо бути скупими для інших. Свічки не засвічують, щоб вона тільки для себе світила, лише іншим. Вона сама має згоріти, щоб інші скористали. Отож наш розум, воля, сили, спосібності дані нам Богом, щоб тим усім послужити іншим.

Свій довг сплачуємо і словом і ділом, а передусім добрим прикладом. Слово бо заставляє до роздуми, а приклад потягає до чину. Слова можуть надхнути до вчинків, але тільки вчинки є предметом історії. Немає бо вчинку людського, який не мав би впливу на цілу людську спільноту — доброго чи лихого впливу, залежно від якості вчинку. Кожен наш крок є поштовхом для когось — до добра або до зла. Кожній людині, з якою зустрічаємось, передаємо зародок добра або зла.

Апостол Павло, довівши християнам, що через хрищення вони одержали нове життя — Боже життя, зображує як та нова людина має жити, щоб справді вона показалась новою. « Всі бо, що в Христа христилися, в Христа одягнулися » (Гал. 4,27). А те переодягнення не є тільки зовнішнє, поверховне, лише також внутрішнє, тому Апостол додає: « Плекайте ті самі думки в собі, які були й в Христі Ісусі » (Фил. 2,5). І додає: « Вдяг-

ніться як вибрані Божі, святі й любі, в серце спочутливе, в доброту, смиренність, лагідність, довготерпеливість » (Кол. 3,12). Як людина, вдягнувшись у різну одежу, остаточно її покриває плащем, так і християнин, в своїх взаємовідносинах із ближніми, потребує різних чеснот, понад якими перше місце займає любов, що є « зв'язком-завершенням досконалости ».

Для того маємо багато спонук: як вибранці Божі через покликання до християнства; як святі через включення до Божого народу; як улюблені через відкуплення Христовою кров'ю.

Як, отже, Бог полюбив нас у своєму Сині, а полюбив любов'ю спочутливою, в доброті, в смиренності, в лагідності, в терпеливості, а головно жертвенною любов'ю, то так і ми маємо любити своїх ближніх.

В Христі Ісусі Бог знищив границі, які віддаляли людину від людини, і тому тепер нема юдея, ані грека, ні варвара, ані скита, нема невільника ні вільного, нема ні чоловіка, ані жінки, нема обрізаного, ані необрізаного, бо всі ми одно в Христі Ісусі » (Гал. 3,28).

В Римі християнська громада складалась з тих, що навернулися з юдейства, і тих, що навернулися з поганства. Між одними й другими очевидно мусіли виникти спори. Отож ап. Павло одних і других напоумляє, кажучи: « приймайте один одного, як і Христос вас прийняв у Божу славу » (Рим. 15,7). Бо, хоч сам Ісус Христос не виходив поза межі Палестини (Мт. 15,24), і через те став неначе « слугою обрізання (вибраного юдейського народу), то однак до Царства Божого всі покликані (Гал. 3,28; Кол. 3,11; Рим. 10,12). Христос не виходив поза межі Палестини, щоб доказати, що Бог є вірний своїм обітницям, які Він зробив старозавітнім патріярхам (Ів. 4,22). Але Бог також прийняв поган, як сказано: « Між народами Тебе прославлю » (Пс. 18, 50); « Хваліте Господа всі народи, славте Його всі люди » (Пс. 117,1); « Радуйтеся, народи, з Божим людом » (Втор.

32,43); « І станеться того часу: корінь Єссея буде знаменом усім народам; погани шукатимуть його, і житло його буде славне » (Іс. 11,10).

Якщо ж в християнській громаді, яка складається з юдеїв і поган, і між ними є сильні та слабкі, то очевидно, що сильні повинні спомагати слабких. Так зробив Божий Син, що, прийшовши на землю, не собі догоджав, але немочі людські на себе взяв. Він є отой Агнець, що гріхи світу забирає; разом же з гріхом, узяв на себе всі наші тягарі, немочі, слабості, щоб нас спомогти, будучи сам сильним Богом. Христос же й навчив та дав заповідь любови, а любов вимагає, щоб ми ставили понад нашу особисту вигоду потреби наших ближніх. Так поступаючи, християнин чинить добро, збирає заслуги та дає добрий приклад.

Ось пригадка Апостола: « Ми сильні, мусимо нести немочі бевсильних, а не собі догоджати. Кожний із вас нехай намагається догодити ближньому: на добро, для збудування. Бо й Христос не собі догоджав, а як написано: « Зневаги тих, що Тебе зневажають, упали на мене » (Пс. 69,10)... Тому приймайте один одного, як і Христос прийняв вас у Божу славу », тобто до свого Царства. Амінь.

8 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(Кор. 1,10-18)

ЗАКЛИК ДО ЄДНОСТИ

« Браття! Благаю вас ім'ям Господа нашого Ісуса Христа..., щоб не було роздорів поміж вами, але щоб були повднані в однім розумінні й у одній думці »
(I Кор. 1,10-18).

Дорогі в Христі брати і сестри! Цими словами Апостол Павло звертається до вірних у Корінті з благанням, щоб між ними було одне розуміння й одне бажання, бо він почув від посланців, що в тій громаді є роздори та суперечки. Одні кажуть: Я – Павлів, другі, я – Аполлосів, я – Кифін, а ще інші, я – Христів ». Питається Святий Апостол: « Чи ж Христос розділювався? Хіба Павло був розп'ятий за вас? Або хіба в Павлове ім'я ви христилися? »

До роздору в християнській спільноті Корінту довели деякі лжепроповідники, що виступили по відході Апостола Павла. Вони намагалися ввести свої власні переконання і тим самим викликали внутрішні сварки й довели до партійности. Щоб залагодити цей стан і направити інші зловжиття, Апостол Павло пише до них 1-го свого листа й висилає свого посланця Тита, а згодом звертається до них іще раз листовно, обороняючи свій апостольський авторитет і Христову науку. Святий апостол Павло особисто, впродовж 18 місяців, закладав підвалини корінтської Церкви, живучи серед труднощів та праці своїх рук. Тому й доля цієї новозасно-

ваної Церкви лежить йому на серці і він своїм наполегливим пастирським піклуванням попереджає і заохочує Коринтян до постійності у Христовій вірі й апостольській проповіді.

Заклик Апостола Народів, «щоб були поєднані в одним розумінні й у одній думці», має своє значення для всіх християн — на різних місцях в усіх історичних епохах, зокрема ж у наші часи. А це тому, що спокуса роздорів, суперечок і партійности немов супроводить життя людини в усіх ділянках її діяння, і то навіть у житті християнських спільнот. Вистачить подивитись на безліч християнських сект, на поділи християнських Церков. Подивімся лише, чи нема поділу в нашій власній церковній громаді, чи часом нема в нас сварок, партійности?

Отже, заклик до єдності, до одного розуміння — завжди живий, завжди актуальний. Від єдності залежить розквіт і майбутність нашої християнської спільноти. Від неї теж залежить доля Церкви й успішне поширення християнської віри. У спільноті, в якій зберігається єдність, перебуває Бог, як про це навчає сам Ісус Христос: «Де двоє або троє зібрані в моє ім'я, там я серед них» (Мт 18,20); і навпаки, де нема єдності місце Бога займає диявол. Можемо сміло твердити, що в єдності зроджується небо, а в роз'єднанні, у роздорах — пекло закладає своє царство.

За єдність тих, що увірували, гаряче молитесь Ісусу у так званій архисврейській молитві: «Отче Святий! — благає Він — заради імени твого бережи їх, тих, що їх ти мені передав, щоб були одно, як ми! (Ів. 17,11)... Як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були в нас об'єднані; щоб світ увірував, що ти мене послав (Ів. 17,21)... Щоб вони були звершені в єдності, щоб світ збагнув, що послав еси мене, та й ізлюбив їх, як ізлюбив мене» (Ів. 17,23).

Єдність перших християн був одним із засобів зро-

сту християнської спільноти, як про це свідчать Апостольські Діяння: «Громада вірних мала одне серце й одну душу (4,32)... Всі віруючі були вкупі й усе мали спільним... Господь же додавав щодня (до Церкви) тих, що спасалися» (2,44-47).

За єдність християн під проводом одного Пастиря віддав своє життя великий син нашого народу, св. Священномученик Йосафат Кунцевич. Його життєвим ключем є власне молитва Христа: «щоб усі були одно».

Справді єдність — це ідеал, до якого повинні стремити всі християни. Надійним знаком нашого часу є саме рух, так званого єкуменізму, що наміряє об'єднати всіх християн. У цьому напрямі відбуваються зустрічі різних церковних провідників, богословські комісії, спільні моління. «Старання про возстановлення єдності між усіма християнами є одним із важливіших замірів Священного Собору Ватиканського Другого» — це перші слова Декрету Про Єкуменізм. А далі, в тому ж декреті, читаємо: «Господь віків... останніми часами почав з більшою щедрістю розбуджувати серед християн, між собою роз'єднаних, скруху сердець і бажання єдності. Ця ласка всюди багатьох людей зворушила, та й між нашими роз'єднаними братами щораз ширше розгортається, за діянням ласки Святого Духа, змагання за возстановлення єдності всіх християн» (Про Єкуменізм, ч. 1).

Якщо єдність — це гаряча молитва Ісуса Христа до свого Небесного Отця, щире прохання Апостола Павла до роз'єднаних Коринтян, бажання великих Святих, прагнення церковних спільнот нашого часу, — то це значить, що ті заклики стосуються і до кожного з нас особисто і до наших маленьких громад: єдність повинна бути нашим дійсним життєвим знаменом. Щоб дійти до єдності потрібно насамперед уникати всього того, що спричинює роздори чи суперечки. Скільки то разів ми самі спричинюємо роздори нашою поведінкою і нашими словами? Спитаймо себе: чи нема часом роздору в на-

шій родині: жінка проти чоловіка, чоловік проти жінки, діти проти батьків? Чи нема суперечок між сусідами, між родинами, між робітниками в праці, між робітниками і працевластувачами? Чи, бува, не дай Боже, немає поділу в нашій церковній громаді? Чому це все діється? Варта нам призадуматися і знайти причину — корінь наших роздорів, бо тоді, знаючи, де криється зло, зможемо його усунути і трудитися в напрямі єдності.

Шукаючи за причинами роздорів, не потрібно нам робити глибоких дослідів, окремих наук, але просто запитати себе, звідки вони беруться. Безумовно, всі ми маємо звичку спихати вину на інших, кажучи: «То він винен! То вона винна!». Але в суті кожної суперечки, — вина, в більшій чи меншій мірі, лежить по обох сторонах. Це саме можна пристосувати до міжспільнотних чи міжнародних конфліктів. Можна перелічити тисячі причин міжособових чи навіть міжнародних конфліктів, але всі вони остаточно зводяться до одної головної, а саме: ставлення своєї власної думки, своєї власної позиції понад інших, не дозволяючи на сприймання думок чи становища нашого противника. Інакшими словами, це самозамкненість, брак діалогу, брак любови. Кожна суперечна сторона може мати частину правди по своєму боці, але не всієї правди, бо, щоб дійти до її цілості, вимагається обмін думками і взаємне вислухання. Таку самозамкненість бачимо в громаді Корінтян, коли вони кажуть: Я — Павлів, я — Аполлосів, я — Кифин, хоч всі вони христились в ім'я одного Ісуса Христа. Вони залишили те, що їх єдило; те, що було спільне всім, а завзялися боронити власні прив'язання до окремих осіб, творити протиставні собі партії.

Як отже, мої дорогі, дійти нам до одного розуміння й до одного бажання? Діяти в протилежному напрямі. Якщо причина роздорів криється у власній думці, в творенню своїх окремих партій, дорога до єдності знову

відкривається в протиставній дії, а саме: у взаємоспілкуванні, в обміні думок, у вивірному нашого противника, в шуканні спільної мети, що для нас усіх є Христос і Його Євангелія. На цій основі будується християнська спільнота, будується Церква.

Св. Апостол, щоб запобігти роздорам у Коринтській громаді, вказує саме на ту спільну основу, на якій будується Божа будівля. Порівнює Церкву до тіла, де багато членів, а всі вони співпрацюють у гармонії, і доходить висновку: « Ви ж Христове тіло, і члени кожний зокрема » (I Кор. 12,27). Цим він хоче сказати, що як кожний член у тілі виконує своє окреме завдання, так само кожний член у Церкві має свої окремі обдарованості, притаманні харизми, але дух той самий, де все сприяє до життя отого великого організму — Церкви.

Що підтримує в гармонії це таїнственне Тіло Христове? Відповідь Апостола дуже ясна: Любов! Так, дорогі брати і сестри, любов — це єдиний засіб, що може підтримати в житті християнську спільноту й довести її до одного розуміння й до однієї думки. Чому? На це пиғання знову відповідаємо словами Павла: бо « любов — довготерпелива, любов — лагідна, вона не задрить, любов не чваниться, не надимається, не бешкетує, не шукає свого, не поривається до гніву, не задумує зла; не тішиться, коли хтось чинить кривду, радіє правдою; все зносить, в усе вірить, усього надіється, все перетерпить » (I Кор. 13,4-7).

Дорогі! Любов не тільки підтримує при житті спільноти і Церкву, але це чеснота, яка ніколи не вмирає, яка властиво вже в цьому житті започатковує вічне життя — вічну Церкву. Залишаємо, щоб Апостол знову до нас промовляв. Ось, що він каже: « Любов ніколи не переминає. Пророцтва зникнуть, мови замовкнуть, знання зникне... Тепер же зостається: віра, надія, любов — цих трое; але найбільша з них — любов » (I Кор. 13,8-13).

Маючи такі гарні вказівки Апостола Павла, як уникати роздору і як прямувати до єдності, питаємо себе: Що маємо робити? Відповідь на це питання коротка: розпочинати! Як? Можемо далі себе запитувати. Старатися насамперед про єдність у нашій родині, в нашій церковній і громадській спільноті. Велика будівля складається з малих цеголок. Єкуменічний рух вселенського об'єднання всіх Церков потребує малих цеголок родинної єдності, родинної любові. Єкуменічний рух починається від нашої хатинки. Не маємо права нарікати, що нема єдності, якщо самі не свідчимо єдності в нашому житті. Навпаки, якщо втішаємось родинною єдністю в нашій спільноті, заносім тоді наші молитви до Господа, щоб подав єдність тим, які її потребують!

Дорогі в Христі брати і сестри! Сьогоднішнє апостольське читання ставить нам перед очі широку життєву програму, яку, ми, як християни, повинні щодня здійснювати, а саме: уникати того, що нас роз'єднює — ділити, як самозамкненість чи творення антагоністичних партій, а натомість стреміти до єдності в взаємній любові, щоб гаряча молитва Христа — « щоб усі були одно » — здійснювалась у нашому житті, проквітала в малій родинній спільноті і могла досягнути велику спільноту, Божу будівлю — Христову Церкву.

Ось сердечна просьба Апостола Павла: « Браття! Благаю вас ім'ям Господа нашого Ісуса Христа..., щоб не було роздорів поміж вами, але щоб були поєднані в одним розумінні й у одній думці ». Амінь.

9 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВЯТОГО ДУХА

(І Кор. 3,9-17)

СПІВРОВІТНИКИ БОЖІ

Щоб первородним гріхом відчужене від себе людство знову до себе привести й обожити, Небесний Отець послав на землю свого Єдинородного Сина — Боже Слово. Він то воплотився, прийнявши людську природу від Пречистої Діви Марії, за співдіянням Святого Духа, став людиною — Ісусом-Христом. Своїми стражданнями й хресною смертю звільнив нас з-під влади гріха первородного й наших власних гріхів та й з неволі діявола. Тим своїм спасенним ділом, однак, Спаситель ще не поставив нас у небі, Він лише відчинив нам двері до Царства Небесного, які були досі замкнені первородним гріхом і нашими власними гріхами. Цим Христос дав спромогу здобувати собі Царство Небесне, як про це говорить євангелист: « Від часів Йоана Христітеля й понині Небесне Царство здобувається силою; і ті, що вживають силу, силоміць беруть його » (Мт. 11,12). Що це значить « силою » здобувати Царство Небесне? Відповідаючи на запитання багатого юнака: « Що доброго маю чинити, щоб мати життя вічне? » (Мт. 19,16), Ісус у відповідь каже йому: « Як хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (Мт. 19,17). В чому ж тут зусилля? — спитаєте. В додержуванні Заповідей Божих. Як знаємо, наша людська природа була звихнена первородним гріхом, і з доброї, якою вийшла з рук Божих, стала злою, тобто схильною до злого, про що згадує ап. Павло: « Знаю бо, що не живе в мені, тобто в моїм

тілі, добро: бажання бо добро творити є в мені, а добро виконати, то — ні; бо не роблю добра, що хочу, але чиню зло, якого не хочу. Коли ж я роблю те, чого не хочу, то тоді вже не я його виконую, але гріх, що живе в мені. Отож знаходжу (такий) закон, що коли я хочу робити добро, зло мені накладається; бо милий мені, за внутрішньою людиною, закон Божий, але бачу інший закон у моїх членах, який воює проти закону мого ума й підневолює мене законові гріха, що в моїх членах » (Рим. 7,18-22). Щоб, отже, той грішний закон, що живе в нашому тілі й його членах перемогти, треба боротись, треба завдавати насилля нашій природі й підбивати її під закон Божий.

З цього виходить, що проти нас, проти нашого спасіння воюють три вороги. Першим, як ми згадали, є наша людська природа. Тому, що вона взята з землі, тяжить до неї, живучи туземним життям, уживаючи всіх дібр земних, потрібних до життя, вона так дуже до них пристає, що забуває про Божі заповіді, що єдино можуть допомогти їй досягнути вічне життя. Тож, щоб нашу природу перемогти, відірвати її від землі й звернути до неба, треба великого зусилля, самовідречення. Це власне те зусилля, про яке згадує Христос. Ще одним ворогом, який ставляє перепони нам у нашій дорозі до Бога, є світ з усіма його добрими, які притягають нас до себе, обіцяючи нам туземне щастя й цим намагаються довести нас до того, щоб ми забули про остаточну мету нашого туземного життя — про Бога та про щастя, до якого Він нас призначив уже в нашому зачатті. Під цим оглядом світ з його добрими має велику перевагу над щастям Богом нам обіцаним, бо щастя, що дають нам земні добра, ті всі розкоші, ми їх знаємо, бо не раз уже їх зазнавали. З другого боку, ми нічого не знаємо про обіцяне щастя неба, бо ніхто з нас його не переживав; і нам, тілесним людям, важко собі його уявити. Третім і наймогутнішим ворогом нашого

спасіння є диявол, про якого говорить св. ап. Петро: «Будьте тверезі й чуйте! Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи кого б пожерти. Протиставтесь йому сильні вірою, відаючи, що таких самих страждань зазнають і брати ваші скрізь по світі» (І Пт. 5,8). Він бо багато хитріший від нас, знає і має багато засобів, якими може звести нас з дороги Божих заповідей на дорогу гріха.

Знаючи про нашу неміч у додержуванні Божих заповідей, Ісус Христос оснував на землі свою Церкву святу, щоб провадила нас і помагала нам в осягненні нашої мети, тобто Царства Божого, що його, згідно зі словами Спасителя, приобіцяв нам наш Небесний Отець: «Не бійсь, маленьке стадо, бо вашому Отцеві подобалося вам дати Царство» (Лк. 12,32). Тією своєю організацією Ісус Христос бажав забезпечити діло спасіння, що його виснавив нам своїми стражданнями і хрестною смертю. Христом заснована Церква — це збір людей, що визнають ту саму віру, уживають тих самих засобів спасіння — Святих Тайн та підчиняються видимому голові тієї ж Церкви — Христовому Намісникові, наслідникові верховного Апостола Петра, святішому Отцеві Папі Римському.

Церква, тому що, згідно з словами ап. Павла, є містичним тілом Христа — «Бо в одному тілі маємо багато членів... так і ми численні — одне тіло в Христі, кожен один одному член» (Рим. 12,4). Будучи членами тіла Христового, ми є тією будівлею й нивою Божою, про які згадує також ап. Павло. Тому, що Церква є Царством Божим на землі, то в ній, подібно як у кожному царстві, є різні уряди-відомства, які працюють для добра того царства й уважають, щоб у ньому все діялось на користь спільноти. І деякі з тих відомств св. Павло перелічує, кажучи: «Маючи, згідно з даною нам благодаттю різні дари: коли то дар пророцтва, виконуйте його мірою віри; хто має дар служіння, нехай

служить; хто навчання, нехай навчає; хто напоумлення, нехай напоумляє. Хто дає — у простоті; хто головує — дбайливо » (Рим. 12,6). До управи Царством Божим, Церквою Святою, Ісус Христос покликав своїх людей, які в Його співробітниками, мають в Його імені провадити Його стадо до вічного спасіння. Св. Євангеліст Марко каже, що Христос: « Потім вийшов на гору й покликав тих, що їх сам хотів і вони підійшли до Нього. І він призначив дванадцятьох, щоб були при Ньому, та щоб посилати їх в проповіддю » (Мр. 3,13). Тому, звертаючись до них Спаситель каже: « Не ви мене вибрали, а я вас вибрав і призначив, щоб ви йшли й плід принесли та щоб тривав ваш плід, а й щоб усе, про що ви тільки просили б Отця в моє ім'я — дав вам » (Йо. 15, 16). Не зараз послав їх Ісус на проповідь, але протягом трьох років мав їх при собі, навчав і пояснював їм усякі правди, щоб найперше вони самі їх пізнали, а тоді щойно могли вияснити людям. Людям говорив Христос у притчах: « І багатьма такими притчами він проповідував їм слово, оскільки вони могли зрозуміти. Без притчі не говорив він їм нічого; насамоті ж пояснював усе своїм учням » (Мр. 4,33).

Завданням апостолів було продовжати діло спасіння Христа Господа, тобто приготувляти людей до життя вічного. « А життя вічне, каже Христос, у тому, щоб вони (люди) пізнали тебе єдиного істинного Бога й того, кого Ти послав — Ісуса Христа » (Йо. 17,3). Ту науку про життя вічне свв. Апостоли прийняли від Спасителя, як Він сам про це говорить: « Я об'явив ім'я твоє людям, яких Ти від світу передав мені... і вони зберегли твоє слово. Нині збагнули, що все тобою мені дане — від тебе, слова бо тобою мені дані, я їм дав і вони сприймали їх, і справді збагнули, що від тебе я вийшов, і увірували, що Ти мене послав » (Йо. 17,6). Тим своїм співробітникам — апостолам, а після них їхнім наступникам у служінні Христос передає завдання не тільки

навчати, але й освячувати членів свого Містичного Тіла. Він дає їм владу й посланництво, що його сам одержав від свого Отця: « Як мене послав Отець, так я посилаю вас, дихнув на них і каже: Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, кому ж затримаєте — затримуються » (Йо. 20,21). Дає їм владу навчати й христити: « Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав » (Мт. 28,19). Отже, всі св. Тайни, що є засобами спасіння — джерелами ласк на освячення людських душ, передав Христос своїм апостолам та їхнім наступникам у служінні, щоб за їх допомогою приводили людей до життя вічного. Хоч і повчав Апостолів про все протягом трьох років, все-таки доручив їм не віддалятися від Єрусалиму, аж до віслання Св. Духа: « Я вам пошлю те, що мій Отець обіцяв був. Сидіть у місті, аж поки не одягнетеся силою з висоти » (Лк. 24,49). А Дух Святий мав завершити навчання Апостолів і їх у ньому утвердити, тому що Спаситель, відходячи до Отця на небо, залишав їх самих.

Завданням Церкви Христової є, щоб за допомогою навчання, зокрема ж святих Тайн, збільшувати любов людей до Бога й цим приготувати їх до остаточної злуки з Творцем — з їхньою остаточною метою. З любови до нас Господь створив нас усіх і з тієї самої любови призначив нас для Себе. Якщо від Нього ми вийшли, до Нього мусимо прийти, бо в Ньому єдиному знайдемо наше вічне досконале щастя. Уже в самому зачатті Він поклав у наше серце й нашу душу туту за Ним — за досконалим і вічним щастям, так що тільки в Ньому єдиному ми знайдемо повне задоволення, за яким тужить і його шукає цілий час нашого життя на землі наше ненаситне серце. « Сотворив Ти мене для Тебе й неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі, о Боже! » Та, щоб уже тут, на землі, вдосконалити нашу

любов до Бога й наблизити до Нього, Ісус Христос установив Пресвяту Євхаристію, в якій Він сам приходить до нашої душі, лучиться з нами в одно, даючи нам Собою життя вічне: «Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. І хліб, що його я дам, це — тіло моє за життя світу» (Йо. 6,51). Або на іншому місці: «Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я — в ньому. Як мене послав Отець живий, і я живу Отцем, так і той, хто споживає мене, житиме мною. Хто цей хліб споживатиме, той повіки житиме» (Йо. 6,56.58). Заради такого перебування в Христі, який приходить до нас утасний під видами хліба й вина, ми будемо спроможні приносити плоди, заслугуючі на життя вічне, згідно зі словами Христа: «У мені перебувайте, а я у вас! Як неспроможна гілка сама з себе плоду принести, якщо не перебуватиме на виноградині, ось так і ви, якщо не перебуватимете в мені. Я виноградина, ви — гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому — той плід приносить щедро. Без мене ж ви нічого чинити не можете» (Йо. 15,4).

10 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Кор. 4,9-16)

НЕВІДРАДНЕ СТАНОВИЩЕ АПОСТОЛІВ

Дорогі Браття і Сестри! В четвертій главі свого першого послання до Корінтян апостол Павло говорить про невідрадне становище Апостолів. Корінт був космополітичне місто древньої Греції. Місто було великою пристанню, що сполучала два моря і тим сприяла торгівлі та всякому багатству. Тут плекали філософію, тут процвітало мистецтво, красномовство. Корінт славився і своєю архітектурою. Але в Корінті панувала й небувала розпуста. «Жити по-корінтському» означало синонім найбільшої розбещености.

Проте, апостол Павло, розуміючи осереднє становище Корінту, не завагався піти туди проповідувати Христову благовість. В Корінті Апостол оснував Церкву. Спочатку релігійно церковне життя плило мирно. Та скоро настали міжусобиці та незгода. Різні «юдействующі» проповідники, такі-то «архиапостоли» викликали внутрішні свари, вводили партійність. За цим прийшли видимі згіршення. Бувало, що новонавернені на Христову віру нині брали участь в свхаристійній жертві, а завтра сиділи у святині Афродити чи Серафіди. До того в Корінті появився і проповідував Аполлос, голова партії, що була противна Павлові. Аполлос був з природи вельми розумний, а при тім вчений чоловік, захоплював слухачів своєю мовою, його виступи були світлі. А тимчасом Павло був реаліст, мав великий досвід і тому його слово було сильне у своїй глибокій істині. Апол-

лос пояснював Святе Письмо на свій спосіб і багато питань залишив на боці. Павло йшов у глибину. І бувало так, як і тепер іноді буває, що по доповіді вмілого балакуна народ оплескує і каже «гарно, чудово», але змісту слів не тямить ніхто. А по Павловій проповіді кожний ставав і йшов мовчки до хати та ще раз передумував про сказані слова.

В четвертій главі першого листа до Коринтян Апостол рішається написати своїм дітям про власне становище і про положення інших трудівників Євангелії. Те становище справді невідрадне: «Мені здається — каже Павло — що Бог поставив нас, Апостолів, останніми, немов призначених на страту; ми бо стали видо-вищем і світові, і ангелам і людям. Ми нерозумні Христа ради, ви ж у Христі розумні; ми немічні, ви ж мічні; ви славні, ми ж без чести. До сього часу ми голодуємо, і спрагли ми, і нагі; нас б'ють і ми скитаємось. Ми трудимося, працюючи власними руками; нас ображають, а ми благословляємо, нас гонять, а ми терпимо, нас ганьблять, а ми з любов'ю відзиваємось; ми мов те сміття світу стали, покидьки всіх аж досі».

На цьому пункті знову перемагає доброта Павлового серця. Йому здається, що він засильно зранив почування своїх братів, послуговуючись іронією в стилі. Тому й Апостол у зміненому почуванні каже: «Не щоб соромити вас я це пишу, але щоб як дітей моїх улюблених навести на розум. Бо хоч би ви мали тисячі учителів у Христі, то батьків не багато. Бо я вас породив через євангелію в Христі Ісусі».

Павло говорить вірним в Коринті про невідрадне становище апостолів не на те, щоб скаржитися на гірку долю тих, що проповідують Євангелію. Апостол хоче радше вказати їм, що доля Апостолів має бути така ж сама як доля самого Христа. Бо не є учень вищий за свого учителя, ані посланець за того, хто його посилає. Бог сам показав на розп'ятому Ісусі правдиву

мудрість, що не є з цього світу. Так само й на Апостолах, і особливо на особі Павла, Бог схотів показати світові правдиве обличчя християнства. Павло так і каже про це в листі до Галатів: «Я бо через закон для закону вмер, щоб для Бога жити: я — розп'ятий з Христом. Апостоли є перші у Христовому царстві. Їм Господь виразно сказав, що засядуть з ним на дванадцяти престолах, щоб судити дванадцять колін Ізраїля. Але тут на землі вони будуть останні, будуть предметом упокорення і насмішок, будуть зносити переслідування і голод, в'язниці і смерть. Так як ті засуджені на смерть мусіли в старих імператорських цирках боротись на аренах з лютими звірами, щоб бути видовищем для розбавленої юрби, так і Апостоли є тим видовищем для всього створіння, для ангелів та для людей.

Про ці терпіння Павло дуже виразно говорить в другому листі до Коринтян: «Маємо цей скарб у глиняних посудинах, щоб було видно, що велич сили є від Бога, а не від нас. Нас тиснуть звідусіль, але ми не пригноблені; ми в труднощах, та ми не втрачаємо надії; нас гонять, та ми не покинуті; ми повалені, та не знищені. Увесь час носимо в мертвому тілі Ісуса, щоб і життя Ісуса в нашім житті було явним. Нас бо увесь час живими віддають на смерть із-за Ісуса, щоб і життя Ісуса було явним в нашім смертнім тілі».

Тому-то й бажання Коринтян є у виразній суперечності з життям Апостолів та з життям справжніх християн. Павло має право від них вимагати гідної християнської постави до життя, бо сам він перетерпів немало: «Більш від інших був я у працях, куди більш в тюрмах, під ударами надмірно, у смертельних небезпеках часто. Від юдеїв я прийняв п'ять раз по сорок ударів без одного; тричі киями мене бито, раз каменовано, тричі корабель зо мною розбивався; день і ніч перебув я у безодні. У подорожах часто, у річкових небезпеках, у небезпеках від розбійників, у небезпеках

від земляків, у небезпеках від поган, у небезпеках у місті, у небезпеках у пустині, у праці та втомі, у недосяпаннях часто, у голоді та спразі. Крім інших випадків, моя щоденна настирлива думка — журба про всі Церкви! »

Апостол Павло, оповівши про свої та інших апостолів тяжкі труднощі у благовістжуванні, як добрий батько наводить своїх дітей на розум і каже їм: « Хоч би ви мали тисячі учителів у Христі, то не багато батьків ». Учителем, педагогом, був у часі Апостола найнищий невольник, що мав завдання наглядати та вести до школи дітей свого пана, менших від 16-ти років. Такий учитель-педагог робив отже немало добра для родин багатих патриціїв, бо ж виховував молодих юнаків на корисних майбутніх громадян держави. Павло є для своїх духовних дітей передусім батьком, що їх зродив в Христі Ісусі через Євангелію. Тому й молить він їх, щоб були вони його послідовниками так, як він є послідовником Христа. А в наслідуванні Христа і найтяжче становище кожного апостола і кожного віруючого переміняється у легке і солодке ярмо Христове, як це сказав був сам Господь: « Навчіться від мене, бо я тихий і покірного серця. Візьміть моє ярмо на себе та йдіть за мною. Ярмо моє солодке і тягар мій є легкий ». Амінь.

11 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(1 Кор. 9,2-12)

УТРИМАННЯ СВЯЩЕНИКІВ — ЦЕ ОBOB'ЯЗОК ВІРНИХ

*Браття, «ви, у Господі, є достовірним доказом
мого апостольства».*

Це є темою нашої сьогоднішньої проповіді. Та ще поки зачну її, хотів би я виправити фальшиве поняття, яке панує серед наших людей, а саме: витворилась у нас певного роду мода, що коли священик, а то й єпископ, не хоче чи не може робити того, чого собі люди бажають; тоді вони, щоб змусити його, відмовляються давати свої датки на Церкву й, очевидно, з цим зв'язане утримання священика чи єпископа.

Відносно цього, ніде в Святому Письмі не знаходимо навіть найменшого натяку на те, що народ чи, як зараз називають «Божий люд», має право приказувати священикові — що він повинен робити й чого вимагати від нього з послуху. Навпаки, як у Старому, так передусім у Новому Заповіті, Христос виразно приказує людям слухати Апостолів і їхніх наступників у голошенні Євангелії — єпископів і священиків. Перед своїм Вознесенням, Христос звертається до Апостолів такими словами: «Ідіть, каже Він, і зробіть учнями всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх берегти все, що я заповідав вам» (Мт. 28,19). А дальші слова такі: «Отож я з вами по всі дні аж до кінця світу» (Мт. 28,20). Так Ісус запевняє їм свою опіку й підтримку в їхній праці. Повище

веління Христа є загальне: воно охоплює всі народи, включно й український народ. З цього виходить, що і він має слухатися посланців Христових. На іншому місці Спаситель дає своїм Апостолам таке саме послання, яке Він сам одержав від свого небесного Отця, такими словами: « Як мене послав Отець, так я посилаю вас » (Мт. 20,21). « Хто вас слухає, мене слухає; а хто гордує вами, гордує мною, а хто гордує мною, гордує тим, хто мене послав » (Лк. 10,16). Непослушні, отже, гордують Богом Отцем, всемогутнім Творцем вселенної. Подібного послуху для священників та єпископів домагається Апостол у листі до Євреїв: « Слухайтесь наставників ваших і коріться, бо вони пильнують душі ваші, за які мають здати звіт, щоб вони це робили з радістю, а не зітхаючи, — бо це для вас некорисно » (Євр. 13,17). З повище наведених місць Св. Письма виходить ясно, що не народ — чи Божий люд, але, навпаки, апостоли й їхні наступники в служінні — священники й єпископи — мають право приказувати людям і мають право вимагати від них послуху, бо вони пильнують — дбають про людські безсмертні душі, за які мають здати рахунок перед Христом Господом — майбутнім Суддею та страшному суді.

Далі, ще одне фальшиве поняття, яке покутує серед нашого народу, бажав би я виправити, а саме: то не ми, а Господь Бог, є паном того всього, що є на землі, тобто всіх багатств і скарбів земних, а тим самим і тих маєтків, що ми собі заробили, чи набули. Єдино Він, і ніхто інший, не має права рішати, як їх треба вживати. Щодо пожертв на Церкву й на її робітників, про це виразно говориться у Святому Письмі, як Старого, так і Нового Завіту. У Старому Завіті, коли Господь Бог розділив Обіцяну Землю між племена Ізраїля, сказав Аронові: « Не матимеш у їхній землі ніякого спадкоємства, і частки твоєї не буде між ними. Я — твоя частка й твоє спадкоємство серед Ізраїля. Ось я дав синам Леві у

спадщину всі десятини Ізраїля, за службу, що вони служать при наметі зборів. І таким робом сини Ізраїля не приступатимуть більше до намету зборів, щоб не взяти їм гріха на душу й не вмерти. Самі Левіти нехай служать службу й вони нехай несуть за те відповідальність » (Числ. 18,20-23). « Усі жертви возношення святих речей, що їх сини Ізраїля возносять Господеві, даю тобі й синам та дочкам твоїм з тобою у віковічне право » (Числ. 18,19). У наведених цитатах Св. Письма треба нам звернути увагу на слова Господа Бога. Він каже виразно до Авраама: « Я даю тобі... подібно як це сказав був Адамові в раю: Ось даю тобі всяку траву... та всяке дерево... вони будуть вам за поживу... я даю вам усяку зелень трав... » (Бут. 1,29). Отже, Господь — власник усього, що на землі: в обох випадках рішає, тобто віддає нашим прародичам на поживу, подібно як Аронові й його нащадкам та левітам віддав усі десятини Ізраїльського народу. Тому не люди, але Господь Бог віддає ті речі ізраїльським священикам і левітам на вжиток, бо єдино Він, сотворивши все, є власником усього, а не люди.

Подібно й у Новому Завіті розпоряджує Ісус Христос відносно утримання своїх священиків і їхніх наступників, кажучи: « Ідіть, ось я посилаю вас, як ягнят між вовки. Не беріть зі собою ні калитки, ні торби, ні сандалів... В який дім не увійшли б ви, скажіть перше: Мир домові цьому! І коли там є котрийсь син миру, мир ваш покоїтиметься на ньому; а коли ні, до вас він повернеться. І залишайтеся у тім домі, споживайте та пийте, що в них є; достоїн бо робітник своєї нагороди. І в яке місто ви не увійшли б і вас приймуть, їжте, що поставлять перед вами; оздоровляйте в ньому хворих і кажіть їм: Наблизилось до вас Царство Боже. Коли ж ви увійдете в якесь місто, і вас не приймуть, то вийшовши на їхні вулиці, скажіть: Ми вам обтрушуємо й порошок з вашого міста з наших ніг; тільки знайте, що

Царство Боже близько. Кажу вам того дня (страшного суду) навіть Содомові буде легше ніж тому місту » (Лк. 10,5-12). Подібно передає слова Господа й Євангелист Матей: « Не беріть ні золота, ні срібла, ні дрібних грошей у череси ваші. Ні торби на дорогу, ні двох одежин, ні взуття, ні палиці, — бо робітник вартий утримання свого » (Мт. 10,7-10).

Як Ягве у Старому Завіті, так Ісус Христос у Новому Завіті, не дає жодної частки своїм посланцям і апостолам. Їхня праця для спасіння людських душ над поширенням Євангелії є гідна заплати; теж люди серед яких вони працюють, мають за ту їхню працю їх утримати. Це утримання не є якоюсь милостинею чи ласкою, але належною заплатою за те, що вони дають людям у добрах духовних. Припоручив їм Христос: « Оздоровляйте недужих, воскрешайте вмерлих, очищуйте прокажених, бісів виганяйте. Даром прийняли, даром давайте » (Мт. 10,8). Хоч тепер священники не оздоровляють тіло, то за те в св. Сповіді оздоровляють душі, зранені гріхами повсякденними. Тому, що душа в стані важкого гріха є неначе опанована бісом, тому, відпускаючи гріхи в св. сповіді, священники проганяють гріх важкий і разом з ним біса, який у їхній душі загніздився. Тому, що гріх важкий, неначе проказа, нищить душу людську, позбавляючи її можливості прийняти Христа в Пресв. Євхаристії, священники владою, їм даною Христом, розрішають словами: « Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи, відпустяться їм, кому ж затримаєте, затримаються » (Йо. 20,22), очищуючи душу від прокази гріхів і привертаючи їй надприродне життя: вчиняють її учасницею життя Христового прийняттям Пресв. Євхаристії. Христос бо сказав: « Хто споживає моє тіло і кров мою п'є, той перебуває в мені, а я в ньому. Як мене послав Отець, і я живу Отцем, так і той, хто споживає мене, житиме мною » (Йо. 6,58).

Тому й не диво, що св. ап. Павло порівнює себе й

апостолів до робітників, які, працюючи, мають право до плодів своєї праці: «Хто садить виноград і не їсть із нього плоду? Хто пасе стадо і не живиться молоком від стада? Хіба я говорю тільки як людина? Хіба й закон не каже того? Та ж у законі Мойсея написано: Не зав'язуй рота волів, як молотить. Чи Бог турбується про волів? Чи може ради нас говорить? Бо ж ради нас написано, що хто оре, мусить орати в надії, і хто молотить, молотить також у надії, що матиме щось із того. Коли ж ми сіяли у вас духовне, то чи дивна річ, що пожнем ваше тілесне?» (І Кор. 9,8-11). А далі, повертаючись до старозавітніх священиків і порівнюючи себе з ними, каже Апостол: «Хіба ви не знаєте, що ті, які служать жертovníкові, мають частку з жертovníка? Так само Господь звелів тим, що проповідують Євангелію, в Євангелії жити» (І Кор. 9,13).

З наведеного тексту виходить, що Христос сам запевняє тим, які проповідують Його Євангелію, мати право на повне утримання. Бо вони зайняті справами добра людських душ, не мають часу подбати про речі конечні до власного прожитку; тому-то й каже Христос: «робітник вартий свого утримання» (Мт. 10,10). Тим, що відмовляють подбати про тілесні потреби Його посланців — єпископів і священиків, Христос грозить страшними карами: «Коли ж ви ввійдете в якесь місто й не приймуть вас, то вийшовши на їхні вулиці, скажіть: Ми обтрушуємо й порошок з вашого міста з наших ніг...» (Лк. 10,10). Це означає, що ми не хочемо мати нічого спільного з вами, бо на вас чекає страшне Боже прокляття, як запевняє Христос: «Кажу вам: того дня навіть Содомові буде легше, ніж тому місту» (Лк. 10,12). Тому нам треба добре розважити — що робимо, коли відмовляємось подбати про потреби дочасні посланців Божих, яких завданням є дбати про спасіння наших безсмертних душ.

Ті посланці Христові — священики, Божественними

Літургіями прославляють небесного Отця, тому що Безкровна Жертва — це найкраще прославлення Бога, якого довершив сам Божий Син, бо вона — ніщо інше, як тільки повторення Його кривавої жертви на Голготі. При допомозі Божественної Літургії, священники найкраще висловлюють нашу вдячність Богу-Отцю за Його незліченні Божі добродієства, приносячи Йому в жертві Його сина, який одним приносом удосконалив наавжди тих, що освячуються » (Євр. 10,14). Врешті, Божа Літургія — це найуспішніша просьба, бо в ній вони, священники, просять Бога в ім'я Христа, який запевнив, що така просьба буде завжди вислухана: « Чого б тільки ви попросили в Отця, Він дасть вам у моє ім'я » (Йо. 14,13). А коли ми просимо найкраще Отця в ім'я Ісуса, як не тоді, коли держимо Його самого в Пресв. Євхаристії перед очима небесного Отця, як найкращий доказ Його любови жертвенної і заради Нього просимо в Отця Небесного допомогти, передусім, щоб рятував нас від вічного пекельного вогню.

Тому не вважаймо священника — посланця Христового, зокрема ж його праці — маловажною: вона корисна й необхідна в багатьох випадках, зокрема у спасінні нашої безсмертної душі.

12 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(1 Кор. 15,1-11)

ЄВАНГЕЛІЯ ХРИСТОВА

*« Брати, пригадую вам Євангелію,
яку я вам проповідував, яку ви і прий-
няли, в якій і стоїте » (1 Кор. 15,1).*

В листі до Євреїв кажеться: « Багаторазово й багатьма способами Бог говорив колись до батьків наших через пророків. За останніх же оцих днів він заговорив до нас через Сина, якого зробив спадкоємцем усього і яким сотворив віки. Він — відблиск його слави, образ його істоти, — підтримуючи все своїм могутнім словом, здійснив очищення гріхів, і возсів праворуч величі на вишині... » (Євр 1,1-3). З наведених слів листа виходить, що небесний Отець не був задоволений з навчання людських пророків, тому послав своє несотворене Слово, єдинородного Сина, який, воплотившись, приніс від Отця Божу науку. Про себе Воплочене Слово, Ісус Христос говорить: « Я дорога, правда і життя! Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене » (Йо. 14,6). І те навчання, яке Він зі своїм приходом приніс, є нам єдино авторитетним, бо походить безпосередньо від самого небесного Отця, як про це Сам Спаситель свідчить в розмові до Никодима: « Істинно, істинно кажу тобі. Ми говоримо, про те що знаємо, а свідчимо про те, що бачили » (Йо. 3,11). Перед своїми стражданнями й смертю хресною, у священничій молитві Христос — Воплочене Боже Слово, з'ясовує істоту Євангелії, Божої науки, яку Він приніс від свого Отця:

« А життя вічне в тому, щоб вони (люди) пізнали тебе єдиного правдивого Бога й того, кого ти послав Ісуса Христа » (Йо. 17,3). Це значить, що навчання Боже — Євангелія, яка має запевнити нас життя вічне полягає на пізнанні оцих двох основних правд, а саме: перша правда є та, що існує один, єдиний правдивий Бог і Творець, наш Отець небесний. В другій книзі св. Письма, — книзі Виходу, Господь Бог, Творець свого Закону — Десяти Заповідей, каже таке: « Я Господь Бог твій, що вивів тебе з землі Єгипетської, з дому неволі. Нехай не буде в тебе інших богів, крім мене » (Вих 20,2). Кожний монарх представляє себе в установі закону, що його дає своїм підвладним. Тим своїм представленням він одночасно вказує їм на своє право, яке дає йому владу встановлювати закони, що мають обов'язувати в країні, якою він володіє. Господь Бог, як Творець вселенної, як найвищий пан життя й смерті всього, що за Його волею існує, також представляє себе людям, щоб вони знали, на якій підставі Він надає їм свій закон і чому вони мусять йому підкорятися. Підставою й основою Його права видавати закон є те, що єдино Він є творцем усього, що існує. Своєю всемогутньою волею Він усе, що живе й існує, привів з небуття до життя — існування, тому має право надавати їм правила життя. Подібно й людина, яку Він сотворив і яка в усьому залежна від Нього, мусить підкоритися Його волі, що її виразив у своїх заповідях. Господь Бог, подібно як і кожний будівничий чи винахідник, будуючи щонебудь, призначає цю річ до наміченої мети. Так само, сотворюючи людину, Господь мав на меті те завдання, яке Він бажає, щоб людина виконала. А метою кожної людини є Господь Бог-Творець, метою є злука з Ним й учасництво в Його житті й щасті. Тому людина мусить про ту мету знати; а також про дорогу, якою треба йти і про засоби, які можуть бути помічними в досягненні тієї мети. Тому найперше треба людині пізнати мету, за яку

вона має в туземному житті змагатися, тобто пізнати Бога Творця, який водночас є нашим Небесним Батьком.

Призадумаймось тепер, як люди дбають про досягнення того пізнання своєї остаточної мети, тобто пізнання Бога, що повинно бути для них найважливішою справою. Бо від пізнання їхньої мети залежить також її досягнення. Якщо призадумаємось над тим, то мусимо сказати щиро, що мало хто цікавиться пізнанням свого Творця. Люди цікавляться всіма речами, тільки не тією найважливішою справою, від якої залежатиме їхнє вічне щастя або вічна недоля, тобто Господом Богом. Учені поступають наперед у різних галузях наук, як у медицині, техніці, хімії. В усіх ділянках знання зауважується поступ, і то великий. Ось, наприклад, люди вже причадили на місяць, оглядають Його й перебували на ньому, забрали на землю різні пробки місячного піску, каміння, щоб їх тут студіювати щодо їхніх складових частин і років існування. Післали вже свої ракети на Венеру, Марса тощо. Пускаючись отак у простори, вони відкривають різні правди, що раніш були їм недоступні. Але про Творця вселенної, в якому є скриті всі правди від сотворення світу, вони не дбають, не бажають Його пізнати. Це правда, всяке знання, всякі відкриття чи винаходи є дуже важливими для нашого життя, тим-то людина повинна студіювати цей світ, що для неї є, бо ті винаходи, що вона зробить, можуть улегшити її майбутнє життя чи й вилікувати від багатьох хворіб, на яких вона ліків зараз не знає. Але пізнання Бога й знання про Нього є багато важливіше, бо від них залежить не оце наше дочасне коротеньке життя, але ціла вічність. Ось подумаймо, Господь Бог помагає нам у тому пізнанні Його — нашої первопринци й перводжерела всякого і матеріального, і духового життя. Він послав на землю свого єдинородного Сина, щоб повчив людей про Нього і, як твердить Христос, Він це й робив: «Я об'явив ім'я твоє людям, яких

ти мені від світу передав... Нині вони збагнули, що все тобою дане мені від тебе; слова бо, тобою мені дані, я дав їм і вони прийняли їх і справді збагнули, що від тебе я вийшов, й увірували, що ти мене послав » (Йо 17,6). Та люди не дбають про те, щоб пізнати цю правду про Бога, щоб навчитись Його доріг, заповідей та щоб іти ними аж до мети — вічного щастя в Бозі. Дійсно воно правда, люди цікавляться всім, а саме: грішми, природою, що їх оточує, статтю, розводами, зігнанням плоду, приверненням миру на світі й вони роблять це все в ім'я поступу. Ми стараємося про поступ, щоб його досягнути й зробити наше життя примісним, нашу працю легшою, щоб могли довше спочивати й утішатися життям. Для нас має значення чисте повітря, чиста вода й пожива, але, з другого боку, ми не дбаємо про те, щоб наша душа була чиста, вільна від плям гріховних та щоби стала любою нашому Богові й Творцеві, хоч це є найважливішою, якщо не єдиною справою нашого існування на землі. Якже ми так думаємо про те, дуже часто й самі дивуємось, пощо нас Господь терпить на землі. Чому він такий добрий і милосердний для нас, коли ми аж ніяк про Нього не дбаємо? Дійсно нам самим дивно, чому Господь такий терпеливий з нами, що стільки разів ображаємо Його нашими гріхами й уперто протиставляємось Його Божій волі? Чому Він не карає нас важко, щоб ми отак стали прикладом усім тим, що ще не зіпсовані, та щоб той приклад відстрашив їх від такого грішного життя, яким ми живемо!

Причину тієї Божої безмежної терпеливості відкриває нам Спаситель у тій правді, яку ми повинні глибоко записати собі в нашому серці, щоб, пригадуючи її собі часто, ми могли спасти наші душі. Каже бо наш Божественний Спаситель таке: « Так бо полюбив Бог світ, що й Сина свого єдинородного віддав, щоб кожний, хто вірує в нього не погиб, але мав життя вічне. Бо не послав Бог Сина у світ, світ засудити, лише ним

— світ спасти » (Йо. 3,16). З цього виходить, що ми повинні намагатися пізнати все, що торкається життя нашого Спасителя, тобто пізнати весь лад спасіння, а саме: те все, що Господь Бог зробив і напевно робить на те, щоб зберігати наші душі від гріхів і, таким чином, довести їх до мети — до Себе Самого й до вічного щастя з Ним у небі. Щодо цієї правди, то Господь Бог навчає нас найперше, скільки-то коштувало Йому, щоб наші душі визволити з ярма гріха та з неволі диявола. Спасіння наших душ вимагало смерти хресної Його єдиного Сина, бо тільки смерть Бого-Чоловіка могла порвати всі ті кайдани, в які закував нас гріх первородний і всі наші особисті гріхи. Лише муки й смерть Божого Сина були спроможні надолужити небесному Отцеві за всі ті образи, які завдаємо Йому переступленням Його заповідей, спротивляючись Його Божій волі. Про це так висловлюється верховний апостол Христовий Петро: « Знайте, що не тлінним золотом чи сріблом ви були вибавлені від вашого суєтного життя, яке ви прийняли від батьків ваших, а дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого ягняти » (1 Петр. 1,18). І ще одна правда, не менш важлива для спасіння наших душ, а саме та, яку пропонує другий верховний апостол — св. Павло, кажучи: « Ми проповідуємо Христа розп'ятого: ганьбу для юдеїв і глупоту для поган, а для тих, що покликані — юдеїв чи греків — Христа, Божу могутність і Божу мудрість » (1 Кор 1,23).

У наших часах також багато людей уважає науку Христову глупотою — нерозумом. Вони підшукали собі багато інших релігій і філософій, які задовольняють їхні пристрасті та й ведуть їх до нових і гірших проступків. Вони так застрягли в своєму грішному житті, що й не уявляють собі іншого Бога, який появився, тому що воно сприяє їхнім пристрастям й тому що, до певної міри, запевнює їм проминаюче, земне щастя. Та вони забувають про слова нашого Спасителя, який сказав:

« Яка бо користь людині, хоч би увесь світ здобула, а занапастила свою душу? Що бо людина може дати в замін за свою душу? » (Мр. 8,36). Ну й що ж їм прийде з того, якби вони своє життя жили в розкошах і щасті? Що з того, якби вони жили тисячі й тисячі років і дійсно мали за власність увесь світ, коли після смерти, після туземного розкішного життя, жде їх вічна пекельна мука? Ми ж, що є вірними учнями Христа, віримо Його словам. Ми знаємо, що хоч Спаситель відкупив нас, Він все таки ще не поставив нас у небі. Він лише відкрив нам брами до Небесного Царства. Щоб до нього дістатись, нам треба співдіяти з Божими ласками. Нам треба, як Він сам каже, брати наш хрест на плечі й іти за Ним. Це правда, що мудрагелі сміються з тих, що слухають заповідей Христа. Про це каже св. Павло: « Бо нібито немудре Боже — мудріше від людської мудрости, і немічне Боже міцніше від людської сили... І Бог вибрав немудре світу, щоб засоромити мудрих і безсиле світу, щоб засоромити сильних » (1 Кор. 1,25.27). « І тому Христос Спаситель став нам мудрістю від Бога й оправданням, освяченням і відкупленням, щоб було як написано: « Хто хвалиться, нехай у Господі хвалиться » (1 Кор. 1,30).

13 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(1 Кор. 16,13-24)

« ПРИЙДИ, ГОСПОДИ ІСУСЕ! »

Дорогі Браття і Сестри! Ми прочитали нині, в цей Господній день, закінчення першого листа святого апостола Павла до Корінтян. І нас потрясли до глибини слова апостола, що каже: « Чувайте, стійте у вірі, будьте мужні, кріпіться. Нехай усе у вас діється в любові ». Ми можемо собі тільки уявити ту небуденну хвилину, як апостольський лист був перший раз прочитаний у церкві в Коринті, в часі Богослужби, як тамошня громада обмінялась поцілунком миру. Павло в останніх рядках листа напоумлює своїх братів і сестер, щоб були подібні до тих воїнів, що готуються до бою. Християни це воїни Христа. Вони мусять отже бути чуйні та сильні у вірі. Але передусім мають вони бути одушевлені любов'ю, з якої випливають усі християнські чесноти.

Апостол висловлюється похвально про першу християнську родину в цілій Ахаї. Він каже: « Ви знаєте родину Степани, що вона первісток Ахаї і що вони віддали себе святим на службу; то щоб і ви також піддавалися таким людям і кожному, хто трудиться і працює з ними ». Власне той Степана разом з Фортунатом і Ахаїком принесли були Павлові листа до Ефезу. Павло радіє з їх приходу, бо вони начеб заступили неприязність всіх корінтян. Таких треба шанувати й любити.

Павло прочитав того листа з Корінту, написаного пресвітерами йому відданими, мабуть у відповідь на деякі Павлові зарядження, поучення і напоумлення, що затратились і не дійшли до нас. Чим далі читав Павло

листа, тим більше хмарилося його обличчя: Корінтяни жили власним життям і не сприймали його наук. Були там такі християни, що казали: « Нам усе вільно, усе нам належиться. Прилюбодійство не є гріхом, а чинністю людини, так як їсти і пити ». Один визначний муж у громаді жив з жінкою свого батька, тобто з мачухою. Такий зв'язок був заборонений навіть цивільним римським правом. На брудних вулицях Корінту панувала розгнузданість, у вищих сферах ширилась так звана вільна любов. Від того пороку не був вільний й імператорський двір у Римі, а Аврелій Августин жив таким життям довші роки у власному батьківському домі, заки на вернувся та став християнином. Деякі корінтяни знову ж відкидали взагалі подружжя, бо заразились ложною наукою про ворожнечу між тілом і духом і питались, чи є взагалі змисл жити в подружжі, коли близький є другий прихід Христа. Жінки в Корінті зі свого боку домагались рівних прав з чоловіками там, де це було неможливе або й смішне. Входили вони на Богослужби до церкви без накриття голови, виголошували проповіді, робили замішання в часі відправ аґапе, тобто братолюбної трапези. Вкінці було до вирішення питання пророцтв та дару мов, коли сталося таке, що один чоловік в екстазі закричав: « Анатема на Ісуса! » В питанні про воскресіння мертвих громада не мала ясного поняття.

Як добрий пастир і як батько, святий Павло зайняв у своїй відповіді корінтянам виразне та відважне становище. Він каже просто: « Взагалі чути між вами про розпусту і то про таку розпусту, якої і між поганами нема — що хтось має за жінку батькову жінку. Ви наповнилися гордощами, хоч повинні б сумувати, щоб виключити з-поміж себе того, хто допустився цього вчинку. Бо я, неприявний тілом, але приявний духом, уже засудив, немовби був присутній, того, хто таке вчинив. Коли в ім'я Господа Ісуса збиретесь ви і дух

мій, силою Господа нашого Ісуса видати такого сатані на погибіль тіла, щоб спасся дух у день Господній». А як у громаді є які судові справи, то нехай ніхто не вдається до світських судів, а самі себе повинні розсуджувати: «Хіба не знаєте — пише апостол — що святі будуть світ судити? А коли ви будете світ судити, то чи не достойні ви судити куди менші справи? Хіба нема між вами ні одного мудрого, що міг би розсуджувати між братами своїми?» Апостол навчає виразно, що подружній стан зовсім не є нижчий за вільний стан. Родина сама в собі є вже маленькою церквою, а подружжя є справжньою живою іконою Христа і Церкви. Бо як Христос полюбив Церкву і віддав себе за неї, так і чоловіки мають любити своїх жінок. Тайна ця є велика і свята. Очевидно, апостол високо підносить дівицтво, бо життя ангельське на землі є вже тут передсмаком грядучого віку і вічного блаженства. Щасливі отже ті, що йдуть за євангельськими радами і ведуть життя у послусі, убозстві та чистоті.

Павло дає і поучення жінкам, — «бо не чоловік від жінки, а жінка від чоловіка, і не чоловіка створено для жінки, а жінку для чоловіка. Одначе в Господі ні чоловік без жінки, ні жінка без чоловіка, бо так як жінка від чоловіка, так само й чоловік через жінку, а все від Бога». Нехай богослужби та братолюбні трапези будуть добре упорядковані. Бо ті сходи́ни нераз не є споживання вечері Господньої. Бо кожен поспішає їсти свою вечерю: дехто ж голодний, а дехто п'яний. Хіба не маєте домів, щоб їсти і пити? Чи може хочете зневажати Божу церкву і засоромлювати тих, що нічого не мають?

Знаючи також, що корінтяни, як греки взагалі, не мають ясного поняття про воскресіння мертвих, апостол повчає: «Коли ж про Христа проповідується, що він воскрес із мертвих, якже ж деякі між вами кажуть, що нема воскресіння мертвих? Коли ж нема воскре-

сіння мертвих, то й Христос не воскрес. А коли Христос не воскрес, то й марна проповідь наша і марна віра ваша. А Христос таки справді воскрес із мертвих, первісток померлих. Бо тому, що через чоловіка смерть, через чоловіка й воскресіння мертвих. Як бо в Адамі всі умирають, так у Христі всі оживуть. І кожний у своїм порядку: первісток — Христос, потім ті, що увірили в Христа ».

Напоумлень подав апостол багато, пояснив здорову науку Євангелії, повчив своїх дітей, навів на добру дорогу, а тоді й не забув скріпити слів своїх високою піснею любови, якої ніхто до нього не проспівав і яку згодом вмів повторити хіба великий богослов середньовіччя Тома Аквінатський та убогий святець на ім'я Франціск з Асизі. Каже отож Павло, що якщо говорив би він і ангельською мовою, а любови в нього не було, то був би він подібний до тих нужденних поганських жреців, що грають на кимвалах. Якби його віра навіть гори переносила, але любови йому бракувало, то він ніщо. І якби він віддав бідним усе своє майно, а власне тіло жертвував на спалення, як той Ян Палан у Празі спалився за волю народу, а любови в нього не було, то він найбідніший чоловік. Любов є виповненням усього закону. Любов ніколи не гине.

Глибоко мусіли потрясти віруючих у Коринті ті слова Павлові, як і нині потрясають вони серця вірних по всіх церквах, де в цю святу неділю читають Павлове Послання. « Вітають вас Церкви Азії, всі брати вітають вас. Вітайте один одного святим поцілунком » — пише Павло на закінчення, взявши перо з рук Состена, свого писаря, і власноручно додає: « Привіт мовою рукою, Павловою. Як хтось не любить Господа, анатема на нього: нехай буде проклятий. Маран ата! — прийди, Господи Ісусе! » Прийди, Господи, і перебувай невидимо у твоїй громаді, у твоїй Церкві, щоб вона була завжди свята і непорочна. Амінь.

о. Й. Р.

14 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (II Кор. 1:21 - 2:4)

ЯК СВ. ПАВЛО ПЕРЕНОСИТЬ НАКЛЕПИ

Дорогі в Христі! Життя св. Павла не було легке. Він сам пише про те, як йому доводилось зазнавати різних терпінь під час апостольської праці: « Від юдеїв я прийняв п'ять раз по сорок (ударів) без одного; тричі киями мене бито, раз каменовано, тричі корабель зо мною розбивався; день і ніч перебував я в безодні... у небезпеках від земляків, у небезпеках від поган... у праці та втомі, в недосипаннях часто, у голоді та спразі » (2 Кор. 11:24-27). Дійсно, як на одну людину, то це було аж надто! Однак, у цих стражданнях Апостол не падає духом, не ломиться під їх тягарем, але, навпаки, вони його скріплюють. Він, навіть, тішиться, що може за Христа терпіти: « Нас тиснуть звідусіль, але ми не пригноблені... » (2 Кор. 4,8-9).

Але був ще один рід страждань, яких зазнавав св. Павло, що їх він без порівняння тяжче відчував і переживав від попередніх. А ними були ті страждання, які йому завдавали людські язики. Були це, переважно, свої (юдеї), які йшли слідом за ним і робили все, щоб серед вірних підкопати довір'я до нього, щоб у їхніх очах скомпромітувати Апостола, знищити його добре ім'я і добру славу. Щоб це досягнути, вони вживають усіх засобів, послуговуючись навіть брехнею і клепами. Вони розповсюджують неправдиві чутки, мовляв, Павло несталий, мінливий, бо в нього те саме є « так » і « ні » (2 Кор. 1,17); він самолюбний, бо безправно при-

своює собі гідність апостола. Таке діялось передусім у Коринті, де була велика християнська громада, але де, одночасно, вешталось повно різних пройдисвітів та авантюристів.

1. *Як св. Павло приймає різні наклепи?* Коли з увагою читаємо його листа до коринтян, завважуємо, що він дуже глибоко, болюче, те все відчуває. Він ясно бачить всю людську злобу, яка скривається в тих закидах, і тому так переймається вчиненою йому кривдою. Він сильно це відчуває, бо те все накоїли його земляки — « зарозумілі юдеї », « архиапостоли » (2 Кор. 11,5). Серед цих душевних страждань він стає, мов безрадіний. Чується зранений у саме серце. Ці терпіння викликають у його серці смуток і жаль. Як він береться писати в цій справі листа до коринтян, то пише його « ...з великого горя та туги серця... і крізь ревні сльози » (2 Кор. 2,4).

Однак, Апостол не мовчить, але *борониться*. — Коли його гонили, ув'язнювали, били, то він мовчав. Але, як лихі люди почали знеславлювати його добре ім'я, Павло промовив. Він заговорив, бо не міг далі мовчати й приглядатися, як злобні люди підкопують серед вірних його добре ім'я і, одночасно, нищать овочі його тяжкої апостольської праці, поширюючи суперечки й незгоду.

Павло пише до коринтян листа, в якому спокійно, без гніву й обурення, збиває закиди та боронить своєї апостольської гідности й чести: « Бог мені свідок, що наше слово до вас не є « так » і « ні » (2 Кор. 1,18).

Коли, однак, хтось завинив, а кається, то Апостол від серця прощає і, навіть, вставляється перед вірними за ним: « Коли хтось і засмутив, не мене засмутив, але — щоб не перебільшувати — почасти всіх. Досить такому тієї кари, яку наклала більшість; так що, навпаки, краще вам простити та втішити, щоб надто великий сму-

ток не зламав такого. Тому благаю вас: Покажіть йому любов » (2 Кор. 2,5-8). Такий-то був св. апостол Павло!

2. *Яка наука для нас з того?* – Слід пам'ятати, що скоріше, чи пізніше, і нас стріне доля св. Павла: неслухні закиди, безпідставні обвинувачення, злісні вигадки, наклепи. Хто ж їх у житті не зазнав?! Ніхто не може забезпечитись перед людською цікавістю, заздрістю, глупотою й злобою. Отже, не дивуймося і не попадаймо в смуток, якщо одного дня довідаємося, що «добрі» люди про нас говорять таке, що нам і не снилося. Нам часто підсувають наміри, яких ми ніколи не мали або, навіть, наші найкращі задуми злобно пояснюють. Пам'ятаймо, що ми не були перші, ані не будемо останні, з якими так поводяться. Якщо так поступали з Павлом, а, що більше, навіть самого Божого Сина не пощадили і відважилися накинутись на його добре імення, називаючи його обманцем, то чого маємо сподіватись ми, грішні й слабкі люди, що маємо стільки хиб, вчиняємо стільки прогрішень і гріхів? Отже, не дивуймося, якщо і нами зацікавляються «добрі» люди...

Ми маємо повне право оборонятися так, як це робив св. Павло. Добре ім'я, добра слава — це один із найбільших скарбів людини і ніхто не має права їй цього відбирати. Якщо, однак, хтось це чинить, то маємо повне право боронитися, як це робив св. Павло. Але, обороняючись, слід нам його наслідувати. Треба тоді, за всяку ціну, берегтися гніву, ненависти, бажання помсти та зберігати спокій і християнську гідність. Наша людська оборона часто нас веде до цілком людських розрахунків на засаді «око за око, зуб за зуб». Вона може обернутись у звичайну помсту і стати новим злом.

І тут маємо приклад св. Павла та недосяжний зразок терпеливості самого Спасителя, якого Апостол в усьому старався наслідувати. «Будьте моїми послідов-

никами, як я Христа» — заохочував він корінтян (1 Кор. 11,1). А знаємо, як поведівся Спаситель, коли його стрінула незаслужена кривда з боку ворогів. Коли юдеї закинули йому, що біса має, Він спокійно відповів: «Я не маю біса, але шаную Отця мого, ви ж зневажаєте мене» (Ів. 8,48-49).

І ще одне, дорогі в Христі, — вміймо прощати так, як це робив св. Павло. Такий приклад залишив нам Божественний Спаситель, так і нам слід поступати. Бо лише тоді, коли ми простимо наклепникам і тим, що нас скривдили, в нашій обороні зможе стати Бог, який завжди заступається за невинних й покривджених. Амінь.

15 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(II Кор. 4,6-15)

ТЕРПІННЯ — ЦЕ ВЧИТЕЛЬ

В Апостольському повчанні нинішньої Неділі ми чули такі слова: « Браття!... увесь час носимо в тілі мертвоту Ісуса, щоб і життя Ісуса в нашім житті було явним ». Ось, пояснення і відповідь св. Апостола Павла на важку, велику й постійну загадку, і таїнство « терпіння ».

Кожний біль і терпіння — це зло, яке не повинно б існувати, а яке так загально і безоглядно навіщає кожну людину.

Боже об'явлення у святому Письмі дає відповідь всім тим, які терплять і постійно запитують: Чому терпимо? Чому Господь допускає на нас часті, різновидні й болючі терпіння?

Св. Письмо, перш усього, впевняє нас, що всяке терпіння є під владою Творця і Бога; по-друге, що основною причиною всіх людських терпінь і болів є гріх: від проступку прародичів всякий рід зла, болю й терпіння поширивсь у світі. Щоб дати промінчик світла на існуюче таїнство терпіння і болю, пророки повчають, що терпіння, болі — це вияв Божої доброти, що вони служать для нашого очищення, поправи, випробування і спасіння; вони є відвічним учителем, а людина їхнім учнем. Ніхто з людей не пізнав себе достатньо і до глибин, доки не терпів. Саме біль і терпіння показують нас такими, якими ми в дійсності є. Тож призадумаймось коротко над таїнством терпіння в житті людини.

1. Кажуть, що кожне терпіння — це вчитель, а ми його учні. Терпіння вчить нас: а) про велич свободної людини, б) про суть гріха і в) про необхідність любови.

2. По-друге, терпіння — це візвання людини, щоб відірватися від світу, щоб піднятися понад себе, та щоб тісніше з'єднатися з Христом-Переможцем.

3. По-третє, терпіння — це джерело нашого очищення, сили і радості в Бозі.

Чого ж учить нас цей вчитель-терпіння? Перш усього терпіння вчить нас про велич свободної людини, яку Бог створив на свій образ і подобу. Бог міг створити світ, в якому не було б ніякого терпіння і болю, але це здійснювалося б за рахунок постійного чуда — чуда, яким Господь охоронював би нас від усяких трудів і хворіб, які випливають з природного діяння фізичних сил; чуда, яке запобігало б усім невторопностям, помилкам, неувазі, ухибленням, які дуже часто є причиною наших терпінь; чуда, яке насильно перепиняло б усякі зловжиття і проступки, що завдають багато терпінь нам самим і всім тим, що співживуть з нами. Такий світ не був би вже для нас чимсь природним і ми в ньому не були б уже вільними людьми, а лише автоматами. Це правда, що при наочності таких чудесних інтервентів на нашій землі не було б вже більше ні болю, ні терпінь, ні сліз, ні горя, але ми втратили б те, що становить гідність людини, що надає властиву вартість життю людини, ми втратили б нашу свободу робити добро і зло.

Бог не трактує нас, як невільників, але як синів які втішаються свободою дітей Божих, до тієї міри, що можуть протиставитися, що можуть непослухатися і робити по-своєму. Бог, як добрий батько, найбільше радіє повним довір'ям своїх розумних створінь і покірним схиленням голови вільної людини. Даючи нам

живання свободної волі, Бог доказав цим своє велике безмежне довір'я до людини. Ми мусимо берегти це довір'я і платити нашою вірністю навіть під час терпіння.

По-друге, цей учитель — терпіння — вчить нас про існування гріха. Бог є початком усього. Він є світлом, радістю, щастям і життям людини. Будь-який свободний акт і вчинок людини проти законів і задумів Божих — це більше або менше свободний вибір темряви, смутку, терпіння і смерті. Виявити Богові непослух є великою небезпекою для щастя людини. Якщо сьогодні так багато людей легковажать Божий закон і коять гріх, то це тому, що втратили або й ніколи не мали належного розуміння і поняття про Бога і його закони. Власне той, хто спротивляється велінням Божим, сам себе ограблює, сам себе ранить, завдає собі терпіння і болю фізичного і душевного, стає жертвою власного неладу. Притому кожний гріх, як акт протизаконний, хоч би найбільш укритий, є гріхом суспільним, вносить нелад в суспільне життя, і спільнота цілком без причини зазнає наслідків гріха кожної людини. І вже з цієї рації вся спільнота обов'язана до покути, до надолуження за гріх, від чого кожний з нас, як член спільноти, не є вийнятий. Тому й мусить терпіти.

По-третьє, той учитель — терпіння — навчає нас про велич і потребу любови. Саме в хвилинах терпіння відчуваємо найбільшу потребу крихітки людського співчуття. Сам Христос — Бог в Оливному саді просив своїх апостолів, щоб вони з ним чували і Йому співчували, саме тоді коли тривога перед муками й розп'яттям витискає кривавий піт з його обличчя. Щоб це зрозуміти, треба самому пережити терпіння душі й тіла. Як же ж ми навчимося співчувати, нести потіху іншим, коли самі у школі терпіння не відчуваємо спраги, жаги і потреби одробини людського співчуття, потіхи? Ніщо

в світі не може заступити у людині її власного досвіду. Ось мимо побитого і пораненого подорожнього коло Єрихону переходив левіт — єврейський священнослужитель, але не подав йому помічної руки; переходив учений в законі фарисей та й не глянув на нього, бо не розумів, що це терпіння і потреба любови. Аж надійшов убогий самарянин, який, може, сам іноді терпів і був побитий розбійниками, нахилився над пораненим жидовином, чужим йому по національності й вірі, перев'язав його рани, допоміг йому життя урятувати. Особисте терпіння, або хоч би жива пам'ять про нього, найбільш успішно допомагають нам розуміти й відчувати нужду й болі світу; воно також побуджує нашу любов до діл милосердя і жертви при кожній зустрічі з терпіннями наших ближніх і людства.

2. В догмі і таїнстві терпіння розгляньмо і те, *що терпіння — це заклик і візвання людини щоб: а) відірватися від світу і його приман; б) щоб підвестися понад себе в) та щоб тісніше з'єднатися з Богочоловіком-Переможцем усіх терпінь.*

а) Якщо б, живучи у світі, нам завжди дуже добре поводилось, ніщо нам ніколи не боліло й не турбувало, чи була не зродилося б у нас бажання перебувати постійно, вічно на цій землі? І навпаки, будь-яке відчуття терпіння переконує нас у тому, що на землі немає нічого незнищимого, що тут немає правдивої справедливості, що тут немає правдивого раю, що не тут постійна оселя нашого перебування (Єв. 13,14).

Скільки ж то людей не осягнуть спасіння власне тому, що були надто щасливими на цьому світі, а скільки ж то спасеться тому, що багато терпіли! Якою легкою буде смерть того, хто жив немов на хресті розп'ятий. Терпіння вчить нас розцінювати всі речі за їхньою правдивою вартістю. Не одна річ, що видається нам

дуже вартісною, доконечною і необхідною, у хвилині терпіння міняє свою принаду і вартість.

б) Терпіння — це наче Божий пророк, який взиває і закликає нас до того, щоб ми піднялись понад себе, понад своє себелюбство. Воно змушує нас до переоцінки вартостей нашого життя, робить нашу душу більш чутливою, ніжною.

Терпіння розбуджує в нас віру, надію і любов до Того, що єдиний нас не полишає навіть посеред найтяжчих терпінь. Терпіння часто відриває нас від легкодушного життя. Змушує до напруги наших сил та спрямовує нас до Небесного Отця, який, як наш Творець, може дати нам поміч і силу під час кожного терпіння. Терпіння вчить нас бути обережними, водночас же виявляє укриті можливості нашого духу. Часто є душі подібні до фіялок, які видають чарівний запах лиш тоді, коли їх стерти, здавити під тягарем терпіння. Оливка і виноград видають зі себе цінний сік тоді, коли їх здавити під сильною пресою. Чогось подібного доконує терпіння і біль в душі людини.

в) Врешті — терпіння єднає нас тісніше з Богом, з Христом-Спасителем Переможцем терпіння. Каже народне прислів'я: « Як тривога, то до Бога ». Саме під час терпіння наша душа спонтанно лине до Бога, до Христа-Спасителя, переможця терпіння. Вид людського фізичного й духовного терпіння побуджує в Христа співчуття і ніжність. Каже св. апостол Матей: « Ісус обходив усі міста і села... вигоюючи всяку хворобу і недугу. Він, бачивши юрми народу, милосердився над ними, бо вони були стомлені й прибиті, немов ті вівці, що не мають пастуха... » (Мт. 9,35).

Євангелія дає ясну відповідь на те, що чуда Христа, оздоровлення хворих, воскресіння мертвих — це провісники остаточної перемоги над терпіннями. Оздоровлення, що їх Христос дає — це певні знаки його месіянського посланництва. Христос виразно каже: « Ідіть

і сповістить Йоана про те, що чуєте і бачите: сліпі бачать і криві ходять; прокажені очищуються і глухі чують; мертві воскресають і вбогим проповідується Добра Новина » (Мт. 11,4-6). Ісус реалізує на собі всі пророцтва про слугу Божого, який бере на себе всі людські немочі й терпіння і їх вигоює. « Він словом виганяв духів і зціляв усіх недужих, щоб збулося сказане пророком Ісаєю: Він взяв наші недуги і поніс наші хвороби » (Мт. 8,16-17). Але перемога Христа над злом не скасувала терпінь і смерти, хоч зробив Він їх нечинними (Євр. 2,14). Хоч Богочоловік став співучасником наших терпінь, однак він не забрав їх зі світу. Прокляття первородного гріха тяжитиме над людською природою до кінця світу. Але Христос навчає, що терпіння, чи недуга не завжди в'яжеться з гріхом. Ісус Христос учить нас, що терпіння це наче інструмент, за допомогою якого діла Божі об'являються в людині. Раз каже Ісус до паралітика: « Оце ти видужав, тож не гріши більше, щоб щось гірше тобі не сталося » (Ів. 5,14). Христос, не касуючи терпінь і болів, стає нашим утішителем, коли каже: « Прийдіте до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас. Візьміть ярмо моє на себе... тож знайдете полегшу душам вашим » (Мт. 11,28-29).

Христос не касує сліз і болів, а називає щасливими тих, що терплять, коли каже: « Блаженні засмучені, бо будуть утішені » (Мт. 5,5). Щасливість тих, що терплять з Христом і в Христі, надає вартості їхнім терпінням та сповіщає радість вічності, де не буде більше терпінь ані болів. Ось тому « ми тепер увесь час носимо в нашому тілі мертвоту Ісуса, щоби й життя Ісуса, виповнене терпіннями, в нашій житті було явним ». Бо « тією мірою, якою берете участь в Христових муках, радійте, щоб і в славному Його з'явленні раділи та веселились. Щасливі ви, як вас ганьблять за Христове ім'я, бо Дух слави і Божий на вас покоїться! » (1 Птр. 4,13-14) — каже св. апостол Петро. Амінь.

16 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(II Кор. 6,1-10)

ХРИСТІЯНИ — СЛУГИ БОЖІ

*« Ми в усьому виявляємо себе як
слуг Божих... » (6,10).*

Сьогоднішньою проповіддю пояснимо собі читання св. Павла до Коринтян. — Дорогі в Христі Брати і Сестри! Коли читаємо історію перших віків християнства, особливо про ті роки, що наступали враз після славного вознесіння Ісуса Христа на небо, спостерігаємо яке трудне було життя тих, які бажали стати Христовими учнями — Його послідовниками, тих що бажали стати християнами — слугами Божими.

Християнами вони ставали завдяки прийняттю Христової науки, яку або самі чули як апостоли, або прийняли її від апостолів чи їхніх наступників, що християлися і тим прийняли благодать Божу — ласку Божу на спасіння. — Та були й такі, що хоч прийняли хрещення, то скоро приходили якісь переслідування чи невігоди християнського життя, відразу піддавалися, зрікалися християнства, навіть зрікалися ласки спасіння, щоб не зазнавати невідгод чи й терпінь за туземного життя. Тим-то й св. Павло листом, що ми його читали у цю шістнадцяту неділю по Зісланні св. Духа, закликав мешканців Коринту, щоб не приймали Божої ласки християнства марно, щоб не давали злого прикладу — нагоди до спотикання та щоб не виставляли християнства на глум ані не давали нагоди, щоб погани — безбожні з них сміялися. Після такого напоумлення св.

Павло заохочує Коринтян наслідувати його та його співробітників, як слуг Божих.

Це були часи апостола Павла, але були також часи пізніші, в яких християни серед світу поган теж зазнавали переслідувань, невігод, насмішок і пониження. Та й тепер, хоч ми вже входимо у 21-ше сторіччя по Христі, і здавалося б що християнство вже добре знане в цілому світі та що цивілізація, культура й наука цього світу вже добре виробила в людей світогляд універсального співжиття народів світу, і все ж таки ще є люди, є уряди, є держави, в яких не толерується християнства, чи взагалі будь-якої релігії чи віровизнання, хоч людина своїм розумним і свободним єством прагне надприродного, прагне Бога, прагне Його ласки, прагне вічного щастя. Тому й сьогодні є ще переслідування християн — переслідування Христової Церкви і, скажемо, переслідування різних віровизнань та їхніх святинь.

Отже й сьогодні відповідаємо на питання: Як бути слугами Божими, як бути християнами, коли є переслідування, коли матеріалізм викривлює душу людини і робить людину начебто богом і паном всього свого щастя і цим убиває всяке поняття про Бога, про душу, про вічність. — Наука св. Павла дуже виразна. Він повчає, щоб приймати у великій терпеливості скорботи, нужду, тісноти, удари, темниці і заклоти переслідування. В цьому він застосовує навчання Ісуса Христа, яке він виклав своїм учням, бо знав, що синедріони — суди тодішнього ізраїльського народу — були противні Йому і його послідовникам. Ісус казав: «Стережіться людей, бо вони видадуть вас синедріонам і бичуватимуть вас... вас волочитимуть до правителів і до царів за мене, щоб свідчити перед ними і поганам. І коли видадуть вас, не журіться, як або що вам говорити, — дано буде вам на той час, що маєте говорити; не ви бо будете говорити, а Дух Отця вашого у вас говоритиме». — Ще

й таке додав Ісус, що не раз і сьогодні діється, і стверджується: « Брат видасть на смерть брата й батько дитину; діти повстануть на батьків і будуть їх убивати » за те, що вони бажають вірити й жити по-християнському, що бажають молитися, христитися, вінчатися, а й умирати по-християнському. — Тоді ще Ісус закінчує своє повчання, ось такими словами: « Вас ненавидітимуть усі за моє ім'я, але хто витриває до кінця, той спасеться » (Мт. 10:16-22). — Ось чому св. Павло заохочує до великої терпеливості. — Заохочує до терпеливості у трудах, у неспанні, у постах, у чистоті; бо без терпеливості людина піддається і навіть потрібного звання не osiąгне. Тому все це треба переносити довготерпеливо і лагідно, у ласці св. Духа, яка все нам дається.

Отже, якби були які труднощі в нашому житті щодо визнавання своєї віри і практики християнських діл, труднощі, які ставали б для нас спокусою це все лишити, занедбати, треба нам пам'ятати ці слова св. Павла: « Вас не спостигла ще спокуса понад людську силу. Бог вірний: Він не допустить, щоб вас спокушувано над вашу спроможність, але разом із спокусою дасть вам змогу її перенести » (I Кор. 10,13).

Ще ширше повчання про це дав св. Павло Корінтянам на іншому місці, де він їм пригадав про те, як за Мойсея ізраїльський народ дістав заповіді, як перейшов море, як споживав Божу манну, як пив чудесну воду зі скелі. Але тому, що не всі були боговгодні, тому що всі не прийняли вповні щирості Божих благодатей, то деякі погинули-полягли у пустині і не всі дійшли до обіцяної землі (I Кор. 10,1-5). — Так і для нас християн вистачає Божої ласки, щоб все перемогти і дійти до вічного щастя. « Хто витриває до кінця той спасеться » (Мт. 10,22).

Далі св. Павло повчає, який має бути християнин — слуга Божий. Найперше, хто говорить слово прав-

ди — це той, хто просто, широко й вірно проповідує і свідчить про науку Євангелія; це той, хто в силі Божій, хто в ласці Божій, яка допомагає йому переконувати і спонукувати інших до доброго; це той, хто у зброї справедливості в правиці і лівиці — бо в правиці доброго жовніра була шабля, а в лівиці щит; так у слуги Божого має бути зброя справедливості — доброти, бо християнин має бути оборонцем доброти.

Врешті св. Павло повчав, що християни знайдуться серед сімох парадоксальних обставин, серед яких їм треба дати свідectво слуг Божих: і тоді, коли славлять і тоді, коли безчестять, і коли наклепи кидають і тоді, коли ми є в добрій славі; і тоді, коли кажуть, що ми обманці, бо проповідуємо, щось неспостережне для наших змислів, а однак ми є правдиві люди, що живемо й діємо добро; ми є незнані, бо не хочуть нас знати, а однак ми знані, бо нас переслідують; як ті, що вмирають, а все ж таки живі. — Про цю останню обставину світ уже довго говорить і ще сьогодні говориться в поганських атеїстичних суспільствах, що християнство, релігія на вимертю, і як колись, так і сьогодні християнство — релігія далі живе і розвивається, бо це життя духа — душі, а душа людська є безсмертна, все живе і діє наперекір тим, що цього не хочуть узнати, або й заперечують. — Продовжує ще св. Павло: як карані та не забиті. У римлян перед карою смерті бичували. І сам св. Павло цього зазнав на собі, бо його також карали бичами і камінням, але його не забили на смерть; тому він так висловився, не без того, що й інші християни зазнавали тоді подібних кар. І тепер ми не раз довідуємося як християн, чи взагалі релігійних людей карають, ув'язнюють, але не вбивають. Звичайно, багато з них після довгих терпінь у в'язницях умирають як герої, бо витримують у вірності Богові, Церкві і Народові.

Згадує св. Павло ще три парадокси, які характеризую-

ють християн: як сумні, а завжди веселі — сумні тому, що діються несправедливості та гріх, а завжди веселі, бо служать Богові, що дасть певну, щасливу нагороду; як бідні, багатьох збагачують, — заохочуючи до витривалости, до надії, бо скорб людини не на землі, але на небі; як ті, що нічого не мають, а все посідають, бо хіба ж стільки потрібно людині для життя! Правда, людина, за Божим пляном має старатися про земні справи, і Господь, сотворивши людину, сказав: « пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звірем, що рухається на землі » (Бут. 1,28). Отже людина має бути паном, а не невільником сотворінь. І тому Христос навчав: « Ніхто не може двом панам служити... Не можете Богові служити — і мамоні » (Мт. 6,24). Мамона — гроші це уособлення багатства, яке мов ідол, не сумісне з Богом. « Не збирайте собі скорбів на землі, де міль і хробацтво нівечить, і де підкопують злодії і викрадають. Збирайте собі скорби на небі... Бо де твій скорб, там буде і твоє серце ». Крім того Христос ще розповів причту про багача, що йому зародила земля і як він журився, щоб збудувати ще більші стодоли на збіжжя, і як він тішився, що має запас на багато років, і додав, що Бог сказав до багача: « Безумний! Цієї ночі душу твою заберуть, а те, що ти зібрав, кому воно буде? Отак воно з тим, хто збирає для себе, замість, щоб багатіти в Бога » (Лк. 12,16-21).

Дорогі Брати і Сестри в Христі! Дякуймо Богові за ласку, що ми витривали у вірності обітам хрищення, і просім ласки на дальше витривання в добрім до кінця нашого життя. — Може не все в нашому християнському житті трапляються всі оті парадоксальні обставини, що їх описав св. Павло. Бо є обставини, серед яких живемо спокійно і свobodно, і можемо легко виконати всі вимоги християнського життя. Тоді тим більше нас обов'язує те, щоб скористати з ласки християнства, щоб вона не пішла намарно, щоб так ми в усьому добре виявили себе як слуг Божих. Амінь!

17 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(II Кор. 6,16 - 7,1)

« ВИ ХРАМ БОГА ЖИВОГО »

Дорогі в Христі Браття і Сестри! В шостій главі другого свого послання до Корінтян Апостол Павло пише такі зворушливі слова: « Уста наші, корінтяни, відкрились до вас! Серце наше поширилось ». « Відкрити уста » в семітському способі думання означає те, що « говорити ». А те, що Павло говорить, виходить з глибини його серця. Він бо промовляє з найбільшою правдомовністю та свободою. Корінтяни мали нагоду вже нераз ствердити, що їх громада та їх справи дуже лежали на серці Павлові: Він журився їх духовним життям, тривожився на вид небезпек, що їм загрожують, співчував у їх труднощах, важко переживав їх моральні недостачі, а то й прилюдні гріхи та згіршення для багатьох; терпів з приводу тих роздорів, що були у них.

Серце Павлове горіло любов'ю до своїх братів і дітей у Корінті, а тимчасом серце корінтян було тверде як камінь і ніяк не хотіло відповісти любов'ю на любов. Дуже то сумне ствердження сьогодні, по дев'ятнадцяти століттях від смерті Павла, сумніше воно було ще за його життя. З цілого листа видно наглядно, що любов Павлова була чиста як хрустальна вода і гаряча як вогонь, бо була це любов надприродна, яка вимагала від корінтян любови до Христа, що є одинокою істиною, дорогою і життям. А тимчасом корінтяни обмежили свої серця тільки до любови чисто людської і то з такими малими горизонтами, що ніяк не давали їм змоги лю-

бити Христа і сповняти його заповіді. Тому й Апостол говорить виразно: «Вам у нас не тісно, тіснота — у ваших серці». Отож говорю до вас, як до дітей: зробіть теж широким ваше серце! Не спрягайтеся з невірними в чуже ярмо. Яка бо спільність праведности з беззаконням? Що спільного між світлом та темрявою? Яка згода між Христом і Веліялом? Яка участь вірного з невірним? Які взаємини між храмом Божим та ідолами?

Образ ярма та його тягару не є новий. Сам Ісус Христос сказав, що його ярмо є любе, а тягар його є легкий. Тимчасом корінтяни залишили любе ярмо Христове і наклали на себе самі ярмо невірних. Забули отож про основні елементи, що відрізняють християн від поган. А між тими дарами, що їх сам Бог дає для віруючих, є справедливість, що одинока може забезпечити мир між людьми. Віруючі мають рівночасно участь у тому Христовому світлі, що опромінює дорогу їх життя та розганяє темряву гріха і злоби. Віруючі християни живуть з віри, яка дає змогу пізнати, що Христос є Бог істинний і що Він живе в нас, начеб у храмі. Павло, отже, каже виразно: «Браття, ми храм Бога живого, як сам Бог сказав був: «Я поселюся в них, і посеред них буду ходити. Буду їхнім Богом, вони ж будуть моїм народом. То ж вийдіть з-поміж них, тобто з-поміж поган, і відлучіться, — каже Господь. Нечистого не дотикайтесь, і я вас прийму. Я буду вам Отцем і ви будете мені синами й дочками — каже Господь Вседержитель».

Апостол, отже, лине думкою в ті давні часи, як сам Бог вибрав собі з-поміж багатьох народів потомків Авраама, Ісаака й Якова та вчинив їх вибраним своїм народом. Він вивів їх з Єгипту, дому неволі. Він провів їх крізь Червоне море і затопив у ньому фараона з його колесницями і його військом. Він дав їм землю обіцяну батькам, землю родючу, що тече медом і молоком. Він виразно сказав їм через Мойсея, свого слугу: «Я поставлю мою хramину серед вас: не буду бридитися вами.

Я ходитиму проміж вас і буду вашим Богом. Я — Господь Бог ваш, що вивів вас із єгипетської землі, щоб ви не були там рабами. Я поломив занози ярма вашого, щоб ви ходили випростані ».

Так-то апостол Павло, пишучи до корінтян слова потіхи, мав перед очима тексти древніх пророків, що пророкували месіянські часи і спасіння народів. Колиш пророк Ісаї пророкував: « Ось послухайте мене, ви, що змагаєте до спасіння, ви, що шукаєте Господа! Слухай мене, о мій народе, мій роде, прихили до мене своє вухо. Бо закон мій від мене вийде і право моє буде світлом народів. І визволені від Господа повернуться і придуть на Сіон з веселим кличем, і радість вічна буде в них над головами; веселощі й радощі їх спіткають, а смуток і зідхання зникнуть ».

Корінтяни проміняли любе ярмо Христове за ярмо поганських народів. Вони спроневірились Христові і його заповідям. Вони перестали жити правдивим християнським життям. А все ж таки Апостол у зверненні до них уживає слова « возлюблені » і каже: « Маючи такі обітниці, о любі, очистьмо себе від усякої скверні тіла й духа, довершуючи наше освячення у Божому страсі ». Високими та зворушливими до сліз словами пише і говорить Павло. Так може говорити і писати тільки той, хто любить, той, в кого душа поширюється під тиском журби за добро братів, той, хто цілий горить ревністю за Божу славу і за спасіння других. Павло власне горів тою любов'ю і нею запалював других. Він ніколи не панував над вірою своїх братів, бо для нього найважливішою справою було служити своїм братам і ширити між ними радість та мир. Апостол добре пам'ятав слова Христові: « Син чоловічий не прийшов на те, щоб панувати, але щоб служити і дати своє життя на викуп за багатьох ». А коли Апостол навіть уживав твердих слів і грозив карами за непослух та провини своїх вірних, то радше примінював ті карі начеб ліки для хво-

рих, ліки не на смерть, але на видужання і на життя.

Як добрий пастир Христового стада апостол Павло глядів на громаду в Коринті очима віри. Він знав, що дехто в громаді не приймає його слів і його повчань. Знав, що деякі, самі збунтовані, ще й других бунтують проти нього. А тимчасом він усіх огортає одною і тою самою любов'ю, бо всі вони є один храм Бога живого. В тім храмі кожний має своє місце, а перше місце належиться самому Богові, що сказав: «Я поселюся в них і буду їхнім Богом, — вони ж будуть моїм народом». Амінь.

18 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(II Кор. 9,6-11)

МИЛОСТИНЯ — ПРОЯВ ЛЮБОВИ

« Хто скупо сіє, скупо буде жати; хто ж щедро сіє, той щедро і жатиме... Бог любить того, що дає радість ».

Це слова св. ап. Павла до Коринтян, які ми сьогодні чули в часі читання Апостола. Це був тільки малий уривок з довшого уступу, який св. Апостол присвятив на те, щоб заохотити їх до щедрих датків для вбогих і потребуючих братів у Єрусалимі.

У ньому він подав, і нам також залишив чудову науку про одну дуже важливу прикмету любови ближнього, без якої вона не могла б існувати, а саме: про щедрість людського серця у даванні милостині чи допомоги тим, що її від нас будуть потребувати наші ближні.

На основі його повчань з цього листа пригляньмося в сьогоднішній науці: Чому ми повинні практикувати милостиню, якою вона повинна бути; зокрема про особливу нагороду, якою сам Бог наділяє всіх, що нею в житті будуть відзначатися.

Милостиня походить від слова « милувати », а далі від слова « милість », а це поняття дуже тісно зв'язане з тим усім, що ми розуміємо під словом « любов ». Від неї, отже, від любови до Бога і ближніх, вона (милостиня) залежна, з неї вона бере свій початок, з неї випливає, і вона — ця милість і сама ж милостиня — буде такою, якою буде наша любов. Де забракне любови, там забракне й милостині; де вона тільки мала, там

мала й бідна також наша милостиня; а в кого серце налите добром, як співає наш Тарас, і воно палає великим вогнем любови, — там і милостиню такі люди не будуть міряти людськими тільки мірами, бо вони повнотою будуть відкриті на кожну людську потребу.

Милостиня — це один з проявів нашої любови — любови не словами, яка нам нічого або не багато коштує, але любови вчинками, коли вона вимагає від нас якогось труду чи жертви — зокрема тоді, коли ми мусимо чогось зректися, чогось собі відмовити й поділитися з нашим братом тим, що нам досі належало і до чого, може, було прив'язане наше серце.

Перед такою любов'ю — «тільки на словах» — ось як остерігає нас уже св. Іван Богослов у своєму першому листі: «Коли хтось має достатки цього світу, і бачить брата свого у нестачі та замикає перед ним своє серце, то як любов Божя може перебувати в ньому?» Тому він пише далі: «Дітоньки! Не любимо словом, ані язиком, лише ділом і правдою» (3,17-18). Милостиня, отже, це не є якась тільки гарна прикраса, без якої хтось міг би обійтися, це не тільки злишній додаток, але доконечна вимога серця, в якому живе правдива любов, якої нас навчав Христос. Це наш стислий обов'язок, який не сміємо занедбати, бо інакше — не буде в нашому серці Бога, бо Він не може перебувати там, де немає також любови ближнього. Тому св. ап. Павло заохочував Корінтян до щедрости «мірою сили», і навіть, як він писав: «понад силу» — щоб випробувати щирість їхньої любови (II Кор. 8,8).

Милостиня — це наш обов'язок, бо все, що ми маємо, ми також від когось отримали, і тому воно не є нашою повною і виключною та правдивою власністю. Один тільки Бог є паном і власником всіх земних дібр, бо записано в 23 Псалмі: «Господня є земля, її повнота, вселенна та її мешканці» (1), або як читаємо в пророка Аггея: «Моє срібло і моє золото, говорить Господь Са-

ваот » (2,9). Все ж те, що ми маємо, чим утішаємось і радіємо, все це — не наше, а тільки Боже, бо Він нам дав їх, ними Він нас наділив, щоб ми ними користувалися для наших потреб у житті, і не заберемо з собою нічого, що нам залишиться. Каже Тертуліян: « Нічого не можемо назвати нашою власністю, бо все належить до Бога, і коли даємо милостиню, розділюємо не з того, що є наше, але що ми отримали від Бога і чого ми стали тільки завідувачами, що нам наче тільки позичено, щоб ними ми користувались для наших життєвих потреб ».

А те, що нам залишається, що вже нам не є доконечне для наших потреб, — це вже не наше, а вже в якійсь мірі належить до тих, які тих дібр потребують, хоч самі їх безпосередньо не отримали. Бог хоче, щоб ми їх їм уділили чи радше передали, як таким, що вже стали наче їхніми власниками. Тому каже св. Іван Золотоуст: « Хто не дає бідним, допускається на них грабежу — так, отже, як би це добро, яке ми їм відмовили, вже було їхньою власністю, яку ми від них загарбали. — А багач твердого серця, каже він далі, подібний до злодія, бо він скривав у своїй касі скарби, які забрав іншим, і тому на кожного, хто занедбав милостиню, жде та сама кара, якої заслуговують ті, що забирають від ближнього їхню власність ». Подібно теж св. Григорій Великий називав вбивцями тих, які через свою твердосердість спричиняються до того, що інші гинуть у своїх злиднях, в яких вони їм не поспішили з допомогою (Шп. 2,259).

Тому євангельський багач дістався до пекла, де серед безустанних мук мріяв принаймні про палець замочений у воді, — бо він за життя сам із своїми друзями кожного дня втішався земними добрими, а не згадав при цьому на вбогого Лазаря, що лежав при його воротах (Лк. 16,19).

Ніколи не забуваймо, що кожний вчинок, який зробимо одному з наших ближніх, сам Христос приймає

так, начебто для Нього його зробили. Це Його власні слова, що і ми колись почуємо в Його уст: « усе, що ви зробили одному з братів моїх найменших — ви мені зробили » (Мт. 25,40). Тому дуже влучно й цілком оправдано казав один визначний проповідник: « Пам'ятайте, багаті, що це тільки є (і залишиться) вашою власністю, що ви віддасте на добрі цілі. Все бо інше забере смерть і спадкоємці, і тільки те одне знайдемо знову у Бога, що ми в Нього здепонували, віддаючи його нашим ближнім ». Бо за Його власними словами, Він це сам прийняв — для себе, щоб його нам знову віддати. Тому й св. Василій Великий наполегливо наминав багатів, щоб були людьми і не погорджували бідними й нуждарями, але щоб складали свій капітал на потреби ближніх, очікуючи від Бога *відсотків* милосердя.

У такому світлі, якою ж то повинна бути наша милостиня, щоб вона була мила Богові, щоб вона йому подобалася і Він сам її прийняв, як таку, що її зроблено для Нього?

Найперше й найважливіше: кожне наше добре діло й кожна милостиня повинна бути зроблена заради Бога, а не ради будь-яких дочасних, земних спонук.

Отже, ми ніколи не повинні давати милостині для того, щоб нас бачили люди і за це хвалили, бо тоді, як каже Христос, ми вже отримали нашу нагороду. « Уважайте добре — навчає Він нас, — щоб не чинили ваших добрих діл перед людьми, які бачили б вас, а то не матимете нагороди в Отця вашого, що на небі. Отож, коли даєш милостиню — продовжує Спаситель — не труби перед собою, як це роблять лицеміри по синагогах та вулицях, щоб їх хвалили люди. Істинно кажу вам: вони вже мають свою заплату. Ти ж, коли даєш свою милостиню, нехай твоя ліва рука не знає, що робить права, щоб твоя милостиня була таємна, і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі » (Мт. 6,1-4).

Але тоді, якщо ми даємо якусь милостиню заради

Бога й для Нього — вона мусить бути також гідна самого Бога.

Отож, насамперед, ми не сміємо давати як милостиню щось негідне — найгірше, вже знищене, нам мало або цілком непридатне й чого ми думали вже не вживати, і тому цього хотіли позбутися. Така жертва не була б з нашого боку жодним даром, отже не була б теж правдивою милостинею, яка б могла знайти уподобання в очах Божих. — За словами св. ап. Павла, у згаданому вже листі до Корінтян, кожна наша милостиня повинна теж бути і правдивим даром, а не вимушеною даниною. Тому нехай « кожен дає — пише Апостол — як дозволяє серце, не з жалю чи примусу. Бог любить того, що радо дає » (9,6). Тому також хай робить це щедро, а не скупю, бо « хто скупю сіє, скупю буде жати, а хто щедро сіє, той щедро й жатиме » (6). Іншими словами: щедрішою буде наша милостиня, — більшою теж буде нагорода, яка нас чекає в Бога.

Бо читаємо в тому ж листі св. Павла: « Бог спроможний обсіяти вас усякою благодаттю, щоб ви в усьому мали завжди те, що вам потрібне, та щоб вам залилося на всяке добре діло » (8). — Він певно це зробить, бо, як далі продовжує: « Той, хто доставляє насіння сіячеві, додасть і хліба на поживу і примножить насіння та зростить плоди вашої справедливості, щоб ви у всьому збагатилися усякою щедротою » (10-11).

Бог напевно винагородить кожне добре наше діло, яке ми вчинили нашому ближньому, бо каже св. Іван Золотоуст: « коли даєш милостиню, позичаєш Богові » і Він нам її віддасть, як це читаємо у св. Письмі в Приповідках (19,17): « хто чинить бідному добро, той Господеві позичає і він йому відплатить за його добродійство ».

Милостиня зокрема є могутнім засобом, щоб заслужити собі прощення гріхів наших, бо читаємо у Сираха (3,30): « як вода гасить палкий вогонь, так милостиня

відпускає гріхи », бо й сам Христос сказав, що « блаженні милостиві, бо й вони зазнають милосердя » (Мт. 5, 7).

Такі також можуть надіятися на окреме Боже благословення і його опіку, як знову читаємо у св. Письмі, у Приповідках (28,27): « хто бідному дає, той не зазнає злиднів », що potwierдив й сам Христос, кажучи: « Дайте, то і вам дасться: міру добру, натоптану, потрясену, переповнену дадуть вам » (Лк. 6,38).

Тому св. Павля, що мала 5 дітей, милостиню називала найбільшою і найпевнішою спадщиною, яку можна залишити дітям і спадкоємцям, бо з нею зв'язане благословення неба.

Отож, як закликав колись пророк Ісаїя (58,7-11): поділімось і ми з голодним своїм хлібом, уведім до хати бідних і безпритульних, побачивши нагого, вдягнім його, не ховаймось від брата свого. « Тоді — каже він далі — як зірниця засяє твоє світло, загоїться негайно твоя рана, спасіння твоє буде йти поперед тебе, Господня слава — слідом за тобою ».

« Тоді візвеш, і Господь відповість, ти крикнеш, і він скаже: Ось Я!...

Коли голодному віддаси хліб твій, наситиш пригніченого душу, тоді засяє твоє світло в пільмі, тьма твоя буде, немов південь.

Господь буде тебе завжди водити, наситить твою душу за посухи, зробить міцними твої кості. Ти станеш, немов сад зрошений, мов джерело, якого води не висихають ». Амінь.

19 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(ІІ Кор. 11,31 - 12,9)

« Досить тобі моєї ласки, бо сила моя виявляється в безсиллі ».

1. Причина і наслідки людських упадків — гріхів.
2. Божа благодать і її діяння.

Коли шукаємо за причиною людських гріхів, то вистане заглянути до листа св. ап. Павла до Римлян, де він виразно вказує на причину, тобто на гріх первородний, такими словами: « Тим то, як через одного чоловіка ввійшов у світ гріх, і з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили » (Рм 5,12). Виходить із того, що людська природа, звихнена первородним гріхом стала джерелом усіх прогріхів, причиною бунту людства проти Божої волі. Те що в Адамі мало свій початок, тобто недовір'я словам Бога, що як скоштують овочу з заказаного дерева помруть: « І дав Господь чоловікові таку заповідь: З усякого дерева в саду їстимеш, з дерева ж пізнання добра й зла не їстимеш, бо того самого дня, коли з нього скоштуєш, напевно помреш » (Бут. 2,16). Помимо виразних Божих Заповідей, які Творець дав людям для їхнього власного добра, тобто для удосконалення їхньої природи, та їхніх тілесних і духових снаг, а передусім на спасіння їхніх безсмертних душ, людина не слухає й переступає Божий закон. Причиною того є те, що людська звихнена первородним гріхом природа стала схильною до злого й тому людині так легко грішити, тобто

протистояти Божим заповідям. Крім того гріхи приносять людині певного роду земне щастя, задоволення й заспокоєння їх пристрастей і змислової жадоби. Ждати на нагороду за боговгодне життя їй за довго!...

А до того ніхто тої нагороди-щастя небесного не бачив і не досвідчив, бо воно жде на нас аж після смерті, тому й не диво, що воно на людину так дуже не ділає, її не притягає. А й кара за гріх, яка не завжди слідує сейчас після dokonання гріха, не дуже відстрашує її від переступлення заповідей Божих.

Може трохи йнакше було в Старому Завіті, де звичайно за dokonанням гріхом слідувала кара, з боку самого Бога, як потоп, спалення Содоми й Гомори, наїзди ворогів на Ізраїля. А то й кара на поодиноких людей, як смерть Натана й Авірона з усією родиною за їхній бунт проти Аарона, чи цілого Ізраїльського народу за спротив Мойсееві й нарікання на Господа Бога. Ті кари були до певної міри знаком Божої караючої справедливості й вони своїм страхом здержували людей від гріхів. Але й вони не були спроможними направити звихненої людської природи, схильної до гріха. Сам Господь Бог вказує на злобу людського серця, як на причину гріхів: « Господь почув лагідний запах (жертви Ноя після потопу) і сказав сам до себе: Не проклинатиму вже більше землі через людину, бо помисли людського серця злі вже з молодощів... » (Бут. 8,21). Отже згідно з св. Письмом причина людської гріховності, заради первородного гріха, вже вкорінена в людській природі й тому люди так часто грішать. Ту правду підтверджує псалмоспівець Давид, словами: « Я ж у беззаконні народився й у грісі зачала мене мати моя... » (Пс. 50,7). Це саме потверджує праведний Йов такими словами: « Що таке людина, щоб була чистою. Як бути справедливим тому, хто родиться від жінки? » (Йов. 15,14).

У звихненій первородним гріхом людській природі

панує тепер всевладно гріх і по словам св. ап. Павла склонює її, чи радше сам творить зло в людині: «Адже знаємо, що закон духовний, а я тілесний, запроданий під гріх. Бо що роблю, не розумію: я бо чиню не те, що хочу, але що ненавиджу те роблю. Коли ж роблю те, чого не хочу, то я згоджуюсь із законом, що він добрий. Тепер же то не я чиню те, а гріх, що живе в мені. Знаю бо, що не живе в мені, тобто в моїм тілі, добро: бажання бо добро творити є в мені, а добро виконати, то ні, бо не роблю добра, що його хочу, але чиню зло, якого не хочу. Коли ж я роблю те, чого не хочу, тоді вже не я його виконую, але гріх, що живе в мені. Отож знаходжу (такий) закон, що коли я хочу робити добро, зло мені накидається; мені бо милий, за внутрішньою людиною, закон Божий, але я бачу інший закон у моїх членах, який воює проти закону мого ума і підневолює мене законові гріха, що в моїх членах» (Рм 7,14-23). Те роздвоєння в людині, про яке згадує св. Павло, загніздилося у людській природі й тому в ній ведеться безустанна боротьба між Божим законом, що його людина розумом пізнає й бажає виконувати, воля в неї однак є за слабка; так що тіло й гріховний закон доводять її до спротиву Божим заповідям. Оцим пояснюється трудність у наверненні грішника, про що свідчить Апостол Народів такими словами: «Нещаслива я людина! Хто мене визволить від тіла тієї смерті?» (Рм. 7,24).

На той розпачливий клич людства, що його передає ап. Павло: «О, я нещаслива людина!» відповідає небесний Отець своєю Божою любов'ю, посилаючи свого Єдинородного Сина, щоб Він визволив нас від гріха, який є в нашому тілі: «Бог бо так полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кожен, хто ввірує в нього не погіб, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, лише Ним світ спасти» (Йо. 3,16). Христос викупив нас від прокляття закону, ставши за нас прокляттям, бо написано: «Проклят уся-

кий, хто висить на дереві... » (Гал. 3,13; див. Втор. 21, 23). А піднявся Він смерті на те, « щоб благословення Авраама перейшло в Ісусі Христі на поган, і щоб ми вірою прийняли обіцяного Духа » (Гал. 3,14). Пророк Ісаї свідчить про цю жертву Сина Божого словами: « Він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі. Ми ж гадали, що його покарано, що Бог його побив, принизив. Він же був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на ньому, і його ранами ми вилікувані. Усі, як вівці ми блукали; кожен ходив своєю дорогою; провини нас усіх Господь поклав на нього » (Іс. 53,4-6). Це сталося тому, що Бог Отець « призначив нас наперед для себе на те, щоб ми стали його синами через Ісуса Христа, за рішенням своєї доброї волі, на хвалу слави своєї благодаті, якою він обдарував нас улюбім своїм Синоном. У ньому маємо відкуплення його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті, що її виливав на нас щедро, у всій мудрості та розумі » (Єф. 1,5-8). Щоб могли нас спасти Ісус Христос мусів стати людиною: « А що діти були учасниками тіла й крові, то й він подібно участь у тому брав, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерті, тобто диявола, і визволити тих, що їх страх смерті все життя тримав у рабстві » (Євр. 2, 14).

Свою Божу всеспасаючу любов до нас об'явив Невесний Отець тим: « що Христос умер за нас, коли ми були грішниками » (Рм. 5,8). Коли ж Він умилосердився над нами ще грішниками, то тепер нас, уже оправданих кров'ю Христа, спасе від справедливого гніву, по словам Ап. Павла: « Отож тим більше тепер оправдані його кров'ю спасемося ним від гніву. Бо коли, будши ворогами, ми помирилися з Богом смертю Його Сина, то тим більше тепер, примирившись, спасемося його життям. І не тільки те, але й хвалимось у Бозі через Господа нашого Ісуса Христа, через якого ми одержали

примирення» (Рм. 5,9). Ласка Божа, чи Божа благодать, дістається нам від Бога-Отця через Ісуса Христа, Його Єдинородного Сина, який став нашим оправданням: «Як через одного чоловіка ввійшов у світ гріх, і з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили. Бо, як через переступ одного померло багато, то тим більше ласка Божа й дар через одного чоловіка, Ісуса Христа, вилились на багатьох. Бо коли через переступ одного смерть царювала завдяки одному, то тим більш ті, що одержують щедро ласку й дар оправдання, царюватимуть у житті через одного, Ісуса Христа. А де збільшився гріх, там перевершила ласка, щоб як панував гріх зо смертю, так панувала і ласка через оправдання на життя вічне, через Ісуса Христа» (Рм. 5,12.15.17-19.21). Гордість і непослух Адама стягнули гріх і смерть на рід людський, тому то Син Божий упокорив себе: «применшив себе самого, прийнявши вид слуги, ставши подібним до людини. Подобою з'явившись як людина, він понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж хресної» (Фил. 2,7). Той сам дух покори й послуху повинен бути і в нас, бо з ним і Христос буде в нас; а тоді й дух наш оживе через праведність. «І коли дух того, хто воскресив Ісуса з мертвих, мешкає в вас, то той хто воскресив Христа з мертвих, воскресить і ваші смертні тіла своїм Духом, що живе в вас... Усі бо ті, що їх водить Дух Божий, вони сини Божі — діти Божі, а коли діти, то й спадкоємці Божі — співспадкоємці Христа, якщо страждаємо разом із Ним, щоб разом із Ним прославитися» (Рм. 8,11.14.17).

Спасіння Христове дається нам при допомозі ласк, які Христос уділяє нам у св. Тайнах, що їх вислужив нам своїми стражданнями й смертю хресною. І тому в Тайні хрищення ми: «всі, що в Христа Ісуса охристилися, у смерть його христилися. Ми поховані з ним через хрищення на смерть, щоб як Христос воскрес із

мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям. Бо якщо ми з'єднані з ним подобою його смерти, то будемо й подобою воскресіння... Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що й житимемо з Ним, знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, вже більше не вмирав: смерть над Ним вже більше не панув. Вмираючи бо, Він умер для гріха раз назавжди, а живучи, живе для Бога» (Рм. 6,3-5.8). Другий дар ласки приходить до нас у пресв. Тайні Євхаристії, в якій ми якнайтісніше лучимось із нашим Спасителем. Від тої злуки залежить наше духовне життя, по словам Христа Господа: «Я виноградина, ви — гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому, той плід приносить щедро. Без мене ж ви нічого чинити не можете» (Йо. 15,5). Така влука з Христом є конечна, бо Він є нашим хлібом життя: «Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. І хліб, що його я дам — це тіло моє за життя світу. Хто їсть моє тіло й кров мою п'є, той живе життям вічним і я воскресну його останнього дня» (Йо. 6,51.54). При допомозі Євхаристійного хліба життя, Він сам приходить до нас і живе в нас: «Хто споживає тіло моє й кров мою п'є, той у мені перебуває, а я — в ньому. Як мене послав живий Отець, і як я живу Отцем, так і той, хто споживає мене, житиме мною. Хто цей хліб споживатиме, той повіки житиме» (Йо. 6,56). Хто ж погордить злукою з Христом і відкине той хліб життя — пресвяту Євхаристію, той не досягне Царства Небесного: «Направду, направду кажу вам: Якщо не споживатимете тіла Сина Чоловічого й не питимете крові його, життя не матимете в собі» (Йо. 6,53). Тому нам треба собі з'ясувати добре, що умова життя душі й досягнення спасіння вічного залежить від тісної злуки з Христом, яку досягаємо, приймаючи Його в Пресвятій Тайні Євхаристії під видами хліба й вина. Амінь.

20 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(Гал. 1,11-19)

ЄВАНГЕЛІЯ — НАУКА ХРИСТОВА

«Звістую вам, що Євангелія, яку я вам проповідував, не є від людини; бо ж я її не прийняв, ані не навчився від людини, лише — через Об'явлення Ісуса Христа» (Гал. 1, 11).

Це слова з сьогоднішнього Апостола, який припадає на 20-ту неділю після Зіслання Св. Духа, з листа до Галатів. — Св. Павло був тим апостолом, який ім (Галатам), що замешкували в Малій Азії, приніс нову Євангелію, тобто Добру Новину про Христа Господа та його науку, а зокрема вістку про велике діло Відкуплення людського роду, яке Він — Христос довершив на хресті для всіх людей, а не лише для членів вибраного народу.

До цього часу вони були поганами, отже не знали приписів Мойсейового Закону й тому не були до них зобов'язані. До зберігання цих зовнішніх приписів і св. Павло, апостол поган, не зобов'язував нікого з цих поганських народів, яким він звіщав науку Христа. Так він повадився з усіма, які не були членами вибраного ізраїльського народу, тим-то також не наклав їх ні на Галатів.

З цього не були вдоволені й навіть брали за зле ті християни, які передше жили під законом Мойсея. З його приписами вони вирости і до них привикли, тому без них не могли собі уявити нових християн. На їхню думку, всі ці зовнішні приписи зі Старого Завіту му-

сіли взяти на себе теж і погани, які наvertsалися та приймали Христову науку. Таке особисте переконання вони ширили й між Галатами, і цим викликали у них немале замішання. При тому, щоб надати більшої ваги своїм поглядам, водночас же й захитати довір'я до науки св. ап. Павла, вони ставили під сумнів автентичність його апостольства, мовляв, він не належав до учнів Христових і не отримав, як інші, від Нього тієї науки, яку він проповідував. Іншими словами: це була наука Павлова, а не Христова, і тому її правосильність можна ставити в сумнів й навіть заперечувати, як це вони й робили (Ді. 15,1), тим більше що раніш він сам «несамовито гонив Церкву Божу — як він сам пише — та руйнував її», бо перевищував у юдействі багатьох ровесників, будиши запеклим прихильником передань своїх предків (Гал. 1,13-14).

Щоб запобігти замішанню, св. ап. Павло написав до Галатів цього листа, в якому боронить свої науки. Робить він це не тому, що він, мовляв, краще від інших знає, бо він розумніший від інших, бо кращих і славніших мав учителів та більше від них навчився. Це була б також добра й успішна оборона, оборона для нього, бо таким він справді був і, в порівнянні з усіма апостолами, він справді був найбільш обучений у всіх тодішніх науках. Однак, ні. Про це він навіть не згадує. Свої науки він боронить тим, що Євангелія, яку він їм проповідував, не була від людини, бо він її ні від кого не прийняв й ні від кого не навчився, а прийняв: *лише* через Об'явлення Ісуса Христа — отже, отримав її безпосередньо від Нього так само, як усі інші апостоли, і тому вона має таку саму вірогідність як усіх інших правдивих Христових учнів.

Це була його одинока оборона перед усіма закидами, які йому робили: Все, чого він їх навчав, це була його власна людська мудрість, яка впливала з його ума, і не те, що він може чув чи навчився від інших, а тільки

і єдино — це наука, яку йому об'явив сам Христос, Син Божий. Тому — каже він — на тих, що хотіли б інших баламутити, « бажаючи перемінити Христову Євангелію », « хай буде анатема » — це значить: хай такий буде виклятий і вилучений з громади святих, хто б він не був! Навіть, якщо б йому самому щось сталося і він почав навчати чогось іншого і щось більше від цього, як це робив досі, то й він хай буде виклятий. Бо, це теж не буде наука Божа, але його самого, який хотів би її поправити. Більше того, навіть, якщо б сам ангел зійшов з неба, і він, — якщо це можливе — почав проповідувати іншу Євангелію, більше за те, чого він їх навчав — на основі Об'явлення Божого (1,7-9), то й на такому ангелові хай буде анатема і він так само хай буде виклятий. Бо, продовжує він далі в цьому ж листі, « хіба я оцим запобігаю ласки в людей чи в Бога? Хіба я намагаюся подобатися людям? Якби я і людям хотів подобатися, я не був би Христовим слугою » (8-10). Це значить: не міг він інакше навчати, бо та Євангелія, яку він передав їм, це не його власна наука, ані не людська мудрість, яку він перебрав від інших, а слова Божі й Божа наука, яку Він йому сам об'явив. Тому він не міг її інакше навчати і не може її тепер міняти, бо йому не залежить на тому, щоб подобатися людям, щоб вони, люди, його хвалили, але щоб подобатися Богові і Він був з нього вдоволений. Інакше бо він перестав би бути слугою Христовим, який його вибрав, як він пише в цьому ж листі, ще від утроби його матері, і покликав своєю благодаттю та, незважаючи на те, що він колись сам його переслідував, зволив об'явити в ньому свого Сина, щоб могли його проповідувати між поганам (Гал. 1,15-16).

Не може він тепер цієї науки ні змінити, ні відкликати, бо став би невірний цьому Божому покликанию і перестав би бути Христовим слугою, а навіть стягнув би на себе також анатему і заслужив, щоб разом з ін-

шими бути виклятим, якщо б відважився поправляти науку, яку отримав від самого Бога, найвищої Мудрости, яка понад усі людські розумування, і назавжди залишиться недоступна людському умові. Тому такої науки не може в нічому змінити ніхто з людей, ані навіть з ангелів.

Так обороняє св. ап. Павло перед Галатами свою науку, яку тепер, інші по ньому, хотіли б справити — за своїм людським розумом, хоч йому далеко до Божої мудрости. Він же в багатьох справах не може збагнути природних проявів, з якими щоденно зустрічається, куди йому до Божих правд, які далеко переходять можливості і межі маленького людського ума.

Так воно було за св. ап. Павла, так воно залишилось по всі часи історії християнства, — аж до сьогодні. Св. Письмо знає і дуже часто також читає чимало з нехристиян. Багато місць та наук, які знаходять вони в Євангелії і їм подобаються. Але не все, і тому вони звичайно назавжди залишаються поза Христовою Церквою і ніколи не стають її членами. Але не раз буває, що багато чого з Христових наук, які навчає Церква, з трудом сприймають, чи навіть практично їх відкидають і ті, що визнають себе християнами чи й католиками.

Це в останніх часах набуло ще більших розмірів, бо не одному вже здається, ніби людському розумові меж не має, навіть і в справах надприродних і Божих. Таким важко погодитися з не одною наукою, якої навчає св. Церква, і практично в житті чи навіть у прилюдних виступах відкидають те, чого вони неспроможні збагнути чи пояснити своїм маленьким й обмеженим людським розумом. Багатьом ще більшу трудність робить все те, що, на їхню думку, обмежує їхню свободу, якій ніхто і ніщо не має права протиставлятися, бо це порушувало б суверенні права кожної істоти, до яких ніхто не може втручатися.

Багато з них потім залишає ряди віруючих, але чи-

мало і далі хотіло б до них належати; вони ходять навіть до церкви і далі до неї признаються. Але як дехто з часів св. Павла, так і вони св. Євангеліє та науку Церкви хотіли б нагнути до своїх власних поглядів й уподобань, і п'яtnують тих, що не йдуть їхніми слідами. За такими пішло, в деякій мірі, й чимало новітніх «учителів закону», які також деколи хотіли б звести всі надприродні справи до сфери тільки земної філософії.

Тому останні Вселенські Архисреї так часто у своїх виступах, при різних нагодах, повторяють слова св. ап. Павла з сьогоднішнього Апостола. Як він, так і вони не перестають пригадувати, що та наука, яку вони проповідують, так само сьогодні, як учора і як за Апостольських часів, — це не їхня власна наука, якої вони навчились від інших людей, але наука, яку Церква через Апостолів отримала від самого Христа. Тому це не людська, а Божа наука, якої ніхто з людей не сміє зміняти чи промовчувати. Не можуть цього зробити ні представники Церкви, ні навіть Намісник Христовий, якщо бажають залишитися слугами Христовими і не бути від Нього відкинутими. Ніколи ніхто з них цього не зможе зробити навіть, якщо ця наука стала, може, вже непопулярною і багатьом вже не до вподоби, подібно як це було з самим Христом й апостолом Павлом серед Галатів.

Про це недавно (5.9.1983 р.) з притиском ось якими словами пригадав теперішній Вселенський Архисрей Іван Павло II американським єпископам, які зібрались у нього на авдієнції: «Не можна промовчувати правд Божих, навіть, якщо вони непопулярні... Бо єпископ, як Христос, мусить проповідувати Євангелію спасіння, як Боже Об'явлення, а не за згодою загалу людей... Тому кожний єпископ без страху і ясно та недвозначно, мусить голосити і такі правди, які стали контroversійними та які багато хто, може, оспорує і не хоче вже їх слухати».

Бо й тепер не бракує таких, навіть серед духовних кіл, які гадають, ніби вони щось краще знають, як урядові представники Церкви, бо вони, мовляв, вченіші, більше студіювали, і тому краще від них визнаються не тільки у земних, але теж і в Божих справах. Не знають, однак, чи забувають, що у цих останніх не все залежить від людського розуму і не за ними у цих речах є останнє слово. Бо невченими були майже всі Апостоли, які своїм знанням аж ніяк не могли рівнятися з тодішніми вчителями закону. Але правди Божі і свою науку Христос не їм об'явив і не їм доручив навчати інших, а вибрав для цього простих рибалок і їх поставив на сторожі правдивості своєї науки. Таким, через це саме Об'явлення, а не через свою науку став і св. ап. Павло, який на свою оборону не на неї покликався, а тільки на Об'явлення від Бога.

Пам'ятаймо про це і ми, що прийняли науку Христову, в якій одній правда й життя. Сторожами цієї науки є тільки Христова Церква, під проводом Христового Намісника. Чого вона навчає — це наука Христа, а не те, чого навчають люди за своїм людським розумом, хоча б були вони і дуже вчені. Бо тільки одним Апостолам зі св. Петром та їхнім наступникам Христос приобіцяв: « що зв'яжете на землі, те буде зв'язане і на небі », і: « Я з вами по всі дні ». Амінь.

21 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА

(Гал. 2,16-20)

« ЖИВУ ВЖЕ НЕ Я — А ЖИВЕ ХРИСТОС У МЕНІ »

Слава Ісусу Христу! – Дорогі в Христі брати і сестри! Нині призадумаємось над словами з читання св. ап. Павла до Галатів, щоб перевірити нашу христоподібність і христологічність нашого життя в сьогоднішньому світі. Святий Павло, як ізраїльтянин, з роду фарисей, вихований за навчаннями Старого Завіту, за законами Мойсея, за звичаями та обрядами ізраїльського народу, коли став просвічений Божою ласкою і навернувся, охрестився і став Христовим Апостолом. Він з усією ревністю намагався не лише зрозуміти, але й жити тим новим життям. Він завважував, що тодішні нові християни, включно навіть до деяких Апостолів, ще не зрозуміли повного значення свого християнства. Юдаїзуючі ізраїльтяни, що наверталися і христилися як і деякі Апостоли думали, що погани, які наверталися і христилися, мусіли теж прийняти обрізання за законом Мойсея. Для св. Павла вистачала віра в Христа і хрищення, тож він так навчав про це всіх, хто лише навертався до християнства. Також і це вияснявав юдаїзуючим ізраїльтянам й Апостолам, головню на Соборі Апостолів у Бурсалімі.

В суттєвому змісті цієї обставини можна тепер приступити до розуміння висловів св. Павла: « Я розп'ятий з Христом. Живу вже не я, а живе Христос у мені ». Він, особливо в цих словах, як і в цілім контексті Листа

до Галатів, міцно підкреслює піднеслість і значення св. Хрищення, через яке він « умер для закону, щоб жити для Бога »; через хрищення він також розп'ятий з Христом. В словах: « Я бо через закон для закону умер » — Павло розумів, що він умер для Мойсеевого закону через таїнственну смерть здійснену вірою і хрищенням, яким християнин вдягається у Христа і злучується з Ним у розп'яттю, перемагаючи цим гріх, так як Христос своєю смертю хресною подолав гріх. Слова « Через закон... умер для закону » є досить трудною для розуміння фразою гебраїзму. Можна її легше зрозуміти, висловлюючи ось як: « Через закон віри у Христа я умер для закону Мойсея, який то закон був допровадив до смерті і воскресіння Ісуса Христа ». І цей закон віри здійснює в нас таку солідарність з Христом. Звільнившись від зв'язків з законом Мойсея, через таїнственну смерть хрищення, християнин тепер живе життям Божим у злучі з Ісусом Христом..., « щоб жити для Бога: я розп'ятий з Христом ». Ці слова означають, що християнин в день свого виправдання тайною Хрищення з'єднується з Христом і таким застається назавжди. І тому св. Павло з цього робить висновок про сталість — повсякчасність свого стану такими словами: « Живу вже не я, а живе Христос у мені. А що живу тепер у тілі, то живу вірою в Божого сина, який полюбив мене й видав себе за мене » (Гал. 2,20). Тим-то християнин, таїнственно злучений з Христом через хрищення, стає наче другим Христом: « Живу вже не я, а живе в мені Христос ». — Так-ото тілесно-фізичне життя людини-християнина з наверненням через хрищення стає тим життям, яке підносить й оживляє віра в Христа. — Вернутися до зберігання закону Мойсея, на думку св. Павла, дорівнювало б відкиненню незрівнянної ласки надприродного життя. І якщо б можна було одержати виправдання через закон Мойсея, тоді відкуплення через хресну смерть Ісуса Христа було непотрібне, зайве.

Беручи до уваги серйозність слів «Живу вже не я, а живе в мені Христос» і дивлячись на приклад св. Павла, як він ревно і завзято повчав про піднесеність і важливість хрищення, і сам жив цим переконанням, то ми також намагаймося бути вірнішими нашому хрищенню. Св. Павло мав успішність у проповідях, у навертанню ізраїльтян і поган до Христа, бо він сам не лише навчав, але й прикладом свого життя інших спонукував до навернення. Тому він називається Апостол Народів.

Дорогі у Христі брати і сестри! — Все, що ми досі сказали, приневолює нас призадуматися над своїм хрищенням. — В Старому Завіті приналежність до ізраїльського, до вибраного Божого народу, здійснювалася обрядом обрізання, а в Новому Завіті, з доручення Ісуса Христа, приналежність до Христа, до Його Церкви здійснюється через св. Тайну Хрищення. — «Ідіть, отже і зробіть учнями всі народи: християчи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа...» (Мт. 28,19). Вираз, «зробити учнями» означає: зробити християнами, послідовниками й визнавцями Христа Учителя, носіями Його ідей і Його свідками. Отже, через хрищення ми стали Христовими учнями. Тому ми повинні бути цілком перейняті Христом. Ми повинні проявляти в собі ту таїнственну дійсність, яку ми висловлюємо в тому гимні, який співається замість «Трисвятого» у свята Різдва Христового і Богоявлення, в Лазареву Суботу, на Великдень і на Зіслання Св. Духа, коли-то за переданням відбувалося торжественне багатолюдне хрищення — «Ви, що в Христа християлися, у Христа зодягнулися. Аلیلуй!» — Отже, вдягнені у Христа, перемінені — відроджені Його ласкою, нашим життям ми повинні потверджувати нашу приналежність до Христа.

Чого вимагає від нас наше хрищення? — Коли хтось приступає до хрищення, то його запитують: «Чи відрикаєшся сатани, всіх діл його, всіх ангелів його всієї служби йому і всієї його гордості? — Той відповідає,

«Відрікаюся». (Дитина відповідає через своїх хресних батьків). — Далі йде запитання: «Чи обіцяєш служити Христу і вірити в Нього?» — Той відповідає: «Обіцяю». — Отже хрищення вимагає від нас, щоб ми позбулися гріха й жили вірою у Христа. Як обрізання у Старому Завіті давало приналежність до вибраного народу, так у Новім Завіті хрищення дає нам приналежність до Христа і Його Церкви — до християн. А приналежність — членство потягає за собою також всі обов'язки віри і служіння Христові і Церкві. Бо інакше чим є той, що христився, якщо не виконує своїх християнських обов'язків і не вірить у Христа, не приймає Його науки і навчання Його Церкви. Ми є християнами не тільки з того, що христилися і нас записано в метрикальних книгах, але ми є християнами, коли живемо життям, якого вимагає від нас хрищення, коли живемо Христом і в Христі, бо Він сам живе в нас Своєю ласкою.

По чому пізнати, що ми Христові? — Сам Христос дав відповідь: по тому пізнають, що ви мої учні — мої послідовники, «коли любов будете мати між собою» (Ів. 13,35). Любов була найбільшою прикметою Ісуса Христа. Він з любови все зробив для людства — навіть умер на хресті за людство, з любови, щоб усіх спасти. Отже нас, християн, найкраще розпізнається з нашої любови до Бога і до людей — до ближніх. Любов до Бога проявляється у додержуванні Його заповідей, бо сам Христос сказав: «Хто має мої заповіді і зберігає їх, той любить мене» (Ів. 14,21). «Перебувайте у моїй любові. А в любові моїй перебуватимете, коли заповіді мої будете зберігати, як і я зберіг заповіді мого Отця і в його любові перебуваю» (Ів. 15,9-10). А любов ближніх дає іншим пізнати, що ми належимо до Христа. Тільки, що любов ближніх, якої вимагає Христос, має бути безінтересовна. Ми маємо любити інших не тому, що вони нас люблять, ані тому, що сподіваємося нагороди від них, бо так само й грішники і погани роблять. Хри-

стос бо сказав: « Ви ж любіть (навіть) ворогів ваших, добро чиніть їм і позичайте, не чекаючи назад нічого, і велика буде ваша нагорода й будете Всевишнього си-нами, бо він благий для неvdячних і злих » (Лк. 6,35).

Ми хрищені, пам'ятаючи Господні слова, що в нас розпізнають Його послідовників, як у нас є любов одних до одних, не можемо нічого палкіше бажати як слу-жити іншим у цьому світі дедалі щедріше, чинно і на-явно. Тому, за навчанням Другого Ватиканського Со-бору в декреті « Про Церкву » (ч. 93) сказано, що збе-рігаючи вірно Євангеліє і користаючи з його навчання, і з'єднані з кожною людиною, яка любить і виконує справедливість, християни прийняли великого завдан-ня, з якого ададуть звіт Тому, хто судитиме всіх остан-нього дня. Бо не всі, що кажуть « Господи, Господи », ввійдуть до Небесного Царства, але ті, що чинять волю Отця... » (Мт. 7,21) й енергійно прикладають рук до діла. Бо Отець бажає, щоб ми визнали в усіх людях Хри-ста як брата, щоб ми його успішно словом і ділом лю-били, даючи свідчення Правді й появляючи іншим та-їнство любови Небесного Отця. Цим шляхом люди в усьому світі знайдуть живу надію, яка є даруванням Св. Духа, що таки колись дійдуть вони до миру й най-вищого щастя, до батьківщини, осяяної Господньою славою.

Св. Павло своїм повчанням до Галатів бажав дати допомогу тим народам, щоб і вони зрозуміли можли-вість і легкість стати християнами, щоб якнайбільше їх об'єднати у Христі. Він уже тоді хотів, щоб тодішні християни плекали взаємопошану і згоду між людьми тодішнього світу, без різниці чи вони були вже хри-стіянами, чи юдаїзуючими ізраїльтянами чи поганями, які наворачалися на Христову віру. Нещодавно Ватикан-ський Собор повчив нас християн двадцятого сторіччя, що « важливішими є справи якими віруючі об'єдну-ються, від тих, які їх порізнують; в тому що конечне

нехай буде єдність, в сумнівному — свобода, а в усьому ж — любов » (Про Церкву, ч. 92). — На підставі цього рішення Соборовий Декрет продовжує: « Наш дух обнімає також братів, які ще не живуть з нами в повній спільності і їхні громади, з якими, однак, ми пов'язані визнанням Отця і Сина і Святого Духа і зв'язком любови, пам'ятаючи, що єдності всіх християн очікує і бажає також багато тих, які не вірують у Христа ».

Ісус Христос своїм життям, наукою і жертвою на хресті виявив усім велику об'єднуючу любов до всіх людей. Він хотів, щоб та любов стала знаменом всіх християн. Тому вже на самому початку християнської ери перші християни « втішалися любов'ю всього люду » (Ді. 2,47) і говорили про них погани, подивляючись перших християн: « дивіться, як вони любляться ». Тієї любови навчився св. Павло, її практикував і про неї навчав, бо хотів здійснювати те, що він живе Христом і в Христі. Тому в Листі до Ефесян написав: « благаю вас, поводитися достойно покликання, яким вас візвано » (Еф. 4,1). (Св. Павло говорить тут про покликання, яке випливає з хрищення, яким ми візвані бути християнами). А поведінка християн повинна бути « в повній покорі й лагідності, з довготерпеливістю, терплячи один одного в любові, стараючися зберігати єдність духа зв'язком миру. Одне бо тіло, один дух, а й в одній надії вашого покликання, яким ви були візвані. Один Господь, одна віра, одне хрищення. Один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх в усіх » (Еф. 4,2-6). Так розуміючи нашу хриstopодібність і хриstopолігичність нашого життя, що випливає з нашого охрищення, ми повинні намагатися так виконувати обов'язки своїх хресних приречень, щоб теж і ми могли сказати разом зі св. Павлом: « Живу вже не я, а живе Христос у мені ». Амінь.

22 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА

(Гал. 6,11-18)

ХРЕСТ — ДОРОГА ДО СПАСІННЯ

« Глянте, брати, якими буквами пишу вам власною рукою » — так закінчує Апостол Павло свого листа до Галатів, яким довів, що він, Павло, такий самий апостол, як і ті дванадцять, які бачили Христа; що він прийняв свою Євангелію безпосередньо від Христа, а не завчив у людей. Згідно з Євангелією, яку проповідує ап. Павло, для оправдання конечна чинна віра в Христа, а зберігання старозавітного закону не спасе, бо й шкідливе.

Апостол довідався, що галати, які з таким запалом були увірували в Христа, згодом, під натиском юдеїв, схилилися до юдаїзму, думали бо, що для спасіння конче зберігати також приписи старозавітного закону, тобто обрізуватися, святкувати суботу тощо. Отож ап. Павло напоумляє збаламучених галатів, щоб не вливали нового вина в старі бурдюки, то значить, щоб не змішували пережитого закону з чистотою євангельської науки.

Галатські заколотники силували християн до зберігання старого закону, але робили це з пустої слави: « щоб показатися гарними тілом, і щоб хвалитися тілом ». Християни ж розп'яли своє тіло, а хваляться тільки хрестом. Коли заколотники шукають слави від тіла, то християни шукають слави в хресті Христовому; перші від людей, другі в Бога; діти світу в ділах темряви, діти Божі в ділах світла. Те, що для світу є ганьбою, для християн славою. « Бо слово про хрест — глу-

пота тим, що погибають, а для нас, що спасаємося — сила Божя. Бо написано: «Знищу мудрість мудрих (цього світу) і розум розумних (світу) звівечу». — Хіба Бог не зробив дурною мудрість цього світу? А що світ своєю мудрістю не спізнав Бога в Божій мудрості, то Богові було вгодно спасти віруючих глупотою проповіді. Коли юдеї вимагають знаків, а греки шукають мудрости, то ми проповідуємо Христа розп'ятого: ганьбу для юдеїв і глупоту для поган, а для тих, що покликані — чи юдеїв, чи греків — Христа, Божу могутність і Божу мудрість. Бо, нібито немудре Боже — мудріше від людської мудрости, а немічне Боже — міцніше від людської сили» (І Кор. 1,18-25). Бог, отже, постановив відкупити людство хрестною смертю Ісуса Христа, тому немає іншої дороги до спасіння, як тільки хрест Христовий. Бог постановив на хресті розп'яти світ і старого чоловіка гріховного, щоб постало нове створіння, нова людина. Таким чином Бог змінив лад, бо коли давніше обрізання мало якесь значення, то тепер обрізання чи необрізання тіла перед Богом не має жодної вартости: «Бо й самі обрізані, не додержують закону, а хочуть, щоб ви обрізувалися, щоб їм хвалитися вашим тілом. Мене ж не доведи, Боже, чимсь хвалитися, як тільки хрестом Господа нашого Ісуса Христа, яким для мене світ розп'ятий, а я — світові; бо ані обрізання, ані необрізання є щось, лише — нове створіння». Через хрещення і хрест людина стає одне з Христом, з яким умирає для гріха і для світу та воскресає до нового життя. Христос перший — потім Христові (Рим. 6,4). Немає, отже, нового життя, як тільки в Христі. На таких мир і милосердя і Боже благословення, тобто на тих, що поступають за правилом Божим, а не за вимогами світу. А Боже благословення — це ласка і спасіння.

Павлові апостолові еретики завдавали багато клопоту своїми ложними науками. Отож Апостол рішуче заявляє: «На майбутнє нехай ніхто мені не завдає кло-

поту, бо я ношу на моїм тілі рани Ісуса », тобто стигми, як колись невірникам випалювали на тілі знак приналежності до пана.

Ісус Христос хоче мати своїми учнями тих, які Його наслідують, ідучи Його дорогою страстей аж до смерти на хресті. Учні Христові носять на собі тавро засудження на смерть впродовж цілого свого туземного життя. Так уже прорік був пророк Єзекиїл, до якого Господь промовив, наказуючи: « Пройди посеред міста, посеред Єрусалиму, та поклади знак на чолі в людей, що зідхають і сумують із-за всіх гидот, що діються посеред нього... А тих, що мають на собі знак, не руште нікого. Та починайте від мови святині » (Єзек. 9,4.6). Цей знак мав вигляд букви Т. Такий вигляд мав також хрест, на якому вдавнину розпинали злочинців. На яких покладено той знак, той був відокремлений від інших людей. Отак і учні Христові відреклись усього, світу, свого тіла, ба й життя, щоб належати тільки до Христа та до Нього в усьому уподібнитись: в житті й смерті. Життя, отже, християн подібне до засуджених на страту. Для них життя — це дорога на розп'яття. Для них жити — це вмирати для світу, для гріха, для себе, щоб жити в Христі та з ним воскреснути до вічного і щасливого життя.

Коли Ісус Христос подорожував по містах і селах Палестини, навчаючи й оздоровляючи, то за Ним йшло багато народу. До декого сам Христос звертався і кликав, кажучи: « Ходи за мною ». Деякі навіть самі зголошувалися, мовивши: « Піду за Тобою, куди б Ти не пішов ». Тоді бо був такий звичай, що за великими вчителями й філософами ходили їхні учні. Але для своїх учнів Христос ставив одну вимогу: « Коли хто хоче за мною іти, нехай зречеться себе, візьме щодня на себе свій хрест і йде за мною » (Лк. 9,23).

В тодішніх часах « нести хрест » означало бути засудженим на смерть і то найганебнішу — смерть на

хресті. Отак засуджений мусів нести вулицями міста на своїх плечах ту частину хреста, що становила поперечку, а інша частина вже була вкопана на місці страчення. Отож Божественний Учитель хоче мати своїми учнями тих, які Його наслідують, ідучи Його дорогою страстей аж до смерти на хресті.

Але Христос каже своїм учням брати щоденний хрест, бо не йдеться тут про матеріяльний хрест чи про власне мучеництво, в якому смерть приходить раптово й одноразово. Жертва учнів Христових триває ціле їх життя. Хто бо йде за волею Божою в усьому, той зазнаватиме страждань від усіх, як заповів Ісус: « Вас ненавидітимуть люди, вас вилучать, вас ганьбитимуть і викидатимуть, ваше ім'я буде безчесне, Сина Чоловічого ради » (Лк. 6,22).

Піти за Христом, Його наслідувати, означає злуку з Христом. Тому кожна наша зустріч з хрестом — це водночас злука з Ісусом Христом, бо, каже св. ап. Павло: « якщо ми з'єднані з Ним подобою Його смерти, то будемо й подобою воскресіння. Знаємо ж, що старий наш чоловік став розп'ятий з Ним, щоб знищилось оце гріхове тіло... Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що й житимемо з Ним » (Рим. 6,5.8).

Коли б Ісус Христос та не пішов би на смерть, то й не міг би воскреснути до нового життя. Хто, отже, прив'язується до світу, до туземного життя, той втрачає небо й вічне життя, і навпаки, хто жертвує дочасне життя на труд і жертву, той здобуває життя вічне.

23 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Еф. 2,4-10)

« БОГ — БАГАТИЙ МИЛОСЕРДЯМ »

Дорогі в Христі Браття і Сестри! 437 р., з нагоди 30-річчя мученицької смерті св. Івана Золотоустого на вигнанні в Команах у Понті, архієпископ Царгородський св. Прокль у соборі свв. Апостолів виголосив таку зворушливу проповідь про велику кривду, яку заподіяли Святому цісар Аркадій і цісарева Євдокія, що весь богобоязливий народ обрушився і юрмою удався до цісарської палати, щоб просити Аркадієвого наступника, цісаря Теодосія, привернути їм бодай мощі їхнього святого Владики. Цісар радо погодився і приказав перевезти мощі св. Івана Золотоустого з Коман до Царгороду.

Увечорі, дня 27 січня 438 р., корабель з мощами причалив до царгородської пристані. Тоді духовенство й вірні, на чолі з цісарем Теодосієм, процесійно вибралися до пристані, щоб там гідно привітати бодай мощі Святого. У пристані цісар Теодосій упав на коліна перед мощами і публічно перепрошував св. Івана Золотоустого за проступок своїх батьків — Аркадія й Євдокії, які вчинили велику несправедливість, коли його засудили на вигнання, де він помер. А народ не міг стриматися від сліз, і всі зачали голосити й просити прощення за те, що вони допустили до такого злочину. І тоді, серед всенароднього плачу й перепросьби, дався чути голос: « Мир вам! » Всі були переконані, що це був голос св.

Івана Золотоустого, який простив їм усі кривди, які вони йому заподіяли.

Коли св. Отець Церкви — Золотоустий простив усі кривди своїм противникам, головню ж цісареві Аркадієві і його дружині Євдокії тому, бо за них заступався їхній син, цісар Теодосій, то скільки більше простить Отець наш Небесний нам, своїм дітям, коли за нас заступається сам Син Божий, розп'ятий на хресті, жалісно благаючи: «Отче, відпусти їм, бо вони не знають, що роблять!» (Лк. 23,34). Таж Він, наш Небесний Батько, Він Бог «милосердний і милостивий, повільний до гніву і повний ласкавости» (Пс. 86,15); Він не бажає смерті грішника, а тільки того, щоб грішник «навернувся і жив» (Ез. 33,11). І «як батько милосердиться над своїми дітьми, так Господь Бог милосердиться над тими, які бояться Його». Він бо знає, з чого ми зліплені, Він пам'ятає, що ми тільки — порох» (Пс. 103,13-14).

Св. Апостол Павло уважав себе «першим», тобто одним з найбільших грішників (І Тим. 1,15), бож він, перед своїм наверненням, «несамовито гонив Церкву Божу і руйнував її» (Гал. 1,13). Тому він сам на собі зазнав цього великого, батьківського милосердя Господа Бога до нас. А коли згодом він опинився у в'язниці, протягом трьох років мав доволі часу призадумуватися над «багатством Божого милосердя», яке так виразно і з такою щедрістю об'явилося в ділі людського спасіння через і в Ісусі Христі. Ось тому й не диво, що натхнений «в'язень Ісуса Христа» (Еф. 3,1), пишучи 63 року своє послання до Ефесян, так дуже звеличив і прославив «Бога, багатого милосердям», що «з-за великої своєї любови, якою полюбив нас» і «оживив нас, мертвих нашими гріхами» у Христі Ісусі (Еф. 2,4).

Чи ми можемо представити собі такого царя, підданий якого тяжко образив би чи збунтувався б проти його наказу, щоб той цар змилосердився над ним і ви-

слав до нього своїх посланців заохотити його до перепросьби царя, за що він приобіцяв би йому прощення усіх його провин і свою царську ласкавість? Про щось таке нам навіть важко подумати. А Господь Бог, Владика неба і землі, і всієї вселенної, якого велич і маєстат безконечно перевищують велич і маєстат земного царя, так поводить ся із своїм грішним створінням, з людиною, що ображає його і бунтується проти Нього. Він то довгими сторіччями посилав своїх посланців — патріархів, суддів та пророків, щоб вони закликали людей до покаяння і виводили їх на дорогу спасіння. Ось слово Господнє, що його промовив Господь Бог до лицемірного Ізраїля через свого пророка Ісаю: «Обмийтеся, станьте чистими; усуньте з-перед моїх очей нікчемні ваші вчинки; перестаньте чинити зло — тоді й розсудимось. І коли б ваші гріхи були, як багрянниця, вони стануть білими, як сніг; коли б були мов кармазин червоні, то стануть як та вовна. Як схочете бути слухняними, то земля наділятиме вас усяким добром!» (Іс. 1.16-19).

Наприкінці Господь Бог, мовби на краю своєї терпеливості, послав до нас свого Єдинородного Сина, щоб Він, звіщаючи нам Божу любов і Боже милосердя до нас, сповістив нам «сприятливий рік Господній» (Лк. 4,19). Про це свідчить і св. Іван Євангелист, запевняючи нас: «Так бо Бог полюбив світ (тобто нас, людей у світі), що післяв свого Єдинородного Сина, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне. Бо не послав Бог у світ Сина засудити світ, лише щоб через Нього — спасти світ!» (Ів. 3,16-17). І той Син Божий, що прийшов «грішних кликати» до покаяння (Мт. 9,13), простягає і до нас свої милосердні руки і кличе: «Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас!» (Мт. 11,28).

І приходили до Ісуса сліпі, а Він їм привертав зір; приходили до Нього глухі, і Він їм привертав слух;

приходили до Нього криві й паралізовані, і Він їх оздоровляв; прокажені — і Він їх очищував; Він навіть мертвих воскрешав. І вже найбільше милосердився Син Божий над грішниками, яких сердечно приймав і їхні гріхи їм прощав: Бадьорися, Сину, твої гріхи відпущені тобі! — сказав Він до розслабленого (Мт. 9,2); а до жінки грішниці: «Я тебе не осуджую. Іди в мирі, але більше не гріши!» (Ів. 8,11); розбійникові ж на хресті: «Істинно кажу тобі, що ще сьогодні будеш зо мною у раї!» (Лк. 23,43). Ось у цих і в багатьох інших учинках Божественного нашого Спасителя ми можемо доглянути безконечне Боже милосердя до нас. Бо що ж воно таке це Боже милосердя, як не безмежна любов Божа до нас, яка завжди готова нам допомогти у всіх пекучих наших потребах?!

Ось і сьогоднішня св. Євангелія розповідає нам про ту прихильність Божої любови до біснுவатого, який, попавши через свої гріхи в неволю нечистого духа, не зміг собі порадити. Аж тут приходить йому на допомогу втілена Божа любов, Ісус Христос, який, співчуваючи з невідрадним станом біснуватого, вигнав з нього нечистих духів — демонів, привернувши йому його людську гідність і достоїнство. Тож на питання: — Що це таке Боже милосердя?, відповідаємо: — Боже милосердя — це співчутлива Божа любов у стику з фізичним чи моральним злом людини. А що Божа любов безконечна, тому й Боже милосердя до нас виявляється безконечним. Ось чому св. Іван Золотоуст, призадумуючись над Божим милосердям, закликав: «Безмежне море, але й воно границі має, милосердя Боже однак границь не має!»

У своїй батьківській любові Господь Бог завжди готовий прийти нам з допомогою в усіх наших потребах. Все ж таки Він найбільше милосердиться над грішником, який заплутався у своїх гріхах — як той біснуватий, не може собі порадити, а кара за гріх страшна,

вічна! Бо «хто може прощати гріхи, крім одного лише Бога?» (Мр. 2,7). Ось тому Ісус Христос не представив закликати «грішних» до покаяття (Мр. 2,17).

Тому в євангельських притчах Ісус Христос так зворушливо змалював безконечне милосердя Небесного нашого Отця, в якого «немає волі, щоб загинув хтось і з тих найменших» (Мт. 18,14). Ось притча про доброго пастиря, який лишає 99 своїх овець і йде шукати одної, заблуканої. Він іде в гори; не їсть, не відпочиває, а побивається за нею, кличе, шукає... А коли знайде її, «радіючи, кладе її собі на плечі і несе її до дому» (Лк. 15,5). А хто може зглибити Боже милосердя, яке Ісус Христос так живо і з таким великим співчуттям змалював у притчі про блудного сина. Його вже «здаєка побачив його батько і, змилосердившись, прибіг до сина, кинувся йому на шию і обцілував його» і приказав в домі веселитись, бо «той його син був мертвий і ожив; він пропав був і знайшовся» (Лк. 15,20-24). Ось так з відкритими раменами Господь Бог приймає кожного грішника, який навертається до нього.

Ісус Христос не тільки шукав, як той Добрий Пастир, за грішниками та закликав їх до покаяття, Він ще хотів, як той «Агнець Божий», взяти на себе гріхи цілого світу та принести себе в жертву «за нас людей і задля нашого спасіння», щоб за нас перепрошувати Небесного Отця: «Отче, відпусти їм, бо вони не знають, що роблять!» (Лк. 23,34).

А щоб улегшити нам прощення наших гріхів, Син Божий негайно після свого воскресіння, з'явився своїм Апостолам, що зі страху покинули його в Гетсиманському саді, і запевнив їх про своє прощення словами: «Мир вам!» А згодом, наче пригадав собі велику потребу Божого милосердя для численних грішників протягом прийдешніх сторіч, сказав до учнів: «Як мене послав Отець — голосити благовість Божого милосердя, — так і я посилаю вас». І дихнувши на своїх Апо-

столів, промовив: «Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, а кому затримаєте — затримаються!» (Ів. 20,21-23). І від того часу Христова Церква не перестала проповідувати Боже милосердя і закликати грішників до покаяння. А тим, які навертаються до Бога і щиро каються за свої гріхи, у св. Тайні Сповіді св. Церква завжди готова дати в імені Божім розрешення, тобто відпущення гріхів. І то не тільки раз чи два рази, чи сім разів, як підказував св. Петро, але завжди, скільки разів буде потреба, за словами Ісуса: «Не до сімох разів, але до сімдесяти раз по сім» (Мт. 18,21-22).

У життєписі св. Броніма читаємо, що він за молодих, студентських літ проводив гуляще життя. Після свого навернення він удався до Святої Землі і там поселився у Вифлеємській печері, недалеко Юдейської пустині. Із своєї печери Бронім часто виходив на пустиню, застромлював у піску дерев'яний хрест, падав перед хрестом на коліна і, б'ючись каменем в груди, покірно молився:

«Ісусе, згрішив я проти неба і проти Тебе! Тож за мої гріхи я віддаю Тобі всі мої молитви, мою працю і всі мої терпіння!»

По якимсь часі щирої молитви, він далі бився каменем в обнажені груди і мовив:

«Ісусе, згрішив я проти неба і проти Тебе! Тож за мої гріхи я віддаю Тобі моє серце і всю мою любов!»

Опісля далі молився, б'ючись каменем у свої обнажені груди:

«Ісусе, згрішив я проти неба і проти Тебе! Тож за мої гріхи я віддаю Тобі ціле моє життя!»

А тоді з хреста дався чути голос: «Броніме, віддай мені всі свої гріхи!»

Так, дорогі в Христі, Господь Бог — *багатий милосердям*: «Не бажає смерті грішника, а тільки того, щоб він відвернувся від своєї поведінки і жив» (Єз.

33,11). Господь Бог — багатий милосердям, послав свого Єдинородного Сина, щоб кликав « не праведних, а грішних » до покаєння (Мт. 9,13). Господь Бог — багатий милосердям, кличе і до нас: « Сину, віддай мені всі свої гріхи! — І коли б твої гріхи були, як та багряниця, вони стануть білими, як сніг; коли б вони були червоні, мов кармазин, стануть вони білі, як вовна! » (Іс. 1,18). Так, дорогі, Господь Бог — багатий милосердям, Він « милостивий, повільний до гніву і повний помилювання » (Пс. 86,15). Тож нехай « милість Господня » перебуває над нами від віку і до віку. Амінь.

24 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(Еф. 2,14-22)

ХРИСТОС — НАШ МИР

Святий апостол Павло у своїм чудовім листі до Ефесян пише такі важні слова: «Тепер у Христі Ісусі, ви, що колись були далекі, стали близькі кров'ю Христовою. Бо він наш мир, він, що зробив із двох одне, зруйнувавши стіну, яка була перегородою, тобто ворожнечу, своїм тілом». А пише апостол свого листа у той час, коли був в'язнем у Римі й Єпафр, єпископ колосян, повідомив його про ересі, що їх уводять деякі між ефесянами та колосянами. Отож св. Павло негайно, таки з римської в'язниці, написав чотири листи: до ефесян, филип'ян, колосян та до Филимона. Тим-то листи до колосян і до ефесян є між собою дуже подібні. Листи є писані в тюрмі, руками закутими в кайдани, отже їх вартість незвичайно висока. У них апостол у звисоченому стилі, проникненому лірикою, викладає про невідомий людству план спасіння і відкуплення всіх людей у Христі Ісусі. Лист до ефесян є не тільки листом Церкви, але посланням-закликом до єдності та братерства всіх людей.

Слова Павлові сильні та переконливі. Христос прийшов на світ, щоб дати мир людям і спасти їх. Отже він по-перше зруйнував ту стіну, що відгороджувала людей від райського блаженства. Херувим відступив від дерева життя. Всі можуть причащатися райської поживи. Христос скасував закон заповідей у своїх рішеннях на те, щоб зробити в собі одну людину. Христос прийшов на

те, щоб звітувати мир тим, що були далеко, і мир тим, що були близько.

В Ефесі був Апостол у 57 році, тобто на п'ять років перед написанням листа. Він добре пригадував, що там зайшло. В часі його прибуття, у місяці травні, увесь город був у святочному настрої. Цілий місяць травень був присвячений поганській богині Артеміді: велика товпа людей, співи і танці, хороводи та жертвоприношення, а разом з тим зарібок ефеських продавців та оклики: Велика Артеміда ефеська! Нараз вчинився заклот по причині Павлової проповіді. Затривожились передусім багаті купці. Павлові учні не без труда врятувались від смерти, а сам Апостол мусів опустити місто. Другою причиною заклоту був гріш. Бо золотник Дмитрій побачив, що його зиск із храмів Артеміді увірвався та підбурив народ проти Павла і той з Ефесу подався у Грецію. Але золотник з Ефесу не без причини бачив свою небезпеку. Бачив він упадок поганства. Бо де ж нині Ефеська Артеміда? Де її святиня? Зникла вона раз на все, а з нею і тодішній соціальний порядок і всі політичні структури. А Христос царює. Власне в одній з вуличок міста Ефесу, в бідній хатині жив пізніше св. Іван Євангеліст. Тут і написав він своє Євангеліє і свої листи, де й каже: «Ось перемога, що перемогла світ — ваша віра».

Видно ще нині нагробний камінь на руїнах базилики, що її імператор Юстиніян поставив на честь апостола Йоана і той камінь вказує на місце, де мав бути його гріб і де є отвір, з якого колись кожного місяця травня виходив прах, начеб цілюща манна, що лікував болізни недужих. Так бодай свідчить Симон Метафраст. А легенда оповідає, що там апостол Йоан є похований зі своєю євангелією на грудях. Побожні паломники крізь той отвір відчують як б'ється ще серце возлюбленого Христового учня.

Зі спомином про двох апостолів, Павла та Йоана,

пов'язаний ще той інший спомин про святого Ігнатія Антіохійського, що в часі своєї зупинки у Смирнах, прийняв посланців з Ефесу та й у своїм листі до громади в Ефесі хвалив ту Церкву та віру ефесян.

Християнський Ефес був колись важливим осередком церковного життя. В мурах його відбулось не менш дев'ять соборів, з яких найважливіший той з 431 року, що визначив правду віри про Пресвяту Богородицю і виразно заявив: «Пречиста Діва Марія є Божою Матір'ю, бо породила вона Христа, Спаса душ наших».

На жаль, ті золоті часи християнського розквіту скінчились в Ефесі уже в сьомім столітті, коли іслям вдерся в Малу Азію та знищив тих сім Церков Апокаліпси, як їх бачив своїми пророчими очима св. Іван Богослов. А в 1403 році та твердиня християнства була остаточно знищена ордами Тамерляна й осталась там нині всього горстка християн, щоб плакати над давньою славою Церкви.

Як дивитись чисто по-людськи на розвиток справ, можна поставити собі питання: «Чому ж то Христос стратив те все, що придбали колись Павло та Йоан своєю проповіддю і своїм терпінням?» Відповідь на те питання дає нам рівночасно і глибоку науку: Така-то вже трагічна доля християнства, що його найбільші вороги виходять власне з його рядів. Так-то Павла переслідували його брати юдео-християни. Так само і найбільшого Павлового болільника Йоана Золотоустого переслідували його супротивники з рядів деяких єпископів та монахів. Бо віра в тих пізніших часах не була вже справою серця, але стала питанням політики. Християнство в тих квітучих провінціях стратило свою силу. На ніщо вже не придались пергаменти Книг, ані кості мучеників, ні злототкані легенди, ані навіть священні ризи виткані царицею Єленою, бо загашено Духа. Забрало Духа Христового!

Такі міркування на щастя є тільки людські, бо за-

думи Божі незбагненні. Апостол передбачає все, що може і має статись, та однак він у християн Ефесу, і тим самим у нас, кріпить надію на краще. Через Христа маємо доступ до Отця в однім Дусі. Отже ми вже більше не чужинці і не приходні, а співгромадяни святих і домашні Божі. Ми побудовані на підвалині апостолів і пророків, де наріжним каменем є сам Ісус Христос. На ньому вся будівля міцно сповна, росте святим храмом у Господі.

А секрет християнства не лежить у зовнішнім його блиску і славі, але в хресті Христовім. Так проповідував св. Павло, бо знав добре, що в хресті Ісусовім є спасіння. Знову ж св. Іван Богослов оснував свою євангелію на тайні воплощення Божого Слова і писав: « В началі було Слово і Слово було в Бога і Бог був Слово. Слово сталося Тілом, і замешкало між нами, і ми виділи славу його, славу як єдинородного від Отця, повне благодаті й істини ». На цих двох основних правдах стоїть і буде стояти ціла історія світу.

Христос є наш мир. Він прийшов на те, щоб благовістувати свій мир тим, що далеко і тим, що близько. Христос відкупив нас своєю кров'ю, коли розп'явся і помер за нас на хресті. Його смерть це наше життя. Його воскресіння це наша перемога і вічне щастя. Амінь.

25 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Еф. 4,1-6)

ОСНОВИ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЄДНОСТИ

« Отож, благаю вас я, Господній в'язень, поводитися достойно покликання... стараючися зберігати єдність духа зв'язком миру, бо (ви) одне тіло, один дух... (бо) один Господь, одна віра, одне хрищення. Один Бог і Отець усіх, що над усіма й через усіх і в усіх », — пише Апостол Павло до віруючих в Ефесі, закликаючи їх зберігати єдність у Христовій Церкві. Основами ж цієї єдності є: Відкуплення через Ісуса Христа, благодать Божа, Хрищення, Євхаристія, покликання до християнства. Це оті догматичні основи єдності християн. Але на догматичних основах стоїть християнське щоденне життя, то значить, яка віра — таке й життя, бо християнське життя є переведенням в практику об'явлених Христом правд віри. Християнство не є філософською теорією, але способом життя, а життя треба жити; християнство є силою, Божою благодаттю, а сила, енергія провадить і довершує дію; християнство є покликом Господнім, а кожний поклик вимагає відповіді.

Перебуваючи в'язнем у Римі, ап. Павло довідується, що в Ефесі, де він трудився повних три роки і придбав багато вірних для Церкви, там тепер постали єресі, які шматували Христове стадо. Причини спорів і поділу були: різноманітність вдач, різноманітність харизмів і відмінність наукових поглядів.

Щоб схаменути розсварених, Апостол найперше вказує на ідеал єдності, а відтак пригадує які є основи

християнської єдності, а вкінці вичисляє користі з такої єдності.

а) *Ідеал єдності*: це Один Бог Господь — покликання до одної віри, через одне хрищення, призначені до Небесного Царства.

б) *Основи єдності*: це той же один Бог, одна віра, одне хрищення, одна Євхаристія, покликання до одної Христової Церкви та Божого Царства.

« Отож благаю вас — каже Апостол — поведіться достойно вашого покликання в повноті покорі й лагідності, з довготерпеливістю, терплячи один одного в любові й мирі ».

Покора, лагідність і терпеливість, це три головні моральні чесноти, практика яких доведе до взаємної любові й миру в християнській спільноті. Бо покора покаже кожному його власні помилки, якими утруднюється відносини в спільноті. Лагідність вигладить різницю характерів і виробить уважливість на інших; а вкінці терпеливість замкне очі на блуди чужі та здержить пориви до гніву й злості.

Співжиття людей вимагає взаємної любові, яка практично показується в переносуванні взаємних недомагань та спомаганні в потребах.

Єдність духа полягає в єдності віри, любові та служінні Христові, як це було на початку, коли « громада вірних мала одне серце й одну душу » (Ді. 4,32). Мир — це взаємна любов, здобута самоподолуванням. Овож же мирного співжиття — це радість і спокій.

Один Бог Господь, Отець усіх, що над усіма й через усіх і в усіх — це головна основа й спонука до єдності. Одне божество, одне вітцівство для всіх створінь. Бог, отже, понад усе, бо Він усе сотворив та всім управляє і керує до одної мети — Царства Небесного. Все бо вийшло від одного Бога й Отця і все до Нього має повернути, щоб у Ньому знайти правдиве щастя.

Як є один Бог і одна віра, так і одне хрищення, що об'єднує всіх християн в одне тіло, в одному дусі та в одній надії і любові.

Хрищені найперше з'єднуються тісно з Христом, ставлячи одну Церкву, що є одним тілом Христовим: «Тіло бо складається не з одного тільки члена, а з багатьох... Так само, як тіло є одне, хоч і багато має членів, і всі члени тіла, хоч є їх багато, становлять одне тіло, так і Христос. Усі бо ми христилися в одному Дусі, щоб бути одним тілом чи то юдеї, чи греки, чи раби, чи вільні, і всі ми були наповні одним лише Духом» (І Кор. 12,12-14).

Та, коли християни становлять одне Христове Тіло — Церкву, то вони, оті члени, між собою різняться харизмами, якими обдарував один Господній Дух. «Одному бо дається через Духа слово мудрости; іншому, згідно з тим самим Духом, слово знання; іншому віра в тім самім Дусі; іншому дар зцілення у тім самім Дусі; іншому сила творити чуда; іншому дар пророкування; іншому розпізнавання духів, іншому різні мови, іншому ж тлумачення мов. А все це чинить один і той же Дух, що розподілює кожному, як Він хоче» (там), але на служіння спільноті. Бо коли б «нога сказала — я не рука, отже, не вхожу в склад тіла — то хіба через те вона вже не належала б до тіла? І коли б вухо сказало: я не око, отже, не вхожу в склад тіла, то хіба через те воно не належало б до тіла? Якби все тіло було оком, де ж то був би слух? Якби все воно було вухом, де був би нюх? Таж Бог розподілив члени — кожного з них у тілі, як хотів. Якби все було одним членом, де було б тіло? Тепер же членів є багато, але одне лиш тіло... Ви ж Христове тіло, і члени кожний зокрема. І деяких поставив Бог у Церкві, одних апостолами, інших пророками, інших учителями; одним дав дар творити чуда, іншим ізціляти всякі недуги, іншим допомагати, управляти й говорити різними мовами. А все

те на благо цілого тіла, тобто Церкви. Тому члени Христової Церкви мають себе взаємно спомагати, як члени людського тіла. Їм Бог посилав одного Духа, що є Духом Його Сина (Гал. 4,6), і що в них замешкує як у храмі, в них молиться і керує їхніми вчинками (Рим. 8, 23-25), як душа оживляє й об'єднює члени одного тіла.

«Отож, благаю вас, я, Господній в'язень, поведіться достойно вашого покликання» — закликає ап. Павло. Тими словами він виявляє весь свій авторитет і печальність та любов до своїх вірних. Його страждання за Христа, його любов за своїх, повинні зворушити вірних та заохотити до жертви й згоди. Велич того, хто кличе — Бог Отець, та ідеал, до якого Він кличе — Царство Небесне, повинні розбудити також велику ревність, бо покликання і надія нагороди йдуть завжди разом: Отець вибрав, Син відкупив, а Дух Святий провадить.

Поведінка достойна покликання виявляється в практиці покаяння, лагідності, терпеливості, в прощенні, єдності духа й миру. Ті чесноти християни мають практикувати не якбудь, але «вповноті», отже, не лише деколи, в догідних і легких обставинах, але в цілому житті, в усіх обставинах і часах, в усіх видах, бо має походити з глибин душі і серця.

Що ж то є покора? — Це приниження себе, смерть власного я, щоб служити Богу і ближнім. «Будете як боги!» — спокушав диявол прародичів у раю, і так спокушає кожну людину. «Не буду більш служити Всевишньому!» — говорив збунтований Люципер. Тому Апостол навчає: «майте такі самі думки в собі, які були в Христі Ісусі. Він бо, існуючи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність з Богом, а применшив себе самого, прийнявши вигляд слуги» (Фил. 2,5-7), і тому прийшов послужити, а не щоб Йому служено.

Тісно злучена з покорою є лагідність, яка провадить до зречення від насилля, твердості, шорсткості; вона

не віддає ударом за удар, але вміє поступитися і простити. Це та блаженна лагідність, яку Спаситель поставив разом з покорою, що їх Він навчав: « Навчіться від мене, бо я лагідний і покірний серцем » (Мт. 11,29).

Овоч такої поведінки — це мир, що полягає не тільки на тому, щоб уникати будь-яких неагодин і поділів, але мир — це сам Бог Отець, Син і Дух Святий, який каже: « Я буду твоєю нагородою вічною ». Амінь.

26 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Еф. 5,8-19)

« ПОВОДЬТЕСЯ, ЯК ДІТИ СВІТЛА »

Дорогі в Христі браття і сестри! « Поводьтеся, як діти світла — напоумлює св. Апостол. — Тому шукайте пильно того, що Господеві подобається... і не беріть участі в безплідних ділах темряви ».

Ось це ті слова, що їх ми чули сьогодні в часі цієї св. Літургії, з листа св. ап. Павла до Ефесян. Це короткий лист, бо має всього лише 6 глав, або розділів. Але з нього взято аж на 5 неділь поряд Апостольські читання, що їх читаємо на Службах Божих. А цей уступ, що припадає на цю неділю, повторяється ще два рази в році: в понеділок св. Духа — зараз після Зіслання Св. Духа, і в 4 неділю Великого посту. Він, отже, зокрема багатий змістом, головно в тих словах, якими закликає вірних Ефесян, щоб вони були вірні Христовій науці, якої він їх навчав.

В іншому місці, в листі до Коринтян (1-11,1) Апостол писав: « Будьте моїми послідовниками, як я Христа ». А тут, закликаючи Ефесян до єдності й нового життя в Христі та подаючи їм різні вказівки, закінчує їх ось якими словами: « Як любі діти, будьте послідовниками — вже не моїми, як там, — але послідовниками Бога, і ходіть у любові — не як-будь — але за прикладом Христа, що полюбив нас і видав себе за нас, як принос і жертву приємного Богові запаху » (5,1-12). Тому, як завершення того гарячого заклику, в дальших рядках цього листа, які ми чули в сьогоднішньому Апостолі,

звертається до Ефесян, а з ними також і до нас, з ось якими піднеслими словами: « Поводьтеся, як діти світла, бо ви були колись темрявою, а тепер же світлом у Господі »... і тому: « шукайте пильно того, що Господеві подобається та й не беріть участи в безплідних ділах темряви » (8,10-11).

« Поводьтеся, як діти світла »! — Це не один тільки раз, що св. ап. Павло такими словами « дітьми світла » називає всіх, що прийняли Христову науку.

Світло — само по собі — щось, що всім подобається, за чим усі шукають і його люблять, а не « темряву », бо світло, воно чисте і привітне, гарне та принадне і для всіх радісне. Люди в ньому почуваються краще, певніше, і всі воліють соняшний погідний день, як темний-захмарений. Але найважливіше зі світлом є пов'язане саме життя — кожне життя на землі, а зокрема життя кожної людини. Тому за світлом всі тужать, усі його бажають і горнуть до нього. А коли б його за brakло, загрожене було б і саме життя.

Противною світлові є темрява, яка нікому не подобається, якої ніхто не любить і від якої втікають, бо серед неї ніхто не почувається добре, зменшується з нею життєрадість і життєздатність. Тому вона також є сприятлива для більшості проступків та злочинів. А де б вона вповні заступила світло, там зникло б і все живуче створіння.

Правдивим світлом, найбільшим з усіх, повним і вічним, є один Бог, який є самим світлом, як пише св. Іван Богослов (1-1,7), бо « Бог — світло і ніякої темряви нема в ньому ». І тільки Він один-єдиний, про кого можна сказати ці слова, що він — сам світло, бо в Нього немає ніякої темряви і Він теж — джерело усіх світел.

Тому також один Христос, Син Божий, рівний Отцеві, міг про себе сказати, що він — світло для світу, який спроможний теж і інших просвітлювати; це ж

Його власні слова: « Я — світло світу, і я прийшов на світ, щоб кожен, хто в мене вірує, не перебував у *темряві* » (Ів. 12,46).

Найбільша темрява, яка окутує всю людину — її ум та її серце — це та, в якій перебувають ті, що живуть у невірстві: які Бога не знають ані Його знати не хочуть, і тому живуть без Нього, без Його науки й без Його ласки. Такі живуть, але не знають: ані звідки вони взялися, ані пощо вони на цьому світі, ні яка мета їхнього життя. Не знають, а часто й не хочуть знати правдивої відповіді, яка їм отворила б очі на їхнє життя, яке вони проводять як ті нерозумні створіння, які живуть, щоб тільки в усьому задоволити свої тілесні потреби.

Це найбільша темрява, в якій люди можуть знайтися, чи в яку також можуть і самі потрапити.

Але є ще інша темрява, подібна до цієї, в яку попадають ті, що живуть у грісі, хоч може знають про Бога та Його науку. Поза невірством нема більшої темряви від цієї, в якій живуть ті, що стали невільникми гріха, рабами власних пристрастей та грішних схильностей, бо хоч вони мають очі й дивляться, але так живуть, якби були сліпими, якби нічого не бачили. Про таких сказав сам Христос: « на них збувається пророцтво Ісаї, що каже: слухом почуєте, але не зрозумієте, і дивлячись, не побачите, — бо серце в цього народу затовстіло, щоб не бачити очима й вухами не чути, і не розуміти серцем та не навернутись — щоб я зцілив їх » (Мт. 13,14-15).

Тому не перебуває в темряві, а живе у світлі, хто вірить у Бога, і Того, кого Він послав, — у Христа, й пішов за ним та живе Його наукою, бо таким чином він сам став « сином світла ».

Такими *дітьми* світла є ми всі, що прийняли Христову науку, що христилися Його хрещенням і намагаємось жити за Його вказівками — такими самими, як

вірні в давньому Коринті, чи в Ефесі та Солуні. Бо, як читаємо в листі св. ап. Павла до Колосян (1,12), Бог і нас зробив гідними мати участь у долі святих, у світлі. Він вирвав нас із влади тьми і переніс у царство свого улюбленого Сина, в якому ми маємо відкуплення — прощення гріхів », бо, як знову читаємо в листі св. Івана Богослова (1-1,7), « кров Ісуса Христа нас очищує від гріха, коли ходимо у світлі, як Він сам у світлі ».

Якже ми живемо у світлі, до якого нас сам Бог покликав через свого Сина І. Христа, якщо ми діти світла, бо ми стали учасниками світла Божого, тоді нам треба уникати всього, що протиставляється тому світлу, яке в Бозі — отже, що Йому самому протиставляється, і так поводитися, як це годиться не рабам темряви, а дітям світла, або вірніше: дітям Божим. І сам ап. Павло подає нам у цьому листі дві загальні норми, про які ми в житті повинні завжди пам'ятати й їх дотримуватися. — Отже, найперше, каже він, що ми повинні уникати безплідних діл темряви — не брати в них жодної участі. Які це діла темряви? Ними є все те, що противне Богові, що Йому не подобається, або коротко, все те, що ми звичайно називаємо гріхом. Бо, за словами Апостола, « плід світла є у всьому, що добре, що справедливе і правдиве ». Усе ж, що таким не є, що Йому противне, — це плід темряви. Тому в першій мірі, кожний гріх — це діло або дитина темряви, як пише св. Іван Богослов у своєму першому листі (2,9); ось, наприклад: « хто ненавидить свого брата, той не у світлі, а в темряві ходить, бо темрява засліпила йому очі ». Кожний, отже, вчинок, незгідний з Божою волею, яким ми переступаємо одну з Його заповідей — це діло темряви, бо ми шукаємо тоді не Його впоодобання, а йдемо, засліплені, за власною волею, яка нас відводить від Божого світла і його слави.

Подібно теж і св. ап. Павло в листі до Римлян (13,12), перелічує, знову тільки для прикладу, деякі з цих діл,

коли пише: « Відкиньмо, отже, вчинки темряви, й одягнімось у зброю світла. Як удень — поведьмося чесно: не в ненажерстві та пияцтві, не в перелюбі та розпусті, не в сварні та заздрощах, але вдягнімось у Г.І. Христа ». В листі ж до Галатів (5,19-20) він наводить ще більше таких, і їм подібних вчинків, про які каже, що « ті, які таке чинять, царства Божого не успадкують, бо все це — діла темні, погані, не згідні з світлом Бога, який не зносить жодної плями, ні навіть найменшої тіні, бо в Ньому усе — світло, і такими, без тіні та плями, мусять бути діти світла — Його діти.

« Як у день », каже він, ми повинні поводитися, коли-то все видно, коли бачать нас люди. Бо тоді, як нас інші бачать, звичайно ми уникаємо всього, що нас у їхніх очах могло б понизити, чого ми перед ними мусяли б стидатися.

Таким повинно бути все наше життя — каже св. ап. Павло — немов би ми все чинили на очах усіх, наче б усі нас бачили, щоб нам також перед Богом нічого ні стидатися ні лякатися.

Але ми не тільки ніколи не повинні сподіювати діл темряви, отже, втікати від усього грішного, але, як діти світла — за словами Апостола — ми повинні шукати того, що Господеві подобається. Бо й слуги і навіть раби стараються, звичайно, з чистої корисливості, уникати всього, що не подобається їхнім працедавцям, і тим, від кого вони залежні, а ще більше під чією владою вони перебувають, щоб таким чином не стягнути на себе їхнього гніву й кари.

А тільки ті, що когось цінять, когось поважають та шанують, а ще більше, якщо вони когось люблять, як діти своїх батьків — то вони не лише уникають усього, що могло б їм зробити якусь прикрість, але пильно намагаються, щоб їм цю пошану й любов виявити, і тому завжди шукають нагоди, щоб їм зробити якусь приємність чи послугу та щоб у всій своїй поведінці їм

подобатися.

Ми маємо за що бути Богові вдячні, бо все, що маємо — від Нього, і маємо за що Його цінити, почитати та й любити, бо — за словами св. ап. Івана (4,19) в його першому листі — Бог перший нас полюбив. Через свого єдинородного Сина Він простив усі наші провини і знову покликав нас до свого світла, яким Він сам є, і зробив своїми дітьми, а якщо дітьми — як пише св. Павло — то й спадкоємцями, спадкоємцями ж Христовими (Рим. 8,17).

Тому так ревно колись і тепер також і нас остерігає св. ап. Павло: не майте нічого спільного з ними » — тими, що чинять діла темряви — бо й « ви були колись темрявою, тепер же стали — світлом у Господі », тому й « поведіться, на правду, як діти світла і пильно шукайте, що Господеві подобається », — щоб і ми стали учасниками у Його небесній славі та Його світлі, яке ніколи не погасне, у світлі вічному, і — за словами пророка Ісаї (60,18), щоб сам « Господь став нашим вічним світлом ». Амінь.

27 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(Еф. 6,10-17)

« ОДЯГНІТЬСЯ В ПОВНУ ЗБРОЮ БОЖУ »

Святий апостол Павло в своїм чудовім листі до Ефесян каже: Браття, кріпіться в Господі та в могутності його сили. Одягніться в повну зброю Божу, щоб ви могли дати відсіч хитрощам диявольським. Нам бо треба боротися не проти тіла й крові, а проти начал, проти властей, проти правителів цього світу темряви, проти духів злоби в піднебесних просторах.

Апостол пише свого листа в тюрмі, у римській в'язниці, до любої громади вірних в Ефесі. Пише він у кайданах і кров'ю свого серця. Він пережив уже багато, бачив добро і зло, знає людей і знає небезпеки, що чигають на їх спасіння. Апостол знає також, хто є ворогом цього спасіння і які його засідки та яка його сила. Ворогом людини є диявол. А сила диявола, по словам святого Томи з Аквіну, така велика, що могла б перевернути світ. Ця сила диявольська іноді вселяється в людей, а то і в цілі спільноти, та нищить усе, що добре і що угодне Богові.

З таких-то важних причин святий Павло просто наказує всім послідовникам Христа надягнути повну зброю Божу, щоб за лихої години могли дати опір, і перемагаючи все, міцно встоятися. Тільки той, хто вдягнув на себе зброю Божу, начеб воїн, може встоятися в боротьбі. Так-то воїни на війні не хитаються перед ворогом, коли мають на собі добру зброю. А та лиха година, що про неї говориться в листі, це просто людське життя,

а зосібна ж важкі часи, що навідують світ і людей упродовж історії.

Зброя християнина є очевидно духовна, не матеріальна. Християнин виступав до боротьби в ім'я Боже. В нього має бути гаряча і сильна віра. З такою вірою колись перемали Отці: Давид пішов в ім'я Боже на двобій з Голіафом і не сильним мечем, але зброєю пастуха переміг його. Даниїл молитвою загородив пащі лвам. Три молодці силою духа погасили вогненну піч і самі вийшли цілі з вогненного полум'я. На голос труб впали врихонські стіни, з піднесеними до молитви руками переміг Мойсей Амаліка.

Щоб дати опис цієї духовної зброї Апостол уживав висловів взятих з воєнного ремесла. Тому він каже: Стійте, отже, підперезавши правдою ваші бедра, вдягнувшись у броню справедливости. Наче в одягу, християнин має бути вдягнений у справедливість, а ту справедливість має він опоясати правдою немовби поясом. Так і кажеться у Псалмі: Любов та правда зустрінулись, справедливість і мир завітали.

Християнин мусить жити правдою і є обов'язаний бути справедливим. Без того він не має права називатися християнином. Бо ж без правди та справедливости неможливий є мир на землі. А тимчасом Христос приніс на землю свій мир і сказав своїм Апостолам бути благовісниками миру, тобто проповідувати Євангелію миру. Належить також і ноги взути у готовість на проповідь Христового миру в Христовому царстві.

Але згадані дотепер зброї ще було б замало у затяжній боротьбі проти злого. Тому й Апостол напминає з усім натиском: А над усе візьміть щит віри, яким здолаєте згасити всі стріли лукавого. Той щит віри є необхідний, бо саме на ньому ломляться всі стріли диявола, стріли смертоносні, де кожна стріла може завдати людині смертельний удар. А тому, що на такі удари найменш відпорною є голова людини, то й святий Павло

дораджує покласти на голову шолом спасіння і вкінці також припоясати до пояса необхідний до боротьби меч, меч духовний, тобто слово Боже.

Власне цей меч духовний, Боже слово, має бути одинокою тільки оборонною зброєю християнина, але зброєю офензивною. Християнин є воїном Христа і на це дістав він особливі ласки на святій тайні миропомазання. Його обов'язок тому є не тільки боронитись перед стрілами й напастями ворога, але також самому ставати до боротьби під прапором Христа. Тоді він має уживати тої обосічної зброї, що нею є меч і то меч духовний, проповідь Божого слова. Так як меч своїм вістрям проходить глибини людського серця, так і Боже слово має увійти в глибини душі, не на смерть людини, але на життя.

Ніякий інший лист апостола Павла не є такий торжественний, як лист до Ефесян. Павло хоче в ньому представити Господа Ісуса не як якогось перелетного метеора, що нині є, а завтра зникає у вселенній, але як такого, що його послав Отець з глибин тайнства Пресвятої Тройці, щоб через його пролиту на хресті кров створити нових людей, для продовження життя Христового у світі. Саме Христос, єдинородний Божий Син, доконав великого діла спасіння людського роду і все об'єднав в одне. Тому для апостола Павла та нова людська спільнота випливає з лона Отця і з серця Христового, через Святого Духа. А причиною всього, що в світі, основою всього божественного буття, є вічна і нестворена Божа любов. Христос посвятив світ своїм приходом і своєю смертю на хресті. А як Христос є плерома-повнота Божа, так і Церква є повнотою Христа. Отже образ християнина-воїна, що його розмалював в листі Апостол, відповідає вічним Божим задумам. Християнин є воїн Христовий і мусить бути вдягнений у повну зброю Божу.

Потрібно ото ж і нам, Браття і Сестри, послухати

слів святого Павла. Бо Павло не писав їх тільки до Громади в Ефесі, але також для нас. Христос не прийшов тільки до людей свого часу, але до всіх людей і тим самим до нас і для нас. Конечно отожд і нам вдягнути на себе всю зброю Божу, щоб і ми могли дати відсіч хитрощам диявольським. А їх багато і вони дуже небезпечні для нас і для наших дітей. Бо диявол оголосив війну самому Богові та володіє вже нині великою частиною світу. Згадані святим Павлом начала і власті та правителі світу темряви мають нині багато помічників. Вони нищать совість людини, вони вбивають людину.

Стіймо, отже, підперезані правдою по наших бедрах, завжди готові на поклик Божий, готові в дорогу, готові до змагань. Нехай одягом нашим буде справедливість, а обувою готовість проповідувати мир. Наша проповідь має нести мир Христовий, мир Божий, що переходить всякий розум. А над усе мусимо взяти в руки щит віри. Бо падають на нас розпечені стріли лукавого, стріли смертоносні, повні отруї та іді. Нехай нас вдягає одяг нашого хрищення, чистий та несплямлений, нехай голову нашу захоронює шолом спасіння, те миро, що ним ми були помазані і через яке прийняли Святого Духа. Нехай в руках наших буде постійно меч духовний, тобто Боже слово. Слово Боже сильне і невмируще, одиноке здатне відбити ворожі напасті диявола.

Так, Браття і Сестри, взявши зброю Христову на себе, ми найбільш ставмо подібні до нашого Господа і Спаси, що був розп'ятий за нас і помер та був похований. Він воскрес третього дня по писанням і вознісся на небо та царює з Отцем і Святим Духом і його царству не буде кінця. З Ним і в Ньому ми живемо, страждаємо і воскреснемо, бо Він єдиний володіє над життям і над смертю. Амінь.

28 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Кол. 1,12-18)

НЕВИДИМИЙ БОГ І ЙОГО ОБРАЗ

« Він — Христос Спаситель — образ невидимого Бога, первородний усякого створіння, бо в ньому все було створене, що на небі і що на землі, видиме і невидиме ».

Дорогі в Христі, ось це слова апостольського читання в Неділю Праотців, яка наближає нас до празника Різдва Христового. Воно ставить нам запитання: а) Хто ж це невидимий Бог і б) хто є Його образ « первородний усякого створіння »?

Здається, що все життя людини занадто коротке, щоб вивчити як слід поняття Бога, то й наш людський ум занадто обмежений, щоб його зрозуміти. Бога радше треба відчувати і сприйняти серцем, перше ніж розумом. Все-таки до цього питання нам потрібно постійно вертатися. Чим краще, повніше і глибшим буде в нас поняття про невидимого Бога, тим більше кріпшатиме наша віра, збільшатиметься наша надія, запалюватиметься наша любов до Нього. Коли в нас буде ясніше поняття про невидимого Бога, як особи, тоді легше зможемо переносити всі злидні життя, подолувати диявола і лукавий світ. І більше свідомі будемо того, кому ми завірили наше життя, для кого і чому жертвуємо наш труд і терпіння. Хто ж тоді є Бог? Бог — відповідає Євангелист Іван — це Дух! Дух, у якого безмежний ум і всемогутня воля. Дух невловимий, безтілесний, незмінний, безмежний, цілком неподільний. Дух, який

є на кожному місці, всюди присутній, все проникає, все знає, все держить, все бачить, всім управляє. Дух безконечно терпеливий, весь на небесах і весь на землі. Він усім управляє без утоми і Дух, що наповняє усі місця, хоч ніяке створіння Його не охоплює. Бог все творить, все накормлює, все підтримує, все вдосконалює. Бог — це єство, якого ніякий інший дух не може осягнути, бо Він недосяжний; ніякий ум неспроможний Його збагнути, бо він незбагнений, ніяке око вловити бо Він невидимий, ніякий язик висловити, бо Він невисловний. На запитання пророка Мойсея: « Хто є Бог? » — Господь відповів: « Я той, хто є! » Бог — це споконвічне буття — Той хто вічно є ». Бог — це той, без якого нічого не існує. Бог — це початок і кінець усіх речей. Це той, до кого час не має приступу, і якому мільйонів років не забракло. Бог — це той, від кого все походить, що лиш існує. В ньому і через нього кожне створіння має свій початок і буття. Він творець і архитектор усього. Бог творить духів, щоб стали співучасниками Його щасливості. Бог творить людину — єство духово тілесне, щоб вона променювала з себе духа Божого, Його велич, красу, доброту, знання. Бог творить кожного з нас, щоб ми жили в ньому, з ним і для нього. Тому, лише такий, а не інший Бог міг сказати до людини: « Я Господь Бог Твій... Я Бог, і іншого не має » (Іс. 46,8). Лиш такий Бог міг людині зобов'язуючо наказати: « Нехай не буде в тебе інших Богів, крім мене! » Що-небудь доброго є в Ангелів, у людей і кожному створінню й у вселенній, все це знаходиться в Бозі з'єднане, без меж і без кінця.

Великий мислитель Вольтер кликав колись: « Усе-світ не дозволяє мені бути безбожником, бо не можу ніяк збагнути, як цей найточніший годинник всесвіту постав без годинникаря і з докладною точністю ходить мільйони років без направи ». — « Коли приглядаюсь небосхилі, я бачу Тебе, безмірний Боже! » — кликав

колись славний Едісон.

То й Бог говорить кожному з нас «Я є Господь Бог Твій! Я Бог, і іншого немає!» Без нього ми не існували б, а якщо існуємо, то лише тому, що Бог, а не сліпий припадок, дав нам це буття — життя й утримує при ньому. Він найчистіший Дух, що все створив і всім управляє. Він нас створив, тому до нього звертаємось словами молитви «*Отче наш*, що вси на небесах». Лише в такого Бога ми віримо, на нього надіємося, його любимо, його слухаємо і почитаємо.

Дорогі в Христі, нинішнє апостольське читання наводить нам ще одне питання: Хто ж це, Образ Божий і первородний всякого створіння? Досконалий образ Божий і первородний всякого створіння — це людина, і то ідеальна людина, зреалізована Творцем і Богом в Христі Ісусі. Христос — Спаситель, як людина, відтворив нам досконалий образ і подобу Божу і через нього все постало, він бо первородний всякого створіння. Він Бог — зменшив себе, прийняв вигляд слуги, став досконалою людиною, у всьому подібним нам, крім гріха.

«Благословен Бог і Отець Господа Нашого Ісуса Христа, що благословив нас із неба всяким духовним благословенням у Христі. Бо в ньому він нас вибрав перед заснуванням світу, щоб ми були святі й бездоганні перед ним у любові. Він призначив нас наперед для себе на те, щоб ми стали Його синами через Ісуса Христа, за рішенням своєї доброї волі» (Еф. 1). Таким чином, згідно з Божим об'явленням, всі люди в Христі й через Христа у людській природі стають дітьми Божими. Любов Божа в Христі єднає всі видимі й невидимі єства, і та любов уділяється нам через Святого Духа.

Господи! відчини наші душевні очі й серця, щоб ми зрозуміли, побачили й пізнали велич і піднеслість нашого призначення й надії життя.

« Бог так полюбив світ, що сина свого єдинородного дав, щоб кожен хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним » (Ів. 3,16). « Слово стало тілом і оселилося між нами ». Безмежне таїнство мудрости, святости і любови Божої до людини. Бог, саме буття, вічний, незмінний, безконечний. Він бачив, до якого стану дійшла людина, зведена дияволом і слугами його. Він бачить, як люди захоплені злобою диявола і своїх пристрастей, спішать на свою погибель. Але не карає їх негайно, як упалих Ангелів, але, зворушений безмірним співчуттям, рішає відкупити світ, і то таким способом, в якому найбільше виявиться його любов та упокорення. Цей безконечний Бог, в Христі Ісусі приймає на себе людську природу, стає людиною, щоб людину спасти, обожити.

За наявности цієї правди ми винні втіленому Богові всю нашу любов, бо він нас перший полюбив, і то безмежно. Він знизився до нас, прийнявши вигляд слуги. Невже і я не знижусь перед моїм Богом у моїх ближніх? Чи не прийматиму з Його рук усе, що він мені пошле? Чи буду соромитися низьких, простих, упокоряючих зайнять? Ні! Ніколи! Коли Бог і Творець мій не постидався стати моїм слугою, стати невільником заради нас, не постидуюсь і я, з любови до Нього прийнятися всяких праць і жертв життя. Ми, що переносимо всякі терпіння і злидні сучасного життя, завдяки Христові і Його Святому Духові, який дає свідоцтво і запевнення для нас, що ми — сини Божі, вповні усвідомляємо, що ці всі труди й терпіння життя придалися, бо ж до Бога вони нас ведуть. Ми, християни, через св. Тайну Хрищення втілені в Христа, в нього ми зодягнулися, в Ньому ми живемо, з Ним і через Нього досягаємо спасіння наше і світу. Ми знаємо також, що нас жде після всіх туземних випробувань життя. Тож переносимо всі злидні з повним довір'ям, що маємо наймогутнішого заступника перед Богом — Ісуса Христа.

Усім тим, що вірять, що люблять свого Отця і Бога, він, повсякчасно допомагає здобувати і зберігати, досконалу подібність його улюбленого Сина-Ісуса. Ніяке туземне терпіння чи горе, а чи навіть смерть не можуть відділити нас від любови Бога, який прийшов до нас в Христі-Ісусі. Таким чином ми станемо образом і подобою Божою в Христі Ісусі. Амінь.

НЕДІЛЯ ПЕРЕД РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ (Євр. 11,9-10,32-40)

СИЛА ВІРИ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Дорогі в Христі брати і сестри, наближаючись до Празника Таїнства всіх тайнств, тобто втілення й народження Відвічного Слова Божого, апостол Павло, ніби навмисне, у своєму листі до Євреїв вказує нам на те, що лише за допомогою віри ми можемо збагнути існування і спасенну дію Бога в історії людства, і таїнство втілення Божого Слова в Ісусі Христі. Що лише за допомогою віри можемо контактуватися, лучитися і приставати з Богом. Бога і Його таїнственну дію можемо сприйняти вірою, а не видінням. Бо Бог — це особовий дух, Найвищий розум і воля. Завдяки вірі в Бога людина набуває незмірну силу Його усиновлення та свого обоження. Віра в Бога дає силу людині до геройських подвигів життя і самопосягати. Ось що каже святий Павло у нинішнім апостольським читанні: « Браття! Вірою Авраам перебував у обіцяній землі, як у чужій... Вірою Авраам поставлений на пробу, приніс у жертву Ісаака... Вірою Ісаак благословив Якова та Ісава на майбутнє. Вірою Яків, перед смертю, благословив кожного з синів Йосифа... Вірою Йосиф, вмираючи, згадав про вихід синів Ізраїля і розпорядився про свої кості. Вірою батьки Мойсея, як він народився, три місяці його ховали бо бачили красу дитини, і не злякалися царського наказу ». А трохи далі Апостол каже: « часу не вистане мені, коли почну розповідати » — про всіх подвижників віри в Бога, про усіх тих, « що

вірою підбили Царства, чинили справедливість, обітниць осягнули, загородили пащі левам, силу вогню гасили, вістря меча уникали, ставали сильні, будучи недолюблі, на війні проявили мужність, наскоки чужинців відбивали. Жінки діставали своїх померлих, які воскресли. Інші загинули — чи й гинуть в муках — відкинувши визволення, щоб осягнути ліпше воскресіння. Інші наруг і бичів зазнали та ще й кайданів і в'язниці; їх каменювано, розрізувано пилою, брано на допити; вони вмирали мечем забиті; тинялися в овечих та козячих шкурах, збідовані, гноблені, кривджені; вони, яких світ був не вартий, блукали пустинями, горами, печерами та земними вертепами» (Євр. 11:9-10, 17-23, 32-40).

Про таких подвижників, героїв і борців віри писав нам св. апостол Павло перед майже двома тисячами років. Але й нині можемо сміло ствердити, що рід цей на землі ніколи не вигасав, ані не гинув, навпаки, з поширенням віри в єдиного Бога, з втіленням Слова Божого і походу його євангельської благовісті по через людство постійно кріпшало та збільшувалось число визнавців, подвижників і героїв віри, яких нині сама лише католицька Церква налічує понад сімсот мільйонів.

Що ж тоді є віра? Дорогі в Христі, кожний акт віри — це жертва нашого розуму. Це добровільне, покірне, довірливе й повне підкорення нашого розуму авторитетові вчителя, науковця, знавця та, врешті-решт, Бога Творця всесенної. З віри бере початок наш надприродний зв'язок з Богом. Віра не є наслідком наших мозкових чинностей, наших дослідів, а чи роздумування; вона не є якимсь переконанням, що родиться в нашому умі завдяки силі доказів. Віра — це жертва нашого розуму, складена Божій правдомовності. Богові, який себе об'явив, треба виявити послух віри. Цим актом людина цілу себе вручає добровільно Богові, віддаючи повну повинність розуму і волі живому Богові, добровільно приймаючи дане ним об'явлення.

Через святу віру наш розум не приймає поглядів якоїсь іншої людини, хоча б найрозумнішої, але приймає думки, погляди та засади самого ж Бога. Тому віра мусить мати в собі оці три елементи: згоду розуму, рішення волі й натхнення ласки, що обіймає цілість акту з боку віруючої людини. Віруємо в усе те, що Бог об'явив і тому, що це Бог об'явив. Хто як хто, але Бог не може ніколи і ні в чому помилитися, ані нас у помилку ввести. Тому свята віра — це надприродна чеснота, завдяки якій, за натхненням і поміччю Божої ласки, ми віримо в правдивість Божого об'явлення не з уваги на природне пізнання речей, але задля об'явлення того Бога, який ані сам не може помилитися, ані нас у помилку ввести. Без віри не можлива любов, покаяння, релігійність, чи будь-яка інша чеснота. З віри бере початок наш надприродний зв'язок з Богом. Світло віри мусить нас супроводити день у день протягом нашої туземної мандрівки, під час нашого щоденного життя.

Віра — це початок спасіння людини, вона є підвалиною і коренем усякого виправдання: « Без віри не можна подобатися Богові » і стати учасниками долі Божих дітей. Віра — це початок, основа і завершення нашого духовного й надприродного життя дітей Божих; це ж бо Він дає право стати дітьми Божими, і то лише тим, які вірують у нього (Ів. 1,12). Тільки сила віри скріплює в нас надію, дає вогонь і порив любови. Віра приводить нас до церкви, вона каже нам впасти навколішки перед утаємненим в Євхаристії Богом, щоб помолитися. Віра каже нам, що все світове, матеріяльне, змислове, дочасне — це марнота марнот.

Дорогі брати і сестри! Таке є і буде наше християнське життя, його зміст і напрям, якою буде наша віра. Вся криза сьогоденного людства, зокрема ж християн, це в основі криза віри й правдивих вартостей життя.

Завдання і ролі віри в нашому житті можна порівняти з корінням. Як коріння вникає глибоко в землю,

щоби з неї добувати поживні соки, потрібні для життя, так і наша віра мусить дедалі глибше й глибше занурюватися в Бозі, щоби з нього черпати соки знання, потрібного для нашої християнської живучости. Відітнім коріння, і дерево, хоч яке воно було б сильне і гарне, зачне в'янути і гинути. Так само буває і в нас: Коли наша віра стане анемічною, все наше людське і християнське життя утратить свою життєву силу й красу. Прийдуть терпіння, недуги, буревії спокус, переслідувань, гонінь, тоді без сильної віри в Бога встоятись не маємо сили. Тому Господь каже: «Праведник мій з віри буде жити» (Євр. 10,38). Необхідною передумовою всіх Христових чудес була віра, тому чимало бідолах, які зближалися до Ісуса, кликали: «Вірую Господи, помози моєму невірству» (Мк. 9,24). Господи «додай нам віри!» (Лк. 17,5). Такі та їм подібні благання повинні стати й нашою щоденною молитвою.

Дорогі в Христі, зростаючи в роках і на силах тіла, зростаймо також у запалі й переконаннях нашої святої віри, керуючись у всьому не людськими мудруваннями, але світлом віри. У світлі віри краще спізнаємо Бога і самих себе, своє призначення, обдарованості, невірності та зраду любови. Жити з віри — це бути постійно злученим з Богом. «Ми знаємо, що тим, які люблять Бога... усе співдіє на добро. Коли Бог за нас, хто проти нас» (Рим. 8,28). Об'єктивний зріст віри приходить за допомогою навчання, студіювання, читання, уважного слухання проповідей, катехизму і т.п.; а суб'єктивний зріст віри здобуваємо за допомогою позитивних засобів — вправа в чеснотах, і негативних засобів: уникання всього того, що могло би послабити, підірвати, а чи знищити нашу віру. Щоби зберегти св. віру, треба уникати безвірків, атеїстів, які висміюють віру, глузують з неї; уникати читання усіх тих писань, чи книжок, які підкопують віру. Подібно поведуться й самі безбожники, які не дозволяють зокрема молоді свободно читати такі

книжки, що поширюють і поглиблюють знання віри.

Дорогі в Христі, ми християни знаємо, кому ми завірили, кому віддали наше повне довір'я, від кого пливе наша сила й упевнена перемога. Бог і Господь — наш Батько і наша Сила. Христос — наша перемога. Дух Святий — наш провідник до правдивої батьківщини, до вічного життя. В Бозі і задля Бога хочемо жити, верстати шлях життя і в ньому спочити на віки. Амінь.

НЕДІЛЯ ПО БОГОЯВЛІННЮ (Еф. 4,7-13)

НЕМАЄ МІСЦЯ НА ЗАЗДРІСТЬ

1. Заповідь любови для християн — це основний закон. Хто його виконає в усіх його проявах — той спасеться.

Але заповідь любови має своїх завзятих ворогів, котрі всіма силами намагаються їй противитися та перешкодити.

Одним із найбільш підступних, завзятих та небезпечних ворогів любови є заздрість. Заздрість — це відчуття гіркої смутку із-за чужого добра, яке вважається зменшенням нашого особистого добра; заздрість — це також відчуття радості з чужого зла, з якого сподівось добра для себе. Коли ми відчуваємо смуток задля того, що ближні наші роблять зло, тобто грішать — то це не є заздрість. Також не буде заздрістю, коли радуємось із-за того, що Бог є прославлений. Однак сумувати з чужого добра, а тішитися з чужого зла — це вже перевищує людську злобу і є чимось диявольським. Бо тільки диявол, будучи злим цілою своєю істотою, а не маючи змоги шкодити Богові, виступає проти Божого образу і подоби, яким є людина. Тим то й заздрість зачислена до головних гріхів.

2. В духовно-надприродному житті християн, заздрість спричиняє великі шкоди. Каже св. Василій В., що «заздрість не тільки є перешкодою для побожного християнського життя, але вона є заразою природи,

смертю життя, позбавленням небесного царства, дорогою до пекла». Як ржа з'їдає залізо, так заздрість роз'їдає духовно-надприродне життя християн.

3. Заздрість зроджується із ствердження неоднакового розподілу дібр матеріальних і духовних, природних і надприродних.

Існують чотири роди дібр, проти яких заздрість виступає з усією своєю нищівною силою: добра слава, добра духа, чеснота і любов.

а) Добра *слава* чи людська гідність вміщає в собі всі природні дарування, які ми не набули, лише одержали разом із природою. Такими є: рід, походження, честь, доброзичливість сторонніх і знатних осіб. Заздрісна людина буде сумувати задля того, що інші мають ті дари в більшій мірі, а тішитися, якщо мають у меншій мірі.

б) Добра *духа* — це всі ті добрі речі чи прикмети, які є твором чи здобутком бистроти ума, як: знання, творчість, культура, успіхи писаного чи голошеного слова. Під тим оглядом завжди зустрінемо осіб, які нас перевищують чи то даруваннями ума чи то успіхами, що їх вони здобули своєю більшою пильністю і працьовитістю. Таких осіб треба подивляти і наслідувати, а ніколи з того сумувати чи їх принижати чи погорджати.

в) Добра *чеснотливого* життя — це все те, що ми здобули пильною і витривалою працею над собою, над своїм моральним удосконаленням. Хоч воно виглядає парадоксом, однак це сумна дійсність, що й християни, які покликані всі до чеснотливого й досконалого життя, потрапляють зазидувати своїм ближнім. На жаль, це не дуже рідкісний прояв-явище.

г) *Дари* Святого Духа, тобто особисті харизми, якіми Бог обдаровує кожну людину. Злобною є заздрість якщо сумує із-за природних дарувань інших; дияволь-

ською — якщо сумує із-за чеснотливого життя інших; але заздрість є правдивою безбожністю, якщо вона схильна зазидувати іншим надприродних дарів Святого Духа. Проти таких звернені слова Спасителя: « Коли ж хтось скаже проти Святого Духа, йому не проститься ні в цьому світі, ні на тому » (Мт. 12,32). З того якраз можна пізнати чиї ми діти, Божі чи диявольські, як каже ап. Іван: « З того виявляються діти Божі й діти диявола: кожен, хто не чинить справедливости, не є від Бога, а й той, хто не любить брата свого... Як Каїн, який був від лукавого й убив брата свого. Та й за що він забив його? Бо лихі були його вчинки, а брата його — справедливі » (І Ів. 3,10-12).

4. Бог *бродиться* цим пороком і його засуджує. Це знаємо із св. Писання. Отак первородний гріх був гріхом гордості, непослуху, лакізму, але також гріхом заздрости. Так виразно сказано в книзі Мудростей: « Через заздрість диявола смерть увійшла в світ » (Мудр. 2,24). Бо диявол позаздростив щастю людини в раю, і тому спокусив її до гріха.

Як перший гріх увійшов у світ через заздрість, так і перший злочин був нею спричинений. Чому бо Каїн убив Авеля? — Бо Господь прийняв жертву Авеля, а жертву Каїна відкинув.

Типічним прикладом куди веде заздрість, це сини Якова, які задумали вбити свого наймолодшого брата, Йосифа, тільки тому, що Господь обдарував його віщим даром, великим умом, гарними прикметами духа й тіла.

Подібне сталося між Саулом і Давидом. Коли бо Давид убив філістимця, тоді вийшли « жінки, танцюючи і повторюючи приспів: Сауло побив тисячі, а Давид — десятки тисяч ». Тим Сауло дуже розлютився і постановив убити Давида (І Сам. 18,7-9).

В Новому Завіті, в якому має панувати дух взаємної любови й співпраці, навіть посеред найближчих учнів

Христових, трапляються вияви заздрости. Отак коли сини Заведея, Яків та Іван, просять засісти один по правиці, другий по лівиці в Царстві Христовому, тоді « почувши це, інші десятеро почали нарікати на двох братів » (Мт. 20,24).

На Тайній Вечері, Апостоли, яких Христос щойно зробив священиками, замість виявити Богові вдячність, а між собою взаємну любов, то вони попадають у заздрість, як записав євангелист: « Знялась між ними суперечка, хто з них має вважатися за більшого » (Лк. 22, 24).

Та найбільш промовистим прикладом заздрости та погубних її овочів — це боговбивство, що його доконали фарисеї, як зазначає євангелист: « Знав бо Пилат добре, що вони (фарисеї) із зависти видали Його (Ісуса) » (Мт. 27,18).

5. Маючи перед очима вищесказане, ми якслід зрозуміємо напоумлення, яке подає св. ап. Павло в Листі до ефесян, як читаємо в нинішньому Апостолі: « Кожному з нас дана благодать за мірою Христових дарів... Це Він сам настановив одних апостолами, інших пророками, ще інших євангелистами і пастирями і вчителями, для вдосконалення святих на діло служби, на будування Христового Тіла, аж поки ми всі не дійдемо до єдності у вірі й до повного спізнання Божого Сина, до звершености мужа, до міри повного зросту повноти Христа ».

Це бо благодать Божя одних робить *Апостолами* — такими були дванадцятро, Павло та деякі співробітники й основники церков (Рим. 16,7; 2 Кор. 8,23), Варнава (Ді. 14.4.14); інших *Пророками* — це ті, що напоумлювали і потішали (I Кор. 14,3): а деколи передсказували майбутнє (Ді. 21,10-11); *Євангелистами* — були мандрівні місіонери, як Пилип (Ді. 8,40; 21,8); *Пастирями* й *Вчителями* були ті, що очолювали мі-

сцеві християнські громади, якими управляли, яких освячували й навчали. Всі вони стояли в перших рядах у християнських громадах, однак не на особисту користь, лише на служіння святим, на вдосконалення всіх на діло служби і на будування Тіла Христового.

Одиниці мають принести свій вклад на благо спільноти, як кожний член тіла діє на користь цілого організму. Кожний зріст у ласці, кожне терпіння, кожна праця, молитва одиниці — це будування Тіла Христового, тобто Церкви. Цей зріст звершується найперше всередині самого Тіла, тобто зріст у вірі й пізнанні Божого Сина, щоб дійти до звершеності мужа, до міри повного зросту Христа. Тоді будемо всі одно в Христі Ісусі (Гал. 2,28).

Початок того об'єднання позначається Хрищенням. Але тоді ми були ще малолітками. Тому треба постійно зростати в чеснотах, щоб дійти до зрілості мужа, до повного зросту, як Христос. Досконалий-зрілий чоловік — це той, що подібний у досконалості до Христа. Але до того християни доходять не тільки як одиниці, але як спільнота, як одне тіло, в злуці з Головою, якою є Христос (Єф. 1,22; Кол. 1,18; I Кор. 12,12). «Тоді ми не будемо більше малолітками, яких кидають хвилі, і яких обносить усякий вітер науки, зводячи на манівці людською хитрістю й обманом» (Єф. 4,14).

Для того Христос зійшов у Воплощенні, знизився та прийняв вигляд слуги, ставши подібний до людей. Але Він також вийшов на висоту, бо Він вознісся на небо по своїм воскресінню і засів по правиці свого Отця, звідки послав Святого Духа, що й роздає свої дари кожному на благо всіх. Тому «є між дарами різниця, але Дух той самий. Є різниця теж і між служінням, але Господь той самий. Різниця є і між ділами, але Бог той самий, який усе в усіх робить. Кожному дається виявлення Духа на спільну користь. Одному бо дається через Духа слово мудрости, іншому, згідно з тим самим Ду-

хом, слово знання; іншому віра, іншому дар зцілення, іншому сила творити чуда, іншому дар пророкувати, іншому розпізнавання духів, іншому дар мови, іншому дар тлумачення мов. А все це чинить один і той же Святий Дух, що розподіляє кожному, як Він хоче » (I Кор. 12,4-11).

Отож немає місця ні оправдання на заздрість, але треба тішитися могутністю, багатством і щедрістю Господа Бога, що так щедро нам дає свої дари. За те все треба бути Йому вдячними. А найкращою вдячністю буде, якщо одержані дари використаємо на зріст у досконалості особисто і цілого Христового Тіла, тобто Церкви. Амінь.

29 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (Кол. 3,4-11)

« УМЕРТВЛЯЙТЕ ВАШІ ЗЕМНІ ЧЛЕНИ »

Дорогі в Христі! В апостольському повчанні нинішньої неділі ми почули слово остороги Апостола Павла, який каже: « Браття..., умертвляйте ваші земні члени: розпусту, нечистоту, пристрасті, лиху пожадливість, зажерливість — що є ідолопоклонство. За це все падає гнів Божий на неслухняних ».

У цьому попередженні великий Апостол народів вказує на важливість і необхідність самоподолування, вмертвіння у людському житті. Тож сьогодні призадумаймося коротко над цим питанням: Що це вмертвіння та як і чому маємо вмертвляти себе?

Дорогі брати і сестри, живемо посеред світу, де розпаношися дух вигоди й нестримної погоні за вживанням усіх можливих приємностей життя. Все повітря і хвилі етеру несуть наче заразки пошестей, тож ми, в більшій чи меншій мірі, ними отруюємося. Людина, певною мірою, завжди шукала і шукає за догодою, за втіхами. Навіть не можливо твердити, що ми могли б цілком без них обійтися, що могли б витривати серед безперервних терпінь, без ніякої пільги чи втіхи. Одначе не в тому біда, що люди зазнають утіх і приємностей життя. Головне лихо в тому, що ними зловживають. До цього долучилась нестримна погоня за приємностями життя, що ними оволодів якийсь жах перед найменшим зусиллям, настав якийсь підсвідомий переполох, втеча перед жертвою, самопосвятою, самоподолуванням

— від ранку до вечора, день у день, одне слово, перед заповіддю Христа, «хто хоче бути моїм учнем, нехай зречеться себе, візьме свій хрест і йде за мною».

Сьогодні відкидаємо найменший біль й утому під позірністю людяности чи відпруження, а самоподолування стає нам незрозумілою вимогою життя.

Тому, так важливим є для нас, людей і християн, постійно оновляти в собі поняття й переконання про важливість і доконечність вмертвіння і самоподолування в нашому щоденному житті.

Умертвити — не означає убити, знищити що-небудь; умертвити — це усунути лиш те, що нам стає перепорою, щоб жити, згідно з Божим ладом. А Христос-Бог виразно цього домагається від своїх послідовників.

«Коли хто хоче бути моїм учнем, нехай відречеться себе, й візьме хрест свій та й іде за мною». Так, отже, ми повинні відрікатися себе, щоб мати силу нести хрест життя, але все ж таки його нести. Вмертвіння ніколи не є самоціллю. Воно — тільки необхідний засіб, щоб ми легше й упевненіше могли відповісти вимогам християнського життя. Не можна бути справжнім християнином без самозречення, без вмертвіння.

Тож, коли Церква доручає самоподолування і вмертвіння, то робить це тільки з огляду на потреби своїх дітей, яких вона має обов'язок довести до спасення та щасливої вічності в Бозі. А шлях цей веде через Хресну дорогу й особисту Голготу кожної людини. Цим шляхом крокував наш первовзір — Христос, ним мусять іти всі християни, його послідовники. Ним мусимо йти і ми, якщо бажаємо досягнути щасливого воскресіння і життя в Бозі.

Самозречення — це сказати б питання моральної гігієни кожної людини. Ми, люди, впродовж цілого нашого життя аж до смерті, ніколи не перестанемо бути гріхом зраненими нащадками Адама, неутвердженими в Божій ласці. Все наше життя — це постійне змагання

між зародками життя і смерті. У кожного з нас, крім залишків первородного гріха, крім вікових спадковостей народу й предків, крім наших особистих вад і навичок, у нас є ще така велика кількість «хворобливих зародків», от хочби інстинктів, які, наче ті притасні партизани й ворожі сили, готові вибухнути й вчинити безладдя в нашій душі. Їх ми звемо: гнівом, лінивством, змисловістю, жадобою, зарозумілістю, заздрістю, ненавистю тощо. Ніхто з людей не має права заколисувати себе ілюзією самобезпеки чи повної відпорності перед своїми інстинктами й пристрастями. Остерігає нас перед цим св. апостол Павло: «Хто думає, що стоїть, нехай уважає, щоб не впасти». Це ж незмінне правило природи, що немає перемоги без болю. А Царство Боже і Христове, це не фальшивий мир, не якась замріяна й ниюча блаженність, але — боротьба, постійне змагання між добром і злом, між світлом і темрявою, між небесним і земним, між тілом і духом. Ця боротьба між Христом — Головою, якого ми є члени, і дияволом та його супутниками у світі. Бій за кожну перемогу — ціна втоми, перемога над собою. В життєвому бою перемагає той, хто вміє сказати собі рішуче «ні». Ні — у всьому, що приковує нас до власного «я»; ні — у всьому, що відводить нас від Бога, від Його святої волі й закону; ні — у всьому, що відводить нас від Христа, Його Церкви, від чеснот, від обов'язків життя.

Тому, щоб стати людиною з повним значенням цього слова, щоб утримати рівновагу вартостей людини, треба над усе самоподолування, постійного панування над своїми нервами, інстинктами, фантазією, язиком, догідництвом. Таке панування над собою допоможе нам зберегти людську гідність і уподібнитися до Бога. Ось — це головне завдання самоподолування й вмертвіння.

І навіть ще більше, самоподолування — це основа розквіту наших життєвих сил і дарувань. Щоб дерево могло розростатися і давати щедрі, смачні овочі, са-

дівник мусить раз у раз підтинати його гілки. Так і ми, якщо бажаємо надати нашому життю повної вартости, мусимо йти за прикладом Божого садівника. Справжнього зросту й розквіту людини немає без життя сповненого Богом, без жертви для братів, без самовідданости й зречення свого себелюбства, одне слово, без постійного відтинання непотрібних гілок, які в нас то тут, то там виростають.

Самоподолування дає запевнення правдивої свободи нашого духа. Щоб витерпіти деякі життєві недостатки, мусимо насамперед звикати обходитися без деяких речей. Якщо ми рішилися на великодушність відносно Бога, тоді, при кожному нашому вчинку, супроводить нас любов. Вона, ніби наглисть нас звільнитися від себе, робити все якнайкраще, щоб Йому єдиному подобатися, щоб у всьому сповняти Його святу волю. Така свідомість неутралізує в нас все те, що низьке, минуще. Наше цілеспрямування до Бога зменшує в нас недоладнане прив'язання, замилювання і переоцінювання всіх земних благ і приємностей життя. Ми з більшою свободою духа, ради Бога, погорджуємо марнотою цього світу і вірніше зберігаємо життя ласки Божої у наших безсмертних душах.

Врешті, самоподолування — це пробний вогонь пиячення любови. Для того, хто любить, немає нічого неможливого. Любов є терпелива, великодушна, вона не заздрить, не задумує нічого злого, вона все перетерпить. Любов правди наказує нам, що ми ніяк не сміємо вимагати від інших самозречення і жертви, якщо ми самі найперше цього не робимо або втікаємо від неї. Любов Бога нас навчить, яке значення має заповідь: « Уникай зло, чини добро! » Любов навчить нас, що нашим самоподолуванням спричинюємося до найважливішої спроби нашого життя: до спасіння нашої безсмертної душі, до здобуття щасливого і вічного життя в Бозі. Задля такої мети, задля такого скарбу варто подолу-

вати себе, вмертвляти себе не в одній марній, безвартісній чи грішній речі. «Що даси взамін за душу свою?» — питає Ісус. «Тож чуйте і моліться, щоб не впали в покусу. Дух бо бадьорий, але тіло немічне» — попереджає Ісус.

Надмірне себелюбство — це найстрашніший ворог нашого спасіння. Лікувальним засобом проти нього є щире й постійне самоподолування і вмертвіння. Тому з такою любов'ю закликає нас нині св. Апостол Павло: «Браття..., умертвляйте ваші земні члени! — розпусту, нечистоту, пристрасть, зажерливість — що є ідопоклонство. За це падає гнів Божий на неслухняних!»

Тож у розкаянні серця молимося постійно зі св. Єфремом: «Господи й Владико життя мого! Духа лінивства, недбайливости, властолюб'я і пустомовства віддали від мене. А духа чистоти, покори, терпеливости та любови даруй мені, слугі Твоєму!» Амінь.

30 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(Кол. 3,12-16)

ГОСПОДЬ ПРОЩАЄ — ПРОЩАЙМО Й МИ

« Так, як Господь простив вам, чиніть і ви так само ».

Наш прародич Адам переступив у раї Божу заповідь і той його гріх, званий « первородним », поширився на всіх людей, як про це розповідає св. Письмо: « Як через одного чоловіка ввійшов у світ гріх, і з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили » (Рим. 5,12). Тому, що гріх важкий, як був нашого прародича, є образою безмежного Божого мавстату, він сам тим самим стає чимсь безмежним. Щоб за нього Бог-Отцеві надолужити, треба було Йому віддати безмежне надолуження. Але тому, що надолуження за гріх міряється гідністю особи, яка надолужує, людина, яка є нічим у порівнянні з Божим мавстатом, не могла ніколи ображеного Бога належно перепросити, чи то за первородний гріх чи то за свої особисті гріхи. Єдиний спосіб остався їй повік платити Божій справедливості вічною мукою у пекельному вогні. Господь Бог, однак, не кермується своєю справедливостю, але радше своєю безмежною Божою любов'ю, як про це говорить Ісус Христос: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого єдиногородного дав, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина, світ засудити, лише ним світ спасти » (Йо. 3,16). Ця безмежна любов милосердного Бога Отця « призначила нас наперед для себе на те, щоб ми стали Його синами через Ісуса Христа, за рі-

шенням своєї доброї волі, на хвалу слави своєї благодаті, якою обдарував він нас улюбім своїм Сино. У ньому маємо відкуплення Його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством Його благодаті, що її виливав на нас щедро, у всій премудрості та розумі » (Єф. 1,5-8). Бог Отець поклав увесь тягар наших гріхів на свого Єдинородного Сина та знищив їх на Ньому, згідно зі словами пророка Ісаї: « Він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі. Ми ж гадали, що його покарано, що Бог його побив, принизив. Він же був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на ньому, і його ранами ми вилікувані. Усі, як вівці, ми блукали; кожен ходив своєю дорогою; провини нас усіх Господь поклав на нього » (Іс. 53,4).

Отже, відпущення всіх наших гріхів береться з терпіння і смерті хресної Ісуса Христа, « бо ми примирились в Богом смертю його Сина... через якого ми тепер одержали примирення » (Рм. 5,10). Є багато речей в історії людства, які вказують на Божу любов, получену разом із премудрістю й добротою, вони всі, однак, найкраще об'являються у прощенні гріхів людства. Немає нічого такого, що краще виявляло б Божу безмірну любов і подиву гідну ласкавість до нас людей, як ця неможлива до пояснення тайна терпіння Ісуса Христа. З неї випливає вічне джерело очищення наших гріховних брудів, з яких ми бажаємо обмитись і Богові надолужити під проводом і жертвуванням Сина Божого, коли в Бога просимо: « Відпусти нам наші провини! » (Мт. 5,12).

Чого ж вимагається в того, хто хоче випросити собі в Бога прощення гріхів? Він, найперше, мусить пізнати і признати свій грішний стан. Пізнавши свою гріховність, мусить зворушитися болем на її вид та й переконати себе, що Господь Бог є готовий простити тим, які каються й жалують за свої гріхи, постановляють змінити

своє життя грішне, поправитися й повернутися до Господа Бога. Того домагається Господь словами пророка Єзекиїла: «Життям моїм клянусь» — слово Господа Бога — «я не бажаю смерті грішника; бажаю, щоб він відвернувся від своєї поведінки й жив. Відверніться, відверніться від вашої злої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля?» (Єз. 33,11).

Щоб, однак, людина, перестрашена своїми гріхами важкими, не втратила надії на милосердя Боже і на прощення своїх провин, Ісус Христос установив св. Тайну Покаяння, в якій своїм апостолам і їхнім наступникам у служінні дав владу у своєму імені прощати гріхи: «Як мене послав Отець, так я посилаю вас. Це промовивши, дихнув на них і каже: Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, кому ж затримаєте, затримаються!» (Йо. 20,21). З формули Господньої молитви: «Відпусти нам наші провини» ясно виходить батьківське милосердя Бога-Отця, що його Ісус Христос, Божий Єдинородний Син, казав нам випрошувати в тій молитві. В ній міститься гадка, що Бог Отець є так настробний супроти нас, що радо прощає гріхи тим, які дійсно жалують за свої прогріхи, відвертаються від них і повертаються назад до Нього. Про повне очищення душі від усіх гріхів запевняє нас Господь Бог устами свого пророка Ісаї: «Коли б ваші гріхи були, як багряниця, вони стануть білі, як сніг; коли б, мов кармазин, були червоні, стануть, як вовна» (Іс. 1,18).

Та ми самі ніяк не можемо перепросити Господа Бога за наші, головню важкі гріхи, тому нам треба прибігати до Божого милосердя, уживаючи в наших молитвах заступництва страстей і хресної смерті Ісуса Христа, без яких ніхто, ніколи не вимолить би прощення провин. Від них, страстей і смерті Христової, неначе від якого джерела пливе всяка надолужуюча сила й причина прощення. Ціна, яку заплатив Христос Божій справедливості,

вості своїми стражданнями й хресною смертю та яку нам, при допомозі святих Тайн, уділяє, така велика, що випрошує й заслуговує нам те, про що ми в молитві просимо, тобто відпущення наших гріхів. Прощення наших провин — це виключне діло Божого милосердя, що його ми самі собі ніяк заслужити не можемо. Господь уділяє нам його за тією умовою, яку Божественний Спаситель включає в молитву «Отче наш», де негайно після слів «Відпусти нам довги (чи гріхи) наші», слідує слова, «як і ми прощаємо довжникам нашим»! (Мт. 6,12). Як нам треба ці слова розуміти? Їх можна розуміти подвійно, а саме: вони мають найперше значення подібності, тому ми просимо, щоб так, як ми відпускаємо кривди й образи тим, що нас скривдили, щоб і Господь Бог нам простив гріхи наші. Але це місце можна розуміти як умову, так цю формулу пояснює Ісус Христос цими словами: «Бо коли прощатимете людям їхні провини, то й Отець ваш небесний прощатиме вам. Коли ж не простите людям, то й Отець ваш небесний не простить вам провин ваших» (Мт. 6,14; Мк. 11,25). Ті обидва значення мають ту саму безумовну вимогу, а саме: коли ми бажаємо, щоб Господь Бог простив нам наші прогріхи, ми також мусимо прощати тим, що прогрішилися проти нас. Господь Бог вимагає і від нас також повного забуття всіх кривд і образ, водночас же взаємної допомоги й любови до ближнього.

Можна доказати: що вже природний закон і Христові заповіді домагаються прощення всіх кривд, як це виходить ясно зі слів св. Письма: «Все, отже, що бажали б ви, щоб люди вам чинили, те ви чиніть людям, це ж бо закон і пророки» (Мт. 7,12; Лк. 6,31). Дійсно безлічним був би той, хто вимагав би від Господа Бога, щоб Він відпустив йому кару за його гріхи, а сам заховував би в серці ворожнечу супроти свого ближнього, який колись був скривдив його. Тому ті, що на собі зазнають кривду, мусять бути готовими її забути, бо до

того накликає їх Господня молитва, а й сам Господь Бог приказує такими словами: «Коли твій брат згрішить проти тебе, докори йому й, як він покається, прости йому. І коли сім раз на день він згрішить проти тебе й сім раз повернеться до тебе та скаже: Каюсь — прости йому!» (Лк. 17,3). Крім того Ісус Христос навчає: «А я кажу вам: Любіть ворогів ваших, моліться за тих, що вас переслідують, таким чином станете синами Отця вашого, що на небі, який велить сонцю своєму сходити на злих і добрих і посилає дощ на праведних і неправедних» (Мт. 5,44). Св. ап. Павло також напоумлює словами: «коли твій ворог голодує, нагодуй його; і коли має спрагу, напій його... Не дозволяй, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром» (Рм. 12,20-21).

Тому, що для людської, первородним гріхом звикненої, природи, немає нічого більш потрібного як те, щоб прощати тим, які її скривдили, то людина, яка бажає собі Божого милосердя, мусить бути милосердною для тих, що її скривдили. Ми ж бо всі діти одного й того самого Господа — Бога Отця, який нас привів з нічого до існування, до життя. Він у тому житті нас підтримує, співдіє з кожним, проявом нашого життя й дає нам усе, що для туземного життя потрібне. Він прощає навіть найбільші наші провини, тож ми в цьому повинні також уподібнитись до Нього, бо з нашої любови до ворогів просвічуватиме певна подібність до Бога-Отця. Св. апостол Павло повчає нас, кажучи: «Бог же показує нам свою любов до нас тим, що Христос умер за нас, коли ми ще були грішниками» (Рм. 5,8). До такого наслідування Бога-Отця закликає нас Ісус Христос цими словами: «Тож будьте досконалі, як і Отець ваш небесний досконалий» (Мт. 5,48). Він нас грішників помилував і примирив собі тим, що відкупив грішний рід людський від вічної погибелі смертю свого Єдинородного Сина: «Бо коли ми примирилися з Богом смертю Його Сина, то тим більше тепер, примирившись, спасемося

Його життям. І не тільки те, але і хвалимось у Бозі через Господа нашого Ісуса Христа, через якого ми тепер одержали примирення » (Рм. 5,10).

Та залишається ще оце питання: Що робити, коли помимо нашої волі простити нашим ворогам і забути всі кривди й зневаги, що вони нам завдали, нам це не вдається? В нашому серці й у нашому умі все ще зостаються ворожі гадки й залишки ненависти. Такими гадками нам не треба непокоїтись: вони зроджуються в нас проти нашої волі; ми ж усіма силами намагаємось простити й всі кривди забути. Таке повне забуття всіх кривд і повне прощення може подати нам тільки Господь Бог. Тому нам треба зі зрозумінням, упокоренням і сильною вірою звертатись до Нього словами Господньої молитви: « Прости нам довги наші (наші гріхи), як і ми прощаємо довжникам нашим » (Мт. 6,12). А Господь Бог, бачивши нашу любов до ближніх, ба, навіть до наших ворогів, пошле нам ласку забути нам всі кривди і справді зі щирого серця простити всім нашим ворогам. Добре також молитися за наших ворогів, бо цим даємо доказ, що ми їм добра бажаємо. Амінь!

31 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА
(1 Тим. 1,15-17)

ПРО ВІРНЕ СЛОВО

Дорогі Браття і Сестри! Ми читали і слухали сьогодні короткий уривок з першого Послання святого апостола Павла до Тимотея. Але який же той уступ Святого Письма важкий і який глибокий змістом! Апостол Павло пише свого листа до любого учня Тимотея вже під кінець свого життя, тоді як Нерон спалив Рим. Напише він пізніше ще другого листа й обидва ці Послання разом з листом до Тита будуть мати назву пастирських листів. В них бо святий Павло говорить як пастир, як священник, що має єдину тільки журбу, а саме дбати про вічне спасіння душ. Так, апостол Павло є добрий пастир і таким же добрим пастирем є його учень Тимотей. Тимотея називає Апостол в листі не своїм братом, але своїм сином. Таким справді Тимотей був для святого Павла. Батько Тимотея, родом грек, помер скоро і хлопець остався напів сиротою. Виховувала його рідна мати, єврейка зроду, а ще більший вплив мала на Тимотея його побожна бабуня. Вони то вчили його молитви, вони читали з ним Святе Письмо. Задля цього саме святий Павло міг пізніше сказати про свого учня, що він ізмалку знав напам'ять Писання.

Десять коло 49 року, в місяці березні, як колись царі вибиралися на війни, а купці на верблюдах їхали в далекі краї за кармазинами й самоцвітами, то й Павло з Силою вибрався в місійну дорогу. Якась невидима сила пхала його в далекі краї: в напрямі Ефесу, Ко-

рінту, Риму, Еспанії, щоб проповідувати добру новину. Нічого не могло стримати його: ані зима, ані небезпеки абоку розбійників, ані морська буря, що розбивала кораблі, ані вогонь ні меч. Павло був благовісником миру, проповідником Євангелії. Отак дійшов він зі своїм супутником до міста Лістри, а тут чекала на нього християнська громада. Власне в тій громаді був молодий ще юнак Тимотей, красивий видом, чудової вдачі, невинний, побожний та мудрий. Закінчив він власне високі школи і знав добре грецьку мову та культуру, опанував філософські науки, а до того знав, як рідко хто, Святе Письмо. Був він, отже, знаменитий кандидат місіонера. Тимотей був власне таким кандидатом до священничого стану, яких небагато бував. До священничого звання приготувала його вже рідна хата, а саме його мати і його бабуня. Апостол Павло поклав на нього руки і він став у ряді інших пресвітерів. Але радість громади і святкування священницької приміції не тривали довго. Треба було тепер молодому Тимотеві брати в руки палицю і йти за своїм учителем. Павло пізніше поставить його єпископом і як той давній Ілля передав плащ Єлісєєві, так Павло передасть Тимотеві апостольське служіння і ту подвійну благодать, що її буде потребувати вірний наслідник Апостола Народів. Павло йому скаже те важливе слово: «Тимотею, збережи передання!» І буде це на науку нам усім, що маємо з роду в рід передавати те, що ми отримали від наших батьків. Те, що вони навчилися, того й нас учили і те, що отримали, нам передали. Другорядною справою є бути оригінальним в нашій пастирській праці, а небезпечною є навіть шукати й творити щось зовсім нове. Наше завдання є добре перейняти, берегти і далі передати те все, що навчав Господь Ісус і що проповідували Апостоли та й що перейняли і нам дали святі і богоносні Отці.

В тому то переконанні апостол Павло пише до свого

любого сина Тимотея: «Сину Тимотею! Вірне це слово і повного довір'я гідне, що Ісус Христос прийшов у світ спасти грішних, з яких перший я. Але я на те помилуваний, щоб Ісус Христос на мені грішнім показав усю свою довготерпеливість, на приклад тим, що мають увірувати в нього на вічне життя. Цареві ж віків, нетлінному, невидимому, єдиному Богові честь і слава на віки вічні.

Вірне слово — типічний вислів пастирських листів святого Павла. Він зовсім подібний до того араміського вислову, що його часто уживав Ісус Христос, коли каже: «Істинно, істинно кажу вам». Власне той вислів був, мабуть, узятий в літургічній пісні-гимну, що його знаходимо в Євангелії святого Луки: «Син Чоловічий прийшов шукати і спасти те, що загинуло». Цей вислів містить у собі основну правду християнської науки про спасіння людей. Так ми висловлюємо його в символі нашої святої віри, коли проказуємо: «Він задля нас людей і ради нашого спасіння зійшов із небес і вочлотився в Духа Святого і Марії Діви і стався чоловіком».

В Ісусі Христі Павло бачить здійснення Божого задуму щодо спасіння людей і так він про це пише в листі до Римлян: «Тепер же без закону з'явилася Божа справедливість, засвідчена законом і пророками; справедливість Божа через віру в Ісуса Христа для всіх, хто вірує, бо нема різниці. Всі бо згрішили і позбавлені слави Божої, і оправдуються даром його ласкою, що через відкуплення в Ісусі Христі, якого видав Бог як жертву примирення, в його крові, через віру, щоб виявити свою справедливість за нинішнього часу, — щоб він був справедливий і усправедлилював того, хто вірує в Ісуса».

Своє слово-подяку закінчує Апостол славослов'ям, яке мабуть є найстаршим записаним свідоцтвом славослов'я перших християн, як це вони мали звичай молитись в Малій Азії. А мали вони виразний намір тим славослов'ям протиставитись поганам та й духові їх-

нього часу, що восхваляв імператорів і їхню велич та владу. Християни, отже, молились і славили Бога на свій спосіб, єдиний гідний їх високого покликання і говорили: « Цареві ж віків, нетлінному, невидимому, єдиному Богові нашому честь і слава на віки вічні, амінь ».

Таке славослов'я знаходимо і в книзі Одкровення святого Івана Богослова, коли-то ангели докруг Божого престола кличуть: « Достойний є Агнецъ заколений прийняти силу і багатство і мудрість і кріпкість, і честь і славу і благословення. І всяке створіння — на небі, і на землі, і під землею, і на морі, і все, що в них, — чув я, сказало: Тому, хто сидить на престолі, і Агнцеві — благословення і честь і слава і влада на віки вічні ».

Це найстарше славослов'я належить повторяти і нам, Браття і Сестри, в наших часах, коли люди поклоняються бовванам нашого століття і возвеличують себе самих за життя, а по смерті викидають тих же рукотворних божків з поставлених їм мавзолеїв. Слова Павлові повторюємо нині на кожній Службі Божій, коли читаємо молитву перед святим Причастям: « Вірую, Господі, і ісповідаю, що Ти єси Христос, Син Бога живого, що прийшов у світ грішників спасти, з яких перший я ».

Слава, честь і поклін належить тільки Христові Богові нашому, що прийшов на світ, щоб нас спасти. Йому то слава і похвала на віки вічні. Амінь.

32 НЕДІЛЯ ПІСЛЯ ЗІСЛАННЯ СВ. ДУХА (1 Тим. 4,9-15)

СПАСІННЯ ДУШІ — НАЙВАЖЛИВІША СПРАВА

*« На це бо й трудимся та боремося,
тому що ми поклали нашу надію
на живого Бога, який є Спасителем
усіх людей » (Тим 4,10-15).*

Стоїть перед нами незмінно оце відвічне і нерозв'язане питання: Чи людський світ погіршується чи поліпшується? — Але не про це нам сьогодні йдеться. Більш практичним буде для нас пізнати наші особисті недоліки; відчинити очі, щоб побачити свої дійсні потреби і серйозно подумати про спосіб, як їх задовільнити. А найбільша потреба — це спасіння душі. А практичне і конкретне питання є ось яке: Звідки прийде нам допомога для нашого спасіння? — найнеобхідніша допомога.

Чи людина може спасти людину? — не має на що надіятися! Між тими, що мають високі становища, є забагато зухвалої гордості, забагато егоїзму, щоб іншим допомогти. Між тими, що на низинах, ще гірше, бо крім злиднів і недостачі природних засобів, мають вони аж надто власної журби та всіляких клопотів. — Чому ж тоді їм ще клопотатися про інших? А ті, що позбавлені життєвих засобів — поживи, ліків, убрання, у яких зв'язані руки і затулені уста — теж не можуть нічого зробити, бо в їхніх серцях розгнуздуються ненаситні людські пристрасті — невпорядковані ані щодо мети, ані щодо способу у змаганні за те, щоб знайти

рай на землі, якого на цім світі немає. Тому, якщо людина не впорядкує своїх потреб і потреб інших за Божим задумом, то й на землі щастя не знайде.

А може наука і прогрес спасуть людину? — Якщо наука й прогрес не провадять до надприродного, до Бога, то також ні. Наука без Бога допроваджує вченого до того, що він захоплюється собою і тільки теперішнім і сьогосвітнім, а все теперішнє є скінченне, є обмежене. А тому, що атеїстична наука не є прийнята всіма людьми, вона копає дедалі глибшу пропасть між ученими атеїстами і між тими людьми, що крім земного знання завдяки вірі мають ще й знання надприродних справ. Також матеріялістичний прогрес збільшує жадобу, яка розпалює пристрасті, але не дає засобів, щоб їх подолати, і то дає їх тільки багатим. А бідні і поневолені, виховані на матеріялістичних засадах, взаємно себе винищують, опановані заздрістю та злістю. І ця заздрісна злосливість забирає в них спроможність утішатися в мирі навіть тим, що здобувають тяжкою працею чи й насильством.

Тільки у Христі — у Бозі є спасіння! Тільки Бог — Ісус Христос наш Спаситель і Учитель, взір покори, лагідности і любови, може спасти людину — може спасти нас! Той, хто нас уже один раз спас, заплативши за нас ціну своєї спасительної жертви на хресті, Він готовий нас знову остаточно спасти, за ціну тієї самої хресної спасенної жертви, якщо ми схочемо співдіяти, живши згідно з засадами християнського життя. Лише засади християнського життя охороняють людину від руїни, яку спричиняють пристрасті. Лише засади християнського життя християнізують одиницю, родину, суспільство. Тільки засади християнського життя спричиняють, щоб у душі людини панувала Божа ласка, потрібна для спасіння. Тому треба трудитися і змагатися, щоб засадами Христової науки, за Його прикладом і Його ласкою відновити поодинокі душі й ціле

суспільство, щоб цим запевнити щастя і тихомірне життя людей на землі і спасіння душ у вічності.

Коли поглянути на світ, бо бачиться таких, які нічого не роблять; є й такі, що тільки бавляться і втішаються світом, поки служить літо — як той багач у євангельській притчі, який обіцяв собі багато розваг, тому, що дуже зародила нива. Ось що він плянував: «Розберу мої стодоли, більші побудую і зберу туди все збіжжя і весь мій достаток та й скажу душі своїй: Душе моя! Мавш добра багато в запасі на багато років! Спочивай собі, їж, пий і веселися! А Бог сказав до нього: Безумний! Ціві ж ночі душу твою заберуть у тебе, (помреш) а те, що ти зібрав, кому воно буде? (Лк. 12,18-20). — Є й такі, що шукають щастя в торгівлі, є такі, що шукають щастя в політиці, в письменстві, в мистецтві і науці. Всі вони зайняті думкою про щастя, але тільки в цьому світі, для теперішньої земної людини. А коли все є тільки матеріялістичне й атеїстичне, тоді всі живуть і діють так, начебто безсмертної душі не було, начебто не було вічності — позагробового життя, начебто не було Бога.

Одного разу вчений атеїст згїрдливо спитав старшого християнина: «Чого ви, дядьку, так ревно все робите, та ще й до церкви учащасте і молитесь, іконами прикрашасте свою хату і внуків до хресту приносите? Ану, як скінчиться ваше життя і ви тоді довідастесь, що всі ваші труди задля вічності, заради Бога були марним трудом! Бо я з науки знаю, що так воно буде». — А дядько йому відповів такою своєю філософією: «Сину, не знаю, що ти знаєш, чи не знаєш. Моя віра і мої переконання є такі, і я відчуваюся добре, що я живу так, як Господь Бог звелів. Якщо так воно не є, то я бодай спокійно буду вмирати, бо живу згідно з добрими християнськими засадами. Але, сину, як то страшно буде тобі, коли ти будеш умирати і довідаєшся, що Бог таки існує, що душа є безсмертна, що є вічність і що існує

Бог — справедливий суддя, та що є небо і є пекло? »
Що сталося з цими двома, не знаємо. Однак треба нам признати, що люди не можуть цілими віками помилятися, і то люди великих умів, зосібна ж сьогодні — у світі компютера! А вони незмінно твердили і твердять, що людська душа є безсмертна, що є вічність та що існує Бог. І як же воно сумно, що є люди, які вміють займатися всякими справами людського життя: медициною, — просто роблять чуда оздоровлення; технікою — здобувають простори всесвіту; компютерами — влегшуючи людському розумові обліки. І все ж вони такі бідні під оглядом найважливішої справи свого життя, а саме: спасіння власної душі.

Спасіння душі — це найважливіша справа, для цього ж бо нас Бог сотворив, дав нам розум і серце і нагоду і ласки через Спасителя Ісуса, через Свою Церкву, через св. Тайни. Правда, Бог лишає нас свободними, щоб ми в тому часі, який Він нам дав, сповнили наше завдання — спасли свою душу. І яке ж то горе буде, коли Він дасть нам ще той останній момент часу, а ми не будемо готові перейти з цього світу до вічності, бо ми гідно не трудилися, не змагалися, ми не покладали надії на Бога! Перед цим нас остерігає сам Ісус Христос: « Яка користь людині, як світ цілий здобуде, а занапастить власну душу? Що може людина дати взамін за свою душу? (Мт. 16,26).

Спасіння душі! Хто раз її занапастив уже не може її спасти. А це тому, що людина вмирає тільки раз, так само як народжується тільки один раз. Смерть стає тим єдиним переходом від життя на цьому світі, до вічності. З хвилиною смерті кінчиться всяка нагода поправити чи навернення. Нагоду для навернення і поправити свого життя людина має завжди під час свого туземного життя. З хвилиною смерті всяке зло непоправлене і неспокутуване залишається злом, а присудом кари вічної. Так само з хвилиною смерті не буде більше нагоди для

добрих діл та чеснот для збільшення своїх заслуг заради вічності. І це дуже справедливо, що одного дня, одної хвилини скінчиться туземне життя для кожної людини, щоб перейти до вічного. Бо і для злих, і для безбожних скінчиться їхнє панування, зловжиття і гордіня, і дасться їм належна, вічна кара! А добрим, за їхній труд і змагання за добро і витривання в доброму з надією на Божу поміч і нагороду, дасться їм вічне щастя неба.

За три тижні входимо в час Великого Посту. Це пора в якій св. Церква приготує нас до святкування великого тріумфу Спасителя світу — Ісуса Христа над гріхом і смертю, які він подолав своєю смертю на хресті. Цим Він уже проклав нам дорогу до спасіння. Нам треба як слід призадуматися, глянути на наше минуле життя, подивитися, куди ми йшли, чого ми в ньому бажали й шукали? Пам'ятаймо слова, що їх сказав Христос: «Де скарб ваш, там буде й ваше серце!» (Лк. 16,34). Отже, якщо скарб наш — це спасіння душі, вічне щастя і Бог, туди ми повинні спрямовувати наші наміри і надію, сповняючи якнайсумлінніше наші труди і змагання в цьому земному житті. Амінь.

З М І С Т

<i>Від Видавництва</i>	5
------------------------------	---

РАДІОПРОПОВІДІ

Неділя Митаря і Фарисея (о. С. Мудрий)	
<i>Побожно жити в Христі Ісусі</i>	7
Неділя Блудного Сина (Блаж. Мирослав)	
<i>Про походження і мету людини</i>	13
Неділя М'ясопусна (Асп. Мирослав Марусин)	
<i>Не спокушувати брата</i>	19
Неділя Сиропусна (о. В. Підскальний)	
« <i>Відкиньмо вчинки темряви</i> »	23
1 Неділя Вел. Посту (о. П. Підручний)	
<i>Приклади неситної віри</i>	28
2 Неділя Вел. Посту (о. С. Мудрий)	
<i>Вселенна — діло рук Творця</i>	33
3 Неділя Вел. Посту (Асп. Мирослав Марусин)	
<i>Мавмо великого Архирея</i>	39
4 Неділя Вел. Посту (Блаж. Мирослав)	
<i>Об'явлена правда</i>	43
5 Неділя Вел. Посту (Блаж. Мирослав)	
<i>Кров Христова — наше очищення</i>	50
Квітна Неділя (о. Д. Ляхович)	
<i>Близькість Бога — джерело радості</i>	57
Воскресіння Христове (Асп. Мирослав Марусин)	63
Томина Неділя (Блаж. Мирослав Любачівський)	
<i>Про чуда — хто і задля чого робить чудо?</i>	66
Неділя Мироносиць (о. С. Мудрий)	
<i>Програма Христових священиків</i>	72
Неділя Розслабленого (о. Юрій Джуджар)	
<i>Два випадки чудесного оздоровлення</i>	78
Неділя Самарянки (о. Л. Гуцуляк)	
<i>Свідчення кожного християнина</i>	82

Неділя Сліпонародженого (Асп. Мирослав Марусин) <i>Ув'язнення Павла і Сили — новий успіх</i> <i>Євангелії</i>	86
Неділя Святих Отців (о. С. Мудрий) <i>«Більше щастя — давати, ніж брати»</i>	90
Зіслання Святого Духа (Асп. Мирослав Марусин)	96
Неділя Всіх Святих — (Блаж. М. Любачівський) <i>Про наслідування Святих</i>	100
Пресвята Євхаристія в Листі до Коринтян (Асп. М. Марусин)	106
2 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. П. Підручний) <i>«Робім добро, поки ще день»</i>	110
Про почитання Христового Серця (Асп. Мирослав Марусин)	115
3 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. Д. Ляхович) <i>«Надія не засоромить»</i>	119
4 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Мудрий) <i>Гріх і праведність</i>	125
5 Неділя після Зісл. Св. Духа (Блаж. Мирослав Любачівський) <i>Умови спасіння</i>	130
6 Неділя після Зісл. Св. Духа (Асп. Мирослав Марусин) <i>Життя християн — багате чеснотами</i>	136
7 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. Клим Корчагін) <i>Нести немочі безсилых</i>	140
8 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. Д. Ляхович) <i>Заклик до єдності</i>	144
9 Неділя після Зісл. Св. Духа (Блаж. Мирослав Любачівський) <i>Співробітники Божі</i>	150
10 Неділя після Зісл. Св. Духа (Асп. Мирослав Марусин) <i>Невідрадне становище Апостолів</i>	156

11 Неділя після Зісл. Св. Духа (Блаж. Мирослав Любачівський)	
<i>Утримання священиків — це обов'язок вірних</i>	160
12 Неділя після Зісл. Св. Духа (Блаж. Мирослав Любачівський)	
<i>Євангелія Христова</i>	166
13 Неділя після Зісл. Св. Духа (Асп. Мирослав Марусин)	
<i>« Прийди, Господи Ісусе! »</i>	172
14 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. Й.Р.)	
<i>Як св. Павло переносить наклепи</i>	176
15 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Мудрий)	
<i>Терпіння — це вчитель</i>	180
16 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Якимирин)	
<i>Християни — слуги Божі</i>	186
17 Неділя після Зісл. Св. Духа (Асп. Мирослав Марусин)	
<i>« Ви храм Бога живого »</i>	191
18 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. І. Патрило)	
<i>Милостиня — прояв любови</i>	195
19 Неділя після Зісл. Св. Духа (Блаж. Мирослав Любачівський)	
<i>Людські упадки і Божя благодать</i>	201
20 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. І. Патрило)	
<i>Євангелія — наука Христова</i>	207
21 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Якимирин)	
<i>« Живу вже не я — а живе Христос у мені »</i>	213
22 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. Клим Корчагін)	
<i>Хрест — дорога до спасіння</i>	219
23 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Мудрий)	
<i>« Бог — багатий милосердям »</i>	223
24 Неділя після Зісл. Св. Духа (Асп. Мирослав)	
<i>Христос — наш мир</i>	230
25 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. Клим Корчагін)	
<i>Основи християнської єдності</i>	234

26 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. І. Патрило)	
« <i>Поводьтєся, як діти світла</i> »	239
27 Неділя після Зісл. Св. Духа (Авп. Мирослав)	
« <i>Одягнітьсє в повну зброю Божу</i> »	245
28 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Мудрий)	
<i>Невидимий Бог і його образ</i>	249
Неділя перед Різдовом Христовим (о. С. Мудрий)	
<i>Сила віри в житті людини</i>	254
Неділя по Богоявлінню (о. Клим Корчагін)	
<i>Немає місця на задрість</i>	259
29 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Мудрий)	
« <i>Умертвляйте ваші земні члени</i> »	265
30 Неділя після Зісл. Св. Духа (Блаж. Мирослав)	
<i>Господь прощає — прощаймо й ми</i>	270
31 Неділя після Зісл. Св. Духа (Авп. Мирослав Марусин)	
<i>Про вірне слово</i>	276
32 Неділя після Зісл. Св. Духа (о. С. Якимишин)	
<i>Спасіння душі — найважливіша справа</i>	280
<i>Зміст</i>	285

29. Великий А., *Світла і Тіні Української Історії*. Рим 1969, стор. 220 4.00
30. Великий А., *Українське Християнство*. Рим 1969, стор. 224 4.00
31. Іванів М., *Свята Мисія*. Всі місійні Проповіді в історичним введенням. Прудентопіль 1969, стор. 372, (вичерпана)
32. Мудрий С., *Недільна Благовість*. Недільні Радіо-проповіді в Ватикану. Рим 1970, стор. 300 5.00
33. « *Достойно єсть...* ». Антологія Марійської поезії Зібрав о.Г. Кінах. Рим 1971, стор. 204 4.00
34. Теснюк Я., *На Божих стежках*. Оповідання і нариси. Рим 1971, стор. 304 4.00
35. Дирда М., *Ясна Гора в Гошеві*, Нью Йорк 1972, стор. 144 3.00
36. Священики, « *Символ віри* ». Катехитичні Радіо-проповіді в Ватикану. Рим 1972, стор. 252 5.00
37. *Печерський патерик*. Давнє джерело староукраїнської духовности. Пер. А. Г. Великий, Рим 1973, стор. 280 5.00
38. Шимчій Д., *Блискавки на олив'яному обрії*, Апостолес 1973, стор. 192 3.00
39. Куаст Мішель, *Шлях до успіху*, Пер. о. Л. Гайдуківський. Рим 1974, стор. 242 4.00
40. Дирда М., *Бог, Церква і Молодь*, Нью Йорк 1974, стор. 232, (вичерпана).
41. Теснюк Я., *Жменька розсипаних перлин*. Оповідання і нариси, Рим 1975, стор. 308 5.00
42. Корчагін К., *Благовість спасіння*. Роздумування над Євангелією, Рим 1975, стор. 264 5.00
43. Священики, *Заповіді Божі і Церковні*. Недільні Радіоповчання, Рим 1976, стор. 254 5.00
44. Іванів М.М., *Ріки Води Живої*. Проповіді про святі Тайни, Прудентопіль 1976, ст. 192 3.00
45. Катрій Я.Ю., *Пізнай свій Обряд!* Торонто 1976. - Див. ч. 56
46. Юник С., *Поворот до Христа* (5-денні реколекції), Апостолес 1972, стор. 88 (вичерпана).
47. Юник С., *Пізнай себе!* (Катехизм у прикладах і доказах), Буенос Айрес 1976, стор. 96 2.00
48. Греф Р., « *Так, Отче!* » – *Щодня з Богом* (з ним. переробив о. І. Назарко), Торонто 1977, стор. 98 3.00
49. Савол С., *Голгота Греко-Католицької Церкви у Чехословаччині*, Торонто 1978, стор. 352 6.00
50. Шимчій Д., *Дар Віри* (апологетично-катехитичні проповіді), Апостолес 1979, стор. 264 5.00
51. *На Христовій ниві* (збірка споминів: о. М. Дирди, о. А. Бойчука, с. В. Сивч), Нью Йорк 1978, стор. 208 5.00

52. Лімниченко В., *Білій Пані* (збірка віршованих творів), Прудентопіль 1977, стор. 214 5.00
53. Св. Василій В., *Гомілії на Псалми* (перекл. о. С. Фединяк), Нью Йорк 1979, стор. 240 6.00
54. КАТРИЙ Ю.Я., *Пізнай свій Обряд!* (2-га частина), Нью Йорк-Торонто 1979. - Див. ч. 56.
55. Головацький Р., *Пояснення Богослужень*: Вечірні, Повечір'я, Північні, Утрені, Часів. Рим 1979, стор. 318 8.00
56. КАТРИЙ Ю.Я., *Пізнай свій Обряд!* (Обидві частини разом), Нью-Йорк — Рим 1982, стор. 496 12.00
57. Корчагін К., *Добра Новина*. Роздумування над Євангелією. Мюнхен-Рим 1982, стор. 308 8.00
58. Шимчій Д., *Перший мій рік у Бразилії* (хронікальні записки-спомини), Прудентопіль 1983, стор. 448 8.00
59. КАТРИЙ Ю.Я., *Господи, навчи нас молитися!* Нью-Йорк — Торонто 1981, стор. 166 6.00
60. ПЕКАР А., *Ісповідники віри нашої сучасності*. Причинок до мартиролога УКЦеркви під совітами, Торонто-Рим 1983, стор. 332 12.00
61. KATRIJ J. J., *A Byzantine Rite Liturgical Year*. Translated from Ukrainian by D. Wysochansky (see nr. 56). Detroit-New York 1983; pp. 456 12.00
62. Лімниченко Василь, *В затишнім царстві моїх дум...* (Вибрані прозові твори). Прудентопіль 1982, стор. 356 5.00
63. Бурко В.М., *Отці Василіяни в Бразилії*, Прудентопіль 1984, стор. 118 3.00
64. Раваліко Д.Е., *Сотворення — не казка*. Відкриття науки потверджують це більш як у минулому. Переклав о.Р. Головацький. Рим 1984, стор. 144+20 таблиць 10.00
65. Мудрий С. С., *Нарис історії Української Папської Колегії св. Йосафата в Римі*, Рим 1984, стор. 197 (багатоілюстрована) 10.00
66. Священики, *Апостольські повчання на неділі*, Рим 1986, стор. 288 10.00
67. КАТРИЙ Ю. Я., *Перлини Східних Отців*. Збірка висказів на духовні теми (в друці).
68. *Енцикліки Папи Івана-Павла II*, Торонто (в друці)
69. Іванів М., *Оце Мати твоє!* Прудентопіль (в друці)

Можна замовляти у Видавництва:

ANALECTA OSBM

Via S. Giosafat, 8 - 00153 Roma (Aventino) - Italia